

**ВПРОВАДЖЕННЯ
СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

збірник наукових праць

*Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення
якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

**ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Хмельницький – 2022

Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти

УДК 371.134/373.21:005.342(063)

ББК 74.489.81, 215.1

В 82

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри дошкільної педагогіки, психології та
фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(протокол № 4 від 21 листопада 2022 року)*

Рецензенти:

Ковшар Олена Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти, Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, Україна;

Семенов Олександр Сергійович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна;

Бурбела Людмила Броніславівна – вихователь-методист Хмельницького закладу дошкільної освіти № 29 «Ранкова зірка», м. Хмельницький, Україна.

**В 82 Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення
якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти:** збірник
наукових праць / за заг. ред. Л.В.Зданевич, Н.М.Миськової, Л.О.Онофрійчук,
Л.С.Пісоцької. Хмельницький : ХГПА, 2022. 402 с. + CD.

У збірнику наукових праць представлено матеріали Міжнародної (заочної) науково-практичної конференції «Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти» (22–23 листопада 2022 року), які включають статті відомих учених, викладачів ЗВО, аспірантів, здобувачів, практичних працівників закладів освіти України, в яких розкриваються сучасні підходи до забезпечення управління якістю дошкільної освіти; актуальні проблеми підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у полікультурному просторі; особливості освіти для сталого розвитку у професійній діяльності педагогів-дошкільників; науково-методичні особливості організації дистанційного навчання дітей дошкільного віку; проблеми формування інклюзивного освітнього середовища закладу дошкільної освіти; питання національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку в умовах сьогодення та забезпечення наступності, перспективності та спадкоємності в освіті дітей раннього, передшкільного та молодшого шкільного віку тощо.

Збірник наукових праць адресований науковцям, магістрам освіти, педагогам-практикам, фахівцям у галузі професійної освіти, майбутнім вихователям та вихователям ЗДО.

**За достовірність фактів, дат, назв, посилань, літературні джерела тощо
відповідальність несуть автори матеріалів**

УДК 371.134/373.21:005.342(063)

ББК 74.489.81, 215.1

© Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2022

© Л.В.Зданевич, Н.М.Миськова, Л.О.Онофрійчук, Л.С.Пісоцька, 2022

Алешко Валентина Федорівна,

старший викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Екологічні проблеми торкаються кожного жителя планети. Людина живе у світі природи. Саме так, а не навпаки. Тривалий час вона ставилася до неї з любов'ю, повагою і шаную. Але поступово людина перестала турбуватися про неї як про джерело свого життя.

В останні десятиліття весь світ перебувають у стані важкої екологічної кризи, спричиненої масштабними й систематичними негативними змінами навколишнього природного середовища, пов'язаними з практичною діяльністю людей. Зокрема це стосується України, яка потерпає від імперської, загарбницької політики Росії.

У сучасних умовах розвитку людської цивілізації проблема взаємодії суспільства і природи набуває особливого значення. Важливе значення у подоланні екологічної кризи, на думку науковців, належить освіті й педагогіці, зокрема дошкільній освіті, що покликана формувати екологічну культуру, екологічні знання, екологічне мислення і свідомість, що ґрунтуються на бережливому ставленні до природи.

Одним із напрямів модернізації освіти на сучасному етапі є широке застосування компетентнісного підходу, що пов'язано із формуванням навичок діяльності дітей в природному середовищі та розширенням структури безперервної освіти [4].

Розвиток екологічної компетентності у дітей дошкільного віку є одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти.

Результатом набуття екологічної компетентності підростаючим поколінням є усвідомлення первинності законів природи, розуміння взаємної залежності людини і природи, власної відповідальності за екологічні проблеми навколишнього середовища: екологія земельної ділянки ЗДО, екологія вулиці, де проживає дитина, екологія парку, річки та ін.

Дошкільний вік – найважливіший етап у становленні екологічного світогляду людини, передбачає створення передумов гуманної взаємодії з природним довкіллям. Головною умовою реалізації завдань екологічної освіти є створення сприятливого середовища для формування екологічної компетентності, яке сприяє формуванню в дошкільнят екологічної вихованості, яка передбачає набуття уявлень про самоцінність та неповторність компонентів природи, прояв гуманних почуттів до живих істот, оволодіння початковими вміннями відчувати красу та милуватися нею, виважено поводитися в довкіллі, знати правила безпечної поведінки в природі.

Виклад основного матеріалу. Дошкільний вік найсприятливіший період для ознайомлення з навколишнім світом, розуміння причино-наслідкових зв'язків в природі. Діти цього віку мають об'єктивні можливості для самостійного спілкування з природою. Ознайомлення дітей з природою – це складова навчально-виховного процесу, мета якого гармонійний розвиток дитини, формування особистості.

Нові світоглядні орієнтири на соціальні завдання, які стоять сьогодні перед людством, актуалізують проблему ставлення людини до природи, корекції ціннісних орієнтацій та утвердження гуманістичних соціально-моральних позицій щодо використання природи суспільством.

Сьогодні немає сумніву в тому, що компетентнісний підхід є одним із тих чинників, що сприяють модернізації змісту освіти. Освоєння компетентнісного підходу дасть можливість підвищити адаптованість випускників до життєдіяльності в умовах зростаючого динамізму і невизначеності, підготувати їх як активних суб'єктів нової освітньої парадигми – «освіта протягом

усього життя». Підхід визначається певною ідеєю, концепцією, принципами і центрується на основних для нього одні або двох-трьох категоріях. Так, наприклад, для системного підходу такою визначальною категорією є «система», для проблемного підходу – «проблема». Відповідно для компетентнісного підходу такими категоріями є «компетенція» і «компетентність» у різному їх співвідношенні [3].

Співвідношення цих понять висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних учених: Н. Бабік, Л. Бірюк, Л. Ващенко, І. Єрмакова, А. Кирилова, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Пометун, Л. Тархан, Ю. Таура та ін.

На сьогодні єдиного підходу до визначення поняття екологічної компетентності немає. Так, на думку Л. Титаренко, на відміну від екологічної культури, яка може мати суспільний і особистісний характер, екологічна компетентність стосується лише особистості.

В. Маршицька розглядає екологічну компетентність як здатність особистості до ситуативної діяльності в побуті та природному оточенні, коли набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в умінні приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля.

О. Кучай говорить про екологічну компетентність як систему знань, умінь та навичок у сфері екологічної діяльності, що відповідають внутрішній позиції та забезпечують кваліфіковане розв'язання екологічно небезпечних ситуацій, спостереження та контроль за дотриманням екологічних вимог у різних сферах життєдіяльності згідно з екологічним законодавством України [5].

Екологічна компетентність як психолого-педагогічна категорія може розглядатися як «сектор» життєвої компетентності, який стосується широкого спектру взаємодії особистості і навколишнього середовища [4].

У психолого-педагогічній літературі екологічна компетентність розглядається як:

– прояв екологічної культури в її «зоні відповідальності» («Зоною відповідальності» є та частина довкілля, в якій кожна

конкретна людина здійснює власну діяльність і тому може реально впливати на її стан);

– здатність особистості до ситуативної діяльності у побуті і природному оточенні, коли здобуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в уміння приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля;

– здатність застосовувати екологічні знання й досвід у професійних і життєвих ситуаціях, керуючись пріоритетністю екологічних цінностей і непрагматичною мотивацією взаємодії з довкіллям на основі усвідомлення особистої причетності до екологічних проблем і відповідальності за екологічні наслідки власної професійної діяльності.

Екологічна компетентність виявляється в систематичному прийнятті рішень щодо врахування екологічних наслідків власної діяльності, що чинить певний вплив на довкілля. Основою екологічної компетентності є екологічні знання, досвід практичної діяльності в довкіллі. Набуті екологічні знання є власним надбанням особистості, вони формуються під впливом екологічної інформації. Таку інформацію діти отримують на заняттях із ознайомленням з природою, під час спостережень, екскурсій в природне довкілля тощо [2].

Набуте у дитинстві уміння бачити, відчувати природу такою, якою вона є насправді, викликає у дітей глибокий інтерес до неї, розширює і поглиблює їхні знання, сприяє формування екологічної компетенції. У цьому нас переконують біографії багатьох учених-дослідників природи, письменників, художників і композиторів (Т. Шевченко, Л. Українка, І. Левітан, Т. Яблонська та ін.) [9].

Володіючи необхідними знаннями і уміннями, а також основними методами роботи, вихователь, який любить природу, зуміє зробити її могутнім фактором у гармонійному розвитку дитини.

О. Половіна, А. Геращенко пропонують різні інноваційні методи екологічного виховання:

- метод формування мисле образів;
- метод екологічної леабілізації;

- метод екологічної асоціації;
- метод екологічної емпатії;
- метод екологічної рефлексії [7].

Ми згодні з авторами, що використання нетрадиційних методів позитивно впливає на формування екологічної компетентності дошкільників.

З. Плохій наголошує, що зміст екологічного виховання включає два аспекти:

- засвоєння екологічних знань;
- трансформацію їх у ставлення.

Знання про потреби живого організму доступні дітям, починаючи з молодшого віку, оскільки їх можна наочно представити та включити у діяльність дитини. Доступність для дошкільнят засвоєння системи знань про живий організм доведено дослідженнями О. Терентьєвої, Н. Кондратьєвої, Т. Маркової. Усвідомлення дитиною властивостей та потреб усього живого сприяє розумінню самоцінності життя, його вразливості, неприпустимості завдання йому шкоди.

У період дошкільного віку дитина «відкрита» тому, що її оточує. Природа сприймається дітьми цілісно. Але це ще не означає, що вони розуміють екологічну взаємозалежність між усіма її компонентами.

Так як ми живемо у інформаційному столітті, це безпосередньо впливає на розвиток дітей, зокрема дошкільників. На сьогоднішній день контакт дітей з природою зводиться до мінімуму, комп'ютерні технології заповнюють наш простір з небаченою швидкістю. Навіть у садочках на заняттях з природи стало актуальним використовувати інноваційні комп'ютерні засоби, часто замінюючи ними живе спілкування дитини і природи. Ми про це повинні пам'ятати і не забувати, що живе спілкування з природою – це безцінний засіб формування екологічної компетентності.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) :затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 22.05.2012 р. Дошкільне виховання. № 7. С.4-19.
2. Березюк В.С. Інноваційні технології в ДНЗ. Харків : Основа, 2017. 224 с.
3. Бондар С. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетентність» у педагогіці: сутність та структура.Освіта і управління. 2007. №2. С. 93-99.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / (Н. М. Бабік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.) за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
5. Кучай О. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. Рідна школа.2009. №11. С. 44-47.
6. Освітні технології: Навч.-метод. Посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська, та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.Бібліогр. в кінці розд.
7. Половіна О.А., Геращенко Л.В. Формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку : здоров'язбережувальний підхід. Молодий вчений. 2018. № 8 (60.1). С. 47-53.
8. Плохій З. П. Формування екологічно мотивованої діяльності дошкільнят. Дошкільне виховання.2005. № 7.С. 19-21.
9. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: Навч. посібник. Київ : Вища шк., 1993. 255 с.: іл.

Аторіна Вікторія Миколаївна,

старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології, доктор філософії, Глухівський національного педагогічного університету імені Олександра Довженка,
м. Глухів, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Важливим складником забезпечення процесу розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є реалізація моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Узагальнюючи результати наукових пошуків, у яких застосовано моделювання у фаховій підготовці, ми розглядаємо її як образ системи, яка структурована цільовим, методологічним, організаційним, змістовим, діяльнісним, результативно-оцінним блоками та відображає внутрішньосистемні зв'язки між ними й найбільш істотні – із загальною професійною підготовкою фахівців [3]. Охарактеризуємо методологічний блок структурно-функціональної моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Він репрезентує підходи та принципи розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. У контексті нашого дослідження виділяємо такі підходи: аксіологічний, системний, компетентнісний, культурологічний, *особистісно орієнтований*, діяльнісний, технологічний. Вважаємо за необхідне подати характеристику системного підходу.

Одним із головних методологічних підходів є системний, адже він спонукає вивчати об'єкт пізнання як множини компонентів у сукупності відношень та взаємозв'язків, тобто як цілісну систему.

У контексті нашого дослідження заслуговують на увагу наукові розвідки вчених, що стосуються застосування системного підходу в педагогіці, зокрема вищої школи, а саме: І. Зязюна [1], В. Кременя [2] та ін.

Системний підхід до розвитку естетичної компетентності фахівців дозволяє розробити цілісну модель цього процесу, структурувати досліджуваний об'єкт (естетичну компетентність майбутніх вихователів) у сукупності взаємопов'язаних компонентів залежно від специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності та зрозуміти сутність означеного поняття.

Структура естетичної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти представлена нами в дослідженні як система – у вигляді сукупності взаємопов'язаних компонентів означеної компетентності, які перебувають у стійкому взаємозв'язку і взаємозалежності, а разом утворюють інтегровану єдність. Ми вважаємо, що процес розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти може бути представлений як система, оскільки (за Ю. Шабановою [4]) відповідає основним принципам функціонування системних об'єктів:

- цілісності (адже процес розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти має цілісний завершений характер в умовах навчання у закладі вищої освіти);

- структурності (естетична компетентність майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти є структурованим особистісним утворенням, тому ми виділяємо в ній декілька взаємопов'язаних компонентів);

- взаємозалежності системи і середовища (розвиток естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти відбувається в естетичному середовищі закладу вищої освіти і закладу дошкільної освіти, що визначено нами однією з педагогічних умов розвитку означеної компетентності);

- ієрархічності (теоретичні засади розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти передбачають певну ієрархію;
- теоретичних підходів, базових понять, компонентів означеної компетентності, блоків моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти);
- множинності опису кожної системи (шляхом побудови моделі як ідеалізованого образу процесу розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що має системний характер) [4].

Отже, застосовуючи системний підхід, можемо виявити компоненти системи та відповідні зв'язки між ними; визначити основні фактори впливу на систему розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Інструментом використання означеного підходу є системний аналіз, що становить сукупність методів і прийомів вивчення складних об'єктів. Він сприятиме апробації одержаних результатів.

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Гуманізм освіти ХХІ століття: філософський і психологічний аспект. Теорія і практика управління соціальними системами. Харків, 2002. № 2. С. 24–35.
2. Кремень В. Сучасний навчальний процес як синергетична система. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: монографія / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої. Київ, 2013. 460 с.
3. Рожнова В. М. Модель розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Traektoria Nauki =Path of Science*, 2021. Vol. 7. № 1 . С. 5001–5006
4. Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі : підручник для студентів магістратури за спеціальністю «Педагогіка вищої школи». Дніпропетровськ, 2014. 120 с.

Атрощенко Тетяна Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
дошкільної, початкової освіти та
освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна;

Гончарук Інна Іванівна,
старший вчитель, Комунальний заклад
«Вінницький ліцей №9»,
м. Вінниця, Україна

ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Система вітчизняної освіти сьогодні переживає період модернізації. Сучасний конкурентоспроможний вчитель початкових класів, повинен бути висококваліфікованим, мобільним фахівцем, який пропагує особистісно-орієнтований підхід до навчання, в основі якого – поважне ставлення до кожного учня та побудову взаємовідносин між педагогом та учнем на основі партнерства та взаємоповаги. У цих умовах на першому плані постає поняття емоційно-етичної компетентності вчителя початкових класів, яка базується не тільки на його професіоналізмі, а й на високих моральних аспектах особистості.

Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», втілюючи сучасний підхід до визначення переліку та опису загальних і професійних компетентностей вчителя, однією з важливих фахових компетентностей визначає емоційно-етичну. Ця компетентність, згідно документу, передбачає здатності: усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі [2].

Емоційно-етична компетентність, на наш погляд, – складне особистісно-психологічне утворення, в основі якого лежить інтеграція теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері етики та особистісних якостей, що визначають готовність і спроможність вчителя початкових класів до реалізації професійної діяльності на основі законів етики та урахування емоційного фактору. Емоційно-етичну компетентність вважаємо як визначальну щодо професійної компетентності, яка дозволяє вчителю початкових класів успішно вирішувати освітні завдання згідно вимог нової української школи.

Акцентуємо увагу на тому, що про вагомість емоційно-етичної компетентності вчителя початкових класів також свідчить ряд чинників, зокрема: вимоги сучасного глобалізованого суспільства щодо компетентності сучасного вчителя, його професійних та особистісних якостей, серед яких першочергове місце займають етичні, моральні, духовні та ін.; особливості професійної діяльності вчителя початкових класів, що передбачає постійний контакт з молодшими школярами, спілкування з їхніми батьками, колегами, адміністрацією; виклики сьогодення, які спричиняють неймовірні емоційні переживання, як самого педагога, так і його вихованців.

Погоджуємося з К. Гулей, що формування етично компетентного вчителя – це соціально значуща проблема, від розв'язання якої залежать успіх гуманізації системи освіти, підвищення загальної культури в суспільстві, перспектива розвитку сучасної людини. Дотримання педагогами професійних етичних норм та правил – необхідна і фундаментальна засада повноцінного функціонування системи освіти та головна умова реалізації ним важливої соціально-культурної і духовної ролі в сучасному суспільстві. Головна мета педагога – навчити учня мислити, відчувати та любити [1].

Фахова підготовка і діяльність учителя, як стверджує Н. Устинова, включає етичну компетентність, професійну культуру, моральність і гуманізм, любов до професії. Дослідниця переконана, що серед ключових компетентностей, якими повинен володіти сучасний учитель, етична має пріоритетне значення.

Вона постає показником і одночасно результатом професійно-особистісної готовності вчителя до роботи в школі, оскільки виконання будь-якого педагогічного завдання має моральний зміст. Не викликає сумніву, що етична компетентність як базова складова професійності вчителя віддзеркалює його духовність і моральність, внутрішню культуру, здатність ухвалювати адекватні моральні рішення та діяти відповідно до норм педагогічної етики. Саме це дозволяє педагогу визначити ставлення до своїх професійних обов'язків і, передусім, до людей, з якими він контактує в процесі діяльності.

Етична компетентність учителя репрезентує головні регуляції його дій, що закріплюються у звичках, традиціях, принципах життя і професійній діяльності, психічних станах, діях, вчинках і якостях педагога, забезпечує вибір ним свідомої етичної поведінки відповідно до професійно-педагогічних норм. Цілком згодні з Н. Устиною, що етична складова має переважне значення для формування професійної компетентності вчителя як вищого рівня його фахової кваліфікації [3, с.78].

Отже, питання формування емоційно-етичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів сьогодні на часі. Відповідно, перед вітчизняними закладами вищої освіти стоїть непросте завдання – створити усі необхідні умови для забезпечення ефективності цього процесу, що у свою чергу уможливить якісну підготовку майбутніх вчителів початкових класів, здатних навчити і виховати підростаюче покоління з урахуванням етичних, моральних та духовних аспектів.

Список використаних джерел

1. Гулей К. В. Про етичну компетентність сучасного вчителя. Режим доступу: <http://oblosvita.com/navigaciya/skrynka/etyka/5933-pro-etichnu-kompetentnist-suchasnogo-vchitelya.html>
2. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

Наказ Мінекономіки України № 2736-20 від 23.12.2020. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

3. Устинова Н. В. Формування етичної компетентності сучасного вчителя. Наукові праці. Педагогіка. Вид. ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. Вип. 239. Том 521. С. 78-82. Режим доступу: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2014/251-239-17.pdf>

Баб'як Юлія Василівна,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія;

науковий керівник:

Гончар Наталія Петрівна, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, кандидат педагогічних наук, доцент, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМ ОРА В УМОВАХ ЗДО

Всебічний розвиток дитини значною мірою залежить від рухової активності, котра є джерелом психічного і фізичного розвитку дитини. Несвоєчасність і низька ефективність використання різноманітних засобів фізичного виховання у дошкільному віці призводить до порушень у розвитку дітей, негативно впливають на їхню розумову сферу, знижують рівень підготовленості до школи.

За статистичними даними МОЗ України, захворювання опорно-рухового апарату (ОРА) посідають третє місце після серцево-судинних і онкологічних. Р.Б. Стрєркіна відзначає, що за даними Інституту гігієни і профілактики захворювань дітей, останніми роками стан здоров'я дошкільників значно погіршився, знизилась кількість абсолютно здорових серед них збільшилась кількість дітей, які мають різноманітні відхилення в стані здоров'я, а також хронічні захворювання[5].

Статистичні дослідження України свідчать, що з кожним роком кількість дітей із різними формами постави і сколіозу зростає. У дошкільному віці порушення постави виявлено у 2,1% дітей у чотири роки – 15-17% дітей, у сім років – уже в 33% (кожна третя дитина). Не залишається непомітним той факт, що в дітей 4-6 років хвороби кістково-м'язевої системи займають перше місце (порушення постави, сколіози, плоскостопість). Це призводить до занепокоєння як фахівців, які займаються цією проблемою, так батьків підростаючого покоління [5].

Головна особливість пізнавальної діяльності та особистості дитини з порушенням опорно-рухового апарату (особливо у випадках дитячих церебральних паралічів) полягає у вираженій диспропорційності, нерівномірному, порушеному темпі розвитку, а також якійсь своєрідності формування психіки.

Тому кожна дитина, яка має рухові порушення, потребує ретельного вивчення її психічного розвитку та створення відповідних умов у закладах дошкільної освіти, щоб мати можливість здобувати освіту.

Рухові розлади поєднуються з особливостями у розвитку сенсорних функцій, пізнавальної діяльності, що пов'язано з органічним ураженням нервової системи і обмеженими можливостями пізнання навколишнього світу. Дуже часто відзначаються мовні порушення, які мають органічну природу і поглиблюються дефіцитом спілкування. Тому поряд з лікувальною і соціальною допомогою основна частина дітей з руховими порушеннями потребує також психолого-педагогічної та логопедичної корекції. Решта дітей, як правило, не мають

особливостей у розвитку пізнавальної діяльності і не вимагають спеціального навчання і виховання. Але всі діти з порушеннями опорно-рухового апарату потребують особливих умов життя та навчання.

В першу чергу, до таких дітей потрібен індивідуальний підхід і охоронний режим: їм протипоказані тривалі фізичні навантаження, вони швидко перевтомлюються, скаржаться на біль в ногах, спині.

Діти з особливостями психофізичного розвитку в силу наявних порушень, як правило, виявляються в групі людей, що зазнають труднощів у соціальній адаптації. Для таких дітей характерна низька працездатність, підвищена стомлюваність, рухова незграбність, відсутність концентрації уваги, більше 30% дітей 4-7 років занадто активні, з агресивними реакціями, збудливі. Таким дітям важко вислухати інформацію до кінця, виконати завдання правильно і чітко. Уже після трихвилинного сидіння за столом вони відчують дискомфорт, незручність, часто відволікаються і не можуть до кінця виконати завдання [3]. Тому у роботі з такою категорією дітей варто чітко продумувати усі частини заняття та забезпечувати їх цікавими, але короткотривалими завданнями.

Також у роботі дітьми з порушеннями ОРА важливу роль відіграє емоційний настрій дітей на заняття, їх бажання активно працювати, здатність проявляти вольові зусилля для досягнення мети. Тому у закладі дошкільної освіти передумовами до успішної соціальної адаптації дітей можуть бути: створення розвивального середовища, організації роботи з сім'єю, побудови доброзичливих відносин між педагогами та дітьми, реалізації загальноосвітніх і спеціальних програм.

Основною метою виховної та педагогічної роботи при порушеннях опорно-рухового апарату є надання дітям медичної, психологічної, педагогічної, логопедичної та соціальної допомоги, забезпечення максимально повної та соціальної адаптації, загального навчання [3].

Батьки – найважливіші учасники педагогічної роботи з дитиною. Вони відпрацьовують, закріплюють навички та вміння у

дітей, сформовані фахівцями. Виховно-педагогічна робота реалізується у кілька етапів. Кожен етап має свої напрямки в роботі. Серед основних етапів слід виділити:

- розвиток ігрової діяльності;
- розвиток мовного спілкування з оточуючими (з однолітками і дорослими). Збільшення пасивного і активного словникового запасу, формування зв'язного мовлення. Розвиток і корекція порушень лексичного, граматичного і фонетичного ладу мовлення;
- розширення запасу знань і уявлень про навколишній;
- розвиток сенсорних функцій. Формування просторових і часових уявлень, корекція їх порушень. Розвиток кінестетичного сприйняття і стереогноза;
- розвиток уваги, пам'яті, мислення (наочно-образного і елементів абстрактно-логічного);
- формування математичних уявлень;
- розвиток ручної вмілості і підготовка руки до оволодіння письмом;
- виховання навичок самообслуговування і гігієни [1].

Також під час роботи з дітьми з порушеннями ОРА потрібно велику увагу звертати на створення матеріально-технічного забезпечення групи. Так, застосування спеціальних сидінь, столів та подушечок для забезпечення правильного положення тіла й голови; забезпечення безперешкодного доступу до всіх необхідних навчальних матеріалів ;попередження дитини про те, в який спосіб буде змінено положення її тіла перед тим, як будуть здійснені необхідні маніпуляції стосовно пересування; забезпечення умов для уникнення прямого потрапляння сонячного проміння на дитину; організація додаткових перерв у роботі дитини за потребою ;заохочення до предметно-дійового спілкування з оточенням; застосування регулятивної функції внутрішнього мовлення та ритмічної організації руху.

Отже, проблема вирішення інтеграції дітей з порушенням опорно-рухового апарату в умови ЗДО є актуальною проблемою сьогодення. Адекватно підібрані форми, засоби і методи освітньої діяльності, створення матеріально-технічної бази ведуть до

забезпечення даної категорії дітей освітніми послугами в умовах ЗДО.

Список використаних джерел

1. Семеніна Ж.О., Голяченко А. О. Ігротерапія як засіб реабілітації дітей з затримкою рухового розвитку. URL:<https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/nursing/article/download/12900/12091/44172>
2. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві і збірник наукових праць №1 (21), 2013. URL:<https://ukrbukva.net/35460-Sistema-vospitaniya-i-obucheniya-deteiys-na>
3. Кавиліна, Г.К.; Подгорна, В.В. Загальні стратегії підтримки дітей із порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивного освітнього середовища. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/34713>
4. Соціалізація дітей з порушенням опорно-рухового апарату, формування навчальної діяльності. URL: <https://vseosvita.ua/news/sotsializatsiia-ditei-z-porushenniayu-oporno-rukhovalo-apatu-rekomendatsii-shchodo-formuvannia-navchalnoi-diialnosti-44328.html>
5. Середа Ю. Лянной А. Порушення функцій опорно рухового апарату в дітей дошкільного віку як сучасна проблема URL : <https://core.ac.uk>
6. Жилка Н. Я. Здоров'я дітей в Україні. *Матеріали Всеукраїнського форуму «Здоров'я дітей – майбутнє України»*. К. : Основи здоров'я та фізична культура, 2007. С. 4-22.

Балагір Галина Миколаївна,
вихователь, Хмельницьке навчально-
виховне об'єднання №23,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НАРОДОЗНАВСТВА

Події останніх років в Україні засвідчили, що саме сьогодні національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками [2]. Формування патріотичного виховання у підростаючого покоління на сучасному етапі є тією основою суспільного й державного устрою та запорукою ефективності функціонування всієї системи соціальних і державних інститутів. Важливим елементом впровадження у процес патріотичного виховання є використання засобів народознавства – вивчення культурної спадщини, побуту, звичаїв рідного народу. Саме тому в усіх закладах дошкільної освіти України приділяється значна увага вихованню у дітей любові до Батьківщини, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу.

Питанням патріотичного виховання дітей дошкільного віку присвятили свої дослідження Л. Артемова, А. Богуш, А. Виноградова, Н. Гавриш, Н. Лисенко, Л. Лохвицька, Т. Поніманська та ін. Дані роботи висвітлюють теоретичні засади народознавства, зміст і методикку ознайомлення дітей з українською національною культурою, літературою, мистецтвом; розкривають методичні прийоми ознайомлення дітей з державними і національними символами, побутом, святами, звичаями, обрядами, іграми, народними промислами.

Патріотизм – з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури [3]. Метою патріотичного виховання є формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття любові до власної землі, родини, держави, пошани до видатних історичних діячів, готовності до виконання громадських та конституційних обов'язків.

Найсприятливішим для початку систематичного патріотичного виховання є дошкільний вік. Це найважливіший період становлення особистості, бо саме у цей час закладаються передумови громадянських якостей, формуються уявлення дітей про людину, суспільство і культуру. Це період, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ.

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їхньому інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ним. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки діти значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання. Чим більше збагачується такими цінностями досвід дитини, тим значнішим є авторитет дорослих, які, на думку дитини, відповідають моральним критеріям [4].

Сучасна система дошкільної освіти визначила головне завдання виховання дітей дошкільного віку: національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами народознавства. Використання народознавчого матеріалу потрібне в різних сферах життя дитини. Завдяки народознавству малюки глибше відчують, що знання про свій народ – це пізнання себе самого.

До ефективних методів і форм організації патріотичного виховання належать: екскурсії вулицями рідного міста, до історичних пам'яток, визначних місць; розповіді вихователя;

бесіди з цікавими людьми; узагальнюючі бесіди; розгляд ілюстрованих матеріалів; читання та інсценування творів художньої літератури; заняття; ігри; розв'язання проблемних ситуацій; запрошення членів родини у заклад дошкільної освіти; спільні з родинами виховні заходи; зустрічі з батьками за межами закладу дошкільної освіти, за місцем роботи; участь у громадському житті міста тощо.

Основною формою навчання дошкільників у процесі організованої пізнавальної діяльності є заняття. Формування у дітей дошкільного віку знань про сучасне й минуле українського народу, усвідомлення ними своєї належності до роду, краю, держави, формування національної гідності, гордості, самоповаги, самодостатності, виховання патріотичних почуттів відбувається переважно на заняттях з народознавства. Вони проводяться систематично у всіх дошкільних групах (починаючи з четвертого року життя).

Організуюючи народознавчу роботу з дошкільниками, вихователі повинні в комплексі розв'язувати пізнавальні, навчальні, розвивальні, виховні та мовленнєві завдання. Пізнавальні завдання передбачають розширення обсягу знань дітей про Україну, її історію, культуру, природні багатства, природу рідного краю. Навчальні завдання включають формування перших наукових народознавчих та історичних понять, у майбутньому – основи наукового мислення, національної свідомості, самосвідомості та психології. Розвивальні завдання – це розвиток усіх психічних процесів у дитини: запам'ятовування, уважності, зосередженості, логічного мислення, уяви. Мовленнєві завдання є супутніми на кожному народознавчому занятті. Словник дітей поповнюється образними виразами, коли вони слухають фольклорні твори та твори українських письменників, кожне заняття супроводжується розповідями дітей про бачене, почуте, пережите. Виховні завдання мають на меті прищепити дітям насамперед любові до рідного краю, до землі своїх предків, до рідної мови, оселі, до батьківщини, почуття гордості за свій народ, повагу до національної культури, національних звичаїв та

оберегів. Природними національними рисами характеру українців вважають щирість, гостинність, доброту, мудрість, щедрість. Отже, ці риси особистості потрібно виховувати у дитини, використовуючи для цього багатий народознавчий матеріал [3, с. 291].

Основним заняттям з народознавства у закладі дошкільної освіти є систематичне ознайомлення дітей з народними звичаями, традиціями, обрядами, що сприятиме ранньому прилученню їх до багатих скарбів духовної культури українського народу, його історії; зародить у дитячих душах почуття гордості за талановитих людей, що жили і живуть на українській землі. Заняття з народознавства сприяють вихованню у дітей духовності на національному ґрунті, доброзичливості, чесності, взаємоповаги, поваги до культур інших народів, ушанування їхніх традицій, оберегів.

У закладі дошкільної освіти матеріали з українського народознавства широко використовуються на заняттях з ознайомлення дітей з явищами навколишнього світу і рідної природи, з художньої літератури, образотворчої діяльності, на музичних заняттях, а також поступово впроваджуються у повсякденне життя групи. Результатом такої роботи є проведення свят народознавчої тематики.

Успіх патріотичного виховання залежить від правильно організованої всієї освітньої роботи в дошкільному закладі, зокрема й від правильно організації всієї освітньої роботи в закладі дошкільної освіти, зокрема й від створення розвивального етнічного середовища.

Для ефективного ознайомлення дітей з національною культурою, звичаями та традиціями в групових кімнатах оформлюються національні осередки, які наповнені державними та народними символами, оберегами, ляльками в національному одязі, дитячими народними музичними інструментами, зразками декоративного мистецтва. У цьому осередку можна також створити міні-осередки – куточок родини, у якому розмістити світлини членів родини, інформацію про найближче сімейне

оточення дітей. Такі осередки сприяють формуванню у дітей національної свідомості, любові до рідної землі, розуміння нерозривного зв'язку минулого, сучасного та майбутнього.

Патріотичні почуття у дошкільників не виникають самі, вони є результатом спільної ідейно-виховної роботи сім'ї і закладу дошкільної освіти. Практика показує, що найбільш ефективним та актуальним інтерактивним методом виховання патріотизму дошкільників є метод проектів.

Отже, основи патріотичного виховання мають бути сформовані в дошкільному віці, адже вони визначають подальше життя дитини, її моральний розвиток загалом. Саме в цьому віці у дітей закладаються риси майбутньої особистості, формується самосвідомість та світосприйняття; відбувається загальний психічний розвиток, дошкільники набувають необхідного досвіду для подальшої життєдіяльності, накопичують враження від пізнання світу; в цей період відбувається становлення пізнавальної активності особистості. Наймогутнішою дієвою силою, за допомогою якої можна успішно вирішувати питання щодо формування виховання патріотичних почуттів, національної гідності, гордості, самоповаги, самодостатності є народознавство. Ефективними формами і методиками патріотичного виховання дошкільників є заняття з народознавства, створення національних куточків та міні-музеїв у закладі дошкільної освіти, а також активна проектна діяльність.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному навчальному закладі: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2002. 407 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Лисенко Н.В. Етнопедагогіка дошкільної освіти. Навчально-методичний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 720 с.
4. Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015#Text>

5. Формування основ креативності дітей через інтерактивні форми роботи з батьками / Укл. Мелетич І.М. Новопілля, 2015. 61 с.

Бас Ольга Олександрівна,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Гончар Наталія Петрівна, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, кандидат педагогічних наук, доцент, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ ЗДО

Сучасна система освіти передбачає рівний доступ до освіти усіх дітей, незважаючи на расу, віросповідання та порушень у розвитку. Значні труднощі виникають при залученні до освітнього процесу дітей з аутизмом.

Етіологія аутизму вперше описана американським дитячим психіатром Лео Каннером у 1943 році. Він підкреслював, що аутизм пов'язаний з порушенням соціальних зв'язків дитини, а при подальшому дослідженні наголошував на тому, що аутизм пов'язаний із психічними порушеннями шизофренічного спектру [4].

Досі не існує однозначної думки про тлумачення поняття «аутизм» і визначення його основних характеристик. Проблематика аутизму продовжує перебувати в центрі уваги наших українських дослідників: Я. Багрій, К. Островської, О. Романчук, Г. Смоляр, В. Тарасун та ін.

Ми погоджуємось з думкою О. Нікольської, яка вказує на те, що у роботі вихователя з дітьми з аутизмом виникає багато проблем, адже вони важко адаптуються до змін у звичному їм середовищі, важко звикають до режиму дня та розкладу занять, потребують постійної підтримки та у них виникають труднощі у налагодженні комунікативної взаємодії з однолітками та дорослими.

Раніше діти з аутизмом перебували на індивідуальному навчанні, зараз для дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі і дітей з аутизмом, створюються інклюзивні групи у ЗДО, що дає можливість ефективно забезпечити соціалізацію та розвиток дитини.

Організація освітнього середовища неможлива без організованого психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в інклюзивних групах ЗДО.

Під поняттям «психолого-педагогічний супровід» Т. Скрипник розуміє пролонгований процес, спрямований на попередження виникнення (або усунення) у дітей з особливими освітніми потребами дестабілізаційних чинників, формування їхніх адаптивних функцій, забезпечення оптимального розвитку та здобуття ними якісної освіти в умовах навчального закладу [3].

У закладі дошкільної освіти психолого-педагогічний супровід дитини з аутизмом здійснюється командою, до якої входять постійні учасники (директор або методист ЗДО, вихователі, логопед, психолог, дефектолог, батьки) та залучені фахівці (фахівець з питань аутизму, невролог, сімейний лікар, соціальний працівник тощо).

У дослідженнях К. Островської наголошено, що надання компетентного психолого-педагогічного супроводу здійснюється таким чином:

- виявлення особливостей розвитку дитини, визначення її потреб для подальшого розроблення корекційно-розвивальної стратегії;
- психопрофілактика як створення відповідних умов в закладі освіти з опорою на середовищні ресурси;
- системна корекційно-розвивальна робота з дитиною з опорою на базові структури психічної організації;
- проведення засідань групи супроводу, що визначає пріоритети, стратегію супроводу та розробляє індивідуальну програму розвитку дитини;
- формулювання актуальних цілей за принципами ціле покладання SMART та узгодженого їх досягнення всіма учасниками групи супроводу;
- командна взаємодія учасників групи супроводу;
- самооцінка професійного розвитку педагогів (за методикою ISSA) [2].

Отже, про організацію психолого-педагогічного супроводу можна говорити тоді, коли навколо дитини з аутизмом створюють команду, яка розробляє для неї індивідуальну програму розвитку і починає цілеспрямовано працювати над досягненням поставлених в ній цілей.

Психолого-педагогічний супровід дошкільника з аутизмом має такі етапи: підготовчий, адаптаційний та повне включення.

На підготовчому етапі відбувається оцінка наявних в освітньому закладі можливостей і дефіцитів; директор ЗДО обговорює з педагогічним колективом необхідність підготовки та впровадження навчання для дітей з аутизмом, а також – необхідні ресурси для цього процесу.

На адаптаційному етапі здійснюється робота з об'єднання фахівців в команду психолого-педагогічного супроводу.

На цьому етапі має відбутися знайомство з дитиною та документацією з її супроводу (якщо дитині вже надавалася психолого-педагогічна допомога), представлення її фахівцем, який має певний досвід роботи з нею, або провів не менше двох зустрічей з дитиною та її родиною. Початок осмисленої роботи з

дитиною розпочинається із здійснення психолого-педагогічної діагностики дитини.

Кожний з учасників групи супроводу отримує завдання відслідковувати особливі прояви дитини, а також зафіксувати ситуації, коли у неї з'являється проблемна поведінка. Узагальнення зібраної інформації дає змогу встановити бар'єри навчання і розвитку дитини та актуальні завдання щодо її освітнього процесу.

На етапі повне включення фахівці сприяють найповнішій адаптації та соціалізації дитини з аутизмом. Фахівці групи супроводу здійснюють роботу з методичного супроводу навчання, виховання і розвитку дитини; розробляють і використовують дидактичні матеріали, адаптують та модифікують освітній процес, навчальний план, цілі й завдання задля забезпечення індивідуальних потреб дитини з аутизмом і опрацювання педагогами відповідних методів роботи; розробляють критерії оцінювання навчальних досягнень дитини; апробують інноваційні форми, методи, технології роботи [1].

Оцінка досягнень дитини здійснюється в оптимальних для неї умовах (в найбільш сприятливому темпі, з використанням допоміжних засобів і ресурсів, за необхідності) і виявляє взаємодію таких компонентів освіти, як: знання і вміння дитини у даний період освітнього процесу та здатність застосовувати їх на практиці.

Отже, ефективність психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі залежить від згуртованої роботи групи супроводу, здатної працювати в режимі командної взаємодії і здійснювати повноцінну психолого-педагогічну допомогу дитині – створювати умови для відповідного освітнього процесу для неї, що фіксується в індивідуальній програмі розвитку з чітко прописаними: зовнішніми ресурсами (можливості освітнього середовища), внутрішніми ресурсами (потенціал дитини, який має бути розкритий завдяки цілеспрямованій корекційно-розвивальній роботі), а також моніторингом процесів навчання та розвитку дитини, результати якого можуть спонукати

до перегляду і вдосконалення цих процесів. Всі означені важливі позиції психолого-педагогічного супроводу конкретизуються в наступних розділах.

Список використаних джерел

1. Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / За ред. А.А. Колупаєвої. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
2. Островська К.О. Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом : Монографія. Львів : «Тріада плюс», 2012. 520 с.
3. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. / Укл. Скрипник Т. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.
4. Kanner, L. Autistic disturbance of affective contact Nervous Child, 2, 1943. p.217–250.

Безпалько Раїса Василівна,

вихователь-методист, Хмельницький
заклад дошкільної освіти № 56
«Боровичок»

Колесник Олена Сергіївна,

вихователь, Хмельницький заклад
дошкільної освіти № 56 «Боровичок»

Сиван Надія Василівна,

вихователь, Хмельницький заклад
дошкільної освіти № 56 «Боровичок»,
м. Хмельницький, Україна

**ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ, ВЧИНКІВ
І КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ
ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Діти - найбільше щастя і радість у житті. Їх безпосередність і цікаві очі, веселий сміх, життєрадісні обличчя не можуть не зворушити душу. Щоб вони вирости справжніми людьми, дорослим треба вкласти багато сил, мудрості, щирості, любові, терпіння і доброти в їхні серця.

Виховання - це надзвичайно важка справа. Але від того, як виховуються маленькі громадяни України, залежить наша старість і майбутнє всієї країни. Тому дуже важливо сьогодні приділяти велику увагу морально – етичному вихованню, адже світ змінюється, наука невпинно летить вперед, змінюються погляди людей і влада в країні, а одвічні моральні людські цінності, виплекані народною педагогікою, залишаються назавжди. Це доброта, милосердя, чуйність, щедрість, ввічливість, любов [1, с. 26].

Отже, морально-етичне виховання дошкільників є досить складним і довготривалим процесом, який охоплює весь період дитинства і продовжується в дорослому житті та розглядається в його кінцевому результаті як сформованість морально-етичної

вихованості. Проблема морально - етичного виховання, розвитку особистості, формування уявлень про моральність є дуже актуальною. Ми розуміємо, як важливо виховати дитину доброю, чуйною та врівноваженою. Видатний педагог В.О. Сухомлинський вважав, що виховати чемність, милосердя, людяність у дітей можна тільки добром і позитивним прикладом ставлення до всього, що нас оточує [5]

Актуальність проблеми морально-етичного виховання молодого покоління наразі ні для кого не новина. Хочемо ми цього чи ні, але треба визнати, що в результаті істотної зміни суспільних орієнтирів та відносин усталена система цінностей і способу життя людей нині об'єктивно потребує переоцінки, усвідомлення, переосмислення. Усі ми живемо в цьому суспільстві і бачимо, якими зростають наші діти, які ідеали вони сповідують. У нескінчених пошуках для своїх дітей високого рівня інтелекту (вивчення іноземних мов, комп'ютерна грамотність) втрачається духовність та мораль, на яких виховувалися наші предки. Варто пам'ятати, що не кожен малюк може мати високий інтелектуальний розвиток через брак здібностей, здоров'я, генетичну спадковість. Але він без цього буде не менш щасливим, якщо виросте чуйним, безкорисливим, здатним бачити красу, творити добро та любити. Інакше не можливе наше щасливе співіснування на землі.

Сучасна актуалізація спадщини В.О. Сухомлинського пояснюється об'єктивним зростанням інтересу суспільства до етичних проблем української етнопедагогіки і потребою нового обґрунтування моральних цінностей та ідеалів людини третього тисячоліття.

Комп'ютерні технології сьогодні посідають значне місце в освітньому процесі. Вони є засобом оптимізації навчальної діяльності дошкільників і розвитку їхніх життєвих компетентностей, своєрідним «інтелектуальним знаряддям». Отже, необхідність застосування в освітньому процесі дітей дошкільного віку мультимедійних ІКТ, які як аудіовізуальні засоби можуть впливати на різні органи чуття, – беззаперечна. Для розширення

змістового наповнення з теми ми використовуємо мультимедійні технології у вигляді відео та фото презентацій. Це дозволяє зробити заняття привабливими, сучасними завдяки дизайну представленої інформації; сприяє підвищенню інтересу дітей до навчання, активізує пізнавальну діяльність, підвищує якість засвоєння програмового матеріалу дітьми; допомагає закріплювати знання, вміння, навички дітей, розв'язувати пізнавальні та творчі завдання; допомагає перевірити правильність відповідей дітей, виконання завдань за допомогою екрану. Використання мультимедіа у навчанні не тільки збільшує швидкість передачі інформації дітям та підвищує рівень її засвоєння, а й сприяє розвитку таких процесів як увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення, розвиває почуття кольору, композиції, бере участь у інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку дітей.

Працюючи над проблемою «Формування морально-етичних засад у дошкільників засобами художніх творів В.О. Сухомлинського», одним із головних завдань є - впровадження педагогічної спадщини педагога - гуманіста В.О. Сухомлинського. В щоденній педагогічній діяльності з дітьми дошкільного віку, ми допомагаємо їм пізнати навколишній світ, світ природи, розвивати в душі такі чудові почуття, як доброта, любов, дружба, чесність, повага, співчуття, розуміння як себе, так і інших. Дітям близькі всі ці поняття і почуття. Потрібно тільки створити умови, певні ситуації – і душі дітей відгукнуться і «розкриються, як квіти на ранковій зорі». З досвіду можемо сказати, що на дітей дошкільного віку мають великий вплив твори морально-етичного змісту. Твори Василя Олександровича Сухомлинського (казки, легенди, оповідання) - це багатющий матеріал, що подає дітям загальнолюдські цінності й високу мораль не у вигляді сухих і нудних повчань та наказів, що надто часто викликають у дітей природне прагнення чинити навпаки, а в такій словесно-емоційній формі, яка невимушено підводить дітей до самостійного висновку: чому саме потрібно поводитись

гарно, чому лише позитивні вчинки сприяють справжній радості та задоволенню [3, с.170].

В.О. Сухомлинський – найвідоміший сучасний педагог-гуманіст. Кожна дитина, на його думку – цілком особливий, унікальний світ – Особистість. Морально-етичному вихованню присвячені численні статі, оповідання, книги. Мета даної діяльності – гармонійний розвиток особистості дошкільника, виховання благородної людини. Чи можливо це в звичайному дошкільному навчальному закладі з усіма його проблемами сьогодення? Твердо переконані, що так, бо стоїмо на позиції: кожна дитина має право на турботу про неї, увагу, повагу, плекання, створення умов для її розвитку, орієнтацію на життєвий успіх, тобто на любов до неї, бо вона – людина.

В.О. Сухомлинський стверджував: «Людину треба виховувати. Для цього потрібно знати, що і як виховувати». Відомо, що можна досягти мети лише в тому разі, коли ця мета буде сприйнята і самим вихованцем. «Я розумію майстерність виховання так, що кожне доторкання вихователя до свого вихованця є в кінцевому підсумку спонуканням до праці душі. Чим тонше й ніжніше воно, це спонукання, тим більше сил, що виходять з глибини душі, тим більшою мірою стає маленька людина вихователем самої себе», – наголошував В. Сухомлинський. Але як цього досягти? Як запалити в душі дитини вогник самотворення? Як переконати кожну дитину в її самоцінності? Як сформувати самоповагу, людську гідність, інші добродієвості, які стануть рушійною силою самоконструювання, самотворення, самовдосконалення, самореалізації особистості в майбутньому? Вивчення спадщини В.О. Сухомлинського, етнопедагогіки, перспективного педагогічного досвіду та постійне «занурення» з цим багажем інформації в реальне дошкільне життя дозволило усвідомити давнє - «Все починається з любові» та віднайти концентрований вираз цілей, завдань та змісту «доторкання» і «праці душі» – формулу «Три люблю».

Постулати формули «Три люблю» визначають ставлення дошкільника до себе, до людей, до природи та базуються на певних інваріантах, а саме:

1. Я люблю себе. «Цінність маленького «Я»:
 - 1.1. Бережу себе від травм, дбаю про своє здоров'я.
 - 1.2. Розвиваю в собі найкращі людські якості, займаюсь самовихованням, проектую свої дії.
 - 1.3. Готовлюсь для набуття у подальшому спеціальних знань та вмінь.
 - 1.4. а) Розвиваю моральне оцінювання та самооцінку.
б) Оволодіваю вміннями та навиками самообслуговування, змістовного відпочинку (самозбереження, самооздоровлення, самопізнання, самоствавлення, самоорганізація, самовиховання, саморозвиток, самоконтроль, самореалізація).
 - 1.5. Володію вмінням співвідносити свої бажання.
 - 1.6. Розумію важливість своїх прав і обов'язків, маю почуття гідності, відповідальності і справедливості.
2. Я люблю маму, тата, родичів, друзів, співгромадян, людство. «Садок і родина – сім'я єдина»:
 - 2.1. Прагну вести себе так, щоб мої вчинки не викликали в батьків сліз та сивини, а щоб пишалися моїми здобутками та досягненнями.
 - 2.2. Ціную дружбу, дбаю щоб одноліткам було добре і цікаво зі мною. Відповідно поведжусь з однолітками.
 - 2.3. Вчуся спілкуватися з іншими людьми та розуміти їх.
 - 2.4. Цікавлюсь життям та творчим шляхом людей.
 - 2.5. Шанобливо ставлюсь до людей літнього віку та з особливими потребами, розумію їхні емоційні переживання. Співпереживаю і готовий прийти на допомогу.
3. Я люблю свій дім, свій двір, свою вулицю, свій дитсадок, своє місто, свою країну Україну, Всесвіт. «Справжні сини і доньки України»:
 - 3.1. Дбаю про чистоту й безпеку своєї рідної домівки, двору, садочка.

3.2. Шаную державні символи та символіку міста (Прапор, Герб, Гімн), зберігаю та примножую національні традиції України і рідного міста.

3.3. Пізнаю світ, розумію поняття «людство», шаную звичаї інших народів.

3.4. Бережу природу, усвідомлюю себе часткою природи.

3.5. Розумію необхідність дотримання прийнятих норм поведінки у дитячому садку, сім'ї, транспорті, громадських місцях, на вулиці.

Методи та форми роботи з дітьми старшого дошкільного віку з морально – етичного виховання.

Як можна навчити дитину бути доброю? Чи можливо взагалі виховати моральні якості, або вони закладені природою й не піддаються педагогічним впливам?

Моральне виховання, як і будь-який напрям виховної роботи з дітьми дошкільного віку, передбачає використання системи прийомів, способів, операцій пізнання особливостей їхнього світовідчуття, мислення, поведінки і цілеспрямованого впливу на них. Щодо цього дошкільна педагогіка має у своєму арсеналі універсальні та специфічні методи. Використовують їх залежно від конкретної педагогічної ситуації: віку, рівня розвитку дітей, особливостей соціуму, у яких росте й виховується дитина тощо.

Методи морального виховання – способи завдань морального виховання і вікових особливостей дітей педагогічної взаємодії, за допомогою яких здійснюється формування особистості відповідно до мети і завдань вікових особливостей дітей. До найпоширеніших методів морального виховання належать методи формування моральної поведінки, методи формування моральної свідомості, методи стимулювання моральних почуттів і мотивів поведінки.

Методи формування моральної поведінки.

Ця група методів спрямована на вироблення досвіду поведінки згідно з моральними нормами і правилами:

а) практичне залучення дитини до виконання конкретних правил поведінки. Привчати дітей дотримуватися режиму сну, харчування, активної діяльності, правил спілкування і

колективного співжиття. У використанні цього методу увагу акцентують на організації життя дитини відповідно до вимог, а також на постійному підтриманні її поведінки згідно з цими вимогами. При цьому потрібно використовувати різноманітні засоби, щоб дитина в реальному житті пересвідчилася у правильності, доцільності для неї такої поведінки, зрозуміла, що порушення правил спричинює небажані наслідки для неї і близьких їй людей;

б) показ і пояснення. Ними активно послуговуються у вихованні культури поведінки, навичок колективних взаємин тощо. Дітей систематично в різних життєвих ситуаціях привчають до певних способів поведінки: вітатися, ввічливо просити про послугу, дякувати, бережно ставитися до іграшок;

в) приклад поведінки дорослих й однолітків (у середньому і старшому дошкільному віці). Організуючи різноманітну діяльність дітей, потрібно установлювати чіткі правила, пояснювати їх дітям, переконувати, що дотримання певних правил є важливою умовою їхнього успіху. Старші дошкільники можуть самостійно встановлювати правила спільної діяльності й контролювати їх виконання, мотивуючи це доцільністю для всього колективу;

г) оволодіння моральними нормами у спільній діяльності. Особливість цього методу полягає в тому, що діти оволодівають певними моральними нормами начебто спонтанно, без ініціювань педагогом, а у спільній діяльності з ним, батьками. Вони самі доходять висновку, що дотримання певних норм є передумовою успішної діяльності, досягнення позитивного результату, хороших взаємин у сім'ї, колективі. Дитина неодноразово пересвідчується, що її популярність залежить від успіхів у спільній діяльності, а партнери – від уміння чітко формулювати правила цієї діяльності й дотримуватися їх;

г) вправлення у моральній поведінці. Суть методу полягає у створенні спеціальних умов для вправлення дітей у дотриманні моральних норм. Для цього слід потурбуватися про те, щоб створені ситуації не були штучними, а наближалися до життєвих,

звичних для дитини. З цією метою використовують різноманітні доручення, ускладнюючи їх відповідно до віку дітей;

д) створення ситуацій морального вибору. Цей метод передбачає використання особливих вправ, спрямованих на формування моральних мотивів поведінки у дітей старшого дошкільного віку. Такі вправи можуть бути запрограмовані вихователем або обрані дітьми самостійно. Наприклад, можна запропонувати дітям дивитися новий діафільм або допомагати двірнику прокладати доріжки в снігу. Якщо діти відкладають приємну для них справу, щоб виконати обов'язок, необхідний з погляду моральних норм, то вони повинні мати змогу здійснити його без зволікань. Такий їхній вчинок обов'язково має бути схвалений.

Методи формування моральної свідомості.

Використання їх має на меті засвоєння моральних уявлень і моральних понять. Це здійснюють, послуговуючись такими методами:

а) роз'яснення конкретних моральних норм і правил. Ведучи мову про них, вихователь повинен доступно за формою і змістом розкрити сутність конкретних норм і правил, продемонструвати, до чого призводить ігнорування їх. Важливо проілюструвати це сюжетами з фільмів, казок тощо;

б) навіювання моральних норм і правил. Цей метод ґрунтується на схильності дитини до наслідування і високій емоційності. Особливої уваги потребують несміливі, замкнуті діти, використання цього методу дасть змогу збудити віру у власні сили.

Методи роз'яснення і навіювання реалізуються у формі етичних бесід, у процесі яких відбувається формування основ моральної свідомості. Водночас діти мають змогу усвідомити, осмислити свій моральний досвід.

Етичні бесіди – розмови вихователя з дітьми на моральні теми під час занять та у повсякденному житті. Головне завдання етичних бесід полягає в роз'ясненні значення моральних норм і правил поведінки, аналізі вчинків дітей і дорослих, колективному

обговоренні етичних проблем. Негативні прояви поведінки також можуть стати приводом для розмови, яка має на меті вироблення в дітей відповідної оцінки негативного вчинку і прагнення уникати його. Вибір виду етичної бесіди залежить від конкретної педагогічної ситуації. Бесіди, які стосуються повсякденного життя - це обговорення прочитаних художніх творів або вчинків дітей (краще вести від схвалення хорошого вчинку до засудження негативного), аналіз спостережень за поведінкою людей, розповіді про виконання доручень колективу. Нерідко для бесід спеціально відводять конкретне заняття, даючи заздалегідь завдання простежити за певним явищем, подією або подумати над конкретною проблемою. Зміст, побудова, тривалість і методика бесіди залежать від її теми, віку дітей. Бесіди можуть бути колективними (з усією групою дітей), груповими (з кількома дітьми), індивідуальними.

Методи стимулювання моральних почуттів і мотивів поведінки. Використання їх передбачає спрямування дитини на дотримання моральних норм, застереження від їх порушень. З цією метою використовуються:

а) приклад інших. Ефективність його ґрунтується на здатності дошкільника до наслідування людей, які оточують його, героїв літературних творів, кінофільмів, спектаклів. Безперечно, це мають бути популярні серед дітей особистості;

б) педагогічна оцінка поведінки, вчинків дитини. Педагогічна оцінка має орієнтуючу (уточнює уявлення дітей про моральні вимоги) і стимулюючу (заохочує до моральної поведінки) функції. Важливо, щоб вона була об'єктивною, своєчасною, а її вимогливість, принциповість поєднувалися з добрим ставленням до дитини, зацікавленістю в її успіхах. Крім того, дитина має знати, чим мотивована конкретна оцінка її вчинку;

в) колективна оцінка поведінки, вчинків дитини. Використання її забезпечує єдність уявлень і поведінки дошкільника. Будь-які дії дитини мають у своїй основі певну мету, моральну спрямованість, а їх наслідки породжують почуття задоволення, впевненості у собі або сорому, невдоволення. При

цьому слід враховувати, що дошкільникам притаманна висока емоційність, тому в оцінці їхніх вчинків необхідно виходити з того, які почуття намагаємося збудити. Схвалені вихователем, однолітками моральні вчинки зумовляють позитивні переживання дитини. Ще сильніше переживає дитина свої неправильні дії, невдачі, які отримали публічну оцінку. Це означає, що інструментом колективної оцінки слід послуговуватися обережно. Крім того, залучаючи дітей до оцінювання вчинків однолітків, вихователь не повинен ототожнювати оцінку вчинку з оцінкою особистості дитини («Ти поганий», «Ти хороший»);

г) схвалення моральних вчинків дитини. Дошкільникам властиве прагнення до особистісного вдосконалення, визнання їхньої поведінки достойною. Схвальна оцінка заохочує моральні вчинки, дає приклад для наслідування іншим дітям, забезпечує їхнє доброзичливе ставлення, формує основи колективної думки. Заслуговує на підтримку прагнення дітей не лише самим добре поводитись, а й вимагати відповідної поведінки від однолітків.

г) заохочення дитини до моральних вчинків. Дитину треба підвести до усвідомлення, що така поведінка важлива, необхідна і корисна для неї, приємна для інших. Чим старші діти, тим важливіше стимулювати самостійність їхнього морального вибору;

д) осуд недостойних вчинків дитини. З огляду на особливості психічного розвитку дитини цей метод використовують рідко, оскільки він може заподіяти їй моральної шкоди, викликати негативне ставлення до особистості педагога.

Список використаних джерел

1. Бабій І. В. Ідеї В. Сухомлинського щодо морального виховання особистості. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 10. С. 25-28.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. К. : Рад. школа, 1977. Т. 5. 640 с.
3. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників. К. 1993.

4. Кисельова О. І. Методика морально-етичного виховання старших дошкільників. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки* : [зб. наук. пр. у двох томах]. Том 1. Миколаїв, 2008. С. 88–95.

5. Бех І. Вчинок у морально-духовному розвитку особистості. *Дошкільне виховання*. № 5. 2005. С. 3-4.

6. Богуш А. М., Гавриш Н.В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: [підручник]. К., Слово 2008. –238 с.

Божок Ольга Анатоліївна,

вчитель-логопед Хмельницького
закладу дошкільної освіти
№35 «Чебурашка»,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ САМОКОНТРОЛЮ У ДІТЕЙ

Доволі часто батьки та педагоги спостерігають у дітей під час навчання в школі наступні труднощі:

- відсутність організованості, самостійності;
- діти важко дотримуються правил;
- не можуть швидко та ефективно переключатися з одного завдання на інше, концентруватися на певному завданні, своєчасно помічати та виправляти свої помилки, не вміють планувати час і задумуватись про результати власних дій.

Наявність цих проблем спостерігається вже в дитячих садочках. Вихователі, часто помічають, що діти не слухають вихователя, відволікаються, помиляються, виконуючи завдання, не дослуховують до кінця, або слухають не уважно. Потім діти,

навіть за умови добре розвиненого інтелекту, можуть бути неуспішними в навчанні і в житті також.

Це відбувається через не сформованість самоконтролю власної діяльності, не сформованість операції контролю (як зорового і слухового, так і рухового), через те, що довільність у дитини розвивалась стихійно, а не як спеціально організований з боку дорослих (як педагогів, так і батьків) процес. Тому, готуючи дитину до школи, слід обов'язково формувати у неї функції програмування та самоконтролю.

Формування цих функцій розпочинається ще в самому ранньому дитинстві і закінчується в юнацькому віці.

Що ж може зробити дорослий, щоб допомогти дитині підготуватись до шкільного навчання? Що сприяє успішному формуванню довільної саморегуляції у дошкільний період?

Л.С. Виготський назвав гру «школою «...» довільної поведінки».

«Ігрова діяльність краще за все сприяє формуванню довільної регуляції, тому що всяка гра є випробуванням волі, дія підкорена правилу» (2, с. 109)

А.С. Співаковська вважає, що формуванню контролю за своєю поведінкою сприяє гра з неоформленими предметами, тому що дитина самостійно планує і контролює всі можливі перетворення.

Важлива роль у розвитку довільної поведінки належить сюжетно – рольовій грі. У грі, як відмічає Д.Б. Ельконін, виникає нова для дитини форма задоволення – радість від того, що вона діє так, як вимагають правила. Будь яка рольова гра – це гра з правилами. Саме коли правила рольової поведінки вступають в конфлікт з безпосереднім бажанням дитини, яке виникає у ході гри, дитина вчиться діяти за правилами.

Таким чином, ігрова діяльність дитини сприяє формуванню довільної саморегуляції у дошкільному віці. Тому дуже важливо приділяти особливу увагу грі, готуючи дитину до школи.

Основою методів розвитку функцій програмування та самоконтролю є організація дорослого і дитини . Вона повинна послідовно змінюватись таким чином, щоб програма дії, якою

володіє дорослий, стала внутрішнім надбанням дитини. З цією метою потрібно забезпечити умови, які дозволяють дитині прийняти «програму» дорослого, а дорослому проконтролювати засвоєння її дитиною.

Такими умова є :

- 1) винесення програми назовні (наочне пред'явлення);
- 2) така організація сумісної діяльності дорослого і дитини, яка дасть дитині можливість перейти до розгорнутої по елементної програми виконання дій і контролю до згорнутих форм. Це відбувається поетапно.

1 етап: сумісне покрокове виконання дій за мовною інструкцією дорослого, де дорослий забезпечує покроковий контроль.

На цьому етапі і програма, і контроль в руках дорослого.

2 етап: сумісне покрокове виконання дій за наочною програмою. Дорослий організовує дотримання програми і контрольні дії дитини (зіставлення результату з програмою). На цьому етапі програмування і контроль розділяються між дорослим і дитиною.

3 етап: сумісне виконання дій за наочною програмою з переходом від покрокового виконання програми до більш згорнутих форм, тобто частково відповідальність дорослого скорочується.

4 етап: самостійне виконання дій дитиною за інтеріоризованою (внутрішньою) програмою з поверненням до наочної програми за необхідності. На цьому етапі дитина самостійно виконує дії і здійснює контроль.

5 етап: самостійне виконання дій за внутрішньою програмою або її використання у нових умовах. Дитина самостійно виконує дії і за необхідності може використовувати засвоєну програму в нових умовах і на новому матеріалі.

Дорослий спостерігає за виконанням і перевіряє можливість застосування програми до нових умов.

Робота, організована таким чином надасть можливість поступово-сформувати регуляторну функцію і дасть дитині опору для подальшого оволодіння програмами дій.

Дотримання наступних рекомендацій пришвидшить досягнення мети.

1. Промовлення вголос. Особливу роль у подоланні труднощів вибіркового реагування відіграє мовленнєве опосередкування дій, якому необхідно навчити дитину. Доцільно використовувати зовнішнє мовлення як додатковий засіб, який «вставлено» між задумом, програмою та її реалізацією.

Наприклад, дитині може бути запропонована конфліктна ситуація, в якій їй потрібно, відстукуючи музичним молоточком ритм, стукати таким чином: на один удар молоточка дорослим, стукнути молоточком двічі, а на два удари дорослого – стукнути один раз. Часто це провокують імпульсивні реакції, коли дитина починає уподібнювати свої дії стимулам і у відповідь на один удар молоточком теж вдаряє один раз, а на два – два рази. Для мінімізації цих реакцій дорослий може запропонувати дитині перед виконанням дії промовляти свої дії – називати вголос кількість ударів молоточком, які їй необхідно зробити.

2. Самоперевірка.

Часто дітям дуже важко самостійно помітити власні помилки. З цією метою дорослий може запропонувати дитині помітити (знайти) помилки саме у дорослого. Як правило дитина із задоволенням вказує дорослому на помилки, яких він допустився. Роль вчителя, як ніяка інша сприяє формуванню контролю у дітей. Дорослий може запропонувати юному «вчителю» придумати або дати завдання, яке вже виконувалось, а потім він вкаже на допущені помилки і пояснить, як їх виправити. Перевіряючи дорослого, дитина поступово вчиться самоперевірці, а це є необхідним етапом виконання завдання. Дитину слід привчити до регулярного використання самоперевірок, адже це реальний і дієвий спосіб впоратись з труднощами.

3. Планування

Особливі труднощі виникають у дітей під час виконання завдань, які не мають одного способу вирішення і потребують створення стратегії власної діяльності.

В цьому випадку слід підключати мовленнєву активність дитини з упором на побудування плану діяльності у мовленнєвій сфері. Доцільно взяти просту дію, звичну і легку для дитини і попросити її навчити дорослого цій дії тільки за допомогою слів, уникаючи будь – якого показу. Дорослому при цьому потрібно шукати будь – яку можливість в словах дитини для того, щоб помилитись і зробити щось неправильно, звернувши таким чином увагу дитини на «слабке місце» у плануванні.

Отримуючи ефективний зворотній зв'язок від дорослого, дитина поступово навчиться самостійно формувати програму дій, позначати, ставити цілі, завдання та вибирати способи їх досягнення.

Спеціалістам (логопедам, психологам та іншим) вихователям слід обов'язково використовувати на заняттях з дітьми відповідні завдання, які сприятимуть формуванню у дошкільнят навичок самоконтролю та регуляції. Під час цих ігор, виконання завдань вчити дитину переходити від контролю за своїми рухами до контролю за своєю увагою і поступово переносити контроль у будь – яку діяльність. Ігри та завдання мають бути побудовані тільки таким чином, щоб допомогти дитині перейти від механічного сприйняття правила і виконання дитиною чітко заданої, розгорнутої інструкції дорослого до спочатку сумісного, а потім самостійного створення нею програми діяльності, її реалізації і контролю за результатом. Ці завдання мають носити певний характер, адже саме гра сприяє зняттю напруги, подоланню страху невдачі, покращує ефективність роботи мозку і, через випробування волі, підкорення правилам сприяє формуванню довільності.

Приклади ігор, які можна використовувати в роботі з дітьми.

1. «Перегони равликів».

В цій грі дитині потрібно навчитися рухатись як можна повільніше. Чим повільніше рух, тим він складніший і тим більше відділів мозку підключаються до його організації.

Для дитини вміння контролювати і організовувати свої рухи - це перший крок до контролю і організації більш складних процесів.

У цій грі дитині потрібно перемогти у перегонах равликів, прийшовши до фінішу останнім. Якщо заняття відбувається з декількома дітьми, можна їм запропонувати дійти від стіни до протилежної стіни, намагаючись рухатись якомога повільніше (при цьому зупинятися не можна). Переможцем вважається той, хто дійшов останнім, не порушуючи правила гри.

2. «Веселі сходинки».

На підлозі викласти вирізані з картону квадрати у вигляді схематичного зображення сходинок з інтервалом в один крок. Це будуть сходинки, по яких потрібно піднятися вгору, а потім спуститися вниз. Завдання: крокувати на кожній сходинці по чотири рази. При цьому, крокуючи на першій сходинці потрібно плеснути в долоні на перший крок. Крокуючи на другій сходинці – на другий крок, на третій сходинці – на третій крок, на четвертій – на четвертий крок. Потім потрібно виконати, те саме, але у зворотному напрямі, спускаючись вниз: спочатку плескати в долоні на четвертий крок, потім на третій, на другий і на перший. Якщо дитина помиляється, то вона повертається на початок і починає сходження по сходинках спочатку.

3. «Школа роботів».

У цьому завданні дитина вчиться планувати: правильно скласти інструкцію, слідкувати за її виконанням і вчасно коректувати процес. У грі приймають участь двоє: «робот» і ведучий. Вони домовляються між собою, яке завдання необхідно виконати : зробити бутерброд, дійти від дверей до вікна, минаючи перешкоди на шляху, налити воду в склянку та інші. Задача «робота» буквально виконувати завдання ведучого. Наприклад, якщо дитина говорить, що потрібно взяти пляшку з водою і налити її в склянку, то робот бере пляшку з водою і намагається

налити воду у склянку, наочно показуючи дитині результат її планування – вода не лється, може дитина забула про щось сказати (відкрити пляшку)? Завдання дитини – якомога детальніше описувати всі необхідні дії для досягнення мети.

4. «Знайди помилку».

У цій грі дитині необхідно швидко знаходити і виправляти помилки в тексті. Дорослий вголос читає речення. Якщо в ньому є помилка, дитині потрібно підстрибнути і пояснити, в чому полягає помилка, виправити її. Якщо фраза правильна, то дитині потрібно присісти.

Приклади речень:

- Над будинком літала ворона та голосно каркала;
- Вчора діти підуть в садочок;
- У морі солоні вода;
- Випав білий пухнастий сніг;
- Всі яблука круглі та червоні;
- Вночі темно і на небі сяє яскраве сонечко;
- На світлофорі загорівся синій колір і машини зрушили з місця.

Таким чином, для формування довільної регуляції необхідно навчати дитину самостійно ставити ціль, покрокового досягати її, враховувати зміни умов діяльності в процесі виконання, а також звіряти отриманий результат з поставленою метою.

Список використаних джерел

1. Берник Т.Л Навчання дітей з важкими розладами мовлення у спеціальній загальноосвітній школі-інтернаті. *Дефектологія*. 2007. №1 С. 47-52.
2. Довідник учителя – логопеда /Авт.-упор. С.М. Лупінович. Тернопіль, Мандрівець. 2008. 112с.
3. Корнєв С.І. Перші нагадування про мовленнєві розлади у літературних пам'ятках Стародавнього Сходу та Азії. Хрестоматія з логопедії : навч. пос. К.: КНТ , 2006. С.10-22.
4. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ. Х.: Основа, 2012. 239 .

5. Сергєєва І.В. Логопедична допомога в системі освіти України. Хрестоматія з логопедії. К.: КНТ, 2006. С. 33-36.
6. Шевченко О.Е. Розвиток логопедичної допомоги в Україні. Хрестоматія з логопедії. К.: КНТ, 2006. С. 49-55.
7. Винокур А.С. Подолання мовного недорозвинення у дітей молодшого шкільного віку. К.: Рад. школа, 1977.
8. Ільяшенко Т.Д. Чому їм важко вчитися ? Методичний посібник, присвячений питанням психолого – педагогічної допомоги молодшим школярам із труднощами у навчанні. К.: Початкова школа, 2003.
9. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови у дітей. К.: Рад. Школа, 1983.

Бондар Тамара Іванівна,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки
дошкільної, початкової освіти та
освітнього менеджменту,

Мукачівський державний університет

Попович Оксана Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан педагогічного факультету,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Актуальність національно-патріотичного виховання громадян зумовлена необхідністю консолідації українського суспільства, сучасними викликами, що постають перед державою та вимагають постійного вдосконалення системи освіти [4]. Нині, в

умовах воєнного стану через російську агресію, потребує глибокого переосмислення виховна робота в закладах освіти, зокрема в дошкільних. У зв'язку з цим Міністерство освіти і науки України підготувало наказ від 06 червня 2022 р. № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України». Цей документ затверджує нову «Концепцію національно-патріотичного виховання» (замість концепції, ухваленої 16.06.2015 згідно з наказом № 641). Ухвалення таких законодавчих положень аргументоване необхідністю системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді, що вможливають формування нового українця, який здатний протистояти сучасним викликам і захищати культурно-історичні надбання України.

Для планування національно-патріотичних заходів як актуального напряму виховної роботи в закладі дошкільної освіти варто брати до уваги «Стратегію національно-патріотичного виховання» – основоположний документ, де ґрунтовно окреслені стан і потреби національно-патріотичного виховання, а також напрями реалізації й індикатори моніторингу впровадження стратегії.

Доцільно також ознайомитися з результатами соціологічних досліджень, що представлені в «Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року». У документі виокремлено низку загрозливих чинників, що впливають на стан виховання українців нового покоління, а саме: наявність осіб, які ідентифікують себе як «радянська людина»; непоширене використання української мови в родинному середовищі; невисокий рівень готовності обстоювати територіальну цілісність України зі зброєю в руках у разі загрози; низький рівень сформованості поважного ставлення до державної символіки та дій із її вшанування; недостатнє залучення населення України до національно-патріотичних громадських об'єднань. Це вагомі чинники, які мають небезпечний характер і спонукають до розроблення цілісної загальнодержавної політики національно-патріотичного виховання, до формування української

громадянської ідентичності, що сприятиме консолідації українського суспільства [2].

Практико-орієнтованим документом вважаємо «Концепцію національно-патріотичного виховання», що вможливає формування змісту громадянської освіти. Від українців нового покоління очікують поведінки, ґрунтованої на національних і європейських цінностях: повага до національних символів (Державний Герб, Державний Прапор, Державний Гімн); активна участь у громадсько-політичному житті країни; розуміння й дотримання верховенства права; повага до прав людини; готовність провадити природоохоронну діяльність; толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, до регіональних та національно-мовних особливостей; готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України [3].

Варто зазначити, що небагато закладів дошкільної освіти мають на сайті інформаційне вкладення «національно-патріотичне виховання». В інтернет-просторі помітно вирізняється сайт Комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 114 Харківської міської ради», що функціонує попри труднощі воєнного стану та особливе географічне розташування [1]. Вебресурс пропонує широкий спектр інформації про напрями патріотичного виховання. У матеріалах зосереджено увагу на таких змістових аспектах: найбільш сприятливий вік дітей для початку систематичного патріотичного виховання; любов до рідних і найближчих людей; формування патріотичного ставлення до феноменів суспільного буття; ілюстрація фактів із життя країни, гідних наслідування; ознайомлення дошкільнят із діяльністю відомих людей. Організація роботи за окресленими напрямками вможливає цілеспрямоване й усвідомлене патріотичне виховання. На сайті актуалізовано важливість етнізації – природного входження дітей у духовний світ свого народу. Наголошено, що це елемент загальнолюдської культури, позбавлений національного обмеження та егоїзму. Для справжньої, а не формальної етнізації потрібне моральне

підґрунтя, що передбачає розвиток національної самосвідомості, інтернаціональних почуттів у дошкільників.

Аналізований ресурс ознайомлює з планом заходів, що орієнтовані на національно-патріотичне виховання дошкільників у 2022 / 2023 н. р. та прогнозують залучення колективу закладу дошкільної освіти, дітей і їхніх батьків. Така партнерська взаємодія охоплює різні заходи з національно-патріотичного виховання дітей (свята; розваги; екскурсії; конкурси; батьківські тижні, як-от «Батьки – наші однодумці, партнери») [1].

Отже, для виконання завдань, окреслених у «Стратегії національно-патріотичного виховання», «Концепції національно-патріотичного виховання», ЗВО повинні забезпечувати професійну підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Сучасне суспільство очікує на фахівців, які будуть спроможні виховувати нових українців – людей, які понад усе любитимуть свою країну та вважатимуть її єдиною родиною й домівкою.

Список використаних джерел

1. Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 114 Харківської міської ради». URL: http://dnz114.edu.kh.ua/nacionaljno-patriotichne_vihovannya_v_dnz/ (дата звернення: 01.11.2022).

2. Концепція Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1233-р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kr201233?an=1> (дата звернення: 01.11.2022).

3. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: наказ Міністерства освіти і науки України від 6 червня 2022 р. № 527. URL: <https://bit.ly/3UOcsTy> (дата звернення: 01.11.2022).

4. Про Стратегію національно-патріотичного виховання: Указ Президента України № 286/2019 від 18.05.2019. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>
звернення: 01.11.2022).

(дата

Віньковська Катерина Ігорівна,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 8,
м. Хмельницький, Україна

ПРОГРАМА РОБОТИ ГУРТКА КОЛЕКЦІОНУВАННЯ «ЗБИРАНКА»

Запрошуємо поринути кожного у неповторний та захоплюючий світ дитинства. Адже коли чуємо слово «колекція», одразу виникає асоціація – «дитинство», одразу «зігрівається» душа.

Колекціонування дає людині можливість розважитися, розслабитись, урізноманітнити своє повсякденне життя. Це досить цікаве хобі, навіть з якимись спортивним відтінком. Людина, в деяких випадках, прагне будь-що заволодіти річчю, якої немає в її збірці. Культурологи, психологи вважають, що колекціонування має суспільне та культурне значення.

Новий напрямок в освіті STREAM – інтегрований підхід до освіти, який передбачає формування уявлень та вмінь дітей у галузях природничих наук, одна із пріоритетних форм презентації пізнавальної інформації є саме створення колекцій.

Погодьтеся, усі вище вказані аргументи на користь колекціонування, не залишають жодних сумнів у цікавості та необхідності займатись цією справою ще з дитячого садка. Ось тільки назву цього хобі ми змінили на більш зручне та коротке для дітей дошкільного віку слово – «збиранка», від основної мети – збирати предмети.

Сьогодні, реформування стандартів освіти висуває нові вимоги до навчання, виховання та розвитку дітей.

«Перспектива найбільш успішних людей на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіють іншими вміннями...» [3, с. 7]

«Формування загальної культури життєдіяльності дитини старшого дошкільного віку, максимальне використання можливостей періоду дитинства для досягнення психологічних якостей дошкільної зрілості та особистісного зростання...» [5, с. 2].

Отже, в багатокультурному середовищі формуємо загальну культуру життєдіяльності дітей для досягнення особистісного зростання дошкільника. Одним із інструментів у вирішенні даного завдання ми обрали колекціонування, як груповий гурток «Збиранка». Програму гуртка складено на основі загальнонаукових принципів актуальності, науковості, доступності та відповідності програмового матеріалу віковим особливостям розвитку дітей, послідовності, систематичності, концентричності, дотримання яких відповідає сучасним тенденціям розвитку, виховання і навчання дошкільників. Враховано єдність розвивальних, виховних, навчальних цілей і завдань дошкільної освіти.

Програма передбачає два рівні впровадження: пояснювально-ілюстративний (педагог повідомляє інформацію різними способами) та продуктивний (творчий, наприклад, самостійне визначення виду збиранки).

Реалізація програми забезпечує оптимальні інтелектуальні, психологічні та емоційні навантаження з метою ефективного особистісного зростання дитини.

Колекціонування – це не просто збір предметів, об'єднаних певною тематикою. Це систематична робота, яка включає в себе розглядання та аналіз предметів (експериментально-пошукова діяльність), проведення дидактичних та сюжетних ігор, використання матеріалів збиранок на заняттях продуктивною діяльністю, різних розділах організованої пізнавальної діяльності [2]. Звичайно, що така діяльність готує дітей до

навчання у новій українській школі. Адже головний маркер освітнього процесу НУШ – дитиноцентризм. Дитиноцентризмом вважається максимальне наближення навчання і виховання кожної дитини відповідно до її потреб, здібностей нахилів та інтересів [3]. Саме у колекціонуванні діти обирають те, що їм цікаво, до чого є інтерес і терпіння, отже відповідає їх потребам.

Мета програми: формування основ креативного мислення, особистісного зростання, творчості, самовираження через створення колекцій, збіранок.

Об'єкт програми: діти старшого дошкільного віку.

Термін реалізації: один навчальний рік.

Підґрунтя програми: Базовий компонент дошкільної освіти як державний освітній стандарт.

Форми, методи та прийоми: традиційні, інноваційні, використання ІКТ, співпраця з гуртківцями та їх сім'ями.

Тривалість занять гуртка: відповідає віковій дітей старшого дошкільного віку, 30 хв.

Тематичний план роботи гуртка: складений на рік. Містить розділи, теми, по 4 заняття в місяць. Здійснено розподіл матеріалу на теоретичний (7 годин) і практичний (29 годин). Всього 36 годин.

Пропонуємо для ознайомлення витяг з тематичного плану роботи гуртка «Збіранка» на I-й квартал.

Термін проведення	Розділ, тема заняття	Кількість годин	
		теоретичні	практичні
Вересень	1. Вступне заняття. Ознайомлення з історією виникнення колекціонування. Розгляд дітьми колекцій.	0,5	0,5
	2. Ознайомлення з цікавими колекціями та правилами колекціонування.	1	1
	3. Придумування назви та логотипу гуртка. Проведення опитування батьків «Світ моїх колекцій».		
	4. Вечір-презентація сімейних колекцій-збіранок.	1	
Жовтень	1. Заняття із серії «Цікавий світ простих речей» - «Ой, який в нас ремінець, гарний диво-молодець».	0,5	0,5
	2. Колективне колекціонування ремінців та поясків за пропозицією педагога. Ігри з ремінцями. Розгляд та розміщення в колекції		

*Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення
якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*

	нових екземплярів. 3. Продуктивна діяльність «Український пояс – чари візерунку» (декоративне малювання). 4. Відвідування експозиції у краєзнавчому музеї «Український пояс – елемент народного одягу».	1	1
<i>Листопад</i>	<i>До Всесвітнього дня гудзика (16 листопада)</i> 1. Заняття із серії «Цікавий світ простих речей» – «Чудо- гудзик». 2. Заняття «Історія маленького гудзика». 3. Заняття «Гудзик-мандрівник». 4. Продуктивна діяльність за вибором дітей : складання візерунків та зображень на пластиліні та тісті «Метелик», «Гусінь», «Чарівна квіточка»; викладання з гудзиків мозаїчних зображень.	0,5	0,5
		0,5	0,5
		0,5	0,5
			1

Прогнозований результат сформованості компетентності дитини:

-збираючи предмети колекції, виконує пізнавально-дослідницькі дії: порівняння, аналіз, співставлення, упорядкування на основі практичних дій та з опорою на тактильні відчуття, функції органів дотику, зору, слуху;

-вміє налагоджувати комунікативний контакт та адекватну міжособистісну взаємодію з дітьми у колективі;

-володіє елементарними основами проведення презентацій збиранок та пояснювального мовлення;

-має уявлення про матеріали, з яких виготовлені колекційні предмети;

-класифікує, групує предмети, описує істотні ознаки, особливості;

-систематизовано збирає колекцію предметів;

-бажає отримувати нову інформацію про предмети збиранки;

-цікавиться збиранками своїх товаришів.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (нова редакція). К.: Видавництво. 2012. 21 с.

2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
3. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. URL: [https:// www.kmu.gov.ua /.../ukrainska-shkola-compressed.pdf...](https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf) (дата звернення: 10.11.2022 р.).
4. Освітня програма «Впевнений старт для дітей старшого дошкільного віку» [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю . Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. ред. Т. О. Піроженко. К.: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
5. Чому колекціонування для дітей — не просто пустощі. URL: <https://mykite.com.ua/blog/kitebeoriginal-cikavi-fakty> (дата звернення: 10.11.2022 р.).

Гаджук Оксана Володимирівна,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти №32 «Росинка»,
м. Хмельницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ КОРЕКТУРНИХ ТАБЛИЦЬ НАТАЛІЇ ГАВРИШ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема розвитку дошкільників є надзвичайно актуальною, оскільки саме в цьому віці закладаються основи мовної особистості.

Мова – невичерпне джерело розумового розвитку дитини й скарбниця всіх знань. Видатний педагог К. Д. Ушинський образно назвав мову народним педагогом, наставником і вихователем. Слово виховує, навчає і розвиває дитину. Під впливом мови вдосконалюються її відчуття і сприймання, збагачуються знання про навколишній світ. Мова допомагає дитині встановлювати

контакт з іншими дітьми, вільно передавати свої думки й бажання, сприяє в майбутньому успішному навчанні в школі.

Яким буде мовлення наших дітей значною мірою залежить від дорослих, тому завдання дорослих – сприяти активізації мовлення дітей, його інтенсивному, всебічному та граматично і фонетично правильному розвитку.

Ігри та ігрові вправи, проблемні ситуації сприяють розвитку мовлення, тому що ігровий сюжет потребує мовленнєвого спілкування, спонукає до висловлювання своїх думок, бажань, пояснення своїх рішень.

Оскільки дитина – дошкільник мислить переважно образами, то використання наочності, вважаю, сприяє активізації мовлення і робить його ефективним, тому в своїй роботі я дуже часто використовую метод ейдетики, метод наочного моделювання.

З роки тому я ознайомила з книгою Н. Гавриш, О. Безсонової «Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей», в якій вони описали методику роботи з коректурними таблицями, запропонували завдання, ігри та вправи, які сприяють розвитку мислення і мовлення дітей, удосконаленню сприймання, уваги, пам'яті. Автори посібника, «реалізуючи гуманістичний підхід до освіти, прагнуть навчати, не навчаючи, надати можливість, за умови незначної нашої підтримки, дитині самій відкривати горизонти свого знання», спираючись на принцип багатоваріантності, принцип радісного навчання, принцип партнерства.

Досвід роботи педагогів зацікавив мене і я вирішила використати його в своїй роботі для активізації мовлення дітей. Виникло бажання систематизувати предметні картинки згідно різних тем, підібрати завдання, запитання до них, поділитися своїм досвідом з іншими педагогами.

Сьогодні педагог має у своєму розпорядженні цілий арсенал засобів для оптимізації освітнього процесу та особистісного розвитку кожної дитини. Одним з таких засобів є робота по застосуванню коректурних таблиць за авторською технологією доктора педагогічних наук Наталії Василівни Гавриш.

Народилася Наталія Василівна 04.06.1959 в м. Краматорськ Донецької області, у 1982 році закінчила Слов'янський державний педагогічний інститут за спеціальністю «Дошкільне виховання», трудовий шлях розпочала вихователем дошкільного закладу.

Протягом наступних двадцяти років працювала в Слов'янському державному педагогічному інституті на посадах асистента, старшого викладача, доцента, професора. З вересня 2003 року працює в ЛНПУ імені Тараса Шевченка на посаді завідувачої кафедрою дошкільної та початкової освіти.

Спеціаліст з дошкільної педагогіки і лінгводидактики. Автор понад 140 наукових і науково-методичних робіт та методів роботи з організації навчально-виховного процесу з дошкільниками. Одним з таких методів – це метод використання коректурних таблиць робота з якими активізує пізнавальні психічні процеси дошкільника, сприяє розвитку комунікативності, удосконаленню сприймання, уваги, пам'яті, забезпечує інтерес до інтелектуальної діяльності та формує здатність творчо, нешаблонно мислити, самостійно поповнювати свої знання.

Рекомендації щодо виготовлення та використання коректурних таблиць у роботі з дошкільниками.

Коректурні таблиці представляють собою інформаційно-ігрове поле з різною кількістю клітинок (від дев'яти до двадцяти п'яти), заповнених предметними картинками (цифрами або буквами; цифрами і буквами; символами чи знаками, наприклад, геометричними фігурами). Картинки добираються за змістом тематично і майже не змінюються в різних вікових групах, розширюється лише змістове наповнення, урізноманітнюються зв'язки між елементами теми. Можливо, це і пояснює саму назву таблиці – коригувати наше сприйняття предметів й об'єктів дійсності, кожного разу ті самі елементи дійсності можна розглядати в новому ракурсі, під іншим кутом зору, звертати увагу на особливі якості та відмінності предметів один від одного.

Розвивальний ефект коректурних таблиць забезпечується дотриманням низки правил їх виготовлення та використання.

1. Необхідно враховувати, незалежно від формату (демонстраційні – для роботи з усією групою, роздаткові – для індивідуальної, парної чи підгрупової роботи), картинки обов'язково мають бути предметними, щоб забезпечити ясність і чіткість сприйняття (слухового – завдання, запитання дорослого, і зорового – пошуку й знаходження відповіді на запитання/завдання в таблиці).

2. Картинки мають бути достатньо крупними, реальними, які легко впізнати, бажано одноманітними (за принципом виготовлення) для полегшення їх сприйняття дітьми і дотримання естетичних вимог. Можливий варіант виготовлення коректурних таблиць із контурним зображенням, що дає змогу включати завдання і на розмальовку.

3. Кількість картинок для використання в молодшій групі має бути від 9 до 12, максимально 16 картинок; у старшій – 20-24/25 картинок. Чим молодші діти, тим більш очевидними мають бути зв'язки між предметами як тематичним угрупованням.

4. Доцільно кожен клітинку пронумерувати і підписати друкованим шрифтом – це значно розширить розвивальні можливості використання коректурних таблиць: мимовільно діти запам'ятовуватимуть цифри і друкований образ слова. Без особливих зусиль, завдяки регулярному використанню коректурних таблиць, діти привчаються запам'ятовувати «зчитувати» форму слова, співвідносити його з буквеним виразом, що робить їх впевненими у власних силах, забезпечить у майбутньому техніку читання за рахунок впізнавання засвоєних раніше слів. Крім того, це дає змогу використовувати коректурні таблиці для реалізації не лише численних пізнавальних, інтелектуальних, мовно-мовленнєвих завдань (фонетичних, лексичних, граматичних, мовленнєво-творчих), а вправляти дітей у математичних уміннях (порахувати, встановити послідовність, порівняти, визначити форму, дібрати предмет-замісник тощо), закріплювати орієнтування у просторі (перед, між, вище, нижче, за тощо), розвивати увагу та спостережливість дошкільників.

5. Добір картинок має відбуватися за принципом не простого лінійного групування, а так, щоб стимулювати розумову діяльність дітей, активізувати психічні процеси (сприйняття, увагу, уяву, пам'ять, мовлення, інтелектуальні операції). Так, до теми «Транспорт» в молодшій групі добираються картинки і завдання, щоб уточнити знання дітей про транспорт, призначення пасажирського та вантажного транспорту, щоб навчити їх впізнавати та називати транспортну техніку, її основні частини, підтримувати інтерес до транспортуючої та комунальної техніки, транспорту спеціального призначення. В середній групі добираються картинки і завдання, щоб збагатити знання дітей про призначення та функціональні особливості техніки різних видів, формувати уявлення про засоби пересування, якими люди користувалися раніше, а в старшій групі, щоб поглибити знання про різні види транспорту й техніки, формувати уявлення про зародження транспорту, про давні мрії людей швидко пересуватися в просторі.

Назва «коректурна таблиця» походить від назви таблиць для психологічних тестів, заповнених буквами або цифрами.

За Н. Гавриш, коректурна таблиця – це інформаційно-ігрове поле, поділене на клітинки, заповнені предметними картинками, символами, буквами, геометричними фігурами тощо. Під час роботи з таблицею установлюють якнайбільше різнопланових зв'язків (колір, форма, розмір, розташування, призначення тощо) між її елементами.

Завдання, що виконуються за допомогою коректурної таблиці, мають пошуковий характер, передбачають різні варіанти відповіді. Діти повинні сприйняти на слух вказівку дорослого, зосереджено роздивитися таблицю, знайти правильну відповідь чи виконати завдання (накрити, розфарбувати, полічити, співвіднести зі схемою, символом тощо), а потім прокоментувати результат. Тут стане у пригоді багатофункціональне обладнання, працюючи з яким дитина пізнає нове, порівнює, систематизує, співвідносить, лічить тощо.

Ми використовуємо коректурні таблиці в різних формах роботи з дітьми, зокрема на заняттях логіко-математичного спрямування. Використання коректурних таблиць набуває особливо важливого значення під час інтегрованих занять.

Коректурні таблиці опрацьовуємо на заняттях, пропонуємо їх дітям під час ігрової діяльності, використовуються не лише для пізнавальних, інтелектуальних, мовно-мовленнєвих завдань, а й для вдосконалення математичних умінь дітей (полічити, установити послідовність, порівняти, визначити форму, дібрати предмет-замінник), закріплення навичок орієнтування у просторі («перед», «між», «вище», «нижче», «за»).

Ігрова діяльність на основі коректурних таблиць стимулює пізнавальний інтерес.

Ось, до прикладу, кілька ігрових завдань, які використовуються для закріплення знань із теми «Тваринний світ».

1. Гра математичного змісту «Хто швидше?»

Парі дітей або двом невеликим командам пропонують вибрати з таблиці й полічити: «великих – маленьких», «свійських – диких»

2. Гра «Великі – малі»

Кружечками різного розміру накрити тварину відповідного розміру.

3. Гра «Тваринний світ»

Живе у лісі....

Сторожить будинок....

У річці плавають...

Боляче кусаються....

Що менші діти, то більш очевидними мають бути зв'язки між предметами як тематичним угрупованням.

З огляду на конкретність мислення дошкільників та нестійкість їхньої уваги, ключову організаційну роль у роботі з коректурними таблицями виконує дорослий. Він ставить запитання або формулює завдання, а діти виконують їх, пояснюючи свої дії. Вихователь за потреби коментує дії дітей, оцінює їх, надає дітям додаткову інформацію, уточнення тощо.

Під час роботи з коректурними таблицями я ставила перед дітьми такі завдання:

- знайти правильну відповідь;
- назвати потрібне слово/слова;
- пояснити свої дії;
- висловити власну думку.

Під час виконання цих завдань у дітей формується така важлива навичка, як концентрація уваги, а ще – здатність зосереджуватися на слуховому сприйнятті та розгляданні таблиці.

Поза межами організованого навчання коректурні таблиці застосовуємо як своєрідну інтелектуальну гру, в якій діти змагаються поодиночі або командами на швидкість реакції, точність і широту сприйняття, багатший словниковий запас тощо. Кількість учасників такої гри не обмежується. Організувати гру можна як з однією дитиною, так і з групою дітей: у будь-якому разі кожна дитина виконує завдання індивідуально. А організація групових ігор сприяє розвитку партнерських стосунків між дітьми.

Отже, впевнено можна сказати, що використання в освітньому процесі коректурних таблиць є надзвичайно ефективним засобом розвитку комунікативної діяльності, креативності, пізнавальної активності та самостійності дошкільників.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичний посібник. Київ: Слово, 2015. 256 с., 80 с. іл.
2. Коректурні таблиці як засіб стимулювання креативності дітей / Н. Гавриш // Вихователь-методист дошкільн. закл. : щомісяч. спеціаліз. журн. 2012. № 9. С. 34-44.

Гойда Людмила Олександрівна,

вихователь Закупненського закладу
дошкільної освіти «Берізка»
Закупненської селищної ради
Камянець-Подільського району
Хмельницької області, смт Закупне,
Україна

ЗНАЧЕННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ДИДАКТИЧНИХ ВПРАВ LEARNING APPS У МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Здатність особистості вільно спілкуватися, ефективно використовувати сильні сторони власної мови, прогнозувати успіх мовленнєвої активності завжди цінується суспільством. Оскільки у дітей у дошкільному віці розпочинає становлення усвідомлена мовленнєва діяльність, особливо актуальним постає питання її організації у закладах дошкільної освіти. Це стосується, насамперед, старшої групи, адже саме в цьому віковому періоді бути закладено фундамент для подальшого мовленнєвого розвитку особистості.

На сучасному етапі розвиток мовлення дітей дошкільного віку досліджується в різних напрямках: психолінгвістичному (Т. Піроженко, О. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (М. Кочерган, Л. Мацько, М. Плющ, В. Русанівський, Л. Щерба та ін.); педагогічному (Л. Ворошніна, В. Захарченко та ін.); лінгводидактичному (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Паламар та ін.).

Розвиток сучасної освіти нерозривно пов'язаний з інформатизацією суспільства, а інформаційно-комунікаційна компетентність розглядається як пріоритетна. Кожен вихователь у своїй роботі шукає такі засоби навчання, які дозволяють найбільш ефективно сформулювати пізнавальний інтерес дітей, активізувати їх діяльність, розкрити інтелектуальний потенціал кожної дитини [2, с.2].

У мережі Інтернет розміщено безліч дидактичних матеріалів і посібників, різних тренажерів й освітніх ресурсів, але деякі з них мають суттєві недоліки. Допомогу в ситуації, що склалася, може надати веб-сервіс Learning Apps.org, який є додатком WEB 2.0 і створений для підтримки навчання та процесу викладання за допомогою інтерактивних вправ. Метою сервісу є також збір інтерактивних вправ і можливість зробити їх загальнодоступними. Конструктор Learning Apps призначений для розробки та зберігання дидактичних мультимедійних інтерактивних завдань, за допомогою яких діти можуть перевірити та закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу, мотивації до подальшого розвитку [4, с.10].

За допомогою сервісу Learning Apps.org впродовж незначного проміжку часу можна створювати власні завдання різного типу (ігри на розвиток пам'яті, кросворди, вікторини з вибором правильної відповіді, тести, кросворди тощо). Сервіс Learning Apps надає можливість отримання коду для того, щоб інтерактивні завдання були розміщені на сторінках сайтів або у блогах вихователів [3].

Тематика створення завдань у цьому ресурсі достатньо різноманітна. Категорії можливих завдань можна умовно поділити на такі типи: вибір, послідовність, розподіл, заповнення, інструменти, онлайн-ігри, кросворд, знайти пару тощо.

Важливою допоміжною функцією цього сайту є можливість переглянути завдання інших користувачів як приклад для розроблення власної інтерактивної вправи. Категорії завдань розташовані у вигляді візуально зручної сітки зображень, на якій також можна побачити рейтинг категорії завдання відповідно до кількості разів використання цього шаблону іншими користувачами. Клацнувши на зображення значка категорії вправи, ми переходимо у режим безпосередньої її розробки. Після створення певного завдання у нас з'являється можливість опублікувати його, скачати або поділитися з іншими [5].

Ресурс Learning Apps відрізняється від інших сервісів створення дидактичних та інтерактивних завдань великим

різноманіттям вибору шаблонів вправ і функцій виконання. Охарактеризуємо позитивні якості роботи з сервісом Learning Apps.org: безкоштовний сервіс; доброзичливий інтерфейс; можливість обміну інтерактивними завданнями; завдання можна створювати і редагувати в режимі он-лайн, використовуючи різні шаблони; багато шаблонів підтримують роботу з картинками, звуком та відео; моментальна перевірка правильності виконання завдання; на сайті можна вибрати категорію: «Людина і навколишнє середовище», «Мистецтво» та інші, а також «Всі категорії»; можна отримати посилання для відправки по електронній пошті або код для вбудовування в блог або сайт, і на Вікі-сторінку.

Ресурс Learning Apps використовують для створення різних інтерактивних наочних вправ в іграх, конкурсах, заняттях. Види інтерактивних вправ в системі Learning Apps.org: категорія вибір (вікторина, вікторина з вибором правильної відповіді, виділити слова, «Хто хоче стати мільйонером?» слова з букв); категорія розподіл (гра «Парочки», «Класифікація», «Знайди пару», пазл «Впізнайко», сортування, співвідношення) та інші [1, с.91].

Велике значення для користування ресурсом Learning Apps має дотримання спеціальної інструкції користувача.

1. Створення акаунту в онлайн-овому середовищі Learning Apps.

Для цього потрібно заповнити всі поля реєстраційної форми і потім зайти під своїм створеним акаунтом. Бажано вказувати свої дійсні дані, щоб потім вашим колегам було зрозуміло, що це ваша авторська робота (автори робіт відображаються у посиланні на вправу).

2. Режим «Перегляд вправ».

Перш ніж розпочати створення власних інтерактивних завдань з колекції шаблонів, пропонуєваних сайтом, можна познайомитися з галереєю сервісу. Для цього натисніть «Перегляд вправ», виберіть відповідний розділ і ознайомтеся з роботами колег: обираємо в полі «Категорія» необхідну предметну галузь (ці галузі вказують автори при створенні вправи).

Пошук потрібної вправи можна звузити за допомогою визначення рівня – від дошкільної освіти до післядипломної освіти за допомогою переміщення бігунка.

Після обрання рівня освіти доцільно ознайомитися із прикладами запропонованих вправ. Для нашої теми наукового дослідження актуальними будуть: «Будь уважним. Автоматизація звука», «Що спочатку, що потім. (склади)», «Місце звуку Ш у слові». У розкритому переліку вправ обираємо ту, що зацікавило, клацнувши по її назві.

3. Режим «Створення вправи».

Із запропонованих шаблонів можна обрати той, що зацікавив, клацнувши на його ярлик. Автоматично з'являється вікно з трьома варіантами прикладів використання вправи.

Для перегляду всіх вправ з цієї категорії треба клацнути по кнопці з трикрапкою.

Можна створити власну вправу. Для цього треба заповнити форму шаблону, обираючи потрібні елементи.

Зверніть вагу: у вправах можна додавати текст, зображення, звук, відео.

4. Робота із зображеннями. Додати зображення до вправи можна декількома способами через діалогове вікно «Вибрати зображення».

1) «Шукати зображення»: вводимо в поле пошуку тему і обираємо із запропонованих зображень потрібне; обране зображення можна відредагувати (задати певний ефект, рамку, виконати обтинання, змінити розмір, орієнтацію, яскравість тощо).

2) «Використати зображення»: вводимо у вказане поле URL-адресу зображення. Як отримати URL-адресу: зазвичай ми шукаємо потрібні зображення у пошукових системах (Google, Яндекс тощо); клацаємо на вподобаному зображенні спочатку лівою кнопкою миші (аби збільшити його поміж інших), а потім правою кнопкою на ньому, щоб викликати контекстне меню і обрати команду «Копіювати URL-адресу зображення».

Повертаємось до Learning Apps і вводимо скопійовану адресу (Ctrl+V).

3) «Вставка зображення з диску»: клацнути всередині контурного прямокутника – відкриється вікно для вибору файлу з диску вашого комп'ютера або із зовнішнього носія; можна виконати відомі операції вибору через кнопки діалогового вікна або перетягнути потрібне зображення просто в поле вибору малюнка Learning Apps, утримуючи ліву кнопку миші:

5. Використання посилань, вбудовування вправи в онлайніві середовища. Після збереження вправи у власному «кабінеті» з'являється повідомлення про можливість використання вашої вправи:

Посилання на демонстрацію вправи можна подавати у двох режимах: звичайному (з відображенням вікна Learning Apps) та у повноекранному режимі (вікно вправи розгортається на весь екран автоматично). Щоб вбудувати вправу на інший онлайнівий сервіс, треба скопіювати її HTML-код, поданий у полі «Вбудувати», а потім перейти в потрібний сервіс (наприклад, блог чи сайт), обрати режим роботи з HTML-кодами сторінки і вставити скопійований код в потрібне місце. Середовище автоматично створює і QR-код, який також зручно використовувати як інструмент інтерактивну на уроках, вдома, при організації квестів тощо.

Отже, сервіс Learning Apps можна активно використовувати для процесів навчання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. З метою мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку радимо вихователям закладів дошкільної освіти впроваджувати в освітній процес сервіс Learning Apps, який сприятиме лексичному розвитку, розвитку зв'язного мовлення та удосконаленню граматичної правильності мовлення.

Список використаних джерел

1. Борисюк А.В., Мисліцька Н.А. Використання веб-додатку learning apps для формування математичних уявлень дітей дошкільного віку. *«Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи»*,

Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка, 7–8 листопада 2019, № 4. С. 91–93.

2. Брончук Ю.В. Методика використання веб сервісу. URL:
<http://ru.calameo.com/books/004576825767f104e36cf>. (дата
звернення: 20.03.2021).

3. Дронь В.В. Упровадження та використання
інформаційних технологій в навчальній діяльності викладача.
URL:

<https://drive.google.com/file/d/0B6yTSh0wJSATGctWExDVmRTWE0/view>. (дата звернення: 05.03.2021).

4. Інформаційно-методичний збірник. Рівне: НМЦ ПТО,
2017. № 1. 81 с.

5. Павленко І.М. Використання існуючих сервісів для
створення інтерактивних вправ. URL:
http://spec.vntu.edu.ua/conf/pdf/conf_376-381.pdf. (дата
звернення: 07.01.2021).

Гончар Наталія Петрівна,

доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, кандидат педагогічних наук,
доцент, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку вищої освіти передбачає якісну зміну
підходів до визначення його змісту. Це пов'язано з формуванням
нової концепції вищої освіти, в основі якої лежить ідея розвитку
особистості студента. Це означає принципову зміну педагогічних і
методичних підходів до процесу навчання, при яких знання

можуть бути повноцінними тільки при включенні в процес їх засвоєння механізмів розвитку особистості.

Підготовка спеціаліста в галузі освіти, який здатний мислити критично в даний час є актуальним педагогічним завданням у зв'язку з тим, що на сучасному етапі загострилася проблема практичного навчання у закладі вищої освіти. У зв'язку з цим перед викладачами вищої школи стоять більш складні завдання. Неминуче створення і використання таких методик і технологій навчання, які передбачали б можливість розвитку критичного мислення майбутніх вихователів дітей дошкільного віку [1].

Мислити критично – це, значить вміти аналізувати інформацію з позицій логіки, вміти виносити обґрунтовані судження, рішення і застосовувати отримані результати, як до стандартних, так і нестандартних ситуацій, питань і проблем. Критичне мислення це свого роду спрямоване мислення, оскільки воно націлене на отримання бажаного результату [4].

Для реалізації вище поставлених завдань з формування критичного мислення у процесі підготовки майбутніх вихователів, на нашу думку, варто використати технологію формування критичного мислення. Тобто, технологію, яка базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації та особистих потреб і цілей. Дана технологія була запропонована Ч. Темплом, К. Меридитом, Д. Стіллом, С. Уолтером, авторами міжнародного проекту «Читання та письмо для критичного мислення». Мета технології полягає в тому, щоб забезпечити в студентів розвиток уміння мислити критично, що означає виділяти причинно-наслідкові зв'язки, розглядати нові ідеї й знання в контексті вже існуючих, відкидати непотрібну або невірну інформацію, розуміти, як різні частини інформації пов'язані між собою, виділяти помилки в роздумах, вміти робити висновки про тих, чії конкретно ціннісні орієнтації, інтереси, ідейні установки відображають текст або людину, яка розмовляє, уникати категоричності у твердженнях, бути чесним у своїх міркуваннях, виділяти неправдиві стереотипи, що ведуть до неправильних

висновків, уміти відрізнати факт, який завжди можна перевірити, від передбачень і своєї думки та стимулювати самостійну пошукову творчу діяльність, самоосвіту та самоорганізацію [4].

До таких технологій ми можемо віднести: мозкову атаку, кластер «Фішбоун», «Бортовий журнал», «Шість капелюхів», «Дерево припущень», «Метод прес», «Сенкан», «Сінквейн», «SWOT», «Ромашка Блума», «Інсерт» тощо.

Кластер – спосіб графічної організації матеріалу, що дозволяє зробити наочними ті розумові процеси, які відбуваються при зануренні в ту чи іншу тему (після прослуховування розповіді педагога, читання навчального тексту, при підготовці до написання твору тощо). Його мета полягає в тому, щоб підготувати студентів до сприйняття нової інформації, розвинути варіантність мислення, здатність встановлювати зв'язки і відносини досліджуваної теми (поняття, явище, подія).

Виділяють чотири етапи роботи при складанні кластера. На першому етапі по середині чистого аркуша пишеться ключове слово або словосполучення, яке є «серцем» ідеї, теми. На другому етапі студенти записують все те, що згадалося їм з приводу даної теми. В результаті навколо «розкидаються» слова або словосполучення, що виражають ідеї, факти, образи, відповідні для даної теми. На третьому етапі здійснюється систематизація. Хаотичні записи об'єднуються в групи, в залежності від того, яку сторону змісту відображає те чи інше записане поняття, факт. На четвертому етапі з'являються слова, які з'єднуються прямими лініями з ключовим поняттям, встановлюються нові логічні зв'язки. У результаті виходить структура, яка графічно відображає наші роздуми, визначає інформаційне поле даної теми [2; 3].

«Шість капелюхів мислення» (Six Thinking Hats) дозволяє структурувати і зробити набагато більш ефективною будь-яку розумову роботу. На думку розробника Е. де Боно, будь-яка проблема обов'язково викликає у людини сплеск емоцій, змушує її збирати факти, шукати варіанти рішень, а також аналізувати позитивні та негативні наслідки кожного з цих рішень. Ще один

тип мислення пов'язаний з упорядкуванням ідей. Щоб методика краще запам'ятовувалася, потрібен був яскравий образ. Едвард де Боно вирішив зв'язати типи мислення з кольоровими капелюхами. Людина, подумки надягаючи капелюх певного кольору, вибирає в даний момент тип мислення, який з нею асоціюється. Ця технологія створює базові навички людини, відкритого інформаційного простору, розвиває якості громадянина відкритого суспільства, включеного в міжкультурну взаємодію. Технологія, є особистісно-орієнтованою і дозволяє вирішувати широкий спектр освітніх завдань: навчальних, виховних і розвиваючих. Мета цієї технології полягає в розвитку мисленевих навичок студентів, необхідних не тільки в навчанні, але і в звичайному житті (вміння приймати виважені рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні сторони явищ тощо).

Дана технологія універсальна: дозволяє структурувати групову роботу і заощадити час. В основі її лежить ідея паралельного мислення:

-білий капелюх – спонукає людину до встановлення чіткого розмежування того, що є фактом, а що поясненням або інтерпретацією цього факту;

-червоний капелюх – символ гніву, люті і внутрішньої напруги. У червоному капелюсі віддамо себе у владу емоцій. Емоції – це суб'єктивне ставлення до факту, який не можна не брати до уваги;

-чорний капелюх покриває собою все погане. Це критика, яка доходила до негативізму і щира переконаність у тому, що «ніколи в житті ніщо не може складатися так, як треба»;

-жовтий капелюх сповнений оптимізму, під ним живе надія і позитивне мислення;

-зелений капелюх символізує творчий початок і розквіт нових ідей;

-синій капелюх пов'язаний з організацією і управлінням розумовим процесом, а також із застосуванням капелюхів інших забарвлень. Завдання синього капелюха полягає в узагальненні всього досягнутого до теперішнього часу, в наданні можливості

виконати роль фотографа, фіксує плоди діяльності кожного з перерахованих вище капелюхів [3].

На занятті необхідно запропонувати кожній з шести груп вибрати капелюх певного кольору і проаналізувати заняття відповідно до способу мислення, характерним для кольору обраного капелюха. Робота відбувається спочатку в групі, потім представник групи озвучує загальну думку. Ця рольова гра цікава, перш за все, тим, що замість звичної нам дискусійної манери обміну думками швидко і конструктивно складається загальний банк ідей і настроїв, виявляється свіжий погляд на досліджувану проблему. При такій формі аналізу у педагогів при висловлюванні думок відсутні мотиви особистих симпатій або антипатій.

Отже, застосування технології розвитку критичного мислення на заняттях вирішує багато освітніх завдань: підвищує мотивацію до навчання, активізує процес навчання, мислення, руйнує бар'єр між студентом і викладачем, встановлює діалогічні відносини, сприяє прояву особистісних якостей, творчих здібностей, прагнення до співпраці і соціальної активності, самореалізації студента. Дана технологія формує новий стиль мислення, для якого характерні відкритість, гнучкість, рефлексивність, альтернативність прийнятих рішень; розвиває такі базові якості особистості, як комунікативність, креативність, мобільність, самостійність, відповідальність за власний вибір і результати своєї діяльності; формує культуру читання, стимулює самостійну пошукову творчу діяльність.

Список використаних джерел

1. Куземко Л.В. Проблема формування у майбутніх педагогів критичного мислення та здатності вирішувати проблеми. Молодий вчений. 2017. № 3. С. 417-421.
2. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.-метод. посібн. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
3. Харченко Н. Розвиток критичного мислення. Інноваційні форми роботи для дітей і дорослих. Київ : «Видавнича група «Шкільний світ», 2018. 120 с.

4. Шакірова Д.М. Теоретичні підстави концепції формування критичного мислення. Педагогіка. 2006. № 9. С.94-98.

Гринчук Олеся Вікторівна,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності 012
Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія
науковий керівник:

Мисик Олеся Станіславівна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія, м. Хмельницький, Україна

РОЗВИТОК КОНСТРУКТИВНО-МОДЕЛЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ STREAM-ОСВІТИ

В сучасних умовах розвитку освіти з'являється підвищена увага вчених до проблеми конструктивно-моделювальної діяльності дітей старшого дошкільного віку, яка є домінуючим видом діяльності дітей і має значний вплив на формування практичних форм розумової діяльності.

Конструктивно-моделювальна діяльність дітей дошкільного віку, а саме старших дошкільників більше, ніж інші види діяльності, є тією необхідною основою для розвитку пізнавальних, творчих, сенсорних здібностей дітей. Конструювання та моделювання сприяють формуванню у старших дошкільників

умінь самоорганізовуватися, приймати елементарні рішення, висловлювати власні судження, виявляти ініціативу та довіряти власним відчуттям та оцінкам інших.

Конструктивно-моделювальна діяльність є специфічним видом діяльності, що відіграє важливу роль у всебічному розвитку дітей старшого дошкільного віку, про що свідчать дослідження О. Леонтьєва, А. Парамонової, М. Подд'якова та ін.

Одним із засобів роботи з дітьми в STREAM-освіті – є конструювання, заняття з якого доцільно проводити починаючи з раннього та молодшого дошкільного віку. На заняттях з конструювання формуємо у дітей старшого дошкільного віку інженерне мислення, спрямоване на розроблення, створення та використання технічних інновацій для досягнення найбільш економічних, ефективних і якісних результатів, а також для гуманізації виробництва й праці. Дошкільнята створюють конструкції, якими можна грати, і саме сюжетно-рольова гра допомагає закріпити знання дітей, навчити досліджувати предмети довкілля, діяти з ними. Діти програють ситуації, які можуть трапитися з ними в реальному житті, навчаються правильно діяти в них, прогнозувати наслідки своїх дій. Наприклад, сконструювавши дитячий майданчик, розповідаємо дітям умови гри на майданчику, а також ознайомлюємо з правилами безпечної поведінки. На заняттях діти створюють конструкції, беручи за основу пропонований макет – роблять конструкцію неповторною, індивідуальною, пристосовують її до власних ігрових потреб або будують дрібніші конструкції, які потрібні для обігрування основної ідеї задуму гри. Наприклад, гараж до машинки, стіл, стілець для кімнати в будинку, дерева і галявину для киці, корівки тощо. Педагог і батьки також спонукають дітей до використання набутих знань, умінь і навичок під час самостійної гри – діти будують ті конструкції, яких їм не вистачає для ігрових потреб, або які не задовольняють потреби дитини. Педагог акцентує увагу на пропорційності конструкцій – машинка має заїжджати до гаража, дерева мають бути нижчими за будинок (якщо це можливо забезпечити деталями

конструктора), кішка має поміститися на галявині. Так, діти використовують набуті знання у власних конструкціях, намагаються зробити їх функціональними, міцними і стійкими, красивими, відповідними власним потребам [2].

Заняття з конструювання засобами STREAM- освіти – це ознайомлення з навколишнім світом, поглиблення знань про пошукову діяльність, яка передбачає пошук конструкторських рішень, вчить дітей моделювати, придумувати зручні, міцні, функціональні та гарні конструкції, розвиває мислення й мовлення, спонукає розмірковувати, робити висновки. На заняттях з використанням технології STREAM-освіти, акцент робиться на вивченні конструкції та аналізу її можливостей, експериментуванні з нею, змінюванні відповідно до завдань гри. Використовуючи в грі побудовану власноруч конструкцію, діти закріплюють знання про навколишнє середовище, вчаться досліджувати предмети, діяти з ними, бачити об'єкти в системі, виділяти їхні головні та другорядні функції, проводити аналогії між об'єктами й конструкціями, які споруджують на заняттях. Діти мають вивчати правила безпечного поводження з технікою у різних ситуаціях повсякденного життя, привчатися використовувати технічні пристрої ефективно та доцільно.

На думку І. Андрєєвої та А. Темербекової [1] конструктивно-моделювальна діяльність має такі характеристики:

1. Просторовість. Діти, конструюючи, повинні достатньо добре орієнтуватися в просторі, розуміти, що просторові фігури володіють деякою об'ємністю, їх можна помацати руками, відчуті, визначити їх форму та розмірні характеристики. Саме тут у дітей формуються такі поняття як «більше» і «менше», «ближче» і «далі».

2. Конструктивність. Розуміють як можливість що-небудь конструювати, комбінувати, що в цілому сприяє формуванню просторової уяви та просторового мислення. Ця діяльність спрямована на вивчення геометричних форм і фігур (трикутник, квадрат, прямокутник тощо) та їх властивостей. У конструктивній діяльності дошкільник знайомиться з поняттями «частина»,

«частка», «елемент». З'являється можливість познайомитися з просторовими формами, такими як піраміда, призма тощо.

3. Комплексність. Розуміння дошкільником отриманого продукту як деякого цілісного єдиного комплексу, що допомагає йому усвідомити той факт, що отриманий продукт є комплексом, до якого входять певна кількість елементів. При відсутності одного з них конструкція може розвалитися, і навпаки, зайві елементи, з яких складається продукт, можуть перешкодити скласти цю конструкцію. Тут у дошкільника формуються поняття «багато» і «мало», «необхідність» і «достатність».

Активізація конструктивно-моделювальної діяльності засобом STREAM-освіти дозволяє організувати освітній процес таким чином, що і конструктор, і дидактичний матеріал щодо нього стають предметом активних розумових і практичних дій старшого дошкільника. Дитина конструює, уявляє, створює продукт та моделює в процесі власної творчості. При цьому з конструктора виходять різні моделі, які можна переробляти, конструюючи щоразу нові образи реальних об'єктів або елементів декорацій. Це дає дітям старшого дошкільного віку повну свободу дій. Робота з конструктором є жвавою та цікавою, відкриває зовсім нові перспективи у всебічному розвитку, сприяє розвитку творчої уяви та фантазії. Діти вчаться вигадувати моделі, відчуваючи себе при цьому маленькими дизайнерами та конструкторами. Конструктивно-моделювальна діяльність засобом STREAM-освіти може зайняти невизначену кількість часу, починаючи від півгодини і закінчуючи кількома днями [4].

Отже, конструювання та моделювання – це практична діяльність, що побудована на з'єднанні окремих частин з метою отримання цілого предмету. В контексті діяльності дітей, конструювання та моделювання – це створення будівель з будівельного матеріалу, а також виготовлення виробів, площинних аплікацій, викладання зображень із паличок, створення проектів, макетів, моделей з конструктора тощо.

Заняття з конструювання та моделювання засобом STREAM-освіти сприяють загальному розвитку дитини, розв'язанню

практичних задач, формують технічні та творчі здібності, дозволяють прогнозувати кінцеві результати, планувати послідовність дій, аналізувати та оцінювати продуктивність своєї роботи [3].

Відомо, що процеси конструювання та моделювання складаються з двох етапів: створення задуму та його реалізації. Посереднім є процес планування, проте у дітей він недостатньо розвинений. Задум є уявленням про кінцевий результат, предмет діяльності та способи його досягнення. Конструктивний задум виникає у процесі розумової діяльності дитини. В основу задуму покладено порівняння, аналіз, синтез відомих з минулого досвіду моделей та конструкцій. Практична діяльність, спрямована на виконання задуму, полягає у широкому експериментуванні з матеріалом. Задум часто уточнюється та змінюється внаслідок пошукових практичних дій, що сприяє розвитку творчої конструктивно-моделювальної діяльності.

Таким чином, конструктивно-моделювальна діяльність дітей старшого дошкільного віку – це практично спрямована діяльність на отримання певного, реального продукту, завчасно задуманого і який відповідає його функціональним властивостям.

Список використаних джерел

1. Андреева І.А, Терембекова А.О. Конструктивна діяльність як засіб розвитку дітей дошкільного віку. Щомісячний науково-методичний журнал «Освіта та розвиток обдарованої особистості». 2014 року. №8 (27) (серпень). С. 17-19.
2. Біла І.М. Психологія творчого конструювання в дошкільному віці: монографія. Київ : Веселка, 2011. 494 с.
3. Богуславська З.М. Конструювання для дітей старшого дошкільного віку. М.: Знання. 2010. 177 с.
4. Парамонова Л.А. Творче конструювання: психологічні та педагогічні засади його формування. Дошкільне виховання. 2000. №11. С. 16.

Гула Світлана Валентинівна,
вчитель-дефектолог закладу
Хмельницького дошкільної освіти №38
«Світлячок», м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ АУТИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Виражені мовленнєві порушення спостерігаються у всіх дітей з аутизмом. Немає жодної родини, яка, звертаючись за допомогою до фахівців, не говорила про мовленнєві труднощі своєї дитини. У дітей з аутизмом, перш за все, порушеним є розвиток комунікативної функції мовлення і комунікативної поведінки в цілому. Прояви мовленнєвих розладів, при аутизмі різноманітні і відрізняються ступенем вираженості: від майже зовсім втраченого мовлення (залишаються вокалізації без звернень, бурмотання, іноді – в стані афекту – прориваються окремі «слова – відлуння», що відображають почуте дитиною мовлення), до здатності використовувати у спілкуванні самостійне мовлення.

Діти, які хворіють на аутизм, мають різні за ступенем тяжкості мовленнєві розлади. Аутизм охоплює весь спектр мовленнєвих порушень. З віком, характер мовленнєвої поведінки дітей, які хворіють на аутизм, змінюється. Мовлення деяких дітей зовсім не розвивається, в той час як в інших дітей спостерігається значний прогрес мовленнєвих умінь і вони можуть більше спілкуватися. Значне поліпшення може наставати, скоріше за все, у таких дітей, які не є розумово відсталими і оволоділи мовленням в ранньому віці.

Аутичні діти відрізняються певними особливостями в мовленнєвому розвитку. Порушення мовлення і спілкування у таких дітей проявляються вже в ранньому віці і зберігаються впродовж усього життя.

В Україні проблема аутизму набуває все більшої актуальності для сучасної соціально-педагогічної науки і практики. При ранньому дитячому аутизмі, окрім основних специфічних

особливостей розвитку, порушується можливість користуватися мовленням як таким. Аутичні діти страдають. Перш за все, від власної нездатності налагодити соціальну взаємодію, підтримувати контакт з чужою людиною без явного психологічного дискомфорту. Для них характерні труднощі сприймання інформації і розуміння ситуації спілкування. Для них характерні труднощі сприймання інформації і розуміння ситуації спілкування. Такі труднощі можуть бути наслідком цілком зрозумілої причини – відсутність самої потреби у спілкуванні, посилене прагнення уникати контактів і небажання спілкуватися.

Однак часто поряд з цим основою несформованості комунікативної функції в дитини з аутизмом є хворобливий невростичний досвід, хронічна недостатність спілкування у ранньому дитинстві, відсутність сприятливої ситуації користування мовленням.

Результати психологічних досліджень, сімейний досвід, спостереження професіоналів свідчать про те, що аутична дитина швидше не може, ніж не хоче спілкуватися. І тому, від того, наскільки вчасно ми надамо їй допомогу, навчимо взаємодіяти і не боятись цієї взаємодії, залежить успіх формування загальної пізнавальної активності, особистості дитини з аутизмом, її соціалізації у середовищі людей, вміння зарадити самій собі.

Мовленнєва діяльність, будучи тісно пов'язаною із психічним розвитком дитини, потребує уваги з самого початку, з перших років життя. Для батьків особливо важливо знати закономірності розвитку мовлення при нормі і при порушеннях процесу становлення психіки. Оскільки формування мовленнєвої сфери аутичних дітей дуже специфічне, то воно вимагає особливого підходу при корекції. І чим раніше почнеться корекційний вплив, тим краще.

У соціальній адаптації дитини в сучасному світі важливу роль відіграє рівень оволодіння зв'язним мовленням, оскільки мовленнєва діяльність є засобом засвоєння і передачі знань, думок і почуттів, побаченого і пережитого та способом самоствердження у дитячому колективі. Мовленнєвий розвиток при аутизмі

характеризується досить специфічними рисами і багато в чому залежить від того, чи проводиться корекційне втручання, і з якого віку.

У сучасній медико-психологічній літературі аутизм розуміють як порушення, яке починає виявлятися в ранньому дитинстві й продовжується, здебільшого, все життя [1]. Люди, які мають аутизм, неадекватно реагують на оточуючих, погано засвоюють навички, які необхідні для спілкування, схильні до ригідної поведінки та стереотипних дій [2]. У становленні теорії аутизму можна виділити декілька головних етапів [3]:

I етап – донозологічний період (кінець XIX – початок XX ст.), який характеризується окремими згадками про дітей із прагненням до самотності та втечі. Вважається, що першим спеціалістом, який звернув особливу вагу на малих дітей з тяжкими психічними порушеннями з вираженими відхиленнями, затримкою і розладами процесу розвитку, був психіатр Г. Маудслей, який розглядав такі розлади, як «психози».

II етап – так званий доканнерівський період у розвитку аутизму, охоплює 20-40-і роки XX століття, коли постало питання про можливість виявлення у дітей так званої шизоїдії. Саме в цей період виник термін «аутизм».

III етап. У розвитку проблеми аутизму прийнято називати каннерівським (40-80-ті роки XX ст.). Цей період характеризується виходом у світ кардинальних праць з дитячого аутизму, серед яких перша належала Л.Каннеру. У ній автор описує особливі стани у дітей, що починаються з перших років життя й зумовлені крайньою самоізоляцією. Він запропонував назвати ці стани «раннім дитячим аутизмом».

IV етап. У 50-90-х роках XX ст. аутистичні розлади у дітей вивчали різними шляхами. Зокрема, уточнювали клініко-психопатологічні особливості раннього дитячого аутизму.

На сьогоднішній день більшість дослідників визначає порушення діяльності центральної нервової системи внаслідок органічних шкідливостей раннього онтогенезу як одну з ймовірних причин аутизму. Факти, що підтверджують ці гіпотезу:

гіпо- та гіперсензитивність щодо стимулів різних аналізаторів: прояви моторної розгальмованості; швидка виснажливність та труднощі у формуванні довільної уваги; ехолоалії та затримка психомовного розвитку; розумова відсталість, яка часто є супутнім розладом при аутизмі [4].

Варто зазначити, що дошкільників вік – це період найбільш виражених класичних проявів дитячого аутизму, зокрема у мовленнєвому розвитку. Такі дослідники, як К.С. Лебединська, О.С. Нікольська розрізняють чотири варіанти стану мовленнєвої сфери у дітей даної категорії даного віку.

I варіант – діти демонструють найяскравіші, порівняно з іншими групами, порушення в розвитку. Поведінка погано контрольована, мовлення відсутнє. Можуть випадково вимовлятися окремі слова, що не спрямовані на комунікацію.

Діти з II варіантом розвитку мають значну затримку у розумовому і, перш за все, у мовленнєвому розвитку. Вони користуються переважно короткими стереотипними фразами – штампами. Формуються багаточисельні стереотипні дії, моторні і мовленнєві, яких не буває у звичайних дітей.

Для III варіанту характерний високий рівень мовленнєвого та інтелектуального розвитку. Однак такі діти, поряд із володінням складними мовленнєвими формами, не вміють орієнтуватися на реакцію інших при спілкуванні, не здатні до конструктивного діалогу. У них спостерігаються нав'язливі захоплення, вони можуть одержимо програвати сюжети психотравмуючих ситуацій, часто не здатні до навчання внаслідок порушення довільної діяльності.

У дітей IV варіанту – бідне, аграматичне мовлення, інтонаційне невиразне, порушене розуміння зверненого мовлення, простих інструкцій [5].

Отже, як бачимо, мовленнєвий розвиток при аутизмі характеризується досить специфічними рисами і багато в чому залежить від того, чи проводиться корекційне втручання, і коли воно почало здійснюватися. Загалом, саме стан сформованості мовлення на кінець дошкільного віку є важливим показником

подальшого сприятливого розвитку. Дослідниця питань аутизму К.С. Лебединська також зазначає, що діти, які не оволоділи мовленням до 5 років і яку демонстрували низькі інтелектуальні можливості, важче адаптуються у соціальній ситуації розвитку та в шкільному навчанні.

Отже, значна кількість дітей із тяжкими порушеннями мовлення та іншими особливостями розвитку досягають шкільного віку з несформованим вербальним мовленням, або з мовленням, рівень зрозумілості якого є настільки низьким, що не дозволяє використовувати його як засіб комунікації. Деякі діти з аутичним спектром розвитку добре володіють мовленням, опановують читання, письмо, проте залишаються мовчазними під час встановлення мовленнєвого контакту, тому доцільно використовувати різні засоби альтернативної комунікації та впроваджувати ефективні види роботи, щоб допомогти дітям з аутизмом адаптуватися до соціального середовища та здобувати початкову освіту.

Список використаних джерел

1. Купчак О.М. Система логопедичної корекції з дітьми із розладами спектру аутизму. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2011. Вип. 2. С. 97-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2011_2_14.
2. Літвінова О.В. щодо питання систематизації мовленнєвих порушень при аутизмі. *Логопедія*. 2013. №3. С. 48-51.
3. Мовленнєвий розвиток аутичної дитини. URL: <https://www.ua.ua.info/osobyje-deti/autizm/article-10822-movlennyeviy-rozvitok-autichnoyi-ditini/>
4. Островська К.О., Химко М.Б. Гіперактивність із дефіцитом уваги у дітей з аутизмом: прояви та способи допомоги. Методичний посібник для проведення практичних занять з курсу «Дитячий аутизм: проблеми психологічної допомоги». Львів, видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. С. 9.
5. Пасєвіна О.А. Можливості інклюзивного навчання дітей з розладами аутистичного спектру. *Молодий вчений*. 2013. №2. С. 99-104.

Гуцал Любов Іванівна,

вихователь, заклад дошкільної освіти
«Казка», м. Городок Хмельницької
області, Україна

ДОШКІЛЬНИКАМ – ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасні інтеграційні процеси, пов'язані зі входженням України до європейського простору, зорієнтовані на зміну якості життя кожного громадянина країни. Питання економічної самостійності, безпеки і сталого розвитку стають ключовими. Сталість є однією з найважливіших вимог здійснення траєкторії розвитку будь-якої системи, у тому числі й соціальної. Модель сталого розвитку – це спосіб життя, який складає основу довготривалого ощадливого розвитку людства. Проблеми екологічного, економічного та соціального характеру, що існують у суспільстві, загострюють необхідність впровадження в освітній процес закладів освіти ідей сталого розвитку. У цьому контексті визначальним є те, що освіта покликана допомогти сформуванню у людини нове мислення, культуру та особистісну відповідальність. У нормативних освітніх документах («Про дошкільну освіту», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.», «Базовий компонент дошкільної освіти» тощо) наголошено, що метою сучасної дошкільної освіти є формування різнобічно розвиненої, життєво компетентної особистості, яка здатна жити та діяти в повсякчас змінюваному довкіллі у контексті сталого розвитку суспільства. Можливості формування у дітей старшого дошкільного віку навичок життя, орієнтованих на сталий розвиток, обговорювалися у дослідженнях багатьох вчених.

Сталий розвиток (англомовний оригінал терміну «sustainable development») — це розвиток, що дозволяє людям, які живуть сьогодні, задовольнити свої потреби, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь також задовольнити власні потреби. Йдеться про потреби людей у такому: їжі, питній воді, чистому повітрі, комфортних житлових умовах, забезпеченні їхніх прав і

свобод, мирному співіснуванні, доступі до культурних цінностей і традицій тощо. Важливо не тільки інформувати про сталий розвиток, а формувати нові моделі поведінки і звички дітей. Діти мають не тільки знати, наприклад, про необхідність економити папір для збереження дерев і можливість його вторинної переробки, а й ощадливо його використовувати та разом з дорослими відносити паперові відходи до пунктів прийому макулатури.

Опрацювавши програму «Дошкільникам – освіта для сталого розвитку», я зрозуміла, що програма має системний підхід, який дозволяє моделювати, прогнозувати та обирати різні варіанти напрямків розвитку дітей дошкільного віку.

Свою роботу почала з ознайомлення батьків зі змістом посібника з метою залучення їх до співпраці. Для досягнення позитивних результатів в роботі з дітьми, неможливо обмежитися тільки роботою, яка проводиться в дитячому садку. Батьки – це самі зацікавлені та активні учасники навчального процесу. Ефективною формою моєї роботи є союз вихователя та батьків.

Також я систематизувала матеріали згідно підтем, зробила добірку ігор пізнавального та творчого характеру. Діти під моїм керівництвом оволоділи знаннями та навичками із тем «Спілкування», «Ресурси», «Подарунок», досягли бажаних моделей поведінки у спілкуванні, підтримці один одного, а деякі відповідні їхні дії набули автоматичності. Під час проекту в дитячих колективах постійно панувала затишна атмосфера, де вихованці проявляли ввічливість, толерантність, підтримували гарні стосунки із друзями. Через використання різних методів та прийомів було досягнуто значних результатів: покращення стосунків у колективі, підтримка морального та психологічного клімату в групі, розумне споживання електричної енергії та води, зменшення марних витрат сировини, відходів, зміцнення та покращення власного здоров'я.

Залучаючи дітей до пізнавальної діяльності, я намагалася прищепити їм любов до природи, навколишнього середовища, націлювала на збереження природних ресурсів, на культуру

поведінки в природі, створювала відповідні умови для появи у дітей ентузіазму і почуття задоволення від результатів групової та індивідуальної роботи. Діти з задоволенням і цікавістю сприймали поданий матеріал, брали активну участь у дослідницькій діяльності. Реакція дітей при цьому була позитивна, радісна, ігрова. Малюки намагаються використовувати набуті знання в повсякденному житті. Вони стали більш спостережливіші, допитливіші, бережливо ставляться до дерев, кущів, рослин, птахів, водойм. Своїми враженнями діляться з ровесниками, членами сім'ї, розповідають про користь та значимість взаємозв'язку живого й неживого в природі. Діти почали усвідомлено використовувати і застосовувати у житті вислів «Тепер я буду...». Упроваджуючи програму освіти для сталого розвитку, важко було оцінити її зміст, результати та вплив на особисто моє ставлення до проблеми. Сьогодні я можу сказати, що не очікувала такого позитивного результату під час роботи з дітьми, і того, що сама почну економити воду і до цього привчати своїх домашніх, вже підсвідомо буду звертати увагу на використання паперу і на роботі, і вдома.

Пропоную перспективний план тематичних тижнів для дітей 5-го року життя по темі «Ресурси».

Тема	Місяць	Тематика тижня	
Ресурси	грудень	Підтема «Раціональне збереження і використання води»	
		Дії, моделі поведінки	1. Бережне ставлення до запасів води.
		1	«Вода в нашому житті»
		Дії, моделі поведінки	Заощаджую воду під час вмивання.
	2	«Закривай міцніше кран, щоб не витік океан!»	
	січень	Підтема «Бережимо папір»	
		Дії, моделі поведінки	1. Папір — наше багатство. Використовую клаптики паперу.
		1	«Папір - наше спільне багатство»
		Дії, моделі поведінки	2. Подарунки з використаного паперу.
	2	«Пригоди паперового зайчика»	
	лютий	Підтема « Мої іграшки»	
		Дії, моделі поведінки	1. Граюся іграшками, які маю.

	1	«Іграшки наші друзі»
	Дії, моделі поведінки	2. Бережу іграшки, ділюся з дітьми.
	2	«Бережливе ставлення до іграшки. Стриманість до своїх бажань»

Отже, задоволення потреб у збереженні навколишнього середовища повинно розповсюджуватися не тільки на теперішні, але й майбутні покоління, передбачаючи ефективне використання та економію ресурсів.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Нова редакція) Київ – 2021.
2. Пометун О., Гавриш Н., Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: навч. – метод. посіб. для вихователів, Київ, «Педагогічна думка», 2017.
3. «745 ігор для дошкільників», Харків, «Основа»2010.

Деревенченко Тетяна Леонідівна,
вчитель-дефектолог Хмельницького
закладу дошкільної освіти №38
«Світлячок», м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВАДАМИ ЗОРУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний етап розвитку спеціальної педагогіки та психології характеризується пошуком нових шляхів соціальної адаптації дітей з психічними та фізичними проблемами. Значних успіхів у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами може бути досягнуто лише за активної участі в цьому процесі сім'ї, і в першу чергу батьків. В зв'язку з цим, проблема сім'ї дитини з відхиленнями в розвитку є однією з найактуальніших.

У Концепції сімейного і родинного виховання наголошується на тому, що «сучасна сім'я має стати головною ланкою у вихованні дитини, забезпечити їй належні матеріальні та педагогічні умови для фізичного, морального і духовного розвитку. І це закономірно, адже побудувати повноцінну національну школу без активної участі й підтримки сім'ї неможливо».

В останні роки, зважаючи на впровадження інклюзивного навчання, що передбачає залучення батьків, як активних учасників освітнього процесу, в теорії та практиці педагогічної науки виникла необхідність активного вивчення сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами. Саме з власної сім'ї дитина виносить у доросле життя перші уявлення про морально-людські цінності, норми поведінки, характер взаємовідносин між людьми. В сім'ї діти не лише наслідують близьких, орієнтуються на їхні соціальні та моральні установки. Тому психологічна зрілість батьків, їхні ідеали, досвід соціального спілкування найчастіше мають вирішальне значення в розвитку дитини [3].

Сім'я – це мікросоціум, в якому формуються моральні якості дитини, її відношення до людей, уявлення про характер міжособистісних взаємин. І цей факт не можна упускати як в діагностичній, так і в подальшій корекційній роботі із дитиною з проблемами в розвитку [2].

Сім'я дитини з відхиленнями в розвитку є її першим соціалізуючим інститутом. Процес дорослішання дітей такої категорії проходить з великими труднощами та у дещо сповільненому темпі, його також можна розділити на етапи:

I етап соціалізації – входження дитини в соціум. Першою сходинкою є адаптація її в сім'ї. Успішність цього процесу залежить від того, наскільки адекватно члени родини реагують на проблеми дитини і допомагають у їх подоланні. Виникаючі труднощі – результат неправильної позиції батьків та інших членів сім'ї.

II етап соціалізації – це перебування дитини у закладі освіти. Важливу роль має відіграти такт педагогів, повага до дитини з особливими освітніми потребами. Налаштування дитини на

перебування у закладі, на важливість нових змін у її житті виконують члени родини.

III етап соціалізації – адаптація дитини та її сім'ї у суспільстві (пошук інших сімей з подібними проблемами, встановлення контактів, пошук своєї «соціальної ніші») [4].

Однак роботу з сім'ями дітей з особливими потребами неможливо чітко організувати без всебічного вивчення проблем сім'ї, родинно-дитячих відносин.

Сім'ї, в яких виховуються діти з відхиленнями в розвитку живуть під вантажем багаточисельних проблем, не кожен батько чи мати виявляються здатними прийняти недугу дитини, адекватно реагувати на постійно виникаючі проблеми. Відомо, що пролонгована психотравмуюча ситуація здійснює негативний вплив на психіку батьків та ускладнює їхнє відношення до дитини. Декого з батьків трагічність ситуації надламує. А власне особистісні якості батьків визначають можливості соціалізації дітей та адаптації до життя, тобто їхнє майбутнє. Важливою є наявність у батьків такої важливої якості як стресостійкість, саме вона необхідна для підтримки дитини. Відсутність же цієї якості вказує на нездатність батьків здійснювати виховання та соціальний супровід власної дитини протягом всього життя, взаємодіяти з фахівцями різного рівня чи навпаки, свідчить про схильність до аутизації по відношенню до дитини чи соціуму [1].

Згідно із законодавством нашої держави батьки мають право обирати заклад освіти для своєї дитини. Також батьки мають право продовжити відпустку з догляду за дитиною до 6 років. Перевагою дошкільного навчання дитини у спеціальному закладі дошкільної освіти є апаратне лікування зору, корекційні заняття тифлопедагога, спілкування з однолітками, під час якого дитина отримає важливі навички соціалізації.

В Україні функціонує розгалужена система закладів дошкільної освіти для дітей з різними порушеннями зору. Зокрема, спеціалізовані заклади дошкільної освіти і групи для цієї категорії дітей при масових закладах дошкільної освіти, навчально-реабілітаційні центри. Усі ці заклади працюють за

спеціальними загальноосвітніми та корекційними програмами, розробленими з урахуванням діагнозу, віку дітей та особливостей їхнього психофізичного розвитку [3].

Окрім загальноосвітнього розвитку і навчання, що здійснює в спеціалізованому закладі дошкільної освіти вихователь, вкрай необхідну корекційну роботу проводить учитель-тифлопедагог: з розвитку в дітей зорового сприйняття, пізнавальної діяльності, просторового та соціально-побутового орієнтування, формування компенсаторних способів пізнавальної, предметно-практичної, ігрової діяльності. Логопед виправляє наявні у дітей порушення мовлення, розвиває зв'язне усне мовлення. Інструктор з лікувальної фізичної культури (ЛФК) – можливі порушення опорно-рухового апарата (порушення постави, сколіози, плоскостопість, парези), що можуть негативно впливати на функціонування зорової системи дитини. Психолог-дефектолог стежить за динамікою розвитку дитини в корекційному процесі, проводить індивідуальні заняття з тими дітьми, які відстають у психічному розвитку, надає допомогу батькам, тифлопедагогу, вихователям в організації навчання і виховання дошкільника в умовах сім'ї та закладу дошкільної освіти, спільно з вихователем розробляє індивідуальні завдання для батьків з урахуванням складності зорового порушення дитини, її віку та індивідуальних особливостей [2].

Батькам дошкільників з порушеннями зору особливо важливо знати, що в спеціалізованих закладах дошкільної освіти їхня дитина щоденно отримуватиме саме ту офтальмологічну допомогу, якої вона потребує згідно зі своїм діагнозом. До штату спеціалізованого закладу дошкільної освіти обов'язково входить лікар-окуліст та медсестра-ортоптистка, які здійснюють лікувально-відновлювальну роботу. Функціонують спеціальні кабінети, де діти отримують необхідну офтальмологічну допомогу, – лікування, підтримку і відновлення порушень зору на спеціальній апаратурі.

У закладі дошкільної освіти індивідуально для кожної дитини залежно від стану її зору і періоду відновлювальної роботи

підбирають розвивальні та корекційні ігри-вправи та завдання для розвитку зорового сприйняття.

Для відновлення гостроти зору і розвитку зорових функцій використовуються спеціальні дидактичні ігри-вправи і завдання, які повинні тренувати зір, формувати в дітей певні уявлення про предмети і явища, розвивати зорову увагу, пам'ять [4].

Традиційно, проблеми сучасної сім'ї, яка виховує дитину з ООП, в нашому суспільстві, розглядаються здебільшого виключно через призму проблем самої дитини. Вважається достатнім обмежитися методичними рекомендаціями батькам з питань навчання й окремими порадами, що стосуються виховання самої дитини. Однак, як практика стверджує, що такий підхід, незважаючи на старання й зусилля з боку науковців і фахівців, є недостатнім. На наш погляд вирішення проблем соціальної адаптації сімей, які виховують дитину з ООП слід розглядати через реалізацію корекційного впливу не лише дитину, а й на її батьків зокрема.

На сучасному етапі актуальним постає завдання створення консультативної психолого-педагогічної та медичної допомоги дітям раннього віку тобто раннього втручання і водночас необхідність розробки нових форм взаємодії закладів дошкільної освіти, загальної середньої освіти та спеціальних установ з сім'ями, які самостійно виховують дітей раннього віку з вадами зору.

Задля успішної на повноцінної діяльності закладів дошкільної освіти необхідно створити осередки консультативних груп кожного профілю, відповідне консультування батьків має визначатися психологом та спеціальним педагогом з урахуванням віку й характеру порушення розвитку дітей та особливостей характеру їхніх батьків. Забезпечити кожного з батьків необхідними методичними рекомендаціями та описом конкретних індивідуальних занять, а також методичними рекомендаціями та описом конкретних індивідуальних занять, а також методичними матеріалами, текстами тощо.

Список використаної літератури

1. Єременко Н.В. Соціальний супровід дітей з особливими потребами. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2003. №3. С. 110-114.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивні тенденції сучасної спеціальної освіти. Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корективної роботи у спецшколах: Навч.-метод. збірник / За ред. В.І.Бондаря, В.В. Засенка. Київ.: Актуальна освіта, 2007. Вип. 9. 237 с.
3. Костенко Т.М. Дитина з порушенням зору. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.
4. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навч. посіб. / О. В. Гаврилов. Кам'янець-Подільський : Аксіома 2009. 308 с.

Дзядзін Ольга Юріївна,

директор Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 29 «Ранкова
зірка», м. Хмельницький, Україна

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА КАЗКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Казка – найпопулярніший вид усної творчості серед дітей, вона захоплює й полонить серця не тільки дітей, а й дорослих. Реальне й вигадане, напрочуд гармонійно поєднується в казці, зачаровує дитину на все життя красою народного слова, сповненого мудрості, добра й оптимізму.

В. Сухомлинський вважав казки духовним багатством народної культури. Дитина за змістом казки пізнає серцем життя народу. Він наголошував на необхідності розповідати й читати дітям казки «бо в них не тільки мудра думка, а й найтонше емоційне забарвлення слова... Емоційна схвильованість, радість

або смуток, захоплення чи порив, викликані повнокровним образом народної казки-ті найтонші духовні порухи, які ми пробуджуємо в дитині». Сприйняття емоційної серцевини художнього твору чи життєвої історії починається із сприйняття казки.

Важлива роль казки у розвитку усного мовлення дітей дошкільного віку. Тексти розширюють словниковий запас, допомагають правильно будувати діалоги, розвивають зв'язне і логічне мовлення, збагачують його образність, емоційність [1].

Виховання і навчання починається з казки. Кожна казка – це ланцюжок пригод, незвичайних ситуацій, що виникають у житті персонажів, а отже і їхніх дій щодо розв'язання певних завдань. Без казки – живої, яскравої, яка захоплює свідомість і почуття дитини – неможливо уявити дитячого мислення і дитячої мови. Казкові проблеми та способи їх вирішення сприяють вихованню певних рис людини, підготовці дитини до сприймання світу і Всесвіту. Малюки приходять у світ, щоб пізнати його, зробити добрішим і справедливішим.

Казковий персонаж потрапляє в різні ситуації, розв'язує в перебігові подій казки різні проблеми. Вболіваючи за долю улюблених ними персонажів, діти переймаються почуттями персонажів, бажанням допомогти знайти вихід з тієї чи іншої ситуації.

Казка як своєрідний жанр народної та літературної творчості посідає значне місце у фольклорі всіх народів світу. Вона існує з незапам'ятних часів. Мабуть, жоден із видів епосу не відзначається таким багатством нашарувань, як казка. На ній позначився вплив різних епох – від первісної до сучасної. Все це свідчить про важливу роль казок у історичній соціокультурній практиці людства вже на ранніх етапах його суспільного розвитку, про тісний їх зв'язок з життям народу.

Завдання та зміст ознайомлення дітей з українською казкою визначені на основі знання особливостей сприйняття і розуміння казки і представлені в програмах дошкільного навчального закладу [2].

Узагальнено ці завдання можна сформулювати наступним чином:

1) виховувати інтерес до української казки, розвивати здатність до цілісного сприйняття творів різних жанрів, забезпечити засвоєння змісту творів і емоційну чуйність на нього;

2) формувати початкові уявлення про особливості української казки;

3) виховувати літературно-художній смак, здатність розуміти і відчувати настрій;

4) вловлювати музикальність, звучність, ритмічність, красу і поетичність казок; розвивати поетичний слух.

Казка здійснює суттєвий вплив на розвиток дитячого мовлення. Дошкільники, слухаючи народну казку вірять всьому, що в ній відбувається, стають ніби співучасниками подій, хвилюються за персонажів, радіють їх успіхам, засмучуються невдачам. Досягти того, щоб сприйняття казки стало «вдумливим» набагато важче. Слухаючи літературні твори, діти насамперед встановлюють найбільш легше усвідомлювані зв'язки, коли події чітко слідує одні за одними і надалі логічно випливають з попередніх.

Казка захоплює дитину своїм змістом, збуджує уяву, фантазію, але й водночас розширює її життєвий кругозір, дає її уявлення про мораль, справедливість, про необхідність боротись із злом. Це визначає ідейний зміст казок, характер їх сюжетів, образів, деталей розповідання, мову.

Тематика соціально-побутових казок досить різноманітна. Їх можна класифікувати за такими групами:

1) дидактично-повчальні казки, в яких зображується людське життя з усіма його радощами і нещастями, залежність людини від її долі («Правда і Неправда», «Про Правду і Кривду», «Мудра дівчина»);

2) сімейно-антагоністичні казки, в яких розкриваються часом складні родинні стосунки («Два брати», «Гостинець батькові», «Бідна вдова з сином удовиченком»);

3) жартівливі казки («Москаль у пеклі», «Дурні чорти та хитрий наймит», «Як Іван царя перебрехав»);

4) сатиричні казки («Панська політика», «Хома і гусак», «Піп на казані») [3].

Таким чином, розглянувши теоретичні основи сприйняття казки дітьми дошкільного віку, ми прийшли до наступного висновку: казка входить у життя дитини з самого раннього віку, супроводжує протягом усього дошкільного дитинства і залишається з ним на все життя. З казки починається її знайомство зі світом літератури, зі світом людських взаємин і з усім навколишнім світом в цілому

Казки підносять дітям поетичний і багатогранний образ своїх героїв, залишаючи при цьому простір уяві. Моральні поняття, яскраво представлені в образах героїв, закріплюються в реальному житті і взаєминах з близькими людьми, перетворюючись в моральні еталони, якими регулюються бажання і вчинки дитини.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Українська казка в дошкільному закладі. Українське народознавство в дошкільному закладі. К.: Вища шк., 2003. 43-51 с.
2. Пасічник А. М. Казка як засіб розвитку словесної творчості. *Дошкільне виховання*. 2019. № 10. 11-13 с.
3. Науменко Т. Незвідані грані казки: народна казка в дитячому садку. *Дошкілля*. 2021. № 2. 5-7 с.

Жук Аліна Олександрівна,
асистент вихователя Хмельницького
закладу дошкільної освіти № 29
«Ранкова зірка», м. Хмельницький,
Україна

МІЖСОБИСТІСНЕ СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Українська держава стоїть на початку шляху впровадження інклюзивної освіти, яка стала актуальною вимогою часу для сучасного демократичного суспільства. Успішна комунікація з оточуючими є одним із ключових факторів розвитку та навчання дитини. Саме тому залучення дитини з особливими освітніми потребами до колективу у закладі дошкільної освіти передбачає врахування не лише особливостей її розвитку, а й встановлення позитивного міжособистісного спілкування таких дітей з однолітками. Від того, як швидко встановиться позитивний ефективний комунікативний контакт дитини з ООП з її ровесниками та дорослими, залежить процес її соціалізації в колективі, її фізичний та розумовий розвиток, психоемоційний стан і загальний психологічний мікроклімат у групі. З огляду на це дослідження особливостей міжособистісного спілкування дітей дошкільного віку в умовах інклюзивної освіти є одним з ключових напрямів вітчизняних наукових розвідок у галузях психології та педагогіки.

Однією з невтішних тенденцій сучасного українського суспільства є збільшення кількості дітей із особливими освітніми потребами. За оперативними даними, із 129 тис. дітей з особливими освітніми потребами, які інтегровані до закладів освіти, 45 відсотків складають діти з інвалідністю [1, с. 1]. Це стало справжнім викликом для вітчизняної системи навчання, адже однією з ключових тенденцій сучасної освіти розвинених демократичних країн світу є забезпечення можливості здобувати освіту дітям з особливими потребами разом зі своїми однолітками,

які таких потреб не мають. Насамперед варто з'ясувати перелік категорій, які мають статус «дітей з особливими освітніми потребами». До них належать, зокрема, ті, що мають порушення психофізичного розвитку, інвалідність, а також діти-біженці, діти, що працюють, діти-мігранти, діти – представники національних меншин, діти – представники релігійних меншин, діти із сімей з низьким прожитковим мінімумом, безпритульні діти, діти-сироти, діти із захворюваннями СНІД / ВІЛ та інші [2, с. 1].

У пояснювальній записці до Концепції розвитку інклюзивної освіти України йдеться про те, що поява цього документу викликана потребою вирішення завдань, що мають забезпечувати необхідні умови для здобутку якісної освіти дітьми з особливими освітніми потребами на всіх етапах. Ключові принципи Концепції відповідають базовим міжнародним договорам (Декларації ООН про права людини, Конвенції ООН про права інвалідів, про права дитини). Відповідно до цього метою освітньої політики держави є запровадження на практиці інклюзивної моделі освіти. Зміни, які зараз відбуваються в державних закладах освіти, спрямовані насамперед на те, щоб кожна дитина, залежно від своїх потреб і відповідно до своїх можливостей, мала змогу отримувати повний доступ до якісних освітніх послуг. Водночас автори Конвенції визначають одну з ключових проблем, яка може виникнути у процесі впровадження інклюзивної освіти: «...сьогодні організаційно-методичні засади освітнього процесу в закладах дошкільної освіти орієнтовані на дітей з типовим розвитком і не враховують особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами. Невідповідність форм і методів педагогічного впливу на таких дітей може створювати передумови для формування у них негативного ставлення до навчання, девіантної поведінки» [1, с. 1].

Соціалізація дитини з особливими потребами має починатися саме із закладу дошкільної освіти та вимагає підбору системи нових педагогічних методик, одним із ключових завдань яких є встановлення ефективної взаємодії дитини з особливими

потребами із однолітками, працівниками ЗДО, родиною, друзями тощо.

Включення дитини з обмеженими фізичними можливостями до колективу вихованців ЗДО є процесом, це не обмежується лише фактом перебування такої дитини в дитячому садку. Цей процес вимагає залучення багатьох учасників – керівного органу, вихователів, психолого-педагогічних спеціалістів, батьків, органів місцевої влади для надання дітям з особливостями фізичного та психічного розвитку відповідних умов навчання та форм підтримки.

Міжособистісне спілкування для дитини дошкільного віку – це один з ключових факторів розумового та емоційного розвитку. С. Михальська стверджує: «Спілкування з однолітками – це необхідна умова гармонійного психічного розвитку дитини, що відіграє важливу роль у житті дошкільника. Воно є умовою формування громадських якостей особистості дитини, проявом і початком розвитку колективних взаємин дітей. Проблема формування в дитини дружніх взаємовідносин з оточуючими дітьми, взаємоповаги, взаємодопомоги актуальна сьогодні, особливо коли йдеться про взаємодію з дітьми з особливими освітніми потребами» [3, с. 118]. Дійсно, одним з найважливіших досягнень дитини дошкільного віку є опанування рідної мови як засобу пізнання світу, себе, висловлення власних думок та спілкуванням із колективом.

Вади мовлення відіграють важливу роль у процесі міжособистісної взаємодії дітей, а вчасне проведення корекційних заходів є ключовою умовою їх усунення. Саме тому актуальним постає питання вчасної діагностики мовленнєвих проблем у дитини з особливими потребами. Вирішення цих проблем має починатися саме в ранньому дошкільному віці та має здійснюватися у комплексній співпраці спеціалістів ЗДО (логопеда, психолога, вихователя, реабілітолога) та батьків. Крім того, необхідною умовою цілісного розвитку комунікативних навичок у дошкільному віці є успішне засвоєння та вдале використання саме мовлення. Саме тому освітній процес у ЗДО

має бути спрямованим на розвиток мовлення дітей, формування умінь активно його використовувати під час розв'язання різноманітних завдань. Вихователь повинен навчити дітей розмірковувати вголос, словесно відтворювати думки і вербалізувати процес та отриманий результат розв'язування задач і виконання вправ.

К. Поняткова стверджує, що конструктивне спілкування в дитячому колективі забезпечують певні комунікативні уміння: уміння слухати співрозмовника, співпереживати, а також навички конструктивного вирішення конфліктів [4, с. 93]. Формування цих умінь повинно починатися саме під час освітнього процесу в ЗДО, а також продовжуватися в умовах шкільного навчання.

У дошкільному віці зв'язок дитини із родиною дуже потужний. Саме тому вихователі у своїй роботі мають спиратися на родину, адже на формування міжособистісного спілкування дітей дошкільного віку дуже великий вплив мають батьки. На готовність дитини з ООП до відвертої і щирої комунікації з однолітками впливає внутрішній мікроклімат родини. У цьому напрямку робота працівників ЗДО та інших соціальних служб має бути спрямована на роботу за батьками щодо прийняття особистості власної дитини з особливими потребами батьками. Робота з іншими батьками має бути спрямована на формування у дітей емпатії, поваги, дружнього ставлення до такої дитини у колективі.

Вирішення питання формування міжособистісного спілкування дітей дошкільного віку в умовах інклюзивної освіти має здійснюватися в кількох ключових напрямках: вчасне діагностування та корекція вад фізичного чи психічного розвитку; проведення роботи над формуванням толерантного ставлення до дітей з особливими потребами в однолітків. Це передбачає проведення виховних заходів, інформаційної політики, психологічних тренінгів, які формують у дітей та їх батьків знання про особливі потреби своїх однолітків, виховання поваги та розуміння, толерантності, бажання підтримувати та допомагати особливим дітям; робота з батьками, спрямована на формування

позитивної самооцінки дитини з ООП, впевненості у своїх силах і можливостях, а також на формування позитивного ставлення до таких дітей інших членів дитячого колективу; організація заходів для дітей старшого дошкільного віку учнями молодшого шкільного віку. Наприклад, проведення зустрічей, під час яких діти зможуть розповісти про те, як це – бути школярем.

Процес впровадження інклюзивної освіти у нашій державі ускладнюється багатьма факторами: невідповідністю спеціалістів та суспільства до нових вимог освітнього процесу, відсутністю достатньої кількості знань про особливості розвитку дітей з особливими потребами та принципами роботи з ними; проблемами у встановленні міжособистісного спілкування між дитиною із особливими потребами та її однолітками та дорослими. Робота над подоланням цих труднощів має бути комплексною та полягає у взаємодії педагогічного, медичного персоналу, батьків, психологів і соціальних служб.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010. № 912. *Директор школи. Шкільний світ*. 2010. № 42. С. 25–28.

2. Основні поняття: інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, універсальний дизайн, розумне пристосування. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». URL: <http://www.ussf.kiev.ua/a/FAQ1.html>.

3. Михальська С. Готовність дітей дошкільного віку до взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. 2009. № 15. С. 118–135.

4. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Практичні комунікаційні кейси в інклюзивному освітньому середовищі» (Київ, 22 листопада 2019 р.). Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. 111 с.

Жук Олена Миколаївна,

вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти №29 «Ранкова зірка»,
м. Хмельницький, Україна

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ МНЕМОТЕХНІКИ

Сучасні вимоги європейського рівня розвитку освіти сприяють вільному вибору засобів навчання та максимальній самореалізації в умовах психологічного комфорту. Визначення самоцінності особистості дитини, сприйняття її такою, якою вона є, слугує інтересам та потребам учнів, забезпечує розвиток творчості, відповідальності, зберігає психічне та фізичне здоров'я, що гарантує високу якість освіченості.

Одним з основних показників рівня розвитку розумових здібностей дитини можна вважати багатство її мовлення. Будь-яка діяльність людини вимагає не тільки розуміння слів рідної мови, а й вживання їх у мовленні; потрібно вміти складати слова-«цеглинки» в речення відповідно до законів рідної мови: змінювати за числами, родами, відмінками тощо (знання граматичної будови мови), вміти запитувати, відповідати, розповідати (розвиток зв'язного мовлення).

Розвиток зв'язного мовлення – одне з головних завдань мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку. Зв'язне мовлення, на думку Ф. Сохіна [1, с. 32], вбирає в себе всі досягнення дитини в оволодінні рідною мовою, в освоєнні її звукового, словникового складу, граматичної будови. Це завдання вирішується через різні види мовленнєвої діяльності: переказ літературних творів, складання описових розповідей про предмети, об'єкти, явища природи, створення різних видів творчих оповідань, заучування віршів, а також складання оповідань по картині.

Мнемотехніка – це можливість задіяти зорову, рухову, асоціативну пам'ять для вирішення пізнавальних завдань.

Мнемотехніка являє собою систему методів і прийомів, які забезпечують ефективно запам'ятовування, збереження і відтворення інформації [3].

Суть мнемотехніки така: головний зміст пам'яті старшого дошкільника складають уявлення – конкретні образи людей, явищ природи, подій, предметів, їх властивостей, якостей, ознак, дій. Уявлення є основою для розповідання, малювання, ігор. Без них дитина не може засвоїти узагальнювальні поняття, тому за кожним з них повинна стояти конкретна ситуація. Для того, щоб уникнути уривчастості уявлень, що формуються в дошкільника, слід організувати його активну діяльність, спеціально включаючи матеріал для запам'ятовування.

У структуру мнемотаблиць входить дев'ять квадратів, у які на основі образних засобів, сенсорних еталонів, різних символів і знаків вводиться зміст тексту твору, що вивчається. Залежно від віку дитини пропонується або заповнена таблиця (квадрати), або таблиця складається спільно з дитиною, або дитина заповнює квадрати самостійно і користується їхнім змістом.

Використання мнемотаблиць сприяє розвитку навичок узагальнення, що дозволяє формувати базу для вдосконалення образного мислення, уяви, пам'яті, здатності до заміщення і просторового моделювання. Ця здатність є фундаментальною особливістю людського розуму. У зв'язку з цим, для розвитку в дитини уяви, здатності до різних перетворень, вміння знаходити взаємозв'язки необхідно вчити її «читати» графічну аналогію [3, с. 18]. Графічна аналогія – вміння позначати будь-яким одним символом реальний образ, відбиваючи ним загальні ознаки об'єкта і заміщати предмети, тобто користуватися «заступниками». Такими заступниками в мнемотехніці виступають мнемоквадрати, мнемодорожки і мнемотаблиці. Дітям легше засвоїти асоціативні зв'язки з улюбленими відомими і зрозумілими казковими героями, виконати ігрові завдання, що сприяють інтелектуальному розвитку дитини. З урахуванням вікових особливостей дітей роботу необхідно починати з простих, відомих казок: «Курочка Ряба», «Ріпка», «Колобок» тощо.

На цій основі дитина поступово вчиться управляти своїми уявленнями, відтворювати ту чи іншу подію; завдяки пам'яті змінюється процес сприйняття. Образна пам'ять з'єднує в єдине ціле окремі відчуття, а окремі ознаки, властивості, якості складаються в цілісний образ. Розвивати пам'ять – означає забезпечити розвиток всієї розумової діяльності дошкільника. Використання узагальнень дозволяє дитині підсумувати свій безпосередній досвід.

Отже, мнемотехніка – технологія, яка полегшує запам'ятовування, збільшує обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій і дозволяє в цікавій для дітей формі вирішувати завдання їхнього мовного розвитку.

Мнемотехніка використовується за принципом «від простого до складного». Так як у дітей дошкільного віку переважає наочно-образне мислення, наочний матеріал засвоюється краще. Картинка для дитини – не просто малюнок, це прообраз того чи іншого явища або предмета, це свого роду наочна модель.

Спочатку діти знайомляться з мнемоквадратами – зрозумілими зображеннями, які позначають одне слово, словосполучення, його характеристики або просте речення. Для дітей старшого дошкільного віку застосовуються схеми в одному кольорі, щоб не відволікати увагу на яскравість символічних зображень, встановлюються умовні позначення, вводяться елементи схем і символів, що позначають колір, форму, величину, дію.

Починати потрібно з одного слова, дитина повторює слова в тому порядку, який заданий. Та кількість слів, яку дитина може повторити за вихователем, і є обсяг її слухової короткочасної пам'яті. Якщо дитина не може повторити слова, які їй назвали, пропонується зробити малюнок, який допоміг би їй потім згадати ці слова. У результаті такої роботи з мнемоквадратами діти вчать перекодуванню інформації, тобто перетворенню її з абстрактних символів в образи.

Залежно від ефективності зазначених вправ можна зрозуміти, затриматися на них або йти далі. Можна експериментувати разом

з дитиною. При цьому не можна забувати, що незалежно від того, хороша чи погана в неї пам'ять, перевантажувати її шкідливо.

Потім завдання ускладнюється демонструванням мнемодоріжки – це квадрати з чотирьох картинок, за якими можна скласти невеликий твір – 2-3 речення. Робота з мнемодоріжками стимулює розвиток основних психічних процесів – пам'яті, уваги, образного мислення.

Наступна ускладнена структура – мнемотаблиці. Вони являють собою зображення основних ланок, у тому числі схематичні, за якими можна запам'ятати і відтворити цілу розповідь або навіть вірш. Спочатку таблиці ставить педагог, потім до цього процесу можна підключити і дитину. Таким чином, мнемотехніка впливає не тільки на розвиток пам'яті, але і на фантазію, візуалізацію образів дитиною.

Мнемотаблиці-схеми використовуються для збагачення словникового запасу, при навчанні складання оповідань, при переказах творів художньої літератури, при відгадуванні і загадуванні загадок, при заучуванні віршів. Важливо привчити дітей до послідовності роботи з мнемотаблицями: розгляд таблиці і розбір того, що на ній зображено; перекодування інформації, перетворення її з абстрактних символів слів в образи; після перекодування здійснюється розповідь на задану тему, переказ казки або читання вірша з опорою на символи [4].

Результатом роботи з мнемотаблицями є вміння дітей виділяти в предметах ті суттєві ознаки, які мають увійти в зміст оповідання, фіксувати отриманий результат у доступній схематичній формі, легко відтворювати текстову інформацію, описувати запропонований сюжет, використовувати в мовленні виразні засоби і конструкції, логічно вибудовувати пропозиції.

Таким чином, робота з розвитку зв'язного мовлення у дітей не обмежується мнемотаблицями. Це тільки початкова, найбільш значуща і ефективна робота. На основі мнемотаблиць можна створити різноманітні дидактичні ігри, залучаючи до цього дітей. Продумуючи різні моделі, треба враховувати, що модель має відображати узагальнений образ предмета й істотно в об'єкті, а

здум створення моделі треба обговорювати з дітьми, щоб їм було зрозуміло.

Список використаних джерел

1. Григорович О., Демченко О., Родюк Н. Формування інноваційної культури педагога як стратегічна мета національної системи освіти. *Рідна школа*. 2018. № 9-12. С. 32.

2. Крутій К. Теорія і практика формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку (на матеріалі морфології і словотворення): дис... докт. пед. наук: спец. 13.00.02 / Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Ушинського. Київ, 2005. 440 с.

3. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство): збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. Вип. 23. С. 36.

4. Лапшина І. Специфіка формування мовної особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв* (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 1-2 квітня 2015 р.). Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. Вип. 4. С. 194.

Завадська Людмила Едуардівна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Цегельник Тетяна Миколаївна,

доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, доктор філософії,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія, м. Хмельницький, Україна

**ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ
З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

В сучасних умовах розвитку суспільства народжується все більше дітей з порушеннями розвитку, велику частину з яких становлять порушення зору.

За даними А. Колупаєвої та О. Таранченко порушення зору поділяється на сліпоту та слабкий зір. Діти зі слабким зором становлять 70-80% від усіх дітей з порушенням зору [2].

З активним впровадженням інклюзивного навчання в заклади освіти, зокрема дошкільної, постало питання створення ефективного розвивального середовища для дітей з порушенням зору, адже кожна дитина потребує адаптації матеріалів та індивідуалізації освітнього процесу.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, зауважимо, що чимало науковців звертали увагу на проблему організації навчання дітей, які мають порушення зору, зокрема фізичний розвиток дітей з порушенням зору розглядали: Р. Батищева, В. Ковиліна, Ю. Павлов та ін., питання організації інклюзивного

навчання для дітей з порушенням зору розглядали М. Ворон, Ю. Найда, А. Колупаєва.

Організація інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору вимагає уважного підбору як і матеріального забезпечення необхідного обладнання, так і методів та форм роботи з даною категорією дітей. В інклюзивних групах має бути створене відповідне спеціальне освітлення, наявність тифлотехнічних засобів навчання та спеціальних підручників зі збільшеними картинками та шрифтом Брайля, обов'язково потрібен психолого-педагогічний супровід дитини з порушенням зору.

Н. Кравець, наголошує на тому, що вихователь інклюзивної групи має володіти певними знаннями як про дитину з порушеннями зору, так і про організацію діяльності з дитиною, а саме: знати про ступінь порушення дитини, мати інформацію про сильні та слабкі сторони дитини та індивідуальні можливості [4].

Раннє виявлення порушень зору у дітей та своєчасна допомога сприяє кращому навчанню. Налаштування позитивного мікроклімату у інклюзивній групі є першочерговим завданням вихователя. Дітей групи потрібно підготувати до того, що в групі буде навчатись дитина з порушенням зору, їх потрібно налаштувати на доброзичливе ставлення до дитини з порушеннями зору. Діти старшої групи можуть залучатись до допомоги дитини з порушенням, але вихователю також слід пам'ятати, що дитина є повноправним членом колективу і надмірна увага та допомога може травмувати її.

Вихователь повинен залучати дитину з порушенням зору до всіх видів діяльності, не відокремлювати її від колективу. У дітей з порушенням зору можуть виникнути проблеми з переміщенням у групі, тому приміщення групи потрібно спеціально обладнати: мають бути краї сходів пофарбовані яскравою фарбою, входні двері та двері шаф у роздягальнях повністю зачинені або відчинені, розміщення столиків у групі повинно бути таке, щоб дитині було краще чути вихователя, наприклад, якщо дитина

краще бачить правим оком, то її садити ліворуч від дошки, і навпаки.

Під час проведення занять в інклюзивній групі, необхідно вихователю посилювати контраст, для цього використовувати чорні, білі та жовті кольори. Також можна використовувати шматочки тканини, кольоровий чи матовий папір. Позитивним є використання спеціальних дидактичних посібників, які спрямовані на зорово-дотичне або дотикове сприйняття дитиною з порушенням, однак, слід зважати на те, що буває таке, що діти на бачили багатьох предметів, тому не можуть сприйняти їх на дотик. В такому випадку, вихователь повинен провести з дитиною з порушенням зору індивідуальну роботу.

Ряд науковців важливою умовою організації інклюзивного навчання дітей з порушенням зору є надання корекційно-розвивкових послуг дитині. Корекційно-розвиткові послуги у ЗДО можуть надавати психолог, логопед та тифлопедагог. Одне з першочергових завдань фахівців є попередження та корекція вторинних порушень, а саме: розвиток компенсаторних способів сприймань, в тому числі і формування умінь раціонально використовувати порушені функції зору; формування і стимуляція сенсорно-перцептивних та когнітивних функцій; формування уміння відтворювати основні емоційні стани; формування інтересу до спілкування, уміння використовувати вербальні і невербальні засоби в його процесі; формування довільних психічних процесів, основ самоконтролю за власною поведінкою, вираженням емоційних станів в різних ситуаціях та видах діяльності тощо [5].

Тифлопедагог на своїх заняттях, в рамках загальноосвітнього навчання, вирішує такі корекційні завдання:

- 1) формування в дітей уявлень про свої зорові можливості та уміння користуватися порушеним зором;
- 2) формування умінь отримувати інформацію про оточуючий світ, на полісенсорній основі;

3) навчання використанню отримуваної інформації в предметно-практичній, пізнавальній та комунікативній діяльності, у просторовому орієнтуванні;

4) формування у дітей навичок соціально-адаптивної поведінки.

Корекційно-відновлювальні заняття тифлопедагогом проводяться за чотирма напрямками:

1. Корекція сенсорного розвитку (розвиток зорового сприймання; розвиток компенсаторних способів сприймання; формування основних сенсорних функцій аналізу чого спостереження).

2. Корекція мовленнєвого розвитку.

3. Корекція предметно-практичної діяльності.

4. Соціальна реабілітація особистості [3].

Корекційно-відновлювальні заняття тифлопедагог проводить з підгрупою дітей (5-6 дітей) або індивідуально (1-3 дитини), планування даного виду занять здійснюється відповідно до індивідуальної картки обстеження та розвитку дитини, на основі корекційних програм розвитку.

Дегтяренко Т., Вавіна Л. наголошує на тому, що велику роль у організації освітнього процесу відіграє асистент вихователя. Асистент вихователя знайомить дитину з групою, прилеглими приміщеннями, а також консулює як обійти перешкоди у груповій кімнаті. Окрім цього асистент вихователя допомагає у організації занять, готує дидактичний матеріал для дитини з порушенням зору [1].

Список використаних джерел

1. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: Навчальний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 302 с.

2. Колупаєва А.А., Таранченко О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-посіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304.

3. Костенко Т. М. Дитина з порушенням зору. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с
4. Кравець Н. Актуальні питання розвитку вітчизняної тифлопедагогіки. *Педагогіка і психологія*. 2004. № 4. С.80–90.
5. Особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору Частина I. Науково-методичний посібник/кол.ав.: Вавіна Л. С., Гудим І. М., Кондратенко С.В., Довгопола К. С., Нафікова Л. А. Київ: Педагогічна думка, 2012 . 136 с.

Заворотна Наталія Антонівна,
методист навчального відділу,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія, м. Хмельницький, Україна

РОЛЬ КУРАТОРА У СТАНОВЛЕНІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним із найважливіших завдань педагогічного закладу вищої освіти є формування у майбутніх вихователів базової культури, яка дозволяє особистості розвиватися в гармонії із суспільною культурою, що у свою чергу сприяє формуванню почуття патріотизму, громадянської позиції, особистісному зростанню здобувачів вищої освіти, збагаченню їх життєвого досвіду духовними цінностями, формуванню світоглядних орієнтирів і найкращих людських якостей: совісті, порядності, інтелігентності, працелюбності.

Вирішення цих завдань залежить від доцільно та вміло побудованої виховної роботи, значну роль у ефективній організації якої відіграє, куратор навчальної групи.

У формуванні колективу академічної групи, досягненнях студентів у навчанні, їх участі в громадському житті,

позааудиторній роботі надзвичайно важливе значення має робота куратора групи. Проблема навчання і виховання майбутніх фахівців, які б мали високий рівень професіоналізму, національної свідомості, творчої активності і культури, сьогодні стоїть особливо гостро. Питання співпраці куратора академічної групи висвітлювалося в багатьох науковців: А. Амонашвілі, О. Ануфрієва, Н. Бондаренко, О. Болтенко, Т. Бутенко, Т. Годованюк, О. Гончар, О. Горіна, М. Дем'яненко, М. Дичківська, О. Ігнатюк, А. Крохмаль, Ю. Кучеренко, О. Пошетун, Н. Руденко та багато ін. Аналіз літератури свідчить про те, що забезпечення якісної підготовки здобувачів закладів освіти є можливим завдяки співпраці куратора академічної групи зі студентами і рівнів індивідуальної підготовки студентів.

Саме куратор це та особа, яка дбає про виховання молоді людини; та особа, яка завжди перебуває в діалозі зі своїми вихованцями і, що важливо, на їхньому боці. Це – наставник, фасилітатор, оскільки переймається долею кожного свого підопічного й прагне всіляко підвищити його успішність, розкрити його внутрішній світ, допомогти знайти своє місце в житті.

Тому в роботі куратора велику роль відіграє взаємопорозуміння та довіра. Від його організаторських та особистісних якостей залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутнього вихователя дітей дошкільного віку.

У Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії для забезпечення постійного керівництва освітнім процесом у кожному навчальну групу призначається куратор. Робота куратора навчальної групи регламентується наступними документами: Конституцією України, указами Президента України, законами України «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», Статутом закладу вищої освіти, наказами та дорученнями керівника ЗВО, Положенням про кураторів навчальних груп [2].

У своїй діяльності куратор використовує масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи (бесіда, лекція, дискусія,

зустрічі з практичними працівниками закладів дошкільної освіти, ветеранами педагогічної праці, екскурсії, тематичні вечори, відвідування театральних вистав, галерей) з метою вироблення у здобувачів вищої освіти визначених метою виховання якостей.

Зрозуміло, що форми виховної роботи не можуть бути однаковими, універсальними, вони добираються, виходячи із конкретної виховної ситуації групи або здобувача освіти.

На нашу думку, робота куратора на першому курсі є вкрай важливою та найвідповідальнішою, оскільки вступаючи до закладу вищої освіти молода людина опиняється у зовсім нових для неї умовах, стикається із зовсім іншою системою освіти, яка відрізняється від шкільного навчання й організаційно, і методично, і змістовно, і за своїми основними цілями та напрямками. І не розгубитися в цьому йому допомагає саме куратор, завдання якого полягають, у створенні необхідного виховного середовища для соціальної адаптації першокурсника, залучення його до корпоративної культури закладу освіти, організації активної діяльності, що веде до розвитку їх здібностей, систематичному вивченні індивідуальних особливостей і потреб майбутніх вихователів.

У період знайомства куратора з групою має відбутись формування згуртованості колективу. Зробити це часом нелегко, оскільки для майбутнього вихователя куратор – це малознайома людина, і між ними ще не існує взаємопорозуміння та довірливих взаємовідносин. Велике значення при цьому має авторитет куратора, його знання психології особистості, уміння швидко орієнтуватися в ситуації, передбачати наслідки педагогічного впливу. Без глибоких знань куратором особистості вихованця, ефективного здійснення виховного процесу неможливе [3].

Виховна робота в групі має проводитись систематично та послідовно. Для удосконалення виховної роботи, підвищення її рівня куратор навчальної групи систематично вивчає та аналізує духовні запити, ціннісні орієнтації та інтереси майбутніх вихователів. Це дозволяє йому своєчасно вносити корективи під час планування, організації та проведення виховної роботи [1].

Ураховуючи широкий світ захоплень сучасної молоді, її різнобічні інтереси, куратор і сам має всебічно розвиватися не тільки в галузі своєї спеціальності, але й у галузі політики, загальної культури, бути для своїх вихованців взірцем моральності, носієм людських чеснот і цінностей.

Тому у виховному процесі куратор має не забувати, що він є центром уваги, кожен його крок вихованець критикує, аналізує, і, якщо вимоги куратора та його поведінка не збігаються, то виховний процес можна вважати неефективним.

Те, що куратор вимагає від вихованця, він має вимагати і від себе. Адже він на те й педагог – «творець життєвих душ», щоб все добре знайти про них та допомагати їм.

Отже, в організації виховної роботи куратор займає важливе місце, адже від його педагогічної майстерності залежить формування конкурентоспроможного фахівця з високою культурою.

Список використаних джерел

1. Авдєєва І. М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи : навч. посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2007. 304 с.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 05.10.2022).
3. Тернопільська В.І. Довідник з виховної роботи зі студентами. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2014. 264 с.

Зайцева Таїсія Юріївна,

вчитель-логопед Хмельницького
закладу дошкільної освіти №35
«Чебурашка», м. Хмельницький,
Україна

ЛОГОРИТМІЧНІ МІНІ-ЗАНЯТТЯ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ВАДАМИ МОВЛЕННЯ

Однією з найважливіших складових формування особистості дитини є її мовленнєвий розвиток. У цілісній системі освіти розвиток мовленнєвої діяльності дитини повинен відігравати головну роль. Адже формування інтелекту у дітей, зокрема дітей з вадами мовлення, їхніх комунікативних навичок, їх мислення, формування основних рис особистості залежить значною мірою від рівня мовленнєвої діяльності.

За результатами логопедичних обстежень серед дошкільників значно зросла кількість мовленнєвих порушень. Щоб досягнути високих результатів у корекційному навчанні, слід залучати до процесу всіх педагогів дитячого садка: учителя-логопеда, вихователів, музичного керівника та інструктора з фізичного виховання. Але саме тісна співпраця учителя - логопеда та музичного керівника найефективніше втілюється під час проведення логоритмічних занять.

Ще на початку 20 століття в багатьох країнах Європи набуло поширення програм ритмічного виховання, відоме як метод ритмічної гімнастики. Її створив швейцарський педагог і музикант, професор Женевської консерваторії – Єміль Жак-Далькрос. Сутність цієї методики полягає в тому, що завдяки поєднанню ритму, музики та руху було розв'язане завдання «виховання ритму за допомогою ритму» спочатку у музикантів, а потім у звичайних дітей, починаючи з дошкільного віку. За допомогою спеціально дібраних вправ у малюків розвивали музичний слух, пам'ять, увагу, чуття ритму, пластичну виразність

руху. Керівним і формотворчим початком Далькроз вважав музику.

Ще одним прихильником ідей Є.Жак-Далькроза був німецький композитор, музикант і педагог Карл Генріх Марія Орф. Його методична концепція полягала у максимальному розвитку активності дітей через музику і танець. Заняття були засновані на синтезі слів, музики і руху, до того ж рухи поєднувались з ритмічним промовлянням, співом та грою на простих музичних інструментах. Елементи концепції Орфа до сьогодні використовують в програмах закладів дошкільної освіти Європи та дошкіллі України.

Сьогодні логопедична ритміка активно використовується в закладах дошкільної освіти із застосуванням досвіду учених, педагогів, філологів та лікарів для виправлення вад мови у дітей дошкільного віку.

В роботі щодо формування і розвитку мовлення дітей-логопатів можна традиційно використовувати як окремі логоритмічні заняття так і заняття як форму розвивально-виховної зайнятості дітей будь якою діяльністю, зокрема, музичною, що є результатом самоорганізації однієї дитини, кількох осіб або організація дорослим.

Усі без винятку заняття – це різні види діяльності, де домінують гра і спілкування.

Методичний супровід до Базової програми рекомендує частіше використовувати роботу в малих групах: міні-заняття, що є сучасним підходом і цілком відповідає особистісно орієнтованій моделі. Частина слова «міні» передбачає мінімізацію:

– за тривалістю організованої діяльності. Час не регламентується дорослим і цілком залежить від бажання і активності дитини, від емоційно-вольової готовності та змістової заглибленості. Тривалість кожного фрагмента не має перевищувати межі виникнення й утримання інтересу дітей;

– за обсягом змісту, що реалізується;

– за кількістю дітей, які одночасно зайняті. Орієнтир на невелику групу дітей, які виявили інтерес, бажання долучитися до конкретного виду діяльності.

Кількість міні-занять, змістове їх наповнення обумовлюється віковими особливостями. Протягом дня педагог може організувати сам або створити умови для самоорганізації дітей десятки індивідуальних, групових і колективних короткотривалих міні-занять, під час яких реалізовуватися запланована тема.

Міні-заняття вивільняють час для самостійного пізнання, вибору часу й місця виконання завдання-пропозиції, до самостійного вибору діяльності. Дошкільники навчаються вільно й самостійно обирати в мовленнєвому розвивальному середовищі вид, форму діяльності, матеріал, зміст, партнерів, тематику діяльності.

Як зазначають О.Золотарева, Л.Чеснокова, з метою подолання вад мовлення дошкільника використовується симбіоз слова, музики та руху: зв'язок мовлення з рухом і музичним ритмом, розвиток основних рухів, розвиток музично-ритмічного чуття.

Фахівцеві закладу дошкільної освіти, який проводить з дітьми міні-заняття з логоритміки, стануть у пригоді різноманітні корегувальні технології, зокрема: пальчикові, артикуляційні та дихальні гімнастики; валеологічні пісеньки-співаночки; оздоровчі та фонопедичні вправи; вокалотерапія або «Цілющі звуки»; вокальна міміка; ігровий масаж та масажні вправи; пальчикові ігри; мовленнєві ігри; ритмопластика; релаксаційні вправи та ігри за методикою Е.Джексонов; танцювально-ігрова гімнастика; арттерапія; ритмодекламація; музикотерапія; психогімнастика; музичні пластичні імпровізації тощо.

Допоможуть педагогам закладів дошкільної освіти у плануванні логоритмічних міні-занять також матеріали посібника «Використання Системи «елементарного музикування» Карла Орфа в освітньому процесі дошкільного навчального закладу (В.В.Семизорова, І.Я.Шараєвська, Н.В.Степаненко, 2014).

*Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення
якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*

До вашої уваги план роботи з упровадження авторської програми Карла Орфа «Елементарне музикування».

Місяць Вересень

Вікова група Старший дошкільний вік (шостий рік життя).

<i>Дата</i>	<i>Форми роботи, тема</i>	<i>Мета</i>	<i>Обладнання</i>
03.09	1.Знайомство з німецьким композитором, педагогом К.Орфом	1.Познайомити дітей з німецьким композитором К.Орфом. Ознайомлення з його системою «Музикотерапія»(дати загальні відомості). 2. Розвиток творчого музикування. 3. Ознайомлення дітей з мовленнєвою вправою «Що за дивний звук». 4. Виховання інтересу до музичного фольклору.	Портрет К. Орфа. <i>Наочність:</i> дитячі іграшки (ведмедик, зайчик).
06.09	Музичні пластичні імпровізації: мовленнєва вправа «Що за дивний звук».	1.Продовжувати ознайомлювати з системою К. Орфа (загальні відомості). 2. Навчання дітей супроводжувати текст рухами. 3. Розвиток творчого музикування. 4.Виховання музично – естетичного смаку.	<i>Наочність:</i> дитячі іграшки (Їжачок, пташка).
10.09	Музичні пластичні імпровізації: музично-дидактична гра «А ми робимо ось так».	1.Ознайомлення з музично – дидактичною грою. 2.Розвиток спонтанного рухового вираження. 3. Створення позитивних емоцій.	<i>Наочність:</i> зображення лісових звірят (демонстраційний матеріал).
13.09	Музичні пластичні імпровізації: музично-дидактична гра «А ми робимо ось так».	1.Навчання зображувати рухи і настрої через елементарний рух(удари, клацання, плескання, притупування). 2. Розвиток швидкої реакції дитини. 3.Виховання естетичного смаку.	Роздавальний матеріал: картинки «Лісові звірята».
17.09	Музичні пластичні імпровізації: музично-	1.Закріплення вивчення музично-дидактичної гри.	Роздавальний матеріал: картинки

*Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення
якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*

	дидактична гра «А ми робимо ось так».	2. Навчання поєднувати різні види діяльності(спів і імітацію рухів). 3. Розвиток музичних здібностей (відчуття ритму, пам'яті, мовленнєвого інтонування).	«Лісові звірята».
20.09	Музикування з акомпанементом «Музика жестів»; співи «Дружна пісенька».	1.Ознайомлення дітей з піснею. 2. Показ імпровізованих рухів до тексту. 3. Розвиток творчих здібностей. 4. Виховання любові до природи, бережного ставлення до неї.	<i>Наочність:</i> зображення природи (демонстраційний матеріал).
24.09	Музикування з акомпанементом «Музика жестів»; співи «Дружна пісенька».	1.Навчання зображувати рухи і настрої через елементарний рух. 2. Розвиток рухової активності. 3.Виховання колективізму, поваги одне до одного.	<i>Наочність:</i> зображення природи (демонстраційний матеріал).
27.09	Музикування з акомпанементом «Музика жестів»; співи «Дружна пісенька».	1.Навчання сприймати звуки природи і передавати їх. 2. Самостійне виконання пісні з рухами. 3.Розвиток уміння синтезувати спів та імітувати рухи, творче музикування. 4. Духовне і музичне зростання дитини.	<i>Наочність:</i> зображення природи (демонстраційний матеріал).

Місяць Жовтень

Вікова група Старший дошкільний вік (шостий вік життя)

Дата	Форми роботи, тема	Мета	Обладнання
01.10	Артикуляційна гімнастика: мовленнєві вправи «Язичок», «Дудочка».	1. Ознайомлення з вправами. 2. Розвиток музичного сприймання, вміння запам'ятовувати. 3. Виховання культури мовленнєвого спілкування дітей з дорослими і	Музичний дитячий інструмент – дудочка, демонстраційний матеріал (зображення дитячих музичних інструментів).

*Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення
якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*

		ровесниками. .	
04.10	Артикуляційна гімнастика: мовленнєві вправи «Язичок», «Дудочка», «Морозиво», «Конячка».	1.Ознайомлення з вправами «Морозиво», «Конячка». 2. Розвиток артикуляційного апарату, фонематичного слуху, пам'яті, дрібних м'язів рук, тіла. 3. Створення позитивних емоцій.	Музичний дитячий інструмент – дудочка, демонстраційний матеріал (зображення дитячих музичних інструментів).
08.10	Музично-дидактична гра «Музичні сходинки».	1.Ознайомлення з музичним твором, який покладений в основу гри. 2.Ознайомлення з правилами гри. 3. Дати уявлення про висхідний – низхідний рух. 4. Розвиток музичного слуху, слухової фантазії. 5.Виховання інтересу до музики.	<i>Наочність:</i> «Музичні сходинки» (демонстраційний матеріал).
11.10	Музично-дидактична гра «Музичні сходинки».	1.Засвоєння музичних сенсорних навичок і вмінь дітей. 2. Навчання дітей самостійно впроваджувати ці навички під час гри. 3.Розвиток музичної пам'яті, слуху. 4. Виховання інтересу до музики.	<i>Наочність:</i> «Музичні сходинки» (демонстраційний матеріал).
15.10	Музично-дидактична гра «Музичні сходинки».	1.Закріплення набутих музичних сенсорних навичок. 2. Самостійне виконання музично-дидактичної гри. 3. Розвиток звуковисотного слуху. 4. Виховання почуття колективізму.	Роздавальний матеріал із зображенням «руху» мелодії.
18.10	Музично-дидактична гра «Намалюй мелодію».	1.Ознайомлення дітей з правилами гри. 2. Дати дітям уявлення про звуквисотність 3. Розвиток звуковисотного слуху, музичної інтонації. 4. Створення позитивних	Роздавальний матеріал із зображенням «руху» мелодії (образно).

*Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення
якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*

		емоцій.	
22.10	Музично-дидактична гра «Намалюй мелодію».	1. Навчання дітей визначати на слух кількість звуків, які прозвучали, напрям мелодії. 2. Розвиток звуковисотного слуху, творчої уяви. 3. Створення позитивних емоцій.	Роздавальний матеріал (конверт з нотами – кружечками).
25.10	Музично-дидактична гра «Намалюй мелодію».	1. Закріплення знань: самостійне виконання пісні дітьми, дивлячись на графічні зображення руху мелодії. 2. Розвиток музичних здібностей, слуху, пам'яті. 3. Виховання любові до музики.	Роздавальний матеріал (конверт з нотами – кружечками).
29.10	Ознайомлення з саморобними дитячими інструментами за системою К. Орфа. Музично-дидактична гра «Відгадай, на чому я граю».	1. Ознайомлення дітей з дитячими інструментами, їх звучанням. 2. Ознайомлення з правилами гри «Відгадай, на чому я граю». 3. Розвиток тембрального слуху, уваги, пам'яті. 4. Створення позитивних емоцій.	Дитячі музичні інструменти (саморобні) за системою К. Орфа.

Насамкінець зазначимо: щоденні міні-логоритмічні заняття в тандемі «вчитель-логопед, вихователь та музичний керівник» дають конкретні результати. У дітей прискорюються процеси автоматизації й диференціації звуків, виправляються порушення складової будови мовлення, активізується словникова й словотворча робота, поліпшується пізнавальна діяльність, з'являється мотивація до навчання. Отже, творче застосування логоритміки – це дієвий інструмент у корекційно – логопедичній роботі фахівців з дітьми.

Список використаних джерел

1. Вознюк Л. Ритмограми від моєї мами: ритмічно – рухові діалоги для тіла, рук та язика . Житомир: Вид. О.О.Євенок, 2021.

2. Гончаренко А. Міні-заняття як форма організації мовленнєво-розвивальної діяльності дошкільників. *Інноваційна практика в роботі ДНЗ*. К.: «Шкільний світ», 2010.

3. Зайцева Т., Юрчик Н. Діяльність дошкільного навчального закладу в режимі інноваційного розвитку. Тернопіль: «Мандрівець», 2014. С. 161-183.

4. Рібцун Ю.В. У країні веселкових звуків. Харків: Вид. група «Основа», 2020.

5. Чеснокова Л.В., Золотарьова О.І. Заняття з логоритміки для дітей з вадами мовлення. Харків: Вид. група «Основа», 2020.

Западинчук Тетяна Вікторівна,

вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 8,
м. Хмельницький, Україна

МОВНІ ІГРИ

ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ВЕРБАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

Мова – це сила...

Без мови людина безсила.

Мова пробуджує дію...

Без мови втрачаєш надію.

Т. Западинчук

Ми живемо та працюємо в світі глобальних змін та перетворень. Сучасні батьки через свою зайнятість не встигають інколи просто поспілкуватися з дитиною, вивчити нового віршика, прочитати казочку... Тому першочерговим завданням кожного педагога є як якомога більше говорити з дітьми, збагачувати їх словниковий запас, розширювати кругозір та виразність мови, працювати над чіткою, гарною вимовою [1].

Посилюється динаміка часу, прискорюється темп життя, але не змінно актуальною залишається улюблениця малюків – Пані Гра. Завжди весела та безтурботна, повчальна та розвиваюча, гра швидко досягне мети у навчально виховному процесі. Важливо тільки створити умови для гри та ігрове середовище.

Пропонуємо авторські ігри для малюків з вадами мови. Вони створені у віршованій формі, легкі у запам'ятовуванні.

Гра «Ранкова зустріч»

Мета: розвивати уяву, зорову пам'ять дитини; вчити зрозуміло висловлювати свою думку; працювати над зв'язним мовленням; вчити відображати побачене в малюнках...

Обладнання: олівці, фарби, фломастери, папір.

Хід гри: педагог вітається з дитиною за руку:

-Привіт мій друже!

Руку дай!

Як справи? – Все розповідай!

Що бачив, коли йшов в садок?

Та хто твій друг серед діток?

Розповідай, а я все буду малювати! (бере олівець в руки)

Ось так я пропоную грати!

Дитина розповідає про друзів, побачене, а педагог малює розповідь на папері. Якщо дитина соромиться чи не може зв'язно говорити, педагог розповідає свою версію та відображає це у малюнку. Важливо, малюючи, коментувати текст, уточнюючи у дитини деякі образи та деталі. Заохочувати малюка до діалогу та бесіди.

Гра «Плутанина»

Мета: розвивати зв'язне мовлення, пам'ять, увагу, логічне мислення. Закріплювати знання режимних процесів порядку денного.

Обладнання: картинки із зображенням режимних процесів в дитячому садку та вдома.

Хід гри: педагог розкладає картинки перед дитиною на столі та починає розповідь:

-Встала я сьогодні зранку (показує картинку)

Й залишилась без сніданку (розводить руками)

Я вечерю чомусь з'їла(перевертає картинку зворотною стороною)

Молоком усе залила

Правда це? А може ні?

Віриш ти мені чи ні?

Педагог переміщує всі картинки на столі і каже:

-Плутанина почалась і тобі передалась!

Далі вигадану історію – плутанину розповідає дитина, обираючи та викладаючи картинки на столі.

Гра «Знайди пару»

Мета: розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення, вчити будувати окремі фрази, прості речення; поєднувати картинки за сюжетом.

Хід гри:

Педагог озвучує, що треба поєднати пару

-На дереві сидить... (дитина шукає відповідну картинку та закінчує фразу)-Ворона!

Педагог: - У королеви є...

Дитина: -Корона!

Педагог: - У корови є....

Дитина: - Телятко!

Педагог: - А в матусі є...

Дитина: - Малятко!

Педагог каже лічилочку:

-Гру тепер ти починай

І про щось розповідай! (педагог та дитина міняються ролями)

Гра «Море»

Мета: розвивати гучність голосу, чітку вимову звуків «ш» та «р»; закріплювати виразність мови (тихо – голосно); поєднувати театралізовану діяльність з розвитком зв'язного мовлення.

Обладнання: ширма тіньового театру (настільна). Магнітофон з фонограмами звуків моря (шторму та штиля), настільна лампа, бінокль.

Хід гри: педагог запрошує дитину подивитись в бінокль, яка погода на морі... Лунає спокійна музика, на екрані ширми з'являються маленькі хвилі, чути голос альбатросів. Це штиль... Дитина повторює нове слово та коментує погоду на морі.

Педагог: – раптом дуже швидко посилився вітер, хвилі почали підійматися високо в гору, почався шторм...

Педагог пропонує дитині чарівними словами заспокоїти вітер та море. Вони разом промовляють:

- Стихне вітер

Раз, два, три! Шторм на штиль перетвори.

Важливо наголосити, що ці слова потрібно вимовляти голосно та чітко, щоб їх було чути на фоні шторму.

Гра «Хвалько»

Мета: розвивати здібності дітей; виявляти таланти; розвивати впевненість у своїх силах, за допомогою гри долати сором'язливість та знімати м'язову напругу.

Обладнання: дитячий мікрофон, дитяче піаніно, різнокольорові стрічки, фломастери, медалі «Кращий виконавець».

Хід гри: Педагог розпочинає хвалитися:

- Я, звичайно, не хвалько,

Але хист я маю.....

Ось послухайте, як я весело співаю!

Педагог починає заспів веселої пісеньки, а на приспів передає мікрофон дитині, співаючи разом.

Педагог:- Я, звичайно, не хвалько,

Але хист я маю

Ось послухайте, як я

Зараз вам заграю (починає грати, пропонуючи заграти і дітям)

Педагог вже разом з дитиною промовляють разом:

- Я, звичайно, не хвалько,

Але хист я маю...

Подивіться, як то я

Весело стрибаю! (стрибають з різнокольоровими стрічками)

Педагог пропонує дитині самій похвалитися чимось, озвучити та показати уміння в ролі. Наприкінці гри педагог нагороджує дитину відзнакою та хвалить:

-Я хвалю тебе, мій друже
Ти старанний дуже-дуже...
Вмієш слухати уважно!

Гра «Сміх»

Мета: - створювати веселий настрій, знімати емоційну напругу та розвивати міміку та жести, збагачувати словниковий запас дитини незвичними характерними словами.

Обладнання: ширма з клоуном, різнокольорові картинки.

Хід гри: педагог відкриває дитині маленьку таємницю:

- Уявляєш, кожне слово в українській мові має свій характер та навіть колір....Ось, до прикладу, слово «Веселунчик» воно таке грайливе, швидке та різнокольорове...Повтори його та обері кольори, які на твою думку підійшли б до цього слова... Дитина виконує завдання, називаючи в голос кольори, а педагог готує ширму «Клоун» для подальших дій.

Педагог підставляє своє обличчя в отвір ширми та весело каже:

-Дуже люблю я сміятись!
Пропоную розважатись –
Хі-хі-хі та ха-ха-ха
Почалась весела гра!

Педагог пропонує дитині перетворитися на клоуна Веселунчика та дає завдання сміятися якимось по іншому! Наприклад , хе-хе-хе, хо-хо-хо... Дитина фантазує та виконує роль.

Завдання на творчість можуть бути будь-якими: посмійся тихенько, загадково, голосно, швидко, тихенько, посмійся як старенький дідусь, як ведмедик, лисичка.....

Смішні слова до творчих етюдів добираються самими гравцями. До прикладу слова: реготуха, жуйка, посмітюха. Атрибути відповідно теж змінюються. Пам'ятаємо, що у які б часи ми не працювали та які б завдання перед собою не ставили, провідним видом діяльності в ЗДО є гра!

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008р. 440с.
2. Використання дидактичного сенкану в роботі учителя-логопеда. URL: <https://www.slideshare.net/ssuser73fd82/ss-47573637> (дата звернення: 10.11.2022 р.).
3. Дзямулич Н.І. Сенкан у системі інноваційного навчання. *Педагогічний пошук*. 2010. № 4. С. 64-66.
4. Закон України «Про дошкільну освіту». Нормативні документи. Х.: Основа, 2007. 528с.
5. Копилова О.П. Використання символів у роботі з дошкільниками. Х.: Вид-во «Ранок», 2010. 112 с.
6. Що таке сенкан, як його писати. URL: <https://naurok.com.ua/scho-take-senkan-yak-pisati-senkan-7191.html> (дата звернення: 10.11.2022 р.).

Засипкіна Людмила Анатоліївна,
викладач, кандидат педагогічних наук,
КЗВО «Вінницький гуманітарно-
педагогічний коледж», м. Вінниця,
Україна

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стратегічні напрямки розвитку музичної освіти в Україні згідно Базового компонента дошкільної освіти вимагають якісної професійної музично-фахової підготовки майбутніх педагогів-дошкільників, формування їх професійної майстерності у сфері музичного виховання, швидкої адаптації до змін освітнього процесу та перебудови своєї музично-педагогічної діяльності

згідно виникнення непередбачуваних педагогічних ситуацій, впровадження музичного мистецтва в усі види дитячої діяльності в умовах повсякденного життя та функціонування сучасного закладу дошкільної освіти.

Тому досить актуальною проблемою вищої школи залишається музично-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільного спрямування, підготовка висококваліфікованих фахівців, що володіють високим рівнем знань з музичного мистецтва та спроможних забезпечити повноцінний гармонійний розвиток дітей дошкільного віку з метою здобуття ними якісної музичної освіти.

Свідченням важливості проблеми музично-педагогічної підготовки спеціалістів системи дошкільної освіти є значний інтерес до різних її аспектів з боку вітчизняних і зарубіжних учених, з-поміж яких: О. Белікова, Т. Лісовська, Н. Михайленко, С. Нечай, С. Науменко, Т. Танько, М. Чернявська.

Аналіз сучасної музично-педагогічної літератури дозволяє нам констатувати недостатню дослідженість дефініції «музично-педагогічна підготовка» та її різнобічне трактування, зокрема як «комплексу спеціальних знань, умінь та досвіду, а також професійно значущих особистісних якостей, що визначається готовністю та здатністю виконувати професійно-педагогічні функції в музичному вихованні дошкільників» (О. Белікова), «складову професійної підготовки, процес і результат оволодіння студентами цілісною системою професійно-педагогічних та спеціальних знань, умінь, елементів педагогічної, виконавської техніки, що сприяє засвоєнню змісту музично-педагогічної освіти, забезпечує високий рівень їх майбутньої професійної діяльності» (М. Ткаченко).

У науковому доробку Т. Танько «Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах» змістом музично-педагогічної підготовки майбутнього педагога-дошкільника визначено цілісну динамічну педагогічну систему, яка передбачає спеціально організовану, керовану з боку викладачів навчальну

діяльність студентів, що відображає специфіку педагогічної праці, тих типових професійних завдань, які необхідно вирішити випускникові педагогічного університету [3].

Науковицею визначено основні структурні компоненти музично-педагогічної підготовки, зокрема ціннісно-мотиваційний (потреба у виявленні, постановці й вирішенні творчих музичних завдань); когнітивний компонент (теоретичні знання, формування важливих умінь і професійних якостей особистості вихователя); процесуальний компонент (сформованість умінь майбутнього вихователя, які забезпечують ефективність його музично-естетичної діяльності (музично-естетичні, психолого-педагогічні та методичні)); особистісний компонент (сукупність якостей вихователя) (музично-естетичних, моральних, вольових, ін.) [3].

Заслуговує на увагу думка Т. Лісовської про те, що мета музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів до музичного виховання дітей дошкільного віку полягає в теоретичній й практичній готовності студентів до музично-творчої діяльності, яка допомагає сформувати в дошкільників уявлення про світ музичного мистецтва й суттєво вплинути на формування їхньої морально-естетичної культури [1].

С. Нечай запропонувала досить дієву модель музично-педагогічної підготовки спеціалістів дошкільної освіти, що передбачає єдність теоретичної, методичної, практичної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності з розвитком мотиваційно-ціннісного і творчого ставлення до неї.

Методична підготовка (передбачає позитивне ставлення й інтерес вихователя до музичного мистецтва, визнання педагогічного потенціалу музики, наявність у мотиваційно-ціннісній структурі особистості вихователя установок на використання музики як механізму зміцнення здоров'я, здатність до розуміння важливості педагогічно доцільної організації музично-звукового середовища в роботі з дітьми та їх аудіального розвитку, здатність до розуміння значення професійної взаємодії з музичним керівником, можливості, котру вона відкриває заради

музикально-естетичного розвитку дитини; здатність до рефлексії та ін).

Теоретична підготовка (системою значущих знань: можливості звукового поля; закономірностей впливу музики на фізіологічний, психічний, поведінковий рівні організації людини; поліфункціональності музичного мистецтва; особливостей сприймання музики дитиною; критерії відбору музичних творів і звукових засобів для використання в роботі з дітьми; різновидів і форм дитячої музичної діяльності; знання особливостей психофізичних засобів розвитку дітей, розвитку їхніх здібностей, рівня опанування аудіальної культури).

Практична підготовка передбачає наявність: умінь і навичок педагогічного супроводу розвитку дитини засобами музики, навичок вокалізації, умінь володіти арсеналом сучасних технічних звуковідтворювальних засобів, умінь складати аудіо-програми з урахуванням цілющої психофізіологічної дії музики, умінь здійснювати аудіальний як передмузичний розвиток дітей, умінь співпрацювати з музичним керівником і батьками у здійсненні процесу музично-естетичного розвитку дітей [2].

В рамках нашого наукового дослідження «музично-педагогічну підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти «тракуємо як інтегративне утворення, яке поєднує знання з усіх музичних навчальних дисциплін, основних питань теорії та методики музичного виховання в ЗДО, психофізіологічні особливості дошкільників із різним рівнем музичного розвитку; зміст програми з музичного виховання та інших видів художньої діяльності в закладах дошкільної освіти, уміння використовувати вищезазначені знання для розв'язання музичних прикладних задач у роботі з дітьми дошкільного віку.

На думку М. Ткаченко змістом музично-педагогічної підготовки слугують:

а) ґрунтовні знання з музичної педагогіки (методики) – важливих проблем методології, теорії та методики музичного виховання, програми; історії та теорії музики – стильових та жанрових особливостей творчості композиторів різних епох;

народознавства і музичного фольклору – народних традицій, обрядовості, побуту, фольклору, інше;

б) професійні виконавські вміння та навички – досконала виконавська техніка диригування, сольного співу, хорового співу, гри на музичному інструменті; вільне читання нот та партитур; уміння виконавської майстерності та інше;

в) художньо-творчі вміння та навички – створення художньо-виконавської інтерпретації; володіння навичками самостійної роботи над музичним твором; акомпанування та підбір по слуху; внутрішнє інтонування партитури; цілеспрямований аналіз музичного твору; володіти навичками сценічно-виконавського втілення музичного твору, інше.

Тому для музично-педагогічної підготовки майбутнього вихователя згідно навчального плану факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» передбачено вивчення нормативних дисциплін «Методика музичного виховання», «Теорія і методика музичного виховання», «Методика музичного виховання в ЗДО» та інших музично-педагогічних дисциплін.

Отже, сучасний педагог-вихователь змушений посилено працювати над удосконаленням своїх знань, умінь, навичок з різних видів музичної діяльності з метою вдосконалення своєї музично-педагогічної підготовки, що в свою чергу сприятиме успішному розв'язанню завдань музичного виховання та розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Лісовська Т. Підготовка майбутніх педагогів до виховання в старших дошкільників морально-естетичних почуттів засобами народної музичної творчості. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. С. 156-161.

2. Нечай С.П. Оновлення моделі музично-педагогічної підготовки педагогів дошкільної освіти. *Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України*. 2010. № 7. С. 180-184.

3. Танько Т. Теорія і практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Х., 2004.

Зданевич Лариса Володимирівна,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, доктор педагогічних наук, професор; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна;

Пісоцька Леоніда Станіславівна,
декан факультету дошкільної освіти та психології, кандидат педагогічних наук, доцент, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФЕНОМЕНУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК СКЛАДНИКА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ІНТЕГРАТИВНОЇ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах сучасних викликів проблема полікультурної освіти набуває особливої актуальності. Глобалізоване суспільство потребує освітян нового формату, мобільних, конкурентоспроможних, готових до здійснення професійної діяльності в полікультурному середовищі.

Полікультурна освіта – складова освіти і навчання, створених для декількох співіснуючих культур в освітній системі. Виховання особистості та її подальша освіта є головним фактором оволодіння

культурою та процесом передачі культури від одного покоління іншому. Вітчизняні дослідники розуміють полікультурну освіту як процес оволодіння знаннями про різні культури своєї країни, Європи і світу в цілому. В процесі навчання здобувачі починають вирізняти загальне і особливе в рідній культурі, у світовій культурі, з метою духовного збагачення, толерантного і терпимого ставлення до представників інших культур, формування вмінь і навичок для здійснення взаємодії в умовах полікультурного співтовариства [1, с. 12]. Гармонійне функціонування полікультурного соціуму, як вважає Л. Волик, можливе за умови виховання його громадян у системі загальнолюдських цінностей і пріоритетів, серед яких найважливішими є глибинне і всебічне опанування власної культури (національної, етнічної), вироблення толерантного ставлення, розвиток умінь і навичок спілкування з представниками інших культур [2, с. 3].

Непрості завдання постають перед викладачем закладу вищої освіти (далі – ЗВО), який є ключовою особою у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців і феномен авторитету якого має особливе значення у реалізації використовуваних ним стратегій педагогічної полікультурної взаємодії та успішної освітньої інтеграції. Саме тому проблема формування полікультурної компетентності викладача ЗВО набуває актуальності і потребує першочергової уваги з боку наукової спільноти.

Основна мета професійної діяльності викладачів закладів вищої освіти – формування громадянських, професійних і світоглядних компетентностей, морально-етичних цінностей у здобувачів вищої освіти. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» серед загальних компетентностей, які повинні бути сформовані у фахівців, виокремлює здатність проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності [3].

Україна – багатонаціональна держава, на території якої проживають представники понад 100 різних етносів. Оскільки професійна діяльність викладача ЗВО здійснюється в умовах полікультурного регіону, то полікультурну компетентність, як одну

із першочергових вимог полікультурної освіти, вважаємо показником професіоналізму викладачів ЗВО. Обґрунтуємо нашу позицію.

Полікультурна компетентність, згідно із визначенням І. Соколової, О. Івашко, – це цілісне, інтегративне, багаторівневе особистісне новоутворення, що є результатом професійної підготовки особи у закладі вищої освіти, успішність якої зумовлена сукупністю сформованих у фахівця компетенцій, які сприяють соціалізації особистості, формуванню в неї світоглядних та науково-професійних поглядів, формуванню педагогічної творчості та майстерності, визначають успішність професійної діяльності, здатність до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення впродовж життя. Особі із сформованою полікультурною компетентністю, на думку авторів, властиві цінні орієнтації, філологічна культура, набутий досвід взаємодії з іншими людьми [4, с. 95]. А. Воротняк трактує полікультурну компетентність як здатність людини інтегруватися в іншу культуру при збереженні взаємозв'язку з рідною мовою, культурою, яка ґрунтується на поєднанні особистісних якостей, синтезованих знаннях, уміннях і навичках позитивної міжетнічної й міжкультурної взаємодії, що в результаті сприяє безконфліктній ідентифікації особистості в багатокультурному суспільстві та її інтеграції в полікультурний світовий простір [5, с. 106]. У свою чергу, А. Гончаренко, В. Кузьменко визначають полікультурну компетентність як здатність особистості жити й діяти в багатокультурному суспільстві [6, с. 91].

Полікультурна компетентність, як вважає О. Березюк, – це інтегративна якість особистості, що формується в процесі навчання, та включає систему полікультурних знань, умінь, навичок, інтересів, потреб, мотивів, цінностей, полікультурних якостей, досвіду, соціальних норм і правил поведінки, необхідних для повсякденного життя й діяльності в сучасному полікультурному суспільстві, що реалізується в здатності ефективно вирішувати завдання суспільної діяльності в ході позитивної взаємодії з представниками різних культур [7]. На наш

погляд, процес формування полікультурної компетентності має аксіологічну спрямованість, яка передбачає формування толерантного ставлення до культурних цінностей свого та інших етносів, носіїв інших культур, готовності до прийняття й конструктивного діалогу культур в етнічному розмаїтті тощо [8, с. 9].

Здійснюючи професійну діяльність у ЗВО, викладачі повинні усвідомлювати, що система формування полікультурної компетентності – це проектування педагогічної діяльності щодо відбору полікультурного матеріалу, приведення в систему форм і методів формування полікультурної компетентності в закладах освіти і послідовної реалізації етапів формування полікультурної компетентності на практиці, що сприяє розвитку полікультурного мислення й актуалізації смислотворчої діяльності. Зокрема, необхідно враховувати, що метою системи формування полікультурної компетентності є підготовка високоосвіченої особистості, здатної до творчої діяльності, готової до самореалізації та самовизначення в професійній, суспільній і особистісній сферах життєдіяльності, вільної від негативних етнокультурних стереотипів, з позицією громадянина світу, члена світового співтовариства з почуттям загальнолюдської відповідальності за долю нашої планети [7, с. 198].

Принципово важливо, щоб у процесі викладання фахівець керувався принципом полікультурності та діалогу культур, зокрема при виборі і структуруванні змісту навчальних дисциплін. Послугуємося думкою О. Березюк, що при відборі змісту потрібно враховувати такі фактори: соціокультурне оточення; етнічні й соціально-економічні особливості регіону; соціокультурне становище в регіоні, країні, світі; методологічні, методичні й особистісні можливості викладачів [7, с. 208]. Переконані, що грамотно підібраний актуальний полікультурний навчальний матеріал сприяє засвоєнню здобувачами постулатів сучасної полікультурної освіти; розумінню необхідності толерантної взаємодії з представниками різних національностей, мов, релігій; вихованню цінності «іншого», поваги до його культури, мови,

звичаїв, традицій тощо; розвитку культури міжнаціонального спілкування; формуванню полікультурної компетентності та ін. Потребують употужнення полікультурним змістом як практична підготовка (різні види практик), так і позааудиторна професійно спрямована діяльність здобувачів вищої освіти.

Викладач ЗВО спрямовує свою увагу на науково-дослідницьку роботу, зміст якої посилюється тематикою полікультурного спрямування.

Отже, заклади вищої освіти в умовах сьогодення потребують компетентного викладача, який здійснюватиме якісну професійну діяльність з урахуванням вимог полікультурної освіти та реагуючи на сучасні виклики. Переконані, що такі завдання спроможний виконати тільки фахівець із сформованою полікультурною компетентністю.

Список використаних джерел

1. Полікультурна освіта в контексті загальнокультурного розвитку особистості педагога : монографія / Л.О. Хомич, Л.Ю. Султанова, Т.О. Шахрай. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 212 с.
2. Волик А.В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до полікультурного виховання учнів: автореф. дис. наук. ступеня канд. пед. Наук. Київ, 2005. 20 с.
3. Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти». Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-standart-na-grupu-profesij-vikladachi-zakladiv-vishoyi-osviti> (дата звернення 04.11.2022)
4. Соколова І.В., Івашко О.А. Формування полікультурної компетентності у майбутніх учителів-філологів. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). Бердянськ : БДПУ, 2009. № 1. С. 117-123.
5. Воротняк Л.І. Особливості формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 39. Педагогічні науки, 2008. С. 105-109.

6. Гончаренко Л.А., Кузьменко В.В. Формування полікультурної компетентності вчителів загальноосвітньої школи: Навчальний посібник для студентів. Херсон: РІПО, 2006. 92 с.

7. Березюк О.С. Системний підхід до формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців в сучасному освітньому просторі. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 193-209.

8. Атрощенко Т., Зданевич Л. Аксіологічний підхід у формуванні полікультурної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Молодь і ринок. № 2 (188), лютий 2021. С. 6-11.

Зеленюк Оксана Миколаївна,

вихователь, заклад дошкільної освіти
«Берізка» Городоцької міської ради,
м. Городок Хмельницької області,
Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНЯТ: ЦІКАВО, ДОСТУПНО, РЕЗУЛЬТАТИВНО

Сучасний педагог сьогодні – це не лише традиційний, очний вихователь, а й людина, яка знає Освітній сегмент мережі Інтернет, орієнтується в педагогічних мережевих спільнотах, має навички проведення освітнього процесу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Поточна ситуація в Україні зобов'язала багатьох педагогів використовувати інструменти для віддаленої роботи. Перш за все, це дозволяє нам та дітям продовжувати свою роботу та уникати накопичення відставанні. Але це також стимул для багатьох педагогів (особливо тих, хто щодня не користується освітніми

програмами, платформами чи інтернет-інструментами), щоб прорватися та засвоїти нові навички [3].

Метою статті є обґрунтування основоположних принципів ефективності організації дистанційного освітнього простору в ЗДО.

Дистанційне навчання на даний момент є однією з найактуальніших тем, обговорюваних в ряду інновацій в системі освіти, так як сучасна технологія, що дозволяє зробити навчання більш якісним і доступним, завдяки використанню комп'ютера (як інструменту навчання), мережі Інтернет (як освітнього середовища) і допомоги педагога [2].

Вислів «дистанційне навчання» говорить сам за себе: навчання на відстані. Тобто це навчальний процес, організований в спеціально створеному середовищі з використанням інформативно-комунікативних технологій. Таке навчання сприяє опануванню знаннями, навичками за допомогою комп'ютера та інтернет-ресурсів.

Ситуація в Україні (епідемія коронавірусу, війна) змінила і звичні норми життя кожного з нас, і встановлені форми навчання дітей. Вона спонукала педагогів до освоєння нових форм спілкування з дітьми та їх батьками, які дозволяють утримувати і зміцнювати зв'язок між ЗДО і сім'єю, допомагають продовжувати освітній процес за межами дошкільного закладу.

Дистанційне навчання дошкільників спрямоване на забезпечення безпосереднього процесу набуття ними знань про оточуючий світ і безумовно засвоєння умінь та навичок діяти у ньому.

У даному випадку педагог повністю покладається на батьків. Процес навчання залежить від їхнього усвідомлення важливості співпраці з вихователем, відповідального ставлення до завдань, які він пропонує вихованцям.

Безумовно, що дистанційне навчання, як і очне, починалося з індивідуального плану, який включає в себе крім різних форм роботи з дітьми та батьками, самоосвіту, термін та форму виконання (платформи і сервіси, за допомогою яких буде

відбуватися взаємозв'язок з учасниками освітнього процесу, сайти, якими можна користуватися педагогам, батькам і дошкільникам) [1].

Під час дистанційного навчання я активно використовують мобільний додаток Viber, соціальну мережу Facebook, сайт закладу. Ще раніше було створено Viber-групу спеціалістів садка і групу батьків. У групі садка усі педагоги, музичний керівник, інструктор з фізичного виховання, естет розміщували відео- та дидактичний матеріал на кожну вікову групу відповідно до теми тижня.

Не менш важливо було перш за все налаштуватися на онлайн-спілкування, довести до них, що в даних умовах вони мають дотримуватися п режиму дня дитсадка, щоб якнайменше змінити його, тобто створити комфортний садок вдома.

Звісно, що не всі батьки в період карантину та воєнної агресії сиділи чи сидять вдома, але їх функцію не менш відповідальною і активно виконували дідусі і бабусі, або старші брати і сестри. В іншому випадку батьки мали змогу опрацювати з дітьми матеріал у більш зручний для них час.

Кожен ранок «дистанційки» розпочинався для моїх вихованців з відео-зарядки від інструктора з фізичного виховання. Цікавими були для них комплекси дитячого фітнесу (відеоролики з фізичними вправами, рухливі ігри з YouTube каналу).

Музичний керівник подавала пальчикові ігри, відеоролики пісень для розучування, тексти пісень, різноманітні музично-дидактичні ігри, музичні мультфільми.

Естет заохочувала дітей і дорослих до малювання, аплікації, ліплення, виготовлення поробок за допомогою текстових повідомлень і фото презентації етапів роботи, а також проводила захопливі майстер класи. Попередньо батькам подавалася інформація про підготовку матеріалів для зображувальної діяльності.

Доречними і незмінними були фотовиставки дитячих робіт, міні концерти, які створювалися педагогами з родинних відео- та фотоматеріалів.

Плануючи дистанційну роботу з вихованцями, я завжди пам'ятала, що провідною діяльністю дошкільнят є гра, а отже будь-яке завдання чи заняття повинно містити в собі елемент зацікавлення: ігровий сюжет, появу персонажа. Я пропонувала батькам дидактичний матеріал (дидактичні ігри, вправи, картки, ілюстрації), пізнавальні мультфільми, казки, відеоролики, які відповідали тижневій темі. Орієнтувалася і на методичні посібники [2].

Заняття проводилися і в режимі онлайн, і офлайн, як фото презентація (поетапно фотографувалися завдання). Найбільше зусиль потребує «зустріч у прямому ефірі», адже це не відеозапис, який можна відредагувати, це живе спілкування, гра, яку сприймають діти, оцінюють батьки. Тому я заздалегідь планувала такі заняття, ретельно підбирала матеріал, продумувала усі ігрові моменти, пам'ятаючи, що не повинна порушувати регламент проведення заняття. Дуже важливим на таких зустрічах є емоційний стан вихователя (посмішка, інтонаційно виражена мова, зміна виразу обличчя, залежно від передачі матеріалу), адже дитина бачить, чує тебе і вірить усьому як є.

Окрім подібних занять батькам пропонувалися фото мнемотаблиць для розучування з дітьми віршів, переказування творів, подавалися текстові записи ігор різного характеру, описи дослідів спостережень. Мною також записано ряд відео дидактичних ігор: «Чого не стало?», «Порахуй і покажи цифру», «На що схоже?», «Відшукай звук».

У дитячому садку діти постійно слухають художні твори, беруть участь у театралізованих іграх. Але не у всіх родинах є нормою прилучення дітей до художнього слова. Тож я записала кілька відео, на яких я читаю казку, оповідання, розповідаю легенду. Це зацікавило дітей, спонукало батьків до сімейних посиденьок з книжкою.

Досить часто під час дистанційного навчання я організовувала флешмоби відповідно теми, чи приурочені певним святковим подіям: «Мама, тато і я – спортивна сім'я»; «Українці ми маленькі, українці тато й ненька»; «Родинний великодній

кошик»; «Маленькі господарі»; «Відпочинок на природі»; «Наші найменші друзі».

Я є керівником гуртка «Смаковинка», тому нормою було проведення майстер-класів, під час яких у цікавій доступній формі я запрошувала приготувати прості смаколики для дітей, розповідала історичні факти про страви та напої.

Крім того, у групі постійно розміщувалися консультації, поради, анкети для батьків, рекомендації та різні інформаційні листівки.

Батьки наші найперші помічники, подекуди порадики і критики.

Отож, щоб допомогти їм донести матеріал до дітей, я також надавала поради, підказки, як користуватися поданим матеріалом, знайомили з мнемотехнікою.

Кінець кожного тижня був для педагогів, батьків та дітей підсумковим, коли можна було похвалитися досягненнями. Батьки викладали у чаті дитячі поробки, малюнки, декламації віршів, виготовлення страв, виконання ігрових завдань. Адже головне, щоб діти бачили результат, пишалися своїми досягненнями і прагнули більшого.

Дистанційне навчання є складним процесом. Проте існування сучасних освітніх ресурсів покликане полегшити завдання педагога з організації вивчення матеріалу. Тільки важливо правильно підібрати матеріал і підтримувати зв'язок зі своїми вихованцями та їх батьками, постійно даючи зрозуміти, що навчання є вашим спільним важливим завданням.

Список використаних джерел

1. Індивідуальний план дистанційної роботи та самоосвіти педагога закладу дошкільної освіти під час карантину. <https://vseosvita.ua/library/individualnij-plan-distancijnoi-roboti-ta-samoosviti-pedagoga-zakladu-doskilnoi-osviti-pid-cas-karantinu-258113.html>
2. Методичні акценти від професора Катерини Крутій щодо організації дистанційної освіти дошкільників. “Дошкільне виховання” № 5 2020 р.

3. Положення про дистанційне навчання (Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 №466).

Калініченко Людмила Анатоліївна,
вихователь, заклад дошкільної освіти
«Казка» Городоцької міської ради,
м. Городок Хмельницької області,
Україна

МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Першим складником у системі освіти є дошкільна освіта, що зумовлює виняткову роль цієї ланки в успішній соціалізації дітей з особливими освітніми потребами, адже дошкільне дитинство – «це віковий період, коли починають формуватися високі соціальні мотиви і благородні почуття» [1, с. 84].

Саме в цей віковий період важливо максимально допомогти дитині з особливими освітніми потребами та забезпечити соціальний комфорт при введенні в освітній простір. Необхідно розвивати пізнавальну діяльність, всі психічні процеси.

Дитині, з якою я працюю, шість повних років, але у неї досить вагомо порушена мовленнєва діяльність. Тому я приділяю особливу увагу у забезпеченні розвитку мовлення. Адже саме дошкільний вік – є сенситивним періодом мовленнєвого розвитку дитини, це період активного засвоєння дитиною рідної мови, становлення й розвитку її фонетичної, лексичної, граматичної правильності мовлення.

Успіх мовленнєвого розвитку дитини, насамперед, залежить від мовлення дорослих, це стає прикладом для дитини. Особливо

важливо встановити з дитиною зоровий контакт при виконанні гри чи вправи, підібрати варіант стимуляції з урахуванням інтересів дитини. У своїй роботі я використовую різні сучасні методи та прийоми в розвитку мовлення. Насамперед, я навчаю дитину виконувати дихальні вправи, метою яких є вироблення цілеспрямованого струменя повітря, необхідного для вимови звуків ;під час виконання логопедичних дихальних вправ потрібно стежити, щоб дитина дихала діафрагмально ,живіт випинається вперед під час вдиху, а плечі не піднімаються; під час видиху – живіт втягується), намагаюсь вчити вдихати повітря через ніс ,а видихати через рот. Наприклад, я використовую таку дихальну вправу: «Кораблик». Паперовий кораблик пустити у ємкість з водою. Запропонувати дитині подути на кораблик ,щоб він поплив. Під час вправи кілька раз промовляю речення: «Кораблик пливе по воді». Виконуючи цю вправу, дитина перебуває в стані задоволення, спокою, покращується звуковимова. Також результативним є використання пальчикових ігор, адже розвиток рухів пальців передує появі артикуляції складів. Таким чином, мовлення перебуває у прямій залежності від розвитку дрібної моторики .В ході пальчикових ігор дитина, повторюючи мої рухи, активізує моторику рук і мовлення. Наприклад, можна використати найпростішу пальчикову гру таку, як «Яблучко». Перекладаємо «яблучко» з долоньки в долоньку і промовляємо: «Яблучко беремо і в долоньку покладемо».

Крім пальчикових ігор ,для розвитку дрібної моторики пальців рук застосовую вправи з прищіпками, з нитками, шнурівки, пальчикове малювання. Щоб сприяти позитивному настрою дитини ,а також розвитку моторики пальців рук роблю масаж. Погладжую від кінчиків пальців до середини зовнішньої сторони кисті, проводжу масажуючи рухи і розминання кожного пальчика.

Досить часто я залучаю дитину до вправ з нейрогімнастики , яка сприяє цілісному розвитку мозку, синхронізації роботи півкуль, допомагає полегшити навчання та розвинути мовленнєві функції . Наприклад, на вказаних на малюнку доріжках, дитина двома вказівними пальчиками має дістатись до призначеного

місця(допомогти рибкам потрапити до акваріуму, допомогти машинам доїхати додому, пригостити мавпу бананом).

Для розвитку мовлення також мені завжди в нагоді артикуляційні вправи, які формують навички правильної вимови. Мета гімнастики – зробити язичок сильним і рухливим . Наприклад: «Смачний мед» (робимо наступні рухи: відкриваємо рот і проводимо по верхній губі загостреним язичком спочатку в одну, а потім в іншу сторону). Після такої вправи дитина часто має позитивний настрій і в той же час формується правильна звуковимова.

Читаючи чистомовки з найпростішим текстом (ня-ня-ня, у мене гарне цуценя, ка-ка-ка не боїмося павука). Під час читання чистомовок показую ілюстрації до них. Коли дитина сприймає на слух прочитані мною чистомовки , то інколи може повторити склад. В моїй роботі ефективним засобом запуску мовлення є використання звукових доріжок . Ця робота супроводжується з розглядом ілюстрацій та вказівок виконання вправи. Після роботи із звуковими доріжками в дитини поліпшується вимова певних звуків.

Важливим методом в розвитку мовлення в дитини з особливими освітніми потребами є ігри- вправи. Наприклад: «Плескаємо в долоні»(мета-розвиток фонематичного сприйняття); «Вивішуємо одяг»(мета-розвиток дрібної моторики пальців рук); «Вчимося у тварин»(мета-розвиток уваги, мислення, зв'язного мовлення). Використовуючи цю мовленнєву гру, я беру зображення свійських тварин та показую їх дитині, супроводжую показ мовленням. Обов'язково дитина має дивитися на мій рот, як я вимовляю слово. Повторюю кілька разів на день і тоді буде позитивний результат у мовленнєвій діяльності дитини.

Цілеспрямована робота з формування мовлення здійснюється під час прогулянки. «Чим краще продумано зміст прогулянки, тим більше вона збагачує мовлення» [2,с.205]. Ведемо короткочасні спостереження за птахами, рослинами, явищами природи.

Невід'ємною складовою у мовленнєвому розвитку дитини з особливими освітніми потребами є комплексний підхід, при якому

з дитиною працює ряд педагогів(вчитель-логопед, дефектолог, психолог), а також співпраця з батьками.

Таким чином, щоб покращити мовленнєвий розвиток дитини з особливими освітніми потребами ,необхідний комплексний підхід та співпраця педагогів та батьків , адже « рання діагностика мовленнєвих порушень та їх корекція дозволяє дитині в майбутньому оволодіти основними формами комунікативної поведінки і навчитися пристосовуватися до вимог суспільства» [3].

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с. : іл.
2. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови :Підручник/За ред. А.М. Богуш.-К. Вища шк.,2007.-542с.:іл.
3. Логопедична робота з артистами .URL. <https://cwf.com.ua/logopedichna-robota-z-autistami/>

Карнафель Оксана Миколаївна,

вихователь Хмельницького закладу освіти № 29 «Ранкова зірка», м. Хмельницький, Україна

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА

Становлення української державності, інтеграція у європейське і світове співтовариство, відмова від тоталітарних методів управління державою і побудова патріотичного суспільства передбачають орієнтацію на Людину, націю, пріоритети духовної культури, визначають основні напрями реформування навчально-виховного процесу.

Стержнем усієї системи виховання в Україні є національна ідея. Яка відграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави. Національний характер виховання полягає у формуванні молодого людини як громадянина України незалежно від її етнічної приналежності.

Патріотизм – суспільно-психологічне і моральне почуття. Яке включає відданість і любов до своєї Батьківщини, до свого народу. Здатність до захисту її від ворогів. Патріотизм як одна з яскравих емоційних якостей людини має моральне значення, скільки проявляється у її громадській позиції, у пам'яті й прихильності до традицій своїх батьків.

Як свідчить історичний досвід, без держави немає нації, немає мови, йдуть у небуття українська культура, історія, традиції. Щоб зберегти державу, а в тому числі і націю, слід актуалізувати проблему патріотичного виховання. Патріотичне виховання є могутнім стимулом у боротьбі за розбудову нової незалежної України, духовне оновлення суспільства, формування високої етики міжнаціональних стосунків.

Актуальність патріотичного виховання особистості у сучасному українському суспільстві великою мірою зумовлюється необхідністю державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості, що мають забезпечити усім громадянам рівні можливості для розвитку й застосування їхніх потенційних здібностей, досягнення суб'єктивно привабливих і водночас соціально значущих цілей як умови реалізації найголовнішої соціально-психологічної потреби особистості – потреби у самовизначенні та самоствердженні.

Оскільки патріотичне виховання набуває сьогодні особливого значення, то виникає гостра потреба у визначенні основних засад, цілей, напрямів, змісту, форм і методів патріотичного виховання, які цілеспрямовано та ефективно забезпечували б процес розвитку і формування громадянина, тобто особистості. В якій органічно поєднуються високі моральні чесноти, громадянська

зрілість, патріотизм, професійна компетентність, само активність, творчі начала, потреба у самовдосконаленні, почуття обов'язку й відповідальності перед суспільством, Батьківщиною.

Створення цілісної системи всебічного розвитку особистості майбутнього громадянина – патріота України шляхом ознайомлення дітей з культурою, традиціями та звичаями українського народу; а також формування у них почуття причетності до історії та майбутнього свого краю, пробудження і виховання патріотичних почуттів.

З першого дня в нашому закладі дошкільної освіти ми починаємо ознайомлювати малят з національними духовними цінностями, формуючи в них насамперед такі морально-етичні засади: почуття власної гідності; почуття колективізму (вміння виконувати доручення, бажання допомогти слабшому); прагнення уникати конфліктних ситуацій; повагу до старших; любов до рідних (піклування про їхнє здоров'я, прагнення підтримати їх).

Це найважливіший період становлення особистості, бо саме у цей час закладаються передумови громадянських якостей, формуються уявлення дітей про людину, суспільство і культуру. Це період, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ. Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їхньому інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними.

Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки діти значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання. Чим більше збагачується такими цінностями досвід дитини, тим значнішим є авторитет дорослих, які, на думку дитини, відповідають моральним критеріям.

Сучасна система дошкільної освіти визначила головне завдання освіти: національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами народознавства. Використання народознавчого матеріалу потрібне в різних сферах життя

дитини. Завдяки народознавству малюки глибше відчують, що знання про свій народ – це пізнання себе самого.

В закладі дошкільної освіти матеріали з українського народознавства широко використовуються на заняттях з ознайомлення дітей з явищами навколишнього світу і рідної природи, з художньої літератури, образотворчої діяльності, на музичних заняттях, а також поступово впроваджуються у повсякденне життя групи.

Результатом такої роботи є проведення свят народознавчої тематики. У закладі дошкільної освіти рекомендується проводити такі народні свята та обряди відповідно до календарної сезонності: навесні – Великодні свята та різноманітні веснянки; влітку – зелені свята, Івана Купала; восени – Свято врожаю, Покрова; взимку – день святого Миколая, Різдвяні свята. Свята народознавчої тематики важливо проводити у дні, коли вони збігаються з обрядовим календарем або після відповідної дати.

Як відомо, жодне свято в українській народній обрядовості не обмежується одним днем, комплекс святкових дійств охоплює від трьох до семи днів, що створює найсприятливіші умови для посилення переживань дітей, повторного відчуття святковості події, її важливості в житті дітей і дорослих. Залучення дітей до дійової участі у традиціях і звичаях рідного народу дає їм змогу практично пізнавати його культурно-історичний досвід, бути продовжувачами справи батьків і дідів. Діти охоче беруть участь у виготовленні костюмів та їх атрибутів свят. Вихователь, керуючи цією роботою, може ще раз звернутися до змісту тих творів, що лежать в основі сценарію, до пояснення оберегів, звичаїв і традицій українського народу. Діти беруть активну участь в оформленні зали чи групової кімнати до свята. Успіх патріотичного виховання залежить від правильної організації всієї освітньої роботи в дошкільному закладі, зокрема й від створення розвивального етнічного середовища.

Для ефективного ознайомлення дітей з національною культурою, звичаями та традиціями в групових кімнатах оформлюються національні осередки, які наповнені державними

та народними символами, оберегами, ляльками в національному одязі, дитячими народними музичними інструментами, зразками декоративного мистецтва. У цьому осередку можна також створити міні-осередок – куточок родини, у якому розмістити світлини членів родини, інформацію про найближче сімейне оточення дітей. Такі осередки сприяють формуванню у дітей національної свідомості, любові до рідної землі, розуміння нерозривного зв'язку минулого, сучасного та майбутнього. Педагоги разом з дітьми і батьками облаштовують такі «світлиці» предметами народного декоративно-ужиткового мистецтва, що спонукають дітей до усвідомлення ними їхньої національної приналежності, символізують Українську державу.

Практика показує, що найбільш ефективним та актуальним інтерактивним методом виховання патріотизму дошкільників є метод проектів. Проектна діяльність унікальна, адже мало того, що вона інтегрує кілька методів навчання і виховання, також вона дозволяє активно залучати до освітнього процесу батьків. За допомогою проектною діяльністю розвивається як особистість дитини, так і її пізнавальні та творчі здібності. Хочеться відзначити, що залучення батьків до спільних проектів також впливає на становлення дитячо-батьківських відносин, на активність батьків у спільній освітньо-виховній роботі.

Патріотичне виховання дошкільників здійснюється внаслідок цілеспрямованого впливу. Сучасні заклади дошкільної освіти широко використовують різноманітні методи та засоби патріотичного виховання. Але для більш ефективного впливу на розвиток патріотичних почуттів дошкільнят, широко застосовуються поряд з традиційними методами та засобами патріотичного виховання, ще й нетрадиційні, новітні методи та засоби. Сучасні заклади дошкільної освіти постійно перебувають у пошуках нових, більш ефективних технологій впливу на різносторонній гармонійний розвиток дошкільників. Всі народознавчі засоби показують великі можливості використання народознавчого матеріалу для розвитку патріотизму дошкільників. Але тільки при належній організації освітнього процесу

народознавство дає змогу реалізувати не тільки функцію оволодіння знаннями, уміннями та навичками, але й пов'язану з нею функцію виховання та розвитку дітей.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі. К.: Вища школа. 2002. 407с.
2. Гавриш Н.В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навч.-метод. посібник. Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ.: Альма-матер. 2007. 494 с.
3. Ковальчук О.В. Українське народознавство. К.:Академвидав. 1980. 87 с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Практикум. К.: Видавничий Дім «Слово». 2004. 352 с.
5. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання. Івано-Франківськ. 1996. 179 с.

Костик Любов Богданівна,

асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти, кандидат філологічних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших механізмів, що охоплює основні напрямки модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу.

Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам [1].

Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що ті, кого навчають, самі почувають необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску з боку. Вони мають можливість роботи з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм.

Одним з важливих аспектів дистанційного навчання є мотивація. В окремих випадках, комунікативний бар'єр виступає захистом від психологічного впливу іншої людини, що виникає в процесі обміну інформацією між учасниками спілкування. Отже, необхідно враховувати те, що будь-яка інформація, що надходить до реципієнта, впливає на його поведінку, мислення, установку. А так як, самостійна робота в системі дистанційного навчання є основним елементом навчальної діяльності, то необхідно акцентувати увагу на розвиток здібностей студента самостійно працювати з інформацією [5].

Ефективне оволодіння знаннями та вміннями можливе, коли має місце поєднання різних видів та форм. Семінари вигідно проводяться з використанням активних форм навчання. Ці форми - це дебати, обговорення тез та доповіді, підготовлені студентами. Семінар-дискусія зазвичай організовується у формі діалогу між викладачем та студентами, в рамках якого майбутній фахівець вчиться точно висловлювати свої думки, отримує можливість поділитися своїм досвідом.

Найбільш важливими компонентами дистанційного навчання є: створення практичних ситуацій під час навчального процесу, можливість проявити себе, самореалізуватися, чіткість організації навчального процесу, індивідуального підходу [2].

Більш детально хотіла б зупинитися на різних видах практичних завдань, які вважаю доцільним використовувати у дистанційних курсах з психолого-педагогічних дисциплін. По-перше, це завдання на сприйняття матеріалу (запам'ятовування, активація уваги, засвоєння і розуміння). У такому завданні потрібно дати можливість звернутися до раніше вивченого

матеріалу і відповісти на якесь запитання, відповідь на яке буде демонструвати розуміння або нерозуміння. Ці завдання потрібні насамперед самим студентам, яким важливо знати, що вони нічого не пропустили і все правильно зрозуміли.

Другий тип завдань – завдання на міркування. Важливо, щоб в дистанційному курсі були моменти, коли студентові пропонується зупинитися й осмислити вивчене. Ці завдання можуть бути представлені у формі відкритих запитань, можна запропонувати студентові самотійно записати свої думки з певного питання, наприклад, у вигляді есе. Завдання другого типу необов'язково оцінювати, також можна використовувати фіксовану кількість балів для оцінки, тобто викладач звертає увагу на відповідність змісту есе запропонованій темі та самотійність роботи, і за це ставить фіксовану кількість балів, але зміст есе як такий не оцінює.

Третій тип завдань – психологічні та педагогічні тести та методики. Вони допомагають студентам краще зрозуміти певну тему, є важливими для самопізнання, а також сприяють підтримці внутрішньої мотивації до вивчення психолого-педагогічних дисциплін (зазвичай, психологічні тести та методики викликають неабияку зацікавленість у студентів). Звісно, такі завдання не оцінюють. Перевагою дистанційної форми навчання є широкі можливості використання психологічних тестів та методик із забезпеченням максимальної конфіденційності результатів психологічного тестування.

Четвертий тип завдань – тренінгові завдання, які безпосередньо пов'язані з формуванням певних навичок психологічної компетентності (тренінгові завдання для формування уміння правильно ставити цілі; вправи для формування уміння визначати пріоритети й раціонально використовувати час; вправи для розвитку пам'яті, уваги, креативності тощо). Такі завдання краще оцінювати фіксованою кількістю балів. Важливість тренінгових завдань при викладанні психолого-педагогічних дисциплін є очевидною. До значних недоліків дистанційного вивчення цих дисциплін можна віднести

те, що низку навичок педагогічної компетентності неможливо опанувати в процесі дистанційного навчання, наприклад, навички ефективного спілкування, командної роботи, які є критично важливими для фахівців. З іншого боку, дистанційне навчання надає широкі можливості використання різноманітних вправ для розвитку когнітивних процесів.

І, нарешті, ще один вид завдань – завдання на застосування (творчі завдання, вирішення проблемних та ситуаційних завдань, кейс-метод, метод проектів тощо). Це найважливіші завдання в дистанційному курсі. Основна мета таких завдань – дати студентові ситуацію, аналогічну до реальної, в якій йому буде потрібно застосувати нові знання та навички.

Беззаперечною перевагою дистанційної освіти є можливість та простота поєднання різних форм інформації (текст, графіка, анімація, відео, аудіо). Дистанційне навчання вимагає надзвичайної самоорганізації та управління часом, розвиває мислення [3].

Наш досвід викладання на віддаленому рівні є ще недостатнім, хоча з часом вдалося інтегрувати в наші лекції та практичні заняття ефективні інструменти для консолідації матеріалу, викликати дискусії, ефективно роздумувати, роблячи навчання в інтернеті цікавим, ефективним та креативним. На лекціях, окрім проведення презентацій з цільовим матеріалом за допомогою презентацій PowerPoint, ми використовуємо Mentimeter, щоб викликати дискусії, отримувати відгуки. Quizizz та Kahoot допомагають створювати подальші дії. Окрім вищезазначених інструментів, Jambord, Padlet та Live Worksheets також корисні на практичних заняттях та семінарах. Студенти можуть одночасно працювати в групах та парах, обговорюючи певні теми, створюючи власні проекти в інтернеті. Зазвичай оцінка проводиться в Moodle або Google Forms (залежно від типів завдань).

Для підтримання зв'язку зі студентами широко використовуються Google Classroom та Moodle. Програми нагадують студентам про кінцеві терміни, пропонують варіанти

подання проекту, дозволяють їм контактувати з викладачами. Більше того, студенти можуть перевірити свій прогрес завдяки можливості реєстрації в групах[6].

Найбільшим недоліком дистанційного навчання, як ми вважаємо, є відсутність безпосереднього контакту вчитель-студент, емоційна бідність спілкування. Багатьом учасникам навчального процесу було незвично та надзвичайно важко спілкуватися із увімкненими камерами та мікрофонами. Бо вони часто прагнули їх залишити. Викладачі зобов'язувались читати лекції, не бачачи реакції студентів. Все це призвело до менш ефективного передавання знань, забезпечуючи менше можливостей для обміну досвідом[4]. З часом завдяки поєднанню вищезазначених інструментів ситуація покращилася. Студенти звикли до такого режиму роботи, вони беруть участь у дискусіях, роздумах, легко сприймають нові методи, більш адаптовані до зовнішніх умов, самостійні, товариські й комунікабельні, не бояться приймати важливі рішення та надихають нас рухатися далі.

Курси з дисциплін були розроблені на базі навчальної платформи Moodle. Зрозуміло, що за короткий час неможливо створити повноцінні дистанційні курси, які б включали всі методологічні особливості, притаманні дистанційному навчанню, тому вдосконалення цих курсів триває і донині. Ми вважаємо, що елементи дистанційного навчання будуть інтегровані в традиційну форму навчання в режимі офлайн, сприяючи формуванню сучасної системи освіти, що відповідає вимогам сучасного суспільства.

Таким чином, ефективність дистанційного навчання залежить від якості використаних матеріалів (навчальних курсів, методичних розробок тощо) і майстерності педагогів, що беруть участь в цьому процесі. Тому при розробці дистанційного курсу, педагогічна та змістовна організація дистанційного навчання (як на етапі проектування курсу, так і в процесі його використання) є пріоритетною. Звідси важливість концептуальних педагогічних

положень, на яких передбачається будувати сучасний курс дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Олійник Л. Дистанційна освіта – переваги та недоліки.
URL: http://liyalno1.blogspot.com/2013/03/blog-post_24.html
2. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібн. / В.В. Вишнівський, М.П. Гніденко, Г.І. Гайдур, О.О. Ільїн. Київ : ДУТ, 2014. 140 с.
3. Переваги дистанційної освіти в Україні URL: <http://www.forest.lviv.ua/statti/distance.html>
4. Проблеми впровадження дистанційної освіти в Україні URL: <http://edu.minfin.gov.ua/LearningProcess/>
5. Рязанцева О.В. Уміння викладача дистанційної системи освіти, необхідні для успішної комунікативної взаємодії з учасниками навчального процесу / Молодий вчений. № 12.1 (40). 2016. С. 531-534.
6. Смирнова-Трибульська Є.М. Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE : навч.-метод. посіб. Херсон: Видавництво Айлант, 2007.465 с.

Крутій Катерина Леонідівна,

професор, доктор педагогічних наук,
Вінницький державний педагогічний
університет ім. Михайла
Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Кульбіда Юлія Миколаївна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності 012
Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ІГРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ігрова діяльність дитини є підґрунтям формування життєвого досвіду дитини, важливим засобом системної організації розвитку її фізичних, інтелектуальних, соціальних і моральних навичок.

Згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти в Україні розвиток дитини в системі дошкільної освіти здійснюється на засадах компетентнісного підходу [1]. Із поміж пріоритетних компетентностей важливе значення спрямовано на реалізацію освітнього напрямку «Гра дитини», деформування ігрової компетентності визначено як: «здатність дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі дошкільників» [1, с. 14].

Далі автори Базового компонента зазначають, що «ігровий процес як зона найближчого розвитку дитини вимагає збагаченого ігрового середовища і педагогічного супроводу

дорослих і тому класифікація ігор відображає ступінь активності та свободи дитини в організації ігрової діяльності» [1, с. 14].

У зазначеному документі вперше подано класифікацію ігор: самодіяльні вільні ігри дітей та ігри, що організовані за ініціативою дорослих з метою навчання та з метою організації дозвілля.

Для нашого дослідження було обрано саме ігри, які організовано за ініціативою дітей, а саме театралізовані, адже вони відіграють значну роль у формуванні гармонійно розвиненої особистості, в процесі якої діти дошкільного віку розвивають свої творчі здібності, уяву, художній смак.

Театралізована діяльність, є невичерпним джерелом розвитку відчуттів, переживань і емоційних відкриттів дитини, залучає її до духовного багатства. Театралізовані ігри позитивно впливають на емоційну сферу дитини, вони акумулюють життєву мудрість, оптимізм.

Чим активніша дитина, чим більше вона залучена в цікаву для себе діяльність, тим краще результат. Педагогу важливо спонукати дітей до театралізованої діяльності, стимулювати формування ігрової компетентності не тільки в процесі щоденного спілкування, але і в процесі спеціально організованої діяльності (у нашому випадку – засобами театралізованої діяльності) [3].

Одним із найулюбленіших видів творчості та дитячої активності в старшому дошкільному віці є театралізована діяльність, яка є могутнім засобом формування ігрової компетентності. Під час перегляду вистави або знайомства з літературними творами за допомогою театру, діти старшого дошкільного віку отримують ігровий досвід.

Так, К. Крутій було виокремлено критерії насиченості ігрового середовища, зокрема: осередок книги, ігрове обладнання і театральне обладнання. Показники до критеріїв було обрано такі: осередок книги: наявність творів, що містять тексти для подальшої театралізованої діяльності; набори ілюстрацій для переказів та читання віршів за ролями; ігрове обладнання: набори для режисерських ігор (іграшки площинні та об'ємні);

фланелеграф із набором фігур для показу дітьми інсценувань творів художньої літератури; театральне обладнання: завіса (ширма) або подіум (мала сцена); набори настільних театрів (театр іграшок, театр площинних фігур тощо); обладнання для театру на ширмі (фігурки на пальчики, тіньові, ляльки-рукавички), театр тантамаресок тощо; костюми та елементи костюмів для ігор-інсценувань [2; с. 4-5].

Виокремлюють види театру їх особливості, призначення, як-от: театр на руці (пальчиковий, картинки на руці, рукавички, тіньовий); настільний ляльковий театр (театр на плоскій картинці, магнітний настільний, конусний; стендовий театр (фланелеграф); театр іграшки (готова, саморобна); театр живої ляльки (театр з «живою лялькою»; ростовий, люди-ляльки, театр масок, тантамарески); ляльки на підлозі (маріонетки, конусний театр) тощо [2].

Кожен із цих видів театру має специфічні можливості щодо формування ігрової компетентності в старших дошкільників. Для відтворення складних казкових діалогів найбільш потенційним, на нашу думку, є театр «живої ляльки», театр тантамаресок і театр на підлозі. Так, у театрі тантамаресок діти старшого дошкільного віку вчаться спілкуватися один з одним, звертатися до партнера, вислуховувати співрозмовника, відповідати на запитання інших дітей; вести вільну розмову в колі двох-трьох дітей; відтворювати діалог дійових осіб; розвивати у дітей виразність жестів, міміки, голосу; заохочувати творчість, фантазію, індивідуальність дітей у передачі образів; вправляти в промовлянні фраз з різною інтонацією; учити дітей колективно і злагоджено взаємодіяти, проявляючи свою індивідуальність, формується ігрова компетентність [2; 3].

Anne Lillvist та ін. досліджували сприйняття вихователями ігрової компетентності дітей [8]. Теоретичним підґрунтям цього дослідження було об'єднання теорії навчання, в якій люди і доквілля перебувають під впливом один одного в безперервній взаємодії та комунікації. Авторами цього дослідження було проведено інтерв'ю з вихователями дитячих садків (N=30), щоб

отримати глибше уявлення про їхнє сприйняття концепції ігрової компетентності. Крім того, анкету було поширено серед вихователів закладів (N=115), щоб отримати ширше уявлення про їхнє сприйняття різних аспектів ігрової компетентності педагога і з'ясувати, як це сприйняття пов'язано з такими чинниками, як вік, тип освіти та кількість років роботи у дошкільній освіті. Результати показали, що вихователі дитячих садочків описують ігрову компетентність як багатовимірну конструкцію, що охоплює різні компетенції, такі як увага, пізнавальна та організаторська. Результати кількісного аналізу показали, що досвідчені вихователі оцінюють свою ігрову компетентність вище, ніж педагоги з обмеженим досвідом роботи у садках. Отже, це свідчить про те, що ігрова компетентність педагога розвивається під час практичного досвіду в безпосередніх умовах закладу дошкільної освіти.

У педагогіці раннього і дошкільного дитинства панує теза, що в ігровій діяльності, а особливо в рольових іграх, дітям необхідно керівництво вихователя, що передбачатиме цілеспрямований вплив на зміст ігор дітей, але без підміни їхньої ініціативи та самостійності. Такий підхід створюватиме умови для розвитку творчості, допомагатиме в установленні позитивних взаємовідносин у дитячому колективі.

Проте, автори закордонних досліджень схиляються до іншої думки. Так, I. Kalkusch [7] та ін. висувають на перший план агентність дитини у своєму власному процесі розвитку. Результати їхніх досліджень підтверджують, що рольові ігри та театральна діяльність є ідеальним підґрунтям для заохочення позитивної взаємодії з однолітками та соціального навчання. Агентність автори тлумачать як спроможність, здатність дитини робити власний вибір та приймати рішення, щоб впливають на події та світ навколо. Здобутий досвід агентності в ігровій діяльності є передумовою успішної реалізації дитини у дорослому житті, оскільки вчить її бути відповідальною за власні рішення та управляти своїм життям.

Ми також зробили спробу, ґрунтуючись на аналізі наукової літератури, дотичної до теми нашого дослідження, сформулювати ознаки того, чи має дитина старшого дошкільного віку проблеми з ігровою діяльністю, а саме:

- відсутність уявлень про те, як зайняти свій час і чим розважити себе під час дозвілля;
- важко грає самостійно і вона постійно вимагає уваги дорослого;
- переміщується між кількома видами діяльності, не завершуючи їх (або не беручи активну участь);
- насолоджується грою наодинці і воліє, щоб інші не брали участь;
- не берить участі в іграх по черзі;
- не грає належним чином з іграшками і натомість воліє просто викидати їх із валізки або розкидати кімнатою;
- не може сама ініціювати гру і натомість покладається на інших, щоб хтось організував гру за неї;
- превалює перегляд телевізора, телефона, планшета настільки, що не хоче займатися нічим іншим [4; 5].

Якщо у дитини сформована ігрова компетентність, то вона самостійно створює образ, під час драматизації, за допомогою засобів виразності (міміка, рухи, інтонація), створює власні дії, фантазує як втілити той чи інший образ.

Отже, театралізована діяльність старшого дошкільника є одним із засобів формування ігрової компетентності дитини. Рівень сформованості ігрової компетентності дитини залежить не тільки від її власної агентності, але й від того, наскільки у вихователя закладу дошкільної освіти розвинено ігрову компетентність.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 27.10.2022).

2. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : Монографія : У 2-х ч. – Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. 320 с.
3. Крутій К.Л. Емпіричне дослідження вільної гри дитини в умовах закладу дошкільної освіти під час проведення «Дня без іграшок». *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Збірник наукових праць. № 1 (93). 2019. С.26-44.
<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407>
4. Крутій К.Л., Деснова І.С., Замелюк М.І. Дефініція «Гра як провідний тип діяльності дошкільника»: аналіз підходів. *Академічні студії. Серія Педагогіка*. 2021. 2(4). С. 84-91.
5. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. (2022). Самодіяльна гра дитини дошкільного віку: важливість єдиних термінологічних підходів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. (1). №122-133.
<https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.18>
6. Kalkusch I., Jaggy A.-K., Burkhardt Bossi, C., Weiss B., Sticca F., & Perren S. Fostering children's social pretend play competence and social skills through play tutoring: What is the mechanism of change? *International Journal of Behavioral Development*. 2022. № 46(5), 461-471.
<https://doi.org/10.1177/01650254221108163>
7. Kruty K. Dysontogenesis and reduction of children's game: analysis, consequences, ways to solve problems. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume I, May 27th, 2022.P. 415-425
<http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6827/5704>
8. Lillvist A., Sandberg A., Sheridan S., Williams P. Preschool teacher competence viewed from the perspective of students in early childhood teacher education. *Journal of Education for Teaching*. 2014. № 40:1, p.p. 3-19.

Кулик Світлана Володимирівна,

вихователь-методист Хмельницького
закладу дошкільної освіти № 29
«Ранкова зірка», м. Хмельницький,
Україна

ГРА ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У закладах дошкільної освіти відбуваються різноманітні інноваційні процеси. Такі зміни пов'язані насамперед із реалізацією нових освітніх стандартів у всіх ланках освіти. Сьогодні особливої актуальності набуло екологічне виховання молодого покоління, що привело до надання екологічного спрямування всій роботі з ознайомлення дошкільників із довкіллям. Значущість екологічного виховання дітей уже з дошкільних років підкреслюється Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні, який визначає екологічну культуру як один із найперших складників базису особистісної культури дошкільника.

Екологічний світогляд дітей дошкільного віку повинен формуватися шляхом екологізації всіх циклів навчальних дисциплін та використання природничих ігор в освітньому процесі. Актуальність означеної теми полягає в тому, що саме гра є школою мислення, де зміцнюються розумові сили, конкретизуються знання, розвиваються здібності та виховується любов до природи, екологічна вихованість і свідомість.

У становленні екологічної свідомості дитини особливе місце належить ігровій діяльності. Саме в ній формуються моральні норми і правила поведінки у природі. Педагогічно правильно організована ігрова діяльність дає можливість домогтися найповнішого самовираження вихованців, активності їхніх дій, які узгоджуються з загальноусталеними нормами і правилами пізнання довкілля. Найповніше завданню формування екологічної

свідомості відповідає дидактична гра. Навчання, активізація пізнання значною мірою відбувається в ігровій формі. Дидактичну гру як універсальний засіб використовує вихователь у всіх видах діяльності, формах її організації в закладі дошкільної освіти.

Її основний принцип – автодидактизм допомагає педагогові систематично поглиблювати й конкретизувати знання дітей в умовах їх самонавчання.

Розробляючи ігри екологічної спрямованості, вихователь повинен уміти максимально використовувати їх можливості. Виховний і пізнавальний потенціал досяжний за умови максимального наближення сюжету до завдань екологічного виховання, реальних умов існування об'єктів і явищ природи, до тих зразків поведінки, які повинні характеризувати дитину не лише в грі, а й поза нею. Вибираючи найпереконливіші факти для сюжету гри, вихователь непрямыми прийомами спрямовує розповіді дітей як відповіді на запитання чи пояснення фактів, висловлювання власного бачення ситуації, розуміння її сутності, причин, механізмів. Для розвитку творчості вкрай потрібною є висока концентрація уваги. Здатність довго й захоплено гратися, долати перешкоди найкраще виявляється в таких ситуаціях, коли результат гри дитина оцінює на рівні відкриття, зробленого самостійно. Процес пізнання тоді особливо активний і творчий, а самостійність у грі спонукає малюка й до посилення рухової діяльності [2, с. 94].

Гра – основна діяльність дошкільників, у якій вони найбільше задовольняють свої потреби. А тому й у становленні екологічної свідомості значне місце посідає ігрова діяльність. Саме в ній формуються моральні норми і правила поведінки у природі. Гра сприяє створенню міцних зв'язків між навчанням і працею. Наслідуючи дорослих, діти розвивають свою уяву. Правильно організована ігрова діяльність дає змогу педагогові домогтися найповнішого самовираження дітей, їх активності. Ігри викликають у малят задоволення, підвищують емоційний тонус,

сприяють формуванню у них уявлень про об'єкти природи, їх якості і виховують позитивне ставлення до природи.

Наявні в методиці ознайомлення дошкільників із природою ігри не передбачають особливих зусиль. Відповідно, в екологічному вихованні потрібні ігри нового типу, які, з одного боку, моделювали б саму творчість дитини, а з другого, – забезпечували умови для вдосконалення її інтелекту. Такими іграми нового типу пропонуються ігри-ребуси ботанічного і зоологічного змісту. У всій різноманітності вони об'єднані однією назвою й однією метою, тому що виходять зі спільної ідеї – неподільної єдності живої природи від конкретних умов її існування. Такі ігри потрібно об'єднувати на основі спільних, тільки їм властивих особливостей:

- кожна гра є комплексом завдань, котрі дитина виконує за допомогою різних картинок, в основі яких принцип парності;

- завдання подаються в різній формі: у вигляді моделі, малюнка, інструкції;

- завдання розташовуються в порядку їх ускладнення: назва, зовнішній вигляд, умови існування, засоби і способи живлення (для рослин потреба в екологічних факторах), граматичні завдання зі звукоаналізом слова-назви, математичні завдання на лічбу голосних і приголосних звуків, складів;

- до завдання увіходять вправи різної складності – від готових зразків відповідей до варіантів повної самостійності в пошуках відповідей, доступних старшому дошкільному віку;

- пошук відповідей постає перед ними не в абстрактній формі, а у вигляді малюнка чи написаного слова-назви;

- більшість ігор не вичерпується одним варіантом відповіді, а припускає їх широку різноманітність у межах основних понять, які опановують діти;

- ігри-ребуси дають змогу кожному малюку самостійно шукати шляхи виконання завдань відповідно до можливостей, постійно удосконалюючи їх. В іграх-ребусах розвивається інтелект дитини, її пам'ять, мислення, увага, уміння шукати залежності та закономірності, що існують у природі приховано й очевидно;

класифікувати й систематизувати матеріали, комбінувати й моделювати їх, прогнозуючи прикінцеві результати [3, с. 260].

Надзвичайно велика роль ігор, особливо дидактичних, у систематизації, узагальненні й закріпленні знань про природу. О. Янківська у своїх дослідженнях довела, що використання дидактичних ігор природничого змісту за умови відповідної підготовки дітей і в певній системі дає змогу формувати у них міцні знання, систематизувати їх, підводити до узагальнень, розвивати мислення, мову. К. Гроос розглядав гру як природно визначений спосіб підготовки дітей до життя, до майбутньої трудової діяльності. Трансформуючи думку К. Грооса, зазначаємо, що у цілеспрямованому педагогічному процесі є два способи застосування гри: перший – вводити елементи гри у навчальне заняття; другий – використовувати вільну гру для загального розвитку дітей [2, с. 11].

Гра є провідним видом діяльності дошкільника, засобом всебічного розвитку дитини, важливим методом виховання, тому її прийнято називати «супутником дитинства». За К. Ушинським, вона є могутнім виховним засобом, виробленим самим людством, тому в ньому відобразилася справжня потреба людської природи.

Специфіка дидактичних ігор природничого змісту полягає в тому, що вони можуть проводитися лише тоді, коли у дітей вже є знання. Багато дидактичних ігор спрямовані на узагальнення знань, їх систематизацію. Такі ігри дуже зручно використовувати для діагностики засвоєння дітьми знань про природу. У процесі дидактичних ігор у дітей виховується вміння уважно слухати й відповідати на запитання, самостійно виконувати поставлене завдання, пригадувати, думати, утримуватися від бажання щось сказати, коли правила гри цього не дозволяють. Все це сприяє розвитку вольових процесів, мови, мислення, уваги, пам'яті. Дидактичні ігри широко використовуються у повсякденному житті, особливо настільно-друковані ігри, якими діти можуть вільно користуватися за їх бажанням, а також і на заняттях. У старшому дошкільному віці дидактичні ігри найчастіше

використовуються в поєднанні з іншими методами, наприклад, із спостереженнями.

Екологічні ігри досить різноманітні за своїм змістом, тематикою, способом організації. Одні з них мають сюжет і тісно пов'язані з ним правила, а в інших – сюжет і ролі відсутні, і вся увага спрямована на досягнення поставленої мети, а тому вибір гри визначається не тільки навчальними завданнями, а й умовами її проведення, віковими, психолого-фізіологічними особливостями певної групи дітей.

Для екологічного виховання також потрібні нові ігри – кросворди, ребуси, головоломки, чайнворди, які б моделювали творчість дітей, забезпечували б умови для удосконалення їх інтелекту. Такі ігри сприяють розвиткові слухового й зорового аналізаторів та активному логічному мисленню дітей. Тому, ми вирішили далі працювати над розробкою нових ігор екологічного змісту. Це такі, як: «Склади сузір'я», «Пригоди маленької Зірочки», «Подорож лісовою стежкою», «Збери лікарські рослини рідного краю» та багато інших.

Список використаних джерел

1. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія / Укладач Н.М. Горопаха. К.: Видавництво Дім «Слово», 2012. 423 с.
2. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Навчально-методичний посібник / За ред. Г.С. Тарасенко. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
3. Яришева Н.Ф. Екологічне виховання дошкільників: посіб. для вихователів дит. садків. К.: Грамота, 2001. 430 с.

Кустовська Оксана Данилівна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності 012
Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Машкіна Людмила Андріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМИ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З СІМ'ЄЮ

Сім'я – перша школа людських взаємин, де діти з ранніх років засвоюють систему моральних цінностей, норм поведінки, культурні традиції народу. Саме в ранньому дитинстві залежно від умов життя у дитини виховується довірливе ставлення до світу або ж постійне очікування прикростей від усього, що її оточує. Адже почуття, сформовані в дитинстві, нерідко супроводжують людину протягом усього життя, надаючи їй стосункам з іншими особливого стилю і емоційного забарвлення: спрямованість на спілкування або бажання його уникнути, прагнення до співпраці, взаємодопомоги або конфліктність, довірливість або замкненість, агресивність [2].

У сьогоднішній час з'явилася необхідність щодо підвищення рівня культури сімейного виховання та одночасно збагачувати можливості суспільного виховання. З цією метою органи управління дошкільними закладами, керівники і вихователі зобов'язані визначити певні конкретні завдання у співпраці з сім'єю. Саме розгорнутий аналіз у потребах сім'ї дає чіткі

орієнтири для визначення напрямків розвитку суспільного дошкільного виховання. Беручи до уваги вищесказане, маємо зазначити, що основними замовниками послуг дошкільного навчального закладу є батьки або уповноважені особи, яким він має звітувати щодо усіх питань організації життя дітей і навчально-виховного процесу. Взаєморозуміння працівників дитячого садка і батьків на є однією з найважливіших та вагоміших проблем. Маємо визнати той факт, що наскільки є різними батьки, настільки і вони неоднотайні у співпраці з ЗДО.

Взаєморозуміння вихователів з родинами вихованців є одним з ключових умов формування особистості дитини, результатів у вихованні на найкращому рівні, яких можна здобути при злагодженості дій та за умови збільшення інтересу батьків до питань перебування та здобуття освіти їхніми дітьми. Для забезпечення сприятливих умов перебування та виховання дитини, сформованості повноцінної, гармонійної особистості, необхідно зміцнювати та розвивати міцний зв'язок та взаємодію між батьками та вихователями.

В.О. Сухомлинський виділяв, що завдання виховання і розвитку можуть бути успішно вирішені тільки в тому випадку, якщо дитячий сад буде підтримувати зв'язок з родиною і залучати її у свою роботу.

Отже, працівники закладу повинні чітко усвідомити, що родина, відводячи діток, цілковито довіряє їм, тому найперше, що їх хвилює це збереження здоров'я дитини та надання гідних умов для її перебування у закладі.

Система роботи по взаємодії з батьками вимагає чималих зусиль зі сторони саме вихователів, як безпосередньо уповноваженої особи. Саме вихователь проводить різноманітні заходи по співпраці з батьками, веде безпосередній діалог по уточненню їх соціального статусу, вивчає сімейні анкети.

Завдяки соціальному паспорту маємо змогу визначити статус сімей наших вихованців. (повні сім'ї, неповні сім'ї).

Важливо залучити батьків у процес виховання і розвитку дітей, щоб вони стали активними його учасниками, а не пасивними слухачами.

Такий підхід сприяє зближенню в дитячій свідомості образів педагога і членів сім'ї за рахунок набуття цими найближчими людьми спільних рис, певного уподібнення. Водночас дитина починає сприймати членів родини не лише як людей, що обслуговують її, задовольняють усі примхи, витримують вередування тощо, але і як авторитетних вимогливих вихователів, носіїв цікавої інформації, багатьох корисних умінь, особливих здібностей [3].

Саме тому потрібно використовувати різноманітні форми роботи з батьками в індивідуальному та груповому порядку.

Індивідуальними формами роботи є – анкетування, попередні візити батьків з дітьми, співбесіди, консультації, телефонний зв'язок, відвідування вихованців удома.

Групові –це консультації, збори, практикуми, школа молодих батьків, засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей.

При індивідуальному спілкуванні з батьками, вихователь отримує можливість встановити з ними відносини, засновані на взаємній повазі, а також намітити подальшу роботу з ними для надання конкретних порад.

Бесіди можна проводити як індивідуальні, так і групові. У ній необхідно визначити мету: що необхідно з'ясувати, чим можливо допомогти. Зміст бесіди має бути значимий для батьків, щоб спонукав до висловлення. Потрібно не лише говорити, але й дослухатися до батьків, виражати свою зацікавленість, доброзичливість, адже під час бесіди батьки більш охоче і відверто розповідають про можливі негаразди в сім'ї, про стурбованість, яку викликає поведінка дитини, про її успіхи. Індивідуальні бесіди можуть проходити з ініціативи обох сторін.

Отже, узагальнюючи результати, індивідуальних бесід з батьками, відвідувань сім'ї, спостережень за поведінкою дітей у групі, вихователь підбирає матеріал для колективних бесід-консультацій, групових і загальних батьківських зборів.

На групових консультаціях (зборах) можуть брати участь батьки різних груп з однаковими проблемами або, навпаки, успіхи у вихованні (примхливі діти; діти з яскраво вираженими здібностями до малювання, музики). Метою консультації є засвоєння батьками певних знань, умінь; допомога їм у розв'язанні проблемних питань. Існують наступні форми проведення консультацій: кваліфіковане повідомлення фахівця з наступним обговоренням; обговорення статті, заздалегідь прочитаної всіма запрошеними на консультацію; практичне заняття.

Батьківські збори проводяться групові й загальні (для батьків усього закладу). Загальні – організовуються 2-3 рази на рік. На яких обговорюють завдання на новий навчальний рік, результати освітньої роботи, питання фізичного виховання й проблеми літнього оздоровчого періоду й та ін. Передбачаються виступи батьків.

Групові – проводяться раз в 2-3 місяці. На обговорення виносять 2-3 питання (одне питання готує вихователь, по іншими можна запропонувати виступити батькам або комусь із фахівців). Зі звіту про виконання рішення зборів повинні починатися наступні збори.

На батьківських зборах вибирають батьківський комітет, метою якого є захист законних інтересів своїх дітей, а також надання допомоги педагогічному колективу в реалізації завдань дошкільного закладу (допомагає дитячому саду в оформленні приміщень, у придбанні необхідних посібників для навчання і виховання дітей, в організації ремонту установи, бере участь у проведенні батьківських зборів).

День відкритих дверей дає можливість познайомити батьків з дошкільним закладом, його правилами, особливостями освітньо-виховної роботи, зацікавити нею й залучити до участі. Проводиться екскурсія по дошкільній установі з відвідуванням групи, де виховуються діти батьків, які прийшли. Показується фрагмент роботи дошкільної установи (колективна праця дітей, збори на прогулянку й ін.). Після екскурсії й перегляду завідувач

або В процесі дискусії за круглим столом «Здоров'я дитини в наших руках» разом з батьками обговорювали питання залучення дітей до здорового способу життя, організації спортивного дозвілля, спортивного гуртка в ЗДО. Варто дати рекомендації по обладнанню спортивного куточка вдома. До уваги батьків представити фрагмент роботи з дітьми [1].

Також існують і наступні форми співпраці вихователів з батьками : батьківський клуб ,вечори відпочинку, родинні свята і розваги, день довіри, виставки, родинний міст, семінари-практикуми, тренінги, скринька довіри, круглі столи, творчі майстерні, інформаційні стенди, день відкритих дверей, мультимедійні презентації, день добрих справ. Вони можуть мати місце в залежності від бажань обох сторін.

Родинні традиції, народні, національні звичаї є могутнім джерелом формування морально-етичних норм особистості дитини, прилучення її до історичних витоків свого народу ,виховання поваги до інших народів. Важливою місією педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів є допомога сім'ї у відродженні, збереженні, підтримці традицій народної педагогіки.

Дитячий садок, як і дошкільне дитинство, назавжди лишається в пам'яті дитини і сім'ї. Наприклад, добрим є звичай, коли, прощаючись з дошкільним навчальним закладом, діти і батьки на згадку про групу садять біля майданчика дерево. Кожен випуск матиме своє дерево, до якого згодом будуть навідуватися і діти, і дорослі. Для вихователів і батьків догляд за цими деревами символізує теплоту спогадів про спільні турботи і про те, як зростали дошкільники [4].

Продемонструємо дискусії за круглим столом вихователів середньої групи з батьками на тему :»Здоров'я дитини в наших руках», де обговорювали питання залучення дітей до здорового способу життя, організації спортивного дозвілля, спортивного гуртка в ЗДО. Батьки активно ділилися власним досвідом щодо спілкування своїх діток про необхідність ранкової зарядки, гігієнічних процедур, різних розвивальних спортивних ігор в

домашніх умовах. Вихователі зі своєї сторони доводили до відома батьків як саме діти оздоровлюються та які санітарні умови перебування дотримуються у приміщенні групи. По закінченню зустрічі було обговорено та взято до уваги ряд рекомендацій по покращенню організації проведення, підтримки, роботи за даною темою.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. Іноваційні педагогічні технології: підручник: 3-тє вид., випр. К.: Академвидав, 2015. 304с. (Серія «Альма-матер»).
2. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник: 3-тє вид., випр. К.: Академвидав, 2015. 448с. (Серія «Альма-матер»).
3. Дитина Освітня програма для дітей від двох до семи років. Наук. Керів: Огнев'юк В.О. Київ: Освіта, 2016р. 303с.
4. Державний Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-zabez-pechitpidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-sergij-shkarlet>

Литвиненко Олеся Сергіївна,

здобувачка освіти другого
(магістерського) рівня спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія

науковий керівник:

Мисик Олеся Станіславівна,

кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема дослідження розвитку пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку є актуальною, оскільки саме в цей вік закладаються основи майбутньої особистості. Особистість формується лише в процесі активної взаємодії з навколишнім світом.

Дошкільне дитинство – оптимальний період для розвитку пізнавальної сфери. Особливо інтенсивно відбувається інтелектуальний розвиток дитини в старшому дошкільному віці. У цей час діти вже вміють узагальнювати почуте, розрізняти основні поняття. Пізнавальний інтерес притаманний кожній дитині, проте його міра та спрямованість у кожного свої. Предметом пізнавального інтересу для дитини є не все, а лише те, що вона вважає необхідним, значимим, цінним, привабливим.

Про пізнавальні інтереси дитини та її прагнення ознайомитися з певним предметом чи явищем свідчать: увага, особлива зацікавленість, емоційне ставлення – подив, стурбованість, сміх тощо. Тому він можуть бути ситуативним, що

виникає у процесі виконання певної дії і згасає з її завершенням, та стійким, що є відносно постійною рисою особистості.

Батьки та педагоги створюють умови дитини для повноцінного фізичного та психічного становлення особистості, забезпечують – її психологічний комфорт, формують активне, зацікавлене ставлення до навколишнього світу.

На сьогодні дуже виросли вимоги до формування розвитку особистості дитини. Кожного року все більше й більше відкривають центри раннього розвитку, видають нові книги для становлення активної та творчої особистості, проводяться вебінари тощо. Усе це призводить до формування пізнавальної діяльності, які сприятимуть розвитку пізнавальних процесів, які в нормативних документах, зокрема Базовому компоненті дошкільної освіти України даний розвиток особистості вважається пріоритетним.

Старший дошкільний вік розглядається у даному контексті як початок становлення особистості. Формується процес соціального, інтелектуального розвитку, з'являється допитливість, цікавість до навколишнього середовища і в свою чергу виникає пізнавальний інтерес.

Проблему пізнавальних інтересів досліджувало багато вчених. Як правило, її розглядають разом з діяльністю, а також у тісному зв'язку з таким поняттям, як самостійність. Ще Д. Роджерс наголошував, що на інтереси дитини впливає те знання, яке нею привласнене, яке пов'язане з відкриттям, що вона його зробила самостійно [5].

Теоретичними засадами дослідження послуговували роботи, які присвячені висвітленню питань врахування індивідуальності дитини у розвитку пізнавальних інтересів та індивідуального підходу до дітей (Н. Баглаєва, І. Вільш, О. Кононко, В. Кузьменко, О. Кульчицька, І. Унт та інші).

Відомо, що джерелом пізнавальних інтересів є пізнавальна потреба. І процес задоволення цієї потреби здійснюється як пошук, спрямований на виявлення, відкриття невідомого та його засвоєння. Деякі вчені вважають, що інтерес зникає, тільки-но

розв'язується проблема, тобто, стверджують вони, процес розуміння завершує пізнавальний інтерес [1].

Г. Люблінська відмічала, що у поведінці дітей 4-6 років заявляє про себе і стає головним спонуканням до дії пізнавальний інтерес. Його вона пов'язує із підвищенням рівня складності розумової діяльності дошкільнят, розв'язання абстрактних задач. Малюк починає задавати дорослим три класичних запитання, внаслідок чого до нього починають звертатися «чомучка». Причина прихована у характері й спрямованості поставлених запитань: пошук істини та невідомих раніше знань, з'ясування причини, постановка та розв'язання проблеми. Така активність, за твердженням дослідниці, сприяє формуванню надзвичайно цінних, з точки зору суспільства й природи особистості, властивостей психіки: поміркованості, спостережливості, допитливості [2]. Отже, позитивом також є формування людських якостей у цьому віці.

Розвиток пізнавальної діяльності дітей чітко охарактеризовано у програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За програмою «Українське дошкілля» дитину старшого дошкільного віку приваблює все яскраве, емоційно забарвлене, те, що можна досліджувати, з чим можна експериментувати, причому її цікавить не лише сам процес, але й результат. Дошкільник намагається робити припущення, узагальнювати, порівнювати, робити висновки, розглядаючи предмети чи його зображення, звертає увагу на його деталі.

Г. Смольникова пропонує розглянути основні прояви пізнавального інтересу старших дошкільнят [3]: надання переваги певному виду діяльності; виникнення запитань пізнавального характеру; бажання поповнити знання про предмети, явища навколишньої дійсності; намагання робити висновки з власних спостережень; реагування дитини на успіх чи невдачу в діяльності; увага, зосередженість у процесі діяльності; бажання залучити інших дітей до улюбленої справи, поділитися з ними результатами своїх спостережень; зовнішні прояви (інтонація,

міміка, жести); прагнення самостійно включитися в діяльність, яка зацікавила.

На нашу думку, робота педагога відіграє велику роль. Сукупність використання об'єктивних можливостей змісту методів і прийомів під час роботи показують: якщо дитина засвоїла новий матеріал, їй цікаво надалі взнавати щось нове, вона активна, прагне доводити, що її цікавить світ, адже дошкільнику хочеться показати свої пізнання, уміння та навички. Це приносить дитині задоволення і в подальшому п'є розвитком для процесу пізнання.

Є два основних чинники, які виявляють пізнавальні інтереси, як умову успішного процесу передавання й засвоєння знань, умінь, досвіду. Першим є природна дитяча допитливість, а другим, у свою чергу, праця педагога. У зв'язку з тим, що психічний розвиток дошкільника ще формується – можемо спостерігати варіативність розвитку пізнавальних інтересів дитини.

Пізнавальний інтерес дитини з віком змінюється, стає більш цілеспрямованим, проте має чіткі прояви. Наявність інтересу є однією з головних умов успішного перебігу освітнього процесу і свідченням його правильної організації. Для того, щоб розвинути даний інтерес педагог проявляє свою майстерність у різних видах діяльності з дошкільниками.

Діалектичний підхід до визначення поняття активність інтересів знаходимо у працях В. Сухомлинського. Видатний педагог вважав, що тільки в діяльності виявляється активність та інтереси людини. Ця якість не є вродженою. Вона формується протягом усього свідомого життя людини. Соціальне середовище – умова, від якої залежить, чи перейде ця потенційна можливість у реальну дійсність. Рівень її розвитку зумовлюється індивідуально-психологічними особливостями та умови виховання [4].

Таким чином, виховання пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку є актуальним у сучасному суспільстві, яке потребує інноваційних технологій та підходів, які спрямовуватимуть на пізнання навколишньої дійсності й

зумовлюватиме необхідністю розв'язання пізнавальних завдань, що поставатимуть перед дитиною у конкретних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Пізнавальна діяльність молодших дошкільників та засоби її активізації. URL: <http://teremok32.cherkassydnz.com/?p=1292>
2. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: «Академвидав», 2004. 456 с.
3. Розвиток пізнавального інтересу – один з найважливіших завдань дошкільної та початкової освіти. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/rozvytok-piznavalnogo-interesu-odyn-z-nayvazhlyvishyh-zavdan-doshkilnoyi-ta-rochatkovoyi>
4. Смольникова Г. Нові відкриття щодня : організація пізнавальної діяльності дітей. *Дошкільне виховання*. 2013. № 3. С. 6-11.
5. Ткачук Т.А. Спілкування як чинник психічного розвитку людини. Психологія. Збірник наукових праць НПУ ім. М.П.Драгоманова. Випуск 3. К.,1999. С. 80-84.

Ляур Ірина Юріївна,

вчитель-логопед Хмельницького закладу дошкільної освіти № 23 «Червона квіточка», м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ДИЗАРТРИЄЮ

Найважливішою умовою всебічного розвитку дитини є правильне формування мовлення. Від рівня сформованості мовлення дітей залежать можливості в пізнанні навколишньої

дійсності, що характеризує психічний розвиток та зумовлює характер відносин з однолітками і дорослими. Зазначено, що одним із першочергових і актуальних завдань є достатньо вільно, змістовно і правильно висловлювати думки.

Мовленнєва діяльність дитини є складним і багатограним процесом. Вона безпосередньо пов'язана із психічним, комунікативним, інтелектуальним, понятійним рівнем дитини, її мислення, із можливостями адаптації дошкільника в довколишньому світі [1].

В даний час однією з актуальних проблем серед дітей дошкільного віку є порушення мовлення і, зокрема, проблема дизартрії, яка має тенденцію до значного зростання.

В дослідженнях М. Шеремет поняття «дизартрія» розглядається, як порушення звуковимови, голосоутворення та просодики, обумовлене недостатністю іннервації м'язів мовленнєвого апарату: дихального, голосового, артикуляційного. Нерозбірливе мовлення при дизартрії обумовлене розладом артикуляції, порушенням мовленнєвого дихання, голосоутворення. Так само страждає просодична сторона мовлення, тобто, сила голосу, темп, ритм, інтонація тощо [3, с. 546].

Всі ці проблеми, якщо їх вчасно не виправити в дошкільному віці, викликають труднощі спілкування з оточуючими, а надалі тягнуть за собою певні зміни особистості в ланцюгу розвитку «дитина-підліток-дорослий», тобто ведуть до виникнення у дітей закомплексованості, заважаючи їм вчитися і повною мірою розкрити свої природні здібності та інтелектуальні можливості

На нашу думку, дизартрія – це такий розлад звуковимови, який є наслідком порушення в системі іннервації мовленнєвого апарату. Дизартрія проявляється недостатністю звукових та просодичних характеристик мови, пов'язаних з органічним ураженням центральних та периферичних структур нервової системи.

С. Конопляста, І. Мартиненко, М. Шеремет, виділяють такі форми дизартрії [2]:

1. Кіркова дизартрія являє собою групу моторних розладів мовлення різного патогенезу, пов'язаних з осередковими ураженням кори головного мозку. Перший варіант кіркової дизартрії зумовлений одностороннім або частіше двостороннім ураженням нижнього відділу передньої центральної звивини. У цих випадках виникає вибіркового центральний парез м'язів артикуляційного апарата (найбільше язика). Вибірковий кірковий парез окремих м'язів язика приводить до обмеження обсягу найбільш тонких ізольованих рухів: руху кінчика язика нагору. При цьому варіанті порушується вимова передньоязикових звуків. Другий варіант кіркової дизартрії пов'язаний з недостатністю кінестетичного праксису, що спостерігається при однобічних ураженнях кори домінантної (звичайно лівої) півкулі мозку в нижніх постцентральному відділах кори. У цих випадках страждає вимова приголосних звуків, що особливо шиплячих і африкатів. Порушення артикуляції непостійні й неоднозначні. Пошук потрібного артикуляційного укладу в момент мовлення уповільнює її темп і порушує плавність. Третій варіант кіркової дизартрії пов'язаний з недостатністю динамічного кінетичного праксису, це спостерігається при однобічних ураженнях кори домінантної півкулі в нижніх відділах премоторних областей кори. При порушеннях кінетичного праксису утруднена вимова складних африкатів, що можуть розпадатися на складові частини, спостерігаються заміни щільних звуків на зімкненіні (з – д), пропуски звуків при збігу приголосних, іноді з вибіркового оглушенням дзвінких зімкнених приголосних. Мовлення напружене, уповільнене.

Відзначаються труднощі при відтворенні серії послідовних рухів за завданням (по показі або по словесній інструкції). При другому і третьому варіантах коркової дизартрії особливо утруднена автоматизації звуків.

2. Псевдобульбарна дизартрія виникає при двосторонньому ураженні рухових кірково-ядерних шляхів, що йдуть від кори головного мозку до ядер черепних нервів стовбура. Для псевдобульбарній дизартрії характерне підвищення м'язового

тону в артикуляційній мускулатурі по типу спастичності – спастична форма псевдобульбарної дизартрії. Рідше на тлі обмеження обсягу довільних рухів спостерігається незначне підвищення м'язового тону в окремих м'язових групах або пониження м'язового тону – паретична форма псевдобульбарної дизартрії. При обох формах відзначається обмеження активних рухів м'язів артикуляційного апарата, у важких випадках – майже повна їхня відсутність.

При псевдобульбарній дизартрії, так само як і при кірковій, порушується вимова найбільш складних по артикуляції передньоязикових звуків, але на відміну від кіркової порушення носять більш розповсюджений характер, поєднуючись з викривленою вимовою й інших груп звуків, порушеннями дихання, голосу, інтонаційно-мелодійної сторони мовлення, часто – слиновиділенням.

3. Бульбарна дизартрія являє собою симптомокомплекс мовнорухових розладів, що розвиваються в результаті ураження ядер, корінців або периферичних відділів VII, IX, X і XII черепно-мозкових нервів. При бульбарній дизартрії має місце периферичний парез мовної мускулатури. У дитячій практиці щонайбільше значення мають однібічні вибіркові ураження лицевого нерва при вірусних захворюваннях або при запаленнях середнього вуха. У цих випадках розвиваються в'ялі паралічі м'язів губ, однієї щоки, що приводять до порушення і нечіткості артикуляції губних звуків. При двосторонніх ураженнях порушення звуковимови більш виражені. Грубо викривлюється вимова всіх губних звуків по типу наближення їх до єдиного глухого щілинного губно-губного звуку. Усі зімкнені приголосні також наближаються до щілинних, а передньоязикові – до єдиного глухого плоскощілинного звуку, дзвінки приголосні плутаються. Ці порушення вимови супроводжуються назалізацією.

3. Екстрапірамідна дизартрія. Екстрапірамідна система автоматично створює те тло готовності, на якому можливе здійснення швидких, точних і диференційованих рухів. Вона має важливе значення в регуляції м'язового тону, послідовності,

сили і рухливості м'язових скорочень, забезпечує автоматизоване, емоційно виразне виконання рухових актів.

4. Мозочкова дизартрія. При цій формі дизартрії має місце ураження мозочка і його зв'язків з іншими відділами центральної нервової системи, а також лобно-мозочкових шляхів. Мовлення при мозочковій дизартрії уповільнене, поштовхообразне, скандоване, з порушеною модуляцією наголосів, затуханням голосу до кінця фрази. Відзначається знижений тонус у м'язах язика і губ, язик тонкий, розпластаний у порожнині рота, рухливість його обмежена, темп рухів уповільнений, відзначаються труднощі утримання артикуляційних укладів і слабкість їхніх відчуттів, м'яке небо провисає, жування ослаблено, міміка млява.

Самим поширеним ступенем дизартрії, який найчастіше зустрічається у дітей дошкільного віку є 1 ступінь, або стерта дизартрія. У структурі мовленнєвого порушення у дітей зі стертою дизартрією провідними порушеннями виступають розлади формування системи фонетичних засобів мови, що використовуються для утворення звукових одиниць рідної мови. Попри негрубий характер порушень звуковимови лексичний запас, граматична структура знаходяться на межі норми.

Для таких дітей характерним є порушення просодичного боку усного мовлення. Відсутня інтонація висловлювання, спостерігається злиття фраз, страждає темпоритмічна організація усного мовлення.

Ретельне обстеження дозволяє виявити природу порушень та встановити форму дизартрії. При опитуванні батьків констатується ускладнений перинатальний період життя. В процесі індивідуального розвитку виявляються недоліки в індивідуальному розвитку звуковимови. Обстеження дає можливість знайти зниження м'язового тону. Відзначають напруженість кореня язика та недостатню його вираженість. При відкриванні рота язик «занепокоєний». Особливістю є нерівномірні зміни м'язового тону різних частин мовленнєвого апарату – підвищення в одній групі м'язів та зниження в інших. Порушена

точність рухів. Розвиток мови дещо відстає від норми. Слова з'являються після півтора року, фраза до трьох років. Але все ж таки на першому плані – стійкі порушення звуковимови, що важко піддаються корекції.

Для дітей зі стертою дизартрією характерна поліморфність порушення фонетичної сторони мови: спотворення, заміна звуків, різні види сигматизма, ротацізм, лямбдацізм, дефекти оглушення, озвончення. Найбільше спотворюються звуки, пов'язані з рухами кінчика язика: піднебінне «р», спрощена вимова шиплячих та свистячих. Фонематичне сприйняття порушено у відношенні до звуків спотворених при усному мовленні. Діти можуть чути помилки інших, але не чують своїх. Не завжди є ефективним процес автоматизації звуків. Голос має сиплий, назалізований відтінок, темп мовлення прискорений. Може бути утруднене ковтання та накопичення слини у роті. Відчувається збідніла інформація. Мова без пауз. Порушене дихання – дитина робить додаткові дихальні рухи.

Список використаних джерел

1. Сухар В.Л. Придумай слово : мовні ігри для дошкільнят. Харків: Вид-во «Ранок», 2011. 160 с.
2. Хрестоматія з логопедії: історичні аспекти : дислалія, дизартрія, ринолалія : навчальний посібник / за заг. ред. М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко ; уклад.: М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко, С.Ю. Конопляста. Київ: КНТ, 2008. 380 с.
3. Шеремет М.К. Логопедія: підручник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.

Магеляс Ірина Анатоліївна,

здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ВПЛИВ ПЕЙЗАЖНОГО ЖИВОПИСУ НА РОЗВИТОК МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Переорієнтація сучасного суспільства і його соціокультурної політики, що передбачає розвиток особистості на засадах духовності, докорінну зміну підходів до освіти, зумовлює суттєві інноваційні зрушення і в концепції навчання рідної мови дітей дошкільного віку. Першорядного значення набуває розробка нових технологій освітнього процесу, які б відповідали меті формування духовності, національної свідомості та у своїх формах впливу на дитину керувалися б принципами гуманізму.

Мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується у процесі її розвитку. Відтак, питання розвитку монологічного мовлення дошкільників не є новим у науковій проблематиці. Вона досліджувалася класиками наукової думки та сучасними науковцями в різних аспектах проблеми: психологічному (Л.С. Виготський, Г.М. Леушина, С.Л. Рубінштейн та ін.); психолінгвістичному (І.О. Зимняя, О.О. Леонт'єв та ін.); педагогічному (Є.П. Короткова, Є.І. Михеєва та ін.); лінгвістичному (Т.О. Ладиженська, А.В. Щерба та ін.); лінгводидактичному (А.М. Богуш, Н.Г. Луцан та ін.).

Натомість ознайомлення з результатами теоретичного аналізу означеної проблеми і практичним досвідом засвідчило, що питання розвитку монологічного мовлення дітей попри всю різноманітність пропонованих методичних систем, розглядається не лише практиками, але й науковцями однобічно, з погляду

оволодіння дітьми загальноприйнятими в лінгвістиці якостями монологічного мовлення. Аспекти ж емоційного потенціалу дитячої психіки у процесі формування мовленнєвих навичок і зокрема монологічного мовлення дошкільників залишається поза увагою науковців.

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти одними з важливих завдань є формування мовленнєвої компетентності дитини-дошкільника та розвиток її творчих здібностей. Без виховання естетично грамотної людини, здатної розуміти й оцінювати мистецтво, без пробудження в дітей творчого початку неможливе становлення цільної, гармонійно розвиненої та творчо активної особистості.

Картина – один з головних атрибутів освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Її переваги перед іншими дидактичними засобами досить ґрунтовно розкриті у методичних посібниках та підручниках з педагогіки.

У роботі з розвитку монологічного мовлення у дітей важливо створювати такі ситуації, в яких вони відчували б, усвідомлювали б користь своїх розповідей, переказів, адже монолог часто складається дітьми без достатнього мотивування; діти не зацікавлені роботою, у них відсутній стимул (складають розповіді, переказ тому, що цього вимагає вихователь). Важливими прийомами стимулювання монологу у дітей є записи їхніх розповідей, придуманих казок, виготовлення «книжечок»-розповідей, пропонування розповісти щось своїм батькам, дітям молодших груп, обговорення й оцінка дитячих розповідей, визначення кращих з них тощо[2].

Педагог повинен навчити своїх вихованців розумінню сюжету ілюстрацій, які є у казці, вірші, чи оповіданні, помічаючи зв'язок між предметом та персонажем, тобто навчити сприйманню та розумінню зображеного. Цілком очевидним є той факт, що у різний віковий період діти можуть по-різному сприймати художні ілюстрації, а значить і навчання будуватиметься максимально поступово, адекватно та чітко. До прикладу, дитині молодшого дошкільного віку вихователь пропонує встановити та вказати, що

ж художник намалював, ілюструючи казку, відповіді на деякі елементарні запитання, що відповідатимуть змісту казки, чи розповіді, цим самим збагачуючи їх лексику та активізуючи її зміст [1].

Діти дошкільного віку бачать живопис дещо по іншому, ніж дорослі, але бачать і розуміють на своєму рівні, висловлюючи при цьому свою думку, враження. На нашу думку твори пейзажного живопису є одним із засобів розвитку монологічного мовлення який відбувається під впливом естетичного сприймання, почуттів і є природнім. Саме це є основним фундаментом розвитку мови у дітей. А щоб твори пейзажного живопису мали розвиваючий та виховний вплив на дитину, необхідні дорослі, посередники між мистецтвом і дитиною.

Формування монологічного мовлення за репродукціями картин не можна розглядати ізольовано від особливостей сприймання дітьми картини. Сприймання – досить складний психологічний процес. Цій проблемі присвячено багато досліджень С.Л. Рубінштейна, О.В. Запорожеця, Г.О. Люблінської, Г.Т. Овсепян, Є.О. Фльоріної. Дитина повинна навчитися правильно співвідносити зображене з тим, що вона передає, і розповіді про нього [3].

Для того, щоб процес розвитку монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку проходив цілеспрямовано, систематично, планомірно нами був розроблений перспективний план використання пейзажного живопису як засіб розвитку монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку:

1. Вересень: М. Івасюк «Вечір», С. Шишко «Соняшники».
2. Жовтень: М. Бурачков «Золота осінь», Т. Яблонська «Ранок».
3. Листопад: С. Світославський «Річка», О. Шовкуненко «Повінь».
4. Грудень: М. Глущенко «Зимовий день», І. Броцький «Біля колодязя».
5. Січень: І. Марчук «Зима», С. Шолтес «Зима на верховині».

6. Лютий: І. Марчук «Останній промінь», М. Глущенко «Зима».
7. Березень: В. Яценко «Рання весна», В. Габда «Співають весняні стурмочки».
8. Квітень: А. Башкеєв «Блакитна весна», В. Непийпиво «Верба і осокір у весняній купелі».
9. Травень: І. Левітан «Березовий гай», А. Куїнджі «Березовий гай».
10. Червень: А. Рілов «Зелений шум», А. Рілов «У блакитній далечі».
11. Липень: І. Айвазовський «Схід місяця у Феодосії», Р. Сутковський «Берег Чорного моря».
12. Серпень: А. Дейнека «Роздолля», З. Шолтес «Вечір на Дніпрі».

В основі планування покладені такі принципи: актуальність, свобода вибору, цілісності та логічності, перспективності, наступності, систематичності, реальності заходів.

Теоретичний аналіз філософських, психолого-педагогічних, художніх праць дозволяє зробити висновок, що твори пейзажного живопису виступають як один із засобів розвитку монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку про що свідчать методичні та наукові розробки.

Отже, вплив пейзажного живопису на розвиток монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку дуже великий. Переорієнтація сучасного суспільства і його соціокультурної політики, що передбачає розвиток особистості на засадах духовності, докорінну зміну підходів до освіти, зумовлює суттєві інноваційні зрушення і в концепції навчання рідної мови дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років: монографія. К. : Вид. Дім «Слово», 2004. 376 с.
2. Буштрук Г. Нестандартні прийоми розвитку мовлення. *Дошкільне виховання*. 2004. №1. С.12.

3. Зданевич Л.В., Погрібняк Н.В. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку засобами творів живопису. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. 120 с.

4. Когут М.В. Принципи розвитку мовлення та навчання дітей дошкільного віку рідної мови. *БВДС «Мовленнева веселка»*. 2006. № 1-2. С. 1-5.

5. Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дітей дошкільного віку. О. : ПНЦ АПН України, 2005. 256 с.

Мальцева Галина Миколаївна,

вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 8,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЧЕРЕЗ ЗДІЙСНЕННЯ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Одним із провідних напрямів діяльності ЗДО у 2022-2023 н.р. є формування соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку.

Відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти соціально-громадянська компетентність – це здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються у дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення суспільного життя.

Зміст сучасного патріотичного виховання старших дошкільників має бути збагачений категоріями особистісної та національної гідності, реальності сприйняття соціального сучасного життя, що стає надбанням особистості та актуалізує

стан постійної готовності до безпеки, милосердя та практики підтримки життя, що, в цілому, характеризує гуманістично орієнтовану поведінку дитини.

Важливо консолідувати зусилля педагогів і батьків на зміцнення національної ідентичності дітей як основи для формування патріотизму, сприяння формуванню у дітей позитивного образу Батьківщини, ствердження активної позиції громадянина своєї країни, виховання ціннісного ставлення до родини як частини свого народу, його історії, традицій, культури [10, с. 3].

Саме на виконання завдання утвердження патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України організовано роботу щодо формування соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку через здійснення краєзнавчо-туристичної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Поглибити громадянські почуття дітей шляхом розширення знань про рідний край, родину, історію рідного міста Хмельницького допоможе спланована робота з вивчення історичного, географічного та культурного надбання рідного міста, прищеплення дітям любові до рідного краю, формування бажання примножувати славу рідного міста .

Формування патріота відбувається з почуття любові до рідного краю, прив'язаності до батьків, землі, на якій людина народилася, виросла та живе, відчуття гідності за причетність до свого народу. Ми розуміємо, що цю роботу треба розпочати вже сьогодні [4]. Першою ланкою має бути сім'я і заклад дошкільної освіти.

Важливим напрямком патріотичного виховання є краєзнавча діяльність. Прилучення дітей до краєзнавства – важлива місія вихователя закладу дошкільної освіти. З раннього віку дитина повинна пізнати і полюбити своє рідне природне та історичне довкілля, аби потім на цій основі розширювати свій світогляд. Краєзнавча діяльність це інтегрований спосіб навчання та розвитку дітей. Основна спрямованість роботи - в організації та

проведенні подорожей по рідному краю: прогулянок-походів, пішохідних переходів, цільових прогулянок, екскурсій.

В процесі краєзнавчої діяльності дошкільнята крок за кроком накопичують знання про свій родовід, свій садок, рідну природу, вулицю, мікрорайон, місто, в нерозривному зв'язку з вивченням народної спадщини, звичаїв рідного краю, історії та мови. Так виховується почуття гордості за свій народ. Формується національний світогляд. Під час краєзнавчої роботи з дітьми враховується принцип поступового переходу від більш близького дитині, особистісне значущого до більш віддаленого від дитини. У дитини формується особистісне ставлення до фактів, подій, явищ у житті міста, створюються умови для активного залучення дітей до соціальної дійсності, підвищується особистісна значущість того, що відбувається навкруги [2, с. 7].

В результаті проведеної роботи з дітьми дійшли висновку, що краєзнавчо-туристична діяльність сприяє вирішенню завдань впровадження Базового компонента дошкільної освіти: зміцнення фізичного здоров'я дітей, поглиблення громадянських почуттів; підготовка дітей до життя через краєзнавчо-туристську діяльність; розвиток у дітей позитивних моральних якостей. На високому рівні формується життєва компетентність старших дошкільників, зміцнюються партнерські взаємовідносини з сім'ями вихованців.

КВК «Природа рідного краю»

Мета: Закріпити знання дітей про рослинний і тваринний світ Хмельницької області, представників Червоної книги Хмельницької області. Розвивати естетичні почуття, уяву. Виховувати любов до природи та бережне ставлення до всього живого.

Попередня робота: Проведення занять з розділу « Рідна природа», бесід про екологію рідного краю; ознайомлення дітей з Червоною книгою Хмельниччини; читання віршів, оповідань, загадок, легенд, прислів'їв та приказок про природу; малювання та ліплення улюблених звірів та птахів.

Обладнання: емблеми для учасників КВК, Червона книга Хмельниччини, два великі аркуші паперу, приз – книга про природу, заохочувальні призи для всіх учасників гри.

Хід заняття:

Діти діляться на дві команди. Обираються капітани, назви команд, девізи. В кожній дитини – емблема своєї команди.

(Під веселий марш команди заходять до святково вбраної зали).

Ведучий.

Настає час великої гри,

розум і швидкість будуть змагатись!

А для початку запрошую сюди, щоб команди привітались!

1-команда « Всезнайки».

Девіз:

Ми, Всезнайки, багато чого знаємо.

В Країну знань знайдемо дорогу!

Собі й вам, суперники бажаємо –

Нехай сильніший здобуде перемогу!

2- команда «Чомусики»

Девіз:

Ми теж допитливі, розумні,

Вчитись любимо і працювати.

Тому до гри ми готувались,

І налаштовані перемагати!

Ведучий.

Ось привітались наші команди, і ми можемо розпочати наш КВК, який присвячений темі «Природа рідного краю». А слідкувати за захоплюючою грою та визначати переможця буде компетентне журі.

Розпочнемо перший конкурс – розминку. Діти, ви зараз будете відгадувати загадки про відомі вам рослини і тварини. За кожну правильну відповідь команда отримує фішку.

Загадки про рослини:

1. Влітку і взимку вбрання одне, та кличуть діти завжди мене.

Щоб я на свято до них прийшла, подарунків багато їм принесла. (Ялинка)

2. Стоїть над водою з червоною бородою, хто йде – не мине, за бороду ущипне. (Калина)

3. Сидить дівчини в коморі, а коса її на дворі. (Морква)

4. Шкір сім має сльози пускає всім. (Цибуля)

5. Повернулося до сонця золоте донце. (Соняшник)

6. Круглий, як куля, зелений, як трава, червоний, як кров, солодкий, як мед. (Кавун)

Загадки про тварин

1. По полю гасає, овечок хапає і нас лякає. (Вовк)

2. Хоч не шию я ніколи, та голок завжди доволі. (Їжак)

3. Стоїть у лозі на одній нозі. (Лелека)

4. Я ловлю комах, жучків, їм маленьких черв'ячків,
Теплий край я не літаю: під стріхою хату маю.

Цвірінь! – сів я на хлівець, зовуть мене... (Горобець)

5. З бородою – не мужик, з рогами – не бик, з пухом – не птах,
лико дере – личаків не плете. (Коза)

6. Хто з хвостиком і вушками? У кого лапки з подушками?
(Кіт)

7. Жовтенькі клубочки ходять біля мами – квочки. (Курка з курчатами)

Ведучий. А тепер переходимо до другого конкурсу – конкурсу «Сторінками Червоної книги Хмельниччини». Опис рослин.

1. Легенда.

Довго не знали птахи, що зозуля свої яйця їм у свої гнізда кладе, а як дізналися, то спіймали злодійку та прогнали із лісу. Никала – никала зозуля луками й полями, а душа додому рветься. Як перехитрити пташок? І вирішила знайти собі черевички, щоб по її сліду ніхто не здогадався про неї та про її повернення до лісу. Тут вона сіла у чагарнику, побачила великого яскравого павука, хотіла вже його дзьобнути, та встигла роздивитися, що це не павук. Це була квітка, а її пелюсток – справжній тобі черевичок. Зраділа зозуля, знайшла ще одну квітку, взулася в чобітки та полетіла до лісу. Як називається рослина? (Зозулині черевички)

2. У наших лісах ця лісова рослина одна з найперших вітається з весною. Коли розпускається багато квітів цієї рослини, здається, що ґрунт у весняному лісі прикритий тонкою білою скатертиною. Квіти – справжні посланці весни (Підсніжники).

3. Опис тварин

1. Це великий за розміром звір. Він має горбисту морду та могутні роги. Живиться пагонами, корою дерев та болотяною рослинністю. (Лось)

2. Живе на водоймах, має великий хвіст, чудово плаває. часто буде «хатки», споруджує греблі. (Бобер)

Діти відповідають, розглядають зображення рослин та тварин, перевіряють правильність своїх відповідей.

Ведучий. Молодці, гарно впоралися з завданням.

(Підводяться підсумки конкурсу)

А зараз настає черга конкурсу капітанів.

(Ведучий задає питання капітанам)

1. Скажіть, чому деяких тварин називають свійськими, а інших – дикими?

2. Які ліси переважають у нашій місцевості? Чому їх так називають?

3. Назвіть перелітних птахів і тих, що зимують у нас?

4. Чому перелітні птахи повертаються до нас?

5. Яку користь приносять птахи? Яку турботу проявляють про них дорослі й діти?

6. Як потрібно оберігати природу?

(Підводяться підсумки конкурсу та оголошується рахунок гри).

Ведучий. Молодці, наші капітани, даремно діти їм довірили бути першими у команді. А зараз ми проведемо музичну паузу, щоб ви перепочили перед наступним конкурсом. Я буду показувати вам картинки з зображенням птахів і звірів, а ви під музичний супровід будете показувати, як вони рухаються.

(Діти імітують рух лисиці, зайця, миші, лелеки, горобця).

Ведучий. А зараз розпочнемо конкурс « Літературний».

Ваше завдання: пригадати якнайбільше прислів'їв та приказок про природу рідного краю, її охорону.

Приклади:

1. Добре насіння – гарні сходи.
2. Нема бджоли без жала, а троянди без колючок.
3. Мак хоч і чорний, а смачний, а редька біла, та гірка.
4. Полохливий заєць і пенька боїться.
5. За двома зайцями поженешся, ні одного не спіймаєш.
6. Без верби і калини немає України.
7. Кожна лисиця свій хвостик хвалить.
8. Який кущ, така й калина, які батьки, така й дитина.

(Підводяться підсумки конкурсу, оголошується рахунок гри).

Ведучий. Ось і настала черга останнього конкурсу – конкурсу малюнка. Ваше завдання – обрати 3-х дітей з кожної команди, які будуть малювати улюблене дерево або тварину, птаха на великому аркуші паперу.

(Під спокійну мелодію діти виконують творче завдання, а після завершення роботи розповідають про зображене. Журі оцінює малюнки, підводить підсумки конкурсу малюнків. Оголошується кінцевий рахунок гри, визначається переможець. Команда – переможець отримує головний приз – книгу про природу, а всі учасники гри – заохочувальні призи).

Список використаних джерел

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Вища шк., 2002.
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України.
3. Методичні рекомендації про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році.
4. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі / упоряд. Буракова Ю.Д. Х.: Вид. група «Основа». 2009, 204 с.

Мамбреян Неллі Степанівна,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 29 «Ранкова
зірка», м. Хмельницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні все популярнішим стає простий, але напрочуд ефективний метод психолого-педагогічної допомоги – казкотерапія. Символи, образи, закладені в казках та міфах на несвідомому рівні, мають величезний вплив, заряджають невичерпною енергією, надають життєвої сили для подолання будь-яких перешкод, відкривають людині нові, ще незнайомі обрії світосприймання.

В основу казкотерапії покладений найпопулярніший вид усної творчості – казка. Реальне й вигадане, напрочуд гармонійно поєднується в казці, зачаровує дитину на все життя красою народного слова, сповненого мудрості, добра й оптимізму. Казка входить у життя дитини з самого раннього віку, супроводжує протягом усього дошкільного дитинства і залишається з ним на все життя. З казки починається його знайомство зі світом літератури, зі світом людських взаємин і з усім навколишнім світом в цілому. Казки підносять дітям поетичний і багатогранний образ своїх героїв, залишаючи при цьому простір уяві. Моральні поняття, яскраво представлені в образах героїв, закріплюються в реальному житті та взаєминах з близькими людьми, перетворюючись в моральні еталони, якими регулюються бажання і вчинки дитини [2].

Казка, її композиція, яскраве протиставлення добра і зла, фантастичні і явні по своїй суті моральної образи, виразна мова, динаміка подій, особливі причинно-наслідкові зв'язки і явища, доступні розумінню дошкільника – все це робить казку особливо

цікавою і хвилюючою для дітей, незамінним інструментом формування морально здорової особистості дитини.

К.Д. Ушинський назвав казки «першими блискучими спробами» створення народної педагогіки і вважав, що навряд чи хто-небудь був би спроможний «змагатися в цьому випадку з педагогічним генієм народу» [3].

Розповідання історій – найдавніший спосіб людського спілкування і, мабуть, один з найбільш придатних для дітей. Відомий психолог та психотерапевт Д. Бретт зазначав про те, що дорослим варто пам'ятати, що якщо ми хочемо навчити дитину чому-небудь чи передати їй якусь важливу думку, потрібно робити це так, щоб це було зрозуміло і легко сприймалось. Спілкуючись з дітьми, необхідно говорити з ними на мові, що їм зрозуміла – на мові дитячої фантазії та уяви [4].

Заклад дошкільної освіти сьогодні є ідеальним полем для розгортання особистісно-зорієнтованих технологій, оскільки, на відміну від школи, не орієнтований на жорстко фіксований результат, отже, за суттю, покликаний бути розвивальним і охоронним з погляду фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я дитини.

Ефективність використання казки в роботі з дітьми дошкільного віку в значній мірі залежить від підготовленості вихователя, його обізнаності з казковими сюжетами та вміння їх аналізувати. Тому, плануючи використання казки, педагогу слід визначити мораль казки, які почутті вона виховує, продумати завдання, які сприятимуть розвитку мовлення, мислення і уяви математичних здібностей, екологічному вихованню, розвиватимуть моторику руки. Казка забезпечує змістовне, цікаве, радісне виховання та навчання дітей, є засобом всебічного розвитку особистості. Використання казки сприяє вирішенню завдань морального, розумового, екологічного виховання, розвиває мовленнєві та математичні здібності дітей. Важлива роль казки у розвитку усного мовлення дітей дошкільного віку. Тексти розширюють словниковий запас, допомагають правильно

будувати діалоги, розвивають зв'язне і логічне мовлення, збагачують його образність, емоційність [1].

Виховання і навчання починається з казки. Кожна казка – це ланцюжок пригод, незвичайних ситуацій, що виникають у житті персонажів, а от же і їхніх дій щодо розв'язання певних завдань. Без казки – живої, яскравої, яка захоплює свідомість і почуття дитини – неможливо уявити дитячого мислення і дитячої мови. Казкові проблеми та способи їх вирішення сприяють вихованню певних рис людини, підготовці дитини до сприймання світу і Всесвіту. Малюки приходять у світ, щоб пізнати його, зробити добрішим і справедливішим.

Казковий персонаж потрапляє в різні ситуації, розв'язує в перебігові подій казки різні проблеми. Вболіваючи за долю улюблених ними персонажів, діти переймаються почуттями персонажів, бажанням допомогти знайти вихід з тієї чи іншої ситуації [5].

Казка відіграє величезну роль у вихованні вірної усної мови, її текст збільшує словниковий запас, допомагає вірно будувати діалоги, впливає на розвиток зв'язної логічної мови. Широко використовуються видові та родові узагальнюючі поняття (посуд, овочі, рослини, тварини), активізується словник дошкільників за допомогою іграшок, ілюстрацій. Стимулюється вміння дітей вживати епітети, метафори, порівняння, синоніми, антоніми, образні вирази, приказки, прислів'я. Уточнюється розуміння дітьми абстрактних, часових, просторових понять, слів з переносними значеннями, фразеологічних виразів

Дуже часто батьки та вихователі зустрічаються з ситуацією, коли дитина без явних зовні причин стає агресивною, злою, її переповнює бажання ламати, руйнувати все підряд. Здається, що в душі володарює справжній вовк із казки. І та ж таки казка підказує: жорстокість і зло завжди будуть покарані, а отже, доводиться вчитися керувати собою.

Казкотерапія – це метод, у якому казкова форма застосовується для інтеграції особистості, вдосконалення взаємодії з навколишнім світом. Казкотерапія – це психолого-педагогічний

вплив на внутрішній світ як дитини, так і дорослого. Казкотерапія більше зорієнтована на дітей дошкільного віку тому, що вони ще не здатні оцінити події, які відбуваються в реальному житті, та проаналізувати їх для прийняття самостійних рішень. Дошкільники потребують допомоги дорослих. Але і дорослі не завжди вчасно можуть зрозуміти деякі негаразди в житті дітей, адже не завжди мають відповідь на те, що саме спонукало дитину так вчинити [2].

Однією з особливостей казкотерапії є можливість зміщення уваги. Інколи поліпшення може настати вже тому, що фокус уваги зміщується із однієї проблеми на іншу, казкову. Важливим фактом є той, що деякі казки мають терапевтичний ефект і для дітей і для дорослих: читаючи казку, роздумуючи про неї, людина на несвідомо-символічному рівні «запускає».

Групове застосування казкотерапії дає можливість «проживати» казку у вигляді гри чи вистави, що сприяє не лише психічному, а й фізичному оздоровленню дитини. Казка задовольняє наступні потреби дитини дошкільного віку: перша потреба – це потреба в автономії (в кожній казці герой діє самостійно, робить вибір, приймає рішення, надіється тільки на свої сили); друга потреба – потреба в компетентності (герой виявляється здатним подолати найнеймовірніші перешкоди і, як правило, виявляється переможцем, досягає успіху, хоча може терпіти тимчасові невдачі); третя потреба – це потреба в активності (герой завжди активний, знаходиться в дії: кудись йде, когось зустрічає, комусь допомагає, щось видобуває, з кимось бореться, від кого-то тікає) власні внутрішні процеси [3].

В казках відобразилися світогляд народу, його морально-етичні та естетичні принципи, педагогічний геній, багатовіковий досвід виховання підростаючих поколінь. Робота з казкою, тобто казкотерапія – це інтегрована діяльність, у якій дії уявної ситуації пов'язані з реальним спілкуванням, що спрямоване на самостійність, активність, творчість, інтелектуальний розвиток, регулювання дитиною власного емоційного стану. Метою казкотерапії є підведення людини до усвідомлення своєї

внутрішньої сутності, своєї єдності і неповторності, до відчуття гармонії із собою і світом. У процесі казкотерапії людина навчається сприймати себе такою, якою вона є, усвідомлювати себе й кожного як неповторну індивідуальність.

Ефективність роботи по казкотерапії залежить від методичних підходів, які обирає педагог. Одним із важливих моментів у казкотерапії є вибір казки. Можна застосовувати як народні казки, так і авторські. Народними казками зашкодити неможна – вони пройшли через багато поколінь і адаптувалася відповідно до потреб та інтересів дітей. А із авторськими казками потрібно бути обережними: автор переносить у казку свої переживання, комплекси, страхи. Краще підбирати національні казки – вони краще налаштовані на менталітет дитини. Слід враховувати ще і той факт, що казка має нести позитивний заряд емоцій, а не яскраво змальовувати злих, кровожерливих героїв. Для роботи з дітьми дорослий може скласти свою, авторську казку в залежності від тої проблеми, яку необхідно вирішити [4].

Якість робіт з використання казкотерапії залежить і від правильно підібраних ігор, вправ, етюдів. Вони можуть проводитись як самостійно, так і входити до структури спеціальних занять. Спеціально підібрані ігри, вправи, етюди рекомендовано проводити з дітьми з надмірною втомлюваністю, замкнутим характером, неврозами. Не менш важливо використовувати ці прийоми в профілактичній роботі із здоровими дітьми з метою емоційного розвантаження.

Список використаної літератури

1. Атемасова О.О. Психогімнастика. Старший дошкільний вік. Х. : Ранок, 2010. 160 с.
2. Інновації в дошкільній / [Авт.-упор.: Л.Калуська, М.Отрощенко]. Мандрівець, 2010. 376 с.
3. Казкотерапія в роботі з дошкільниками / [Упор. Л.Шик, Г.Гаркуша]. Х. : Основа, 2010. 240 с.
4. Мінаєнко Т. Чарівна казкотерапія. *Психолог дошкільця*. 2011. №10. С. 1-24.

5. Чарупа М. Казка – засіб формування розуміння добра та зла. *Психолог дошкілля*. 2010. № 4. С.53-60.

Матвійчук Жанна Василівна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності 012
Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія;

Сас Олена Олександрівна,

доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, кандидат педагогічних наук,
доцент, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНОЇ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

«Витоки здібностей і обдарування дітей – на кінчиках їхніх пальців. Від пальців, образно кажучи, йдуть найтонші нитки – струмочки, які живлять джерело творчої думки. Іншими словами, чим більше майстерності в дитячій руці, тим розумніша дитина» - стверджував В.О. Сухомлинський.

На думку Дж. Рензулі, «творчість – це особливість поведінки особистості, що виражається в оригінальних способах отримання продукту, досягненні розв'язання проблеми, у нових підходах до проблеми з різних точок зору» [3, с. 6].

Формування творчої особистості одна із ключових питань педагогічної теорії та практики на цьому етапі. Сьогодні нашому

суспільству потрібні нестандартні та різнобічні особи. Нам потрібні люди зі знаннями та творчим потенціалом.

Більшість дорослих можуть досягти у мистецтві трохи більшого, ніж вони знали до того, як їм виповнилося 8 чи 9 років. Розумові навички, такі як мова та почерк, змінюються і вдосконалюються в міру дорослішання людини, але розвиток навичок малювання у більшості людей якимось чином зупиняється в ранньому віці, тоді багато дорослих малюють, як діти.

Мало того, дорослі зазвичай бояться щось малювати. Причина цього явища у загальноприйнятій культурі нашого суспільства. Адже вміти читати та писати набагато важливіше, ніж вміти малювати. Тому не дивно, що діти, які не вміють малювати, перестають займатися образотворчим мистецтвом і перестають розвивати навички малювання після закінчення початкової школи. Існування починається з формування особистості через професійне, сімейне та громадянське становлення.

У процесі будь-якого виду художньої діяльності (малювання, ліплення, аплікація) дитина відчуває різні емоції. Ми задоволені красивими зображеннями, які створюємо, але засмучуємось, коли щось йде не так. Але найголовніше, створюючи образ, дитина набуває різноманітних знань, має більш чітке уявлення про навколишнє середовище, помічає нові властивості предметів у процесі роботи, розвиває творчі здібності, йдеться про навчання набувати та використовувати корисні навички та здібності.

Свобода творчості дошкільника визначається як його художнім виразом і прагненням передати їх у картинках, так і тим, наскільки він володіє засобами малювання. Різні варіанти зображення у супроводі засвоєння технічних прийомів допомагають творчому розвитку.

Формування творчої особистості – одне з найважливіших завдань педагогічної теорії і практики. А це означає, що для управління творчою діяльністю педагогу необхідно мати тонке знання та розуміння того, що така творчість, особливо творчість дитини є не простою, також вихователь повинен знати її деталі та

розуміти безпосередність дітей, а також враховувати самостійність дошкільнят. Як показує практика, повністю вирішити проблему формування творчої особистості лише традиційними формами неможливо [1, с. 3].

Одним з методів, спрямованих на створення умов для творчого самовираження дитини, є організація роботи з дитиною з використанням нетрадиційних прийомів малювання.

Рівень розвитку дрібної моторики та графічних навичок дошкільнят ще не дозволяє їм щільно використовувати виражальні можливості традиційних матеріалів, інструментів та прийомів. Натомість нетрадиційні техніки дають їм змогу отримати бажане зображення завдяки матеріалам, відбитки яких уже є художніми образами або їх частинами [4, с. 9].

На заняттях образотворчого мистецтва рідко використовуються нетрадиційні прийоми зображення і розглядається важливість їх модифікації. З іншого боку, використання нетрадиційних прийомів сприяє багатству знань і уявлень дитини про предмети та їх використання, матеріали, їх властивості та способи роботи з ними.

Нетрадиційні техніки не дозволяють копіювати зразки. Подальший розвиток уяви, творчих здібностей, спонтанності та особистого самовираження. Дитина має можливість розмірковувати над своїми враженнями від навколишнього світу, передавати образи уяви і використовувати різні матеріали їхнього перетворення на реальні форми [2, с. 13].

Висновок. Використання нетрадиційних технік малювання у дошкільних закладах є необхідною складовою освітнього процесу, оскільки нетрадиційне малювання відіграє важливу роль у загальному психічному розвитку дітей. Адже самоцінним є не кінцевий продукт – малюнок, а розвиток особистості: формування впевненості у собі, у своїх здібностях, самоідентифікація у творчій роботі, цілеспрямованість діяльності.

Список використаних джерел

1. Ігнатюк І.О. Розвиток творчих здібностей дітей : навч.-метод. посіб. Харків. 2012. С. 25.

2. Цквітарія Т.А. Нетрадиційні техніки малювання. Інтегровані заняття в ДНЗ : навч.-метод. посіб. Сфера. 2011. С. 30.
3. Moran J. D. Creativity in Young Children. Creativity, Intelligence and Personality. *Annual Review of psychology*. 1981. V. 32. – P. 61–72.
4. Шульга Л.М., Дошкільнята малюють зиму. Використання нетрадиційних технік у дитячій образотворчості. *Дошкільне виховання*. 2019. (№12). С. 9.

Машкіна Людмила Андріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна;

Іванова Софія Олександрівна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності 012
Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

**ПІДГОТОВКА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ
У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

Вступ дитини до нової української школи дуже важливий переломний момент у її житті та її батьків. Дитина, досягаючи певного віку, йде в школу. У 5-6 років відбувається інтенсивний розвиток інтелекту, мовлення дитини, закладається основа пізнавальної діяльності. Це реалізується у таких видах діяльності –

гра, спілкування, малювання, конструювання. При вступі до школи провідною моделлю діяльності є навчальна діяльність. Важливою проблемою дитячої й педагогічної психології стає саме готовність до навчання в школі. Це турбує батьків і вчителів майбутніх першокласників [9].

З початку навчання в школі дитина живе в новому режимі, до якого можливо не готова фізично, емоційно, психологічно. Змінюється соціальна позиція і першокласник має підкорювати свою поведінку встановленим правилам, виконувати вимоги вчителя, займатися чітко окресленими завданнями, досягати результативності у навчанні тощо. Ці завдання передбачають наявність пізнавальних інтересів та свідому мотивацію, якої у дитини може ще не бути. Тривожність дорослих зрозуміла, бо від того, наскільки успішним буде початок шкільного навчання, залежить успішність дитини в наступні роки, її ставлення до школи, навчання і, в кінцевому рахунку, благополуччя в шкільному та дорослому житті. У батьків є можливість підготувати дитину до школи заклавши в неї всі необхідні знання та вміння. Ми обрали проблему підготовки дітей дошкільного віку до навчання у Новій українській школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх працях Л. Виготський, Н. Головань, В. Сухомлинський розглядали проблему готовності дитини до школи [9].

Науковці трактуючи сутність поняття «готовність дитини до школи» вказують, що готовність до навчання в школі являє собою цілісну систему взаємозалежних якостей дитячої особистості, включаючи особливості її мотивації, рівня розвитку пізнавальної, аналітико-синтетичної діяльності, ступінь сформованості механізмів вольової регуляції.

Створення умов для сприятливої адаптації дитини до шкільного навчання, системи безперервного навчання, формування психологічної готовності до школи, виховання і розвиток у кожної дитини позитивного ставлення до себе і до навколишнього світу, пізнавальної і соціальної мотивації,

ініціативності, самостійності є важливими складовими підготовки дитини до школи.

Про педагогічно-методичні аспекти підготовки дітей до школи, переважно її традиційні моделі, розповідають науковці В. Аванесов, Ю. Бабанський, З. Борисова, Р. Буре, Р. Жуковська. У психолого-педагогічній літературі такі терміни, як «підготовка до навчання», «підготовка до школи», «підготовка дітей до школи» часто вживаються як рівнозначні [4].

Так «готовність» розглядається як системоутворююча характеристика (Л. Кондрашова), тривалий чи короткочасний психічний стан особистості внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили (М. Фіцула). Підготовка дітей до школи визначається у дошкільній педагогіці початкової освіти як комплексне багатокomпонентне явище, що включає, зокрема, загальну та спеціальну підготовку, інтегрованим результатом якої є готовність дитини до школи. Ці складові є взаємозумовленими, хоча кожна з них має свою психологічну й педагогічну специфіку [8]. З одного боку, це така організація виховної роботи, що забезпечує достатній рівень загального фізичного і психічного розвитку дошкільника й обумовлює успішне навчання [2]. Аналіз наукової літератури свідчить, що загальна підготовленість дітей до школи підсумовує всебічний розвиток дитини і є результатом тривалої спільної роботи сім'ї і дитячих садків. З іншого боку, належний загальний розвиток сприяє здійсненню спеціальної підготовки до навчання в школі, здобуттю конкретних знань, формуванню вмінь, необхідних для засвоєння навчальних предметів у початкових класах: розрізняти колір, форму, величину, малювати, писати, рахувати, читати.

Вчені, відзначаючи, що готовність до навчання в школі являє собою цілісну систему взаємозалежних якостей дитячої особистості, включаючи особливості її мотивації, рівня розвитку пізнавальної, аналітико-синтетичної діяльності, ступінь сформованості механізмів вольової регуляції. Готовність шестирічних дітей до школи науковці розглядають різнобічно. О. Савченко вважає, що доцільна як загальна, так і спеціальна

підготовка, інтегрованим результатом якої є готовність до навчальної діяльності на етапі завершення дошкільного дитинства, а відтак до школи вступають діти, яким на 1 вересня поточного року виповнилося шість років і які за результатами медичного й психологічного обстеження не мають протипоказань до систематичного шкільного навчання [6]; Г. Лаврентьєва – які набули відповідного особистісного, інтелектуального та фізичного розвитку [5]; О. Матвієнко – котрі мають необхідний психолого-соціальний розвиток значущих психофізіологічних функцій пізнавальної діяльності і здоров'я; Т. Кондратенко, В. Котирло, С. Ладивір – котрі набули комплексу особистісних якостей і властивостей.

Завданням підготовки дитини до нового етапу життя є формування і розвиток необхідних рухових навичок, фізичної і розумової працездатності, пізнавальних здібностей, образного мислення і уяви, словесно-логічного мислення, вміння спілкуватися з однолітками і дорослими, необхідного рівня монологічного та діалогічного мовлення, цілісних уявлень про світ.

Одним із основних принципів Нової української школи є ідея наступності в освіті. Це означає, що процес виховання, навчання і формування особистості починається відразу після народження і триває все життя. Тому дошкільна освіта є обов'язковою основною складовою української системи безперервної освіти. Закладу дошкільної освіти і школі необхідно подбати про поступовість, взаємозв'язок та послідовність принципів навчання й виховання та збереження здобутків попереднього періоду життя.

Концептуальні засади реформи загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року проголошують побудову освіти усіх рівнів з максимальним урахуванням індивідуальних фізичних, психологічних, інтелектуальних особливостей дитини кожної вікової групи [3].

Серед ключових компонентів формули Нової української школи:

– новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації дитини в

суспільстві. Дошкільна ланка закладу в старшій групі працює за оновленою програмою «Впевнений старт», яка забезпечує фундамент успішності дитини в умовах нової соціальної ситуації розвитку та готовність до систематичного навчання в Новій українській школі;

– наскрізний процес виховання, спрямований на формування соціально-моральних цінностей. З метою реалізації даного компоненту проводяться різноманітні заходи;

– педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;

– дитиноцентризм, орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;

– нова структура школи, що сприятиме засвоєнню нового змісту і формуванню життєвих компетентностей.

Готуючись до першого класу, потрібно постаратися охопити всі необхідні вміння та навички для формування бази знань майбутніх першокласників. Будь-яка навичка, необхідна для успішного навчання та соціалізації, не приходить відразу, тому ми плануємо та готуємося до школи рівномірно, розподіляючи навантаження.

Гра, як підготовка до школи. Саме гра підвищує концентрацію, стабільність процесу, збереження пам'яті та легкість уяви. Безпосереднє навчання на занятті необхідно поєднувати з різноманітними іграми та ігровими прийомами, що розвивають інтерес дітей. Гра буває різною. Сюжетно-рольова гра розвиває колективізм і дозволяє дитині навчитися будувати відносини і вирішувати виникаючі конфлікти. Діти дотримуються дорослого життя, системи поведінки та обов'язків, виконують інструкції дорослих, а головне, все відбувається легко і добровільно, без примусу.

Почесне місце в підготовці до школи займають скульптура, аплікація, малюнок і конструювання. Ці заняття розвивають уявлення про світ, предмети, тварин і людей. Це також розвиває здатність уявляти предмети у голові. Малюючи, діти відчують радість творчості та самовираження. Будівництво з кубиків

вимагає вирішення інженерних завдань, тому вони навчаються відповідати на багато питань.

Педагоги-дошкільники також мають переосмислити свої підходи до підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі [1].

Фізична готовність, відповідний стан здоров'я дитини – це одна з основних передумов її успішного навчання в школі. Біологічна зрілість – досягнутий рівень дозрівання організму дитини. Необхідно приділити увагу антропометричним показникам дитини (вага, зріст, зміна молочних зубів на постійні тощо).

Важливою складовою готовності дитини до школи є її психологічна готовність. Дитина має розуміти, що в школу вона йде не лише гратися з друзями, а й одержувати нові знання та вміння, також має вміти спілкуватися та працювати в групі. Варто виховувати в дитини не лише лідерські якості та навички, а й уміння за потреби поступатися. Дитина має бути терплячою до інших. Психологічна готовність дитини до школи передбачає розвиток її емоційно-вольової сфери [1].

До школи потрібно готуватися, але не варто вивчати програму Нової української школи заздалегідь, ще до початку навчального року. Не кожна дитина може успішно навчатися в школі. Шлях розвитку кожної дитини індивідуальний. Для батьків – головне навчати основ, необхідних для успішного навчання та взаємодії з майбутніми однокласниками.

Під час підготовки дитини до школи бажано забезпечити умови для її загального розвитку, зокрема:

- дбати про фізичне здоров'я дитини;
- збагачувати життєвий досвід дитини;
- закріплювати побутові навички та розширювати межі самообслуговування і самостійності дитини;
- розвивати мовлення дитини;
- навчати дитину спостерігати, думати, осмислювати побачене та почуте;

– учити дитину висловлювати свою думку та поважати думку інших;

– поступово формувати зацікавленість до навчання і позитивне ставлення до школи [1].

Якщо ви перестараетесь і дасте занадто багато знань, це може дати зворотній ефект і призвести до втрати інтересу, тому що дитина просто нудьгуватиме на уроці. Крім стандартної підготовки дошкільнят до школи, рекомендуємо знати, що буде входити до навчальної програми, за якими підручниками та методиками навчатимуться першокласники.

Варто пам'ятати, що дитина не народжується школярем, готовність до школи – це комплекс здібностей, які піддаються корекції. Процес формування цих здібностей потребує дбайливого ставлення дорослих до дитини, і насамперед батьків. А виховувати дитину – це мистецтво, адже процес виховання – це безперервна робота серця, розуму та волі батьків [1].

Висновки. Дошкільна освіта і початкова освіта повинні розвиватися гармонійно. Удосконалити форми організації та методи навчання. Тоді дистанція між дитячим садком і школою зникає, а складний етап у житті дитини стає комфортним і послідовним. Основними принципами успішної підготовки дітей до школи – регулярність, відсутність примусу та дотримання конкретних правил. Це дозволить малюкові домогтися необхідних результатів та прищепить дисципліну, яка знадобиться для регулярних занять в школі. Звичайно, важливо, щоб дитина пішла в школу фізично та психологічно підготовлена. Їх зміст містить у собі певну систему вимог, які будуть пред'явлені дитині під час навчання, і важливо, щоб вона був здатна з ними впоратися. Саме це має знати дитина йдучи в перший клас.

Список використаних джерел

1. Готовність дитини до НУШ: важливі аспекти! URL: <https://dnz6.edu.vn.ua/nash-budn-ta-rozvagi/439-qgotovnist-dytyny-do-nush-vazhl-yvi-aspektyq.html> (дата звернення: 05.11.2022).

2. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 06.11.2022).
3. Концепція «Нова українська школа». Чинники якісної початкової освіти. URL: <https://naurok.com.ua/konceptsiya-nova-ukra-nska-shkola-chinniki-yakisno-pochatkovovo-osviti-235953.html> (дата звернення: 05.11.2022).
4. Мартін А. М. Підготовка дітей до школи в умовах дошкільного навчального закладу URL: http://koipro.in.ua/arhiv/druk/tararaka217_84.pdf#page=13 (дата звернення: 05.11.2022).
5. Програма для дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / Н.В. Гавриш, Т.В. Панасюк, Т.О.Піроженко, О.С. Рогозянський, О.Ю. Хартман, А.С. Шевчук; за заг. ред. Т.О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80с.
6. Савченко О.Я. Новий етап розвитку початкової школи. *Дошкільне виховання*. 2007. № 1. с. 6-10.
7. Стратегія підготовки дитини дошкільного віку до навчання у школі. URL: <https://vseosvita.ua/course/stratehiia-pidhotovky-dytyny-doshki-lnoho-viku-do-navchannia-u-shkoli-69.html> (дата звернення: 04.11.2022).
8. Тураш Л., Вороніна Т. Дошкільна освіта в Україні: Нормативно-правове регулювання. Київ: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Галіцина, 2006. 120 с.
9. Як підготувати дитину до школи: поради батькам. URL: <https://www.chaspik.ua/blog/yak-pidgotuvati-ditinu-do-shkoli-poradi-batkam/> (дата звернення: 06.11.2022).

Мельничук Руслана Анатоліївна,
викладач кафедри педагогіки,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія, м. Хмельницький, Україна

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКАМИ ОСВІТИ

У період активного упровадження Нової української школи, ключовим компонентом якої є педагогіка партнерства, важливою залишається проблема наступності. Успіхи освіти у закладі загальної середньої освіти залежить від якості отриманих знань та сформованих навичок здобутих у закладі дошкільної освіти, від рівня розвитку пізнавальних інтересів й активності дитини. Особливого значення наразі набуває проблема визначення загальних принципів наступності між ступенями освіти на засадах педагогіки партнерства.

Проблема наступності на засадах педагогіки партнерства між дошкільною та початковою ланками освіти з року в рік не втрачає актуальності. Розбудова Нової української школи має за мету підвищення якості й конкурентоспроможності освіти в нових економічних, соціокультурних умовах, інтеграцію її до європейського та світового освітнього простору [1; 5].

Реалізація принципу наступності між дошкільною та початковою ланками освіти розглядала низка науковців. Методологічні засади наступності, педагогічні основи та способи забезпечення у свої дослідженнях розкривали Л. Артемова, О. Вашуленко, А. Депенчук, М. Кухта, Н. Лисенко, О. Савченко, Г. Тарасенко та ін. Взаємодію між учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства висвітлена у працях українських вчених, а саме: В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, В. Бондар, А. Вовк, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Кузь, Д. Пащенко, О. Савченко, В. Сухомлинський, А. Хуторський, М. Ярмаченко.

Для розкриття педагогіки партнерства як ключового елемента реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками освіти варто розглянути основні поняття даної проблеми, зокрема: «партнерство», «педагогіка партнерства», «наступність».

Термін «партнерство» визначається з кількох точок зору. Так, І. Бех розглядає партнерство як систем взаємин, яка відбувається у процесі спільної діяльності [2, с. 6]. М. Левківський визначає як форму спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації [4, с. 8]. Як спосіб взаємин, за яких зберігаються права кожної із сторін, чітко узгоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівноправності досліджував Н. Бібік [5, с.11].

Аналіз даного поняття засвідчує його багатоаспектність. На основі визначення терміну «партнерство», на нашу думку, найбільш цілісним тлумаченням поняття «педагогіка партнерства» є визначення Н. Бібік, згідно з яким – це чітко визначена система взаємин усіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, учителів, управлінців), основою якої є принцип добровільності; ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (прав та обов'язків) та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін; передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результати.

Низка вчених, зокрема: І. Бех, Н. Бібік, Г. Назаренко вказують на те, що педагогіка партнерства базується на повазі до особистості; доброзичливості та позитивному ставленню; довірі у стосунках; принципі «діалог – взаємодія – взаємоповага»; розподіленому лідерстві (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); соціальному партнерстві (рівність сторін, добровільність взяття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [2, с. 10].

Наступність – це зв'язок між різними етапами розвитку, позначений системністю, спрямованістю, незворотністю, а у більш загальному вимірі наступність як філософська категорія

тракується як об'єктивна закономірність розвитку природи, суспільства й пізнання, що забезпечує діалектичну єдність усталеності та змінюваності, збереження й відтворення, творення й руйнування та ґрунтується на діалектичних законах заперечення й переходу кількісних змін у якісні [3].

Наступність дошкільної та початкової ланок освіти – двобічний зв'язок, який передбачає з одного боку, спрямованість освітньої роботи в закладі дошкільної освіти на ті вимоги, які будуть висунуті до дітей в школі; з іншого боку – опору вчителя на досягнутий старшими дошкільниками рівень компетентності, знань, вмінь, навичок і активне використання їх в освітньому процесі.

Одним із шляхів реалізації наступності дошкільної та початкової ланок освіти є партнерська взаємодія. У процесі такої діяльності доцільно проводити спільні заходи.

Спільна робота між освітніми закладами – це, з одного боку, робота закладу дошкільної освіти і закладу загальної середньої освіти, а з іншого – спільна робота ЗЗСО, ЗДО та батьків, співпраця вчителів з вихователями.

При визначенні заходів спільного плану варто врахувати особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку та молодшого шкільного віку, а також зміст дошкільної та початкової освіти. Усі заходи мають бути спрямовані на те, щоб під час їх реалізації педагоги навчальних закладів змогли зрозуміти усі особливості та відмінності як розвитку дітей, так і організації освітнього процесу з ними. Плануючи проведення спільних заходів для педагогів закладу дошкільної освіти та початкової школи, доцільно звертають увагу на те, щоб аспекти взаємодії носили інформаційно-просвітницький, практичний, методичний характер [6, с. 61].

Ефективною формою співпраці є взаємовідвідування вчителями та вихователями відкритих занять з дітьми старшого дошкільного віку та уроків у початковій школі. Така форма роботи дає можливість педагогам закладів дошкільної освіти та вчителям ближче познайомитись із програмами, методами, прийомами

розвитку, виховання і навчання старших дошкільників та учнів початкової школи.

Наступність у роботі закладів освіти полягає й у взаємодії дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, що передбачає проведення різних спільних заходів, під час яких вони мають можливість не лише ознайомитися з приміщеннями навчального закладу, умовами перебування, навчання, а й познайомитися одне з одним, поспілкуватися.

Важливо, у процесі такої взаємодії надати дітям старших дошкільних груп відвідати початкову школу. Під час таких екскурсій до школи діти знайомляться з вчителями початкових класів, спілкуються зі школярами, а також можуть спробувати себе в їх ролі.

Роль батьків у підготовці дітей до школи величезна: дорослі члени сім'ї виконують функції і батьків, і вихователів, і вчителів. Однак не всі батьки в умовах відірваності від дошкільної установи можуть забезпечити повну, підготовку своєї дитини до шкільного навчання, засвоєнню шкільної програми. Тому значну роль в забезпеченні готовності відіграє співпраця батьків із закладами освіти. Тільки спільними зусиллями з батьками можна досягти успіху у перехідному періоді дошкільників у шкільне середовище.

На засадах педагогіки партнерства варто організувати зустрічі батьків вихованців старших груп з вчителями початкової школи під час загальних та групових батьківських зборів на початку або в кінці навчального року. Батьки матимуть можливість познайомитись з майбутніми класними керівниками дітей, особливостями організації освітнього процесу в першому класі, отримати відповіді на питання, що хвилюють [6, с. 63].

З батьками майбутніх першокласників доцільно провести онлайн-консультації, круглі столи, практикуми, майстер-класи; анкетування батьків майбутніх першокласників з питань підготовки дітей до школи; сімейні вечори, тематичні дозвілля.

Таким чином, партнерська взаємодія учасників освітнього процесу закладу дошкільної освіти та закладу загальної середньої

освіти сприятиме реалізації наступності та ефективності освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / під наук. керівн. Піроженко Т.О., авт. кол-в: Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П. та ін. 2021. 37 с. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20

[Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf).

2. Бєх І. Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. *Початкова школа*. 2018. №1 С.5–10.

3. Волинець К. І. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості. *Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology*. 2016.№ 40 (4). С. 84–88.

4. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Житомир: ЖДУ, 2004. 199 с.

5. Нова українська школа: поради для вчителя / під. заг. ред. Бібик Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

6. Тарапака Н., Клепацька О., Черноштан А. Проблеми наступності в підготовці старших дошкільників до навчання в умовах Нової української школи. *Педагогічний вісник*. 2022, №1–2. С. 60–65.

Мисик Олеся Станіславівна,

старший викладач кафедри
дошкільної педагогіки, психології та
фахових методик, кандидат
педагогічних наук, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

КОНСТРУКТИВНО-МОДЕЛЮВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Конструктивно-моделювальна діяльність є особливим видом діяльності, що відіграє важливу роль у всебічному розвитку дітей дошкільного віку.

Термін «конструювання» походить від латинського слова «construere», що в перекладі означає – створювати що-небудь у певному складі; установлювати певний склад чогось.

Якщо говорити про дитяче конструювання та моделювання, то у дошкільнят воно реалізується в діяльності, в процесі якої вони будують, ліплять, складають, інтегрують, створюють нові зразки (моделі). Це можуть бути вироби з паперу, пластиліну, іграшок, дерева, картону, глини, мастики, пластика тощо. Причому, все це діти роблять не тільки планово, згідно з програмою навчання дошкільника, а ще й під час підготовки до різних свят.

Конструюючи, дошкільник вчиться не тільки розрізняти зовнішні властивості предметів чи зразків; у нього розвиваються пізнавальні та практичні дії. У конструюванні дитина, крім зорового сприйняття предмета, реально, практично розбирає зразок на деталі, а потім збирає їх в модель (так в дії дошкільник здійснює аналіз та синтез) [3].

У дошкільному віці процес створення конструкцій, особливо з будівельного матеріалу, тісно пов'язаний з грою. Це друга особливість дитячого конструювання, яка дозволила дослідникам назвати його грою з будівельним матеріалом, об'єднавши тим самим різні за своєю суттю діяльності дітей: гру і конструювання.

На думку І. Андрєєвої та А. Темербекової [3] конструктивно-моделювальна діяльність має такі характеристики:

Просторовість. Діти, конструюючи, повинні достатньо добре орієнтуватися в просторі, розуміти, що просторові фігури володіють деякою об'ємністю, їх можна помацати руками, відчутти, визначити їх форму та розмірні характеристики. Саме тут у дітей формуються такі поняття як «більше» і «менше», «ближче» і «далі».

Конструктивність. Розуміють як можливість що-небудь конструювати, комбінувати, що в цілому сприяє формуванню просторової уяви та просторового мислення. Ця діяльність спрямована на вивчення геометричних форм і фігур (трикутник, квадрат, прямокутник тощо) та їх властивостей. У конструктивній діяльності дошкільник знайомиться з поняттями «частина», «частка», «елемент». З'являється можливість познайомитися з просторовими формами, такими як піраміда, призма тощо.

Комплексність. Розуміння дошкільником отриманого продукту як деякого цілісного єдиного комплексу, що допомагає йому усвідомити той факт, що отриманий продукт є комплексом, до якого входять певна кількість елементів. При відсутності одного з них конструкція може розвалитися, і навпаки, зайві елементи, з яких складається продукт, можуть перешкодити скласти цю конструкцію. Тут у дошкільника формуються поняття «багато» і «мало», «необхідність» і «достатність».

Стійкість. Конструювання розвиває вміння бачити предмет і на досвіді переконатися, що одні деталі стійкі в будь-якому положенні, а інші – не завжди. Їх стійкість пов'язана з положенням у просторі. Крім того, на міцність конструкції, побудованої дитиною, впливають різні поєднання деталей, причому більш міцні конструкції створюються з просторових елементів [1, с. 52].

Отже, конструювання та моделювання – це практична діяльність, що побудована на з'єднанні окремих частин з метою отримання цілого предмету. В контексті діяльності дітей, конструювання та моделювання – це створення будівель з будівельного матеріалу, а також виготовлення виробів, площинних

аплікацій, викладання зображень із паличок, створення проектів, макетів, моделей з конструктора тощо.

У конструктивно-моделювальній діяльності виділяють такі типи:

Конструювання за зразком відбувається по-різному. Найпростіший варіант, коли при дітях будують цей зразок. Дитина бачить процес побудови конструкції, в якості якої можуть виступати літак, вантажівка, вежа. Більш складним є варіант, коли зразок вже зібраний, тоді перед дитиною ставиться завдання – спочатку досліджувати зразок, виокремити з зібраного зразка окремі деталі, а потім вже виконувати ці дії. Найскладнішим є варіант, коли зразком виступає малюнок або зображення.

Конструювання за задумом вимагає від дитини зайнятися ігровою діяльністю, для здійснення якої потрібні споруди не тільки зі спеціального будівельного матеріалу (наприклад, кубиків), але і з будь-яких інших 14 предметів. Використання будівель в грі надає великий практичний сенс конструюванню дітей і змінює характер діяльності, а саме: діти починають конструювати не лише заради того, щоб їх споруда була схожа на який-небудь предмет, але і для того, щоб пограти з цією спорудою.

При конструюванні за моделлю дітям в якості зразка дається модель, в якій обриси окремих складових її елементів приховано (наприклад, конструкція заклеєна білим папером). У даному випадку дитині пропонують певну задачу, але не дають способів її рішення. Постановка таких задач перед дошкільниками є ефективним способом активізації їх мислення. Конструювання за моделлю є ускладненим різновидом конструювання за зразком.

При конструюванні за темою дітям пропонують загальну тематику виробів («птаха», «тварини», «транспорт», «місто» тощо) і вони самі створюють задуми конкретних виробів, обирають матеріал та способи їх виконання. За своїм характером ця форма конструювання наближена до конструювання за задумом і відрізняється від неї тим, що задуми дітей обмежуються певною темою. Основна мета організації конструювання за визначеною

темою полягає в актуалізації та закріпленні знань, умінь і навичок, а також в реалізації захоплення цікавою для них тематикою.

Конструювання за умовами має свою специфіку: дитина починає будувати конструкцію не на основі зразка, а на основі умов, які висунуті. Слід зазначити, що конструювання за умовами вимагає від дитини чіткої організації дій, сприяє розвитку творчості та ініціативи. Конструювання за умовами привчає дитину дотримуватися умов, дисциплінує його діяльність, розвиває у дитини інтерес до варіативності.

Конструювання за найпростішими кресленнями і наочними схемами створює можливості для розвитку внутрішніх форм наочного моделювання. Ці можливості можуть успішно реалізовуватися у навчанні дітей побудови простих схем, що відповідають зразкам будівель, а потім навпаки, практичного створення конструкцій за простими схемами, 15 кресленнями. Однак діти, як правило, не вміють виділяти площинні проекції об'ємних геометричних тіл (деталей будівельного матеріалу). Для подолання таких труднощів є розроблені спеціальні шаблони (В. Брофман), які діти можуть використовувати для побудови наочних моделей (схем), що відображають їх конструктивні задуми. В результаті такого навчання у дітей розвивається образне мислення і пізнавальні здібності [3].

Л. Журенко [2] виділяє загальні показники творчого конструювання як процесу діяльності та його продукту, це:

– створення «образів» конструкцій – їх кількість, варіативність, новизна, оригінальність, виразність, ступень віддаленості створюваного образу від запропонованого, наділення одних і тих самих образів різними властивостями;

– вміння будувати різні образи на одній основі;

– вміння виокремлювати спочатку ціле, а потім частини;

– інтелектуальна активність і захоплення дітей пошуковою діяльністю;

– емоціональне ставлення до виконання завдань.

Конструктивно-моделювальна діяльність – це практично спрямована діяльність на отримання певного, реального продукту, завчасно задуманного і який відповідає його функціональним властивостям. Конструювання відноситься до числа тих видів діяльності, які мають моделюючий характер. Моделювання визначаємо як процес створення моделі будь-якого предмета за кресленням або зразком. Серед типів конструктивно-моделювальної діяльності виділяємо конструювання за: зразком; задумом; заданою темою; моделлю; умовами; найпростішими кресленнями і наочними схемами. Названі типи чергуються залежно від освітніх завдань, ситуації та віку дітей.

Список використаних джерел

1. Безпала С., Безпала М., Губко М. Розвиток конструкційних здібностей дітей за допомогою конструкторів LEGO Education. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 8. С. 51-56.
2. Журенко Л. Творче конструювання як засіб інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку. URL: http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pedagogica/51493.doc.htm
3. Загородько О. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку. *Педагогіка. Вісник Інституту розвитку дитини*. URL: 71
<http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15513-rozvitok-tvorchix-zdibnostej-uditej-doshkilnogo-viku.html>

Незнаюк Юлія Сергіївна,

здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Культура поведінки – це невід’ємна частина світової цивілізації, складова частина загальної культури людства. Норми поведінки визначають, що в діях члена суспільства загальноприйнято і допустимо, а що ні. Єдині і загальноприйняті правила забезпечують високий рівень взаємин і спілкування в суспільстві. Культура поведінки важлива частина загальнолюдської культури, моральності, моралі. Тому так важливо навчити дитину скрізь і в усьому поважати суспільство в цілому і кожного його члена окремо ставитися до них так, як він ставитися до себе і щоб інші так само ставилися до нього. Бути культурним, вихованим не є надбанням вибраного кола людей. Стати гармонійною особистістю, вміти гідно поводитися в будь-якій обстановці - право і обов’язок кожної людини. З правилами хорошого тону необхідно знайомити дітей з раннього віку і продовжувати протягом усього дитинства [5].

Спираючись на раніше засвоєні дітьми навички культурного поведінки (у вигляді проявів ввічливості, уваги і симпатії до однолітків і дорослих, елементарних навичок надання їм допомоги, привітних форм спілкування і т. д.), потрібно навчити розуміти сенс і значення тих чи інших правил етичної поведінки людини і в доступній формі розкривати їх [2].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з даного питання показав, що цією проблемою займалися А.В. Мудрик, Р.С. Буре, Т.Н. Миколаєва, С.І. Іларіонов, В.А. Доскін, С.А. Козлова та інші.

У наш час можна спостерігати велику кількість дітей дошкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку. В подальшому, саме в таких дітей виникають ускладнення при навчанні в школі, при спілкуванні з дорослими та однолітками тощо. Суттєво порушується весь хід поведінкового і когнітивного становлення особистості при індивідуальному розвитку дитини.

Поняття «розумова відсталість» у вітчизняній спеціальній психології розуміється як стійке порушення пізнавальної діяльності, що виникло в результаті органічного ураження головного мозку.

Порушення інтелектуального розвитку є особливою формою психічного недорозвинення, яка виникає з різних причин: патологічної спадковості, хромосомних аберацій (порушень), природової патології, органічного ураження ЦНС під час внутрішньоутробного розвитку або на ранніх етапах постнатального розвитку або в період до трьох років (тобто до становлення мовлення). При олігофренії органічна недостатність мозку має не прогресуючий характер, дії шкідливого фактора значною мірою вже призупинились, і дитина здатна до розвитку який підпорядковується загальним закономірностям формування психіки, але має свої особливості, зумовлені типом порушень ЦНС та їх наслідками, тобто розвиток здійснюється уповільнено, атипово. Діти з олігофренією складають значну частину розумово відсталих дітей [3].

Розвиток дитини із порушенням інтелектуального розвитку тягне за собою якісні зміни у функціональній організації дитячого внутрішньо-індивідуального мозку, тіла та поведінки, а також супутні зміни у відносинах між дітьми та їх соціально-культурно організованим досвідом.

Як і у навчанні, так і у вихованні поведінки слід враховувати взаємодію біологічного і соціального факторів щодо розвитку дитини. Відомо, що супутні ознаки розумової відсталості (відхилення третього порядку), до яких відносяться різні порушення характеру і поведінки, піддаються педагогічній корекції, тобто вони взагалі не є обов'язковими для цих дітей. У

більшості випадків вони виникли у результаті неправильної взаємодії розумово відсталої дитини із середовищем; під впливом соціальних факторів, які не враховували особливостей цієї дитини, і не мали на меті формування у неї правильних норм поведінки [1].

Методологічною основою виховної роботи і її оптимістичної перспективності є вчення Л.С.Виготського про те, що, по-перше, водночас з дефектом виникають і компенсаторні можливості для його подолання, а по-друге, у розумово відсталої дитини окрім вад є і багато позитивного. Ці можливості та позитивні резерви особистості дитини і мають бути використані у якості фундаменту виховання.

Процес виховання розумово відсталих дітей ускладнюється певними особливостями їхнього психофізичного розвитку, окремими суб'єктивними факторами, неврахування яких може призвести до погіршення структури дефекту. Тому у вихованні дітей слід їх враховувати і коригувати.

Особливості психофізичного розвитку дітей з вадами інтелекту, що ускладнюють процес їхнього виховання: порушення пізнавального розвитку ускладнюють правильне самостійне узагальнення тих поведінкових дій, які стають основою переконань і регулюють поведінку; зниження здатності до конкретизації узагальнень призводить у цих дітей до розходження між словом і ділом; здатність до узагальнення та закріплення в свідомості соціально ціннісних поведінкових актів пов'язана із такою особистісною якістю дитини, як критичність мислення; причиною порушень поведінки у дітей з вадами інтелекту часто є невміння розібратись у ситуації, усвідомити причиново-наслідкові зв'язки між мотивом вчинку і його результатом [4].

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що наявність особливостей розумово відсталих дітей, зумовлених впливом біологічного фактору, не означає, що ці діти не підлягають вихованню, а навпаки – підкреслює необхідність створення спеціальних умов, використання корекційних методів,

які послабляють дію первинного дефекту і дозволяють підготувати дошкільників до самостійного життя.

Методи виховання – це способи педагогічного впливу на вихованців, спрямовані на досягнення бажаного рівня їхньої вихованості. Методи виховання застосовуються не лише у процесі позакласної виховної діяльності, а й на уроках, при виконанні режимних моментів, тобто у процесі будь-яких видів життя і діяльності розумово відсталої дитини.

Реалізація першої групи методів спрямована на формування в дошкільників системи поглядів і переконань. Про важливість цієї мети говорив Л.С. Виготський: «Розуміти, як слід правильно вчинити, ще не означає зробити правильно. Проте моральне оздоровлення нашої поведінки має починатись саме з оздоровлення думок». До методів формування моральних знань відносяться: розповідь, пояснення, переконання, приклад, читання і обговорення літературних творів на морально-етичну тематику, морально-етична бесіда [3].

Наступна група методів спрямована на формування у розумово відсталих дітей навичок і звичок моральної поведінки, досвіду взаємостосунків, організацію їхньої діяльності. Вони сприяють формуванню єдності свідомості і поведінки, без чого весь процес виховання є неможливим. Для цього використовуються наступні методи: вправи, привчання, рольова гра, доручення.

Для стимулювання поведінки та діяльності розумово відсталих вихованців використовують заохочення та покарання.

Отже, при вихованні культури поведінки у дитини з порушенням інтелектуального розвитку потрібно враховувати особливості її пізнавальної діяльності, створити спеціальні умови, використовувати корекційні методи, які послабляють дію первинного дефекту і дозволяють підготувати дошкільників до самостійного життя та встановити розуміння поняття «культура поведінки».

Список використаних джерел

1. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навч. посіб. для вищ. навч. закладів., К.: Освіта, 1998.
2. Кульчицька О.І. Батькам про виховання культури дітей, К.: Радянська школа, 1980. 126 с.
3. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. для студентів на пряму підготовки «Дошкільна освіта», К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
4. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник С. П. Миронова. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ ім. І. Огієнко, 2015. 311 с.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник К.: Академвидав, 2006

Нікіпчук Світлана Трохимівна,

вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 32 «Росинка»,
м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СЕНСОРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Сенсорне виховання – сукупність педагогічних заходів, спрямованих на розвиток діяльності органів чуттів дитини. Потреба сенсорного виховання зумовлена значенням чуттєвого пізнання в розвитку людини. В дошкільній педагогіці основна увага приділяється формуванню різноманітних сенсорних здібностей. Сенсорне виховання сприяє всебічному розвитку особистості, є основою успішного розумового виховання, фізичного, естетичного виховання, морального виховання. У зв'язку з тим, що в дитинстві сенсорні процеси інтенсивно

розвиваються, сенсорне виховання у цей період набуває особливо важливого значення. В різних видах діяльності у конструюванні, малюванні, ліплення, співах тощо – дитина вчиться узагальнених способів спостерігання (розглядання, вислуховування і зіставлення) предметів. Велику роль у сенсорному вихованні відіграють мовлення, словесні вказівки й позначення. Сенсорне виховання має важливе значення для практичної, особливо художньо-творчої діяльності людей [3]. Сенсорне виховання спрямоване на формування повноцінного сприйняття довкілля, слугує основою пізнання світу, першою щабелькою, якого чуттєвий досвід. Сенсорний (від лат. Sensus – почуття, відчуття) – чуттєвий, пов'язаний із відображенням дійсності за допомогою відчуттів і сприймань.

Сенсорно-перцептивний розвиток у ранньому віці пов'язаний із вдосконаленням здатності дитини вирізняти якомога більшу кількість ознак у предметах. Спеціальною пізнавальною дією при цьому виступає обстеження, яке у малюка ще дуже недосконале (непослідовне, фрагментарне). Накопичення чуттєвого досвіду дитини призводить до розвитку впізнавання, в якому інтегровані пам'ять та сприймання. При цьому дитина орієнтується на якусь найбільш помітну зовнішню ознаку, а не на їх систему. Тому, наприклад, вона перестає впізнавати когось із знайомих дорослих, коли він змінив забарвлення волосся, або прийшов у капелюсі тощо. Досвід дитини ще дуже обмежений, тому сприймання часто втрачає свою предметність: малюк досить тривало й зосереджено розглядає зображення догори ногами, не звертаючи уваги на розташування предметів [2].

Активність дитини виявляється переважно у вигляді предметно-маніпулятивних ігор, у формі ситуативно-ділового спілкування з дорослим, тому найкраще вона розрізняє саме ті ознаки предметів, які виступають умовою практичних дій із ними: форму й величину. Малюк впізнає свої черевики серед дорослого взуття, бо вони маленькі. Набагато відстає розрізнення кольорів.

Сенсорно-перцептивні процеси інтенсивно розвиваються у дитини віком від 3 до 7 років, набуваючи якісно нових

властивостей. Сприйняття набуває цілеспрямованого, організованого, довільного характеру, тобто в дитини формується перцептивна діяльність. Головним її елементом виступають обстежувальні дії, що зароджуються ще у ранньому віці, а у дошкільника набувають послідовного та опосередкованого характеру, здійснюються за допомогою спеціальних засобів – сенсорних еталонів [1].

Основне місце в сенсорному розвитку дитини починаючи з 3 років займає оволодіння сенсорними еталонами кольору, форми, величини. Сенсорні еталони – це психічні образи, що містять уявлення про чуттєво сприймані властивості об'єктів. Властивості сенсорних еталонів: узагальненість (у них закріплені найістотніші, головні якості); усвідомлюваність (за образом-еталоном закріплено назву – слово); системність (фонема рідної мови, спектр кольорів, шкала музичних звуків, система геометричних форм і ін.).

У процесі здійснення дошкільником різних видів діяльності за умови педагогічного керівництва формується спостереження – цілеспрямоване сприймання, що будується за певними правилами.

Поступово педагог учить дитину постановці цілей спостереження і контролю за процесом їх досягнення. Як зазначають психологи, вже у середньому дошкільному віці продуктивна діяльність передбачає цілеспрямоване спостереження, яке дорослий організовує у такому порядку: предмет сприймається в цілому; виділяються його головні частини, визначаються їх властивості (форма, величина й ін.); встановлюються просторові взаємозв'язки частин (вище, нижче, справа, зліва); розрізняються дрібні деталі та визначається їх просторове співвідношення з основними частинами; повторне цілісне сприйняття предмету.

Спостерігаючи за різними предметами, вирізняючи їх ознаки, дитина намагається осмислити їх з позицій свого досвіду. Процес інтерпретації сприйманого набуває варіативності та гіпотетичності. Наприклад, відомий дошкільникові предмет або ситуація знаходять послідовні інтерпретації. Так, іграшковий

бегемотик, що ковтає кульки, одержує пояснення: живе в зоопарку й їсть цукерки, які йому принесли відвідувачі; захворів й тому ковтає пігулки, вітаміни; працює жонглером й готує цирковий номер. Зовні іграшка залишається незмінною, але сприймане переосмислюються у кількох варіантах, зв'язуючись з різним змістом життєвого досвіду дітей. У цьому випадку іграшка слугує опорою в актуалізації уявлень та в їх оригінальній структуризації у зв'язку з даною ситуацією.

Узагальнюємо особливості сенсорно-перцептивного розвитку в ранньому віці:

- розрізнення ознак предметів проявляється як впізнавання, в якому інтегровані процеси пам'яті та сприймання;
- найкраще дитина розрізняє форму й величину предметів, які є умовою її предметних дій;
- розвиток орієнтувальних дій відбувається при переході від практичного примірювання до зорового співвідношення предметів за їх ознаками і до порівняння з використанням уявних мірок-образів;
- засвоєнню слів на позначення ознак (прикметників) сприяють вправи на вибір предмета за названою дорослим ознакою;
- створюється основа для подальшого засвоєння сенсорних еталонів: успіхи у розвитку сенсорно-перцептивної сфери дошкільника досягаються на основі характерних для віку видів діяльності та форм спілкування;
- розвиток сприймання відбувається на основі орієнтувально-обстежувальної діяльності;
- провідним різновидом обстежувальної дії дошкільника є акт роздивляння, який набуває самостійності;
- формуються системи сенсорних еталонів;
- сприйняття інтелектуалізується (зростає його диференційованість та інтегрованість із мовленням, мисленням, пам'яттю);

– зростання загального рівня особистісної довільності проявляється як набуття сприйманням цілеспрямованості, керованості, планованості та його перехід до спостереження.

Таким чином, працюючи з дітьми, враховуємо в освітньому середовищі особливості, щоб діти краще засвоювали властивості предметів, оточуючого світу.

Список використаних джерел

1. Розвиток пізнавальних здібностей в процесі дошкільного виховання. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.pdf
2. Максименко Н. Сенсорне виховання дошкільників з порушенням слуху. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32307114.pdf>

Новак Олена Мусіївна,

доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, кандидат педагогічних наук, доцент, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

ОБСТЕЖЕННЯ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Одним із головних напрямів діяльності закладів дошкільної освіти є формування у дошкільників мовленнєвої компетентності. Враховуючи, що період дошкілля є сензитивним періодом розвитку у дитини усного мовлення та формування підґрунтя писемного мовлення, важливо об'єднати зусилля педагогів та батьків дошкільників у організації освітнього процесу закладу

дошкільної освіти щодо формування у дошкільників мовлення. В закладах дошкільної освіти в Україні впроваджується освітній процес відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти (2021) [4], враховуючи у роботі з дошкільниками Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (2021) [5].

Для визначення рівня сформованості у дошкільника мовленнєвої компетентності та проведення моніторингу досягнень дітей дошкільного віку вихователь дітей дошкільного віку, вчитель-логопед, асистент вихователя інклюзивної групи, батьки та інші повинні володіти методикою обстеження мовлення дошкільників.

Плануючи обстеження мовлення, педагог повинен чітко уявляти, що йому при цьому потрібно виявити у мовленні дитини, знати, як проводити обстеження, який матеріал використовувати, як оформити результати, зробити висновки щодо стану розвитку мовлення дошкільника, від яких буде залежати подальша діяльність щодо розвитку мовлення дитини. Під час обстеження мовлення дитини педагог звертає увагу на рівень розвитку мовлення дитини й сформованість у неї когнітивних функцій.

Слід зазначити, що багато інформації про розвиток мовлення дитини можна отримати під час спостереження за її діяльністю під час організованих форм роботи й при самотійній діяльності дошкільника. При спостереженні педагог може виявити у дошкільника наявний запас слів, вміння будувати фразу, темп мовлення (дуже швидкий або уповільнений), недоліки мовлення (заїкання, затримку мовленнєвого розвитку), уміння підтримувати бесіду та навички створювати власні висловлювання, уміння комунікувати з іншими особами тощо.

Для поглибленого вивчення особливостей мовлення дитини рекомендується проведення індивідуального обстеження. Враховуючи, що обстеження всіх сторін мовлення та когнітивних функцій займає досить багато часу, необхідно при проведенні обстеження мовлення дошкільника враховувати його вік, стан працездатності, утримування уваги, втомлюваність тощо. Слід

зазначити, що доречно проводити обстеження дошкільника у декілька етапів, та бажано протягом декілька днів. Час проведення обстеження залежить від стану дитини та не повинен перевищувати 20 хвилин. Результати обстеження повинні фіксуватись письмово, що дає можливість у подальшому зробити аналіз стану сформованості мовлення дитини й розробити подальшу роботу щодо розвитку мовлення дошкільника [2].

Обстеження мовлення дошкільника й підбір матеріалу відбувається за напрямками: обстеження будови та моторики артикуляційного апарату; обстеження звуковимови; обстеження фонематичної системи; обстеження словника дитини; обстеження граматичної будови мовлення; обстеження зв'язного мовлення; обстеження когнітивного розвитку.

Оглядаючи артикуляційний апарат, педагог відзначає вади губ, зубів, прикусу, язика, піднебіння.

Під час перевірки моторики (рухливості) артикуляційного апарату педагог пропонує виконати різні вправи: для губ: розтягнути губи у посмішку, потім зробити губами трубочку, кружечок та ін.; для язика: підняти язик за верхні зуби, потім опустити вниз до нижніх зубів; переміщувати кінчик язика від одного куточка губ до іншого, клацати язиком та ін.; для м'якого піднебіння: пропонуємо дитині кілька разів вимовляти звук «а» і в цей час спостерігаємо за рухливістю м'якого піднебіння; перевіряємо видих повітря через ніс, рот; для щелеп: перевіряємо рухливість нижньої щелепи; просимо висунути нижню щелепу вперед, праворуч, ліворуч і т. п [3, с.4].

Під час виконання завдань увага звертається на темп відтворення, об'єм виконання артикуляційних вправ, точність виконання, симетричність при виконанні вправ, наявність тремору органів мовлення, а саме дрижання язика або губ тощо.

Для обстеження звуковимови дошкільнику пропонуються малюнки та завдання, які містять свистячі, шиплячі, сонорні, йотовані, дзвінкі та глухі приголосні звуки, що знаходяться в слові у різних складових позиціях (на початку, в середині, на кінці, у збігу приголосних), а також малюнки для обстеження вимовляння

слів з різною складовою структурою. Виконання завдань пропонується у певній послідовності: самостійна вимова слова (за малюнком), відображена вимова слова (повтор слова за педагогом), ізольована вимова звука (повтор звука за педагогом), самостійна вимова фрази з звуком (за малюнком). Порушення вимовляння звуків фіксуються: спотворення, заміна, змішування, відсутність певного звука; записуються приклади спотвореного вимовляння структури слів.

Під час обстеження фонематичної системи з'ясовують, як діти на слух розрізняють фонемати рідної мови. Подається мовленнєвий матеріал (у завданнях та малюнках) для обстеження фонематичного сприймання та уявлення, фонематичного аналізу та синтезу.

Використовують прийоми, спрямовані на: впізнавання, порівняння і розрізнення простих фраз; виділення і запам'ятовування заданих слів у ряду подібних до звукового складу; розрізнення окремих звуків у звуковому ряду, в складах, словах; запам'ятовування і повторення складових рядів, що складаються з 2–4 елементів; здібність до сприймання ритмічних структур різної складності, відтворення ритмічних малюнків.

Пропонуються наступні завдання: визначення слів-паронімів («Покажи, де бак, а де мак»), повторення групи звуків (а – и – е), складів (ка – ха, па – ба – па), вимова слів-паронімів (лак – так – мак – бак), повторення групи слів (синь, синій, синіє), диференціація звуків в самостійній вимові, самостійне називання слів, в яких є заданий звук [1].

Старшим дошкільникам пропонуються завдання для обстеження фонематичного аналізу: виділення першого звука в слові в самостійній вимові (відбір малюнків назва яких починається на заданий звук), виділення на слух першого звука в слові, останнього звука в слові, визначення послідовності звуків в слові. Обстеження фонематичного синтезу проводиться за допомогою відтворення слів, які подаються по звуках з інтервалом у декілька секунд (к-у-б, с-л-о-н) тощо.

Під час обстеження словника пропонуються дитині назвати малюнки з таких тем: іграшки, фрукти, овочі, ягоди, тварини (свійські, дикі), свійські птахи, дикі птахи (зимуючі, перелітні), одяг, взуття, головні убори, посуд, меблі, інструменти, дерева, транспорт, комахи, тощо.

Підбирається мовленнєвий матеріал який містить малюнки для називання частин предметів, частин тіла тварин, людини, посуду, одягу та ін.. Обстежується використання у мовленні дошкільника дієслів, прикметників, числівників, займенників, прислівників, пропонуються завдання на підбір синонімів, антонімів, спільнокореневих слів.

Дошкільникам пропонуються наступні завдання: класифікація понять («Що таке одяг?», «Відбери малюнки де намальований одяг»), підбір узагальнюючого слова для групи предметів, четвертий зайвий, асоціативне доповнення слів в реченні («Дівчинка поливає...»), підбір і активне використання дієслів («Риба що робить?»), прикметників («Яблуко яке?»), називання кольору предмету, підбір слів-антонімів (великий – малий), підбір слів, які означають назви професій («Хто лікує людей?») тощо.

Обстеження навичок словотворення відбувається з використанням наступних завдань: утворення слів, що означають назви малят тварин (у кози – козенята), утворення іменників у зменшувальній формі (їжак – їжачок), утворення іменників від дієслів (на чому грає, на чому їде), (на велосипеді їде ...велосипедист), утворення від іменників прикметників (стіл з дерева – дерев'яний) тощо.

Обстежуючи граматичну будову мовлення, педагог звертає увагу на те, чи вдається дошкільнику описати зміст сюжетних малюнків у формі розповідного мовлення, чи шляхом перерахування окремих предметів, зображених на малюнку, без описування дій та якостей; які типи речень використовує дошкільник, які частини мови при цьому використовує, наявність аграматизмів у реченнях, використання прийменників. Одночасно перевіряється і розуміння речень шляхом виконання інструкцій педагога.

Для детальнішого обстеження граматичних категорій підбирається мовленнєвий матеріал (у малюнках та завданнях) для перевірки вміння: вживання та розуміння прийменників; визначати рід іменників та займенників; змінювати іменники у множині; узгоджувати числівники з іменниками; відмінювати іменники та прикметники; узгоджувати іменники з прикметниками у роді та числі; відмінювати дієслова у особах та числах; утворювати нові слова з допомогою суфіксів та префіксів [3].

Пропонуються наступні завдання: самостійне складання речень за малюнками, виправлення речень («Він пішла на річку.»), складання речень за опорними словами (хлопчик, відкривати, двері.), визначення місця предмета («Де сидить котик?»), вставити пропущені прийменники в речення («Дівчинка живе ... будиночку.»), утворення множини іменників називного відмінку (літак – літаки), утворення іменників множини родового відмінку («У лісі росте багато(грибів)»), відмінювання іменника в однині («У Мишка є(машинка).» Н.в., «А у Каті немає(машинки).» Р.в.), відмінювання іменника множини («У Олексія вдома в живуть(пташки).» Н.в., «А у Петрика немає...(пташок).» Р.в.), узгодження іменників і кількісних числівників, узгодження іменників і порядкових числівників тощо.

Своєчасне і правильне виявлення порушення мовлення у дітей допоможе педагогам визначити, якої допомоги вони потребують та удосконалити роботу щодо розвитку мовлення дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел

Блінова Г.Й. Альбом для обстеження мовлення у дитини: навчально-методичний посібник: В 2 ч. К.: Благовіст, 2001. 215 с.

Логопедія / за ред. М.К. Шеремет. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 672 с.

Малярчук А.Я. Обстеження мовлення дітей: дидактичний матеріал. К.: Літера ЛТД, 2002. 104 с.

Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: затвердж. наказом МОН №33 від 12.01.2021 р.

Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти: затвердж. листом МОН №1/9-148 від 16.03.2021 р.

Олійник Дарина Сергіївна,

асистент кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна

СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми. Формування соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку є важливим елементом становлення особистості дитини. Оволодіння соціально-громадянською компетентністю передбачає виховання любові до свого народу, Батьківщини, держави, а також культивування української мови, традицій, готовність до посильної праці у дитячих осередках задля розвитку суспільного життя, а також знання прав та правил людини у суспільстві. Знання, навички та уміння, які формуються у дітей дошкільного віку, супроводжуватимуть їх практично все життя. В закладі дошкільної освіти слід докласти зусиль, щоб діти усвідомили свою національну приналежність, щоб розуміли, що вони розмовляють українською, тому що вони українці, а країна в якій проживають - Україна.

На сучасному етапі, коли існує загроза втрати суверенітету нашої держави, виникає глибока необхідність посилення патріотичного виховання в закладах дошкільної освіти та родині.

Видатні педагоги у своїх дослідженнях приділяли важливу роль патріотичному вихованню, серед них О. Духнович, В. Сухомлинський, Г. Ващенко, І. Франко, С. Русова, Б. Грінченко, К. Ушинський та багато ін.

Мета статті – дослідження особливостей процесу формування у дітей соціально-громадянської компетентності в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Заклад дошкільної освіти ознайомлює дошкільників з українським гербом, гімном та національними кольорами, з контурами карти України, столицями і регіонами країни. Ці складові нерозривно пов'язані з поняттям Батьківщини, а тому гідні найвищої поваги і серйозності.

У час панівної кризи цінностей все частіше згадується про необхідність створення культури позитивних зразків для наслідування. Безперечно, вихователь сприяє формуванню особистості дитини. Він показує йому добро, правду, красу, справедливість і чесність, патріотизм. Це готує дітей бути незалежними, вільними, а також робити моральний вибір, приймати важливі життєві рішення. Забезпечуючи всебічний розвиток дитини, завдання вихователя – виховати мудрих і добрих людей. Вихователь ознайомлює дитину з системою бажаних цінностей, створює атмосферу любові до Батьківщини. Завдання дитячого садка – озброїти дитину механізмами формування патріотичної позиції [2, с. 3].

Виховання соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку має базуватися, зокрема, на навчанні через хороший приклад. Однак це завдання потребує від вихователя надзвичайно високого рівня педагогічної майстерності. Тому можна порівняти роль вихователя до ролі майстра, який власним прикладом є взірцем поведінки в кожній життєвій та навчальній ситуації. Але для того, щоб правильно і ефективно виконувати це завдання, вихователь, безсумнівно, повинен бути авторитетом для

своїх вихованців. Професія вихователя особлива і не зрівняється ні з якою іншою. У виховній роботі ми маємо справу з тим, що найбільш складне, безцінне і найдорожче в людському житті. Виховання є одним із фундаментальних факторів розвитку будь-якого суспільства [3, с. 161].

Слід підкреслити, що патріотичне виховання має бути пов'язане зі змістом та завданнями інших напрямків виховання, маючи на увазі гармонійний розвиток різних сфер особистості дитини. Першочерговим завданням патріотичного виховання дітей раннього віку є, насамперед, турбота про їхнє щастя, здоров'я та благополуччя.

Для успішного патріотичного виховання необхідно створити емоційний зв'язок між дитячим садком і сім'єю дитини. Також потрібно намагатися виконувати завдання та досягати виховних цілей разом з батьками вихованців. Слід зберігати гнучкість у реалізації завдань патріотичного виховання, взаємодіяти з урахуванням реакцій дітей і наявним соціальним досвідом. Тому формування патріотичних настроїв є напрямом комплексної виховної діяльності, що потребує систематичного поглиблення знань [1, с. 147].

В останній час на державному рівні приймається ряд важливих документів, які розкривають засади формування соціально-громадянської компетентності дітей.

У Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді зазначається: «В Україні національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захистом Батьківщини, незалежності та територіальної цінності України» [5, с. 1] .

Аналізуючи Базовий компонент дошкільної освіти, Програму розвитку дітей дошкільного віку «Українське дошкілля» та

Програму «Зерно любові», ми виділили такі основні освітні завдання формування соціально-громадянської компетентності [4]:

- 1) учити та заохочувати дітей спілкуватися державною мовою;
- 2) сформувати знання про державні та народні символи України;
- 3) формувати основи поваги до захисників та захисниць України;
- 4) розширити кругозір дітей за допомогою екскурсій;
- 5) познайомити з особливостями українського побуту;
- 6) ознайомити дітей з традиційною кухнею;
- 7) дати знання про окремі традиції і звичаї попередніх поколінь;
- 8) ознайомити дітей з основними цінностями нашого народу;
- 9) створити умови для розвитку пізнавальної активності дітей;
- 10) ознайомити дошкільників з народними іграшками;
- 11) розвивати інтерес до свого роду, Батьківщини;
- 12) формувати почуття поваги та гордості за свій народ;
- 13) формувати позитивне ставлення до інших народів, які населяють нашу країну;
- 14) розвивати емпатію до співгромадян;
- 15) розвивати самостійність, творчі здібності та ініціативу;
- 16) ознайомити з українським народним одягом;
- 17) сформувати знання про українську вишивку.

Реалізуюючи зазначені вище завдання ми очікуємо отримати дитину старшого дошкільного віку, яка:

- ідентифікує себе з українцями, з гордістю носить цей статус;
- проявляє любов до рідного краю, Батьківщини, держави;
- готова приймати участь в соціальному житті закладу дошкільної освіти, міста, країни;

- дотримується правил поведінки в соціумі, базуючись на уставлені норми поведінки в межах країни (до дорослих звертається з пошаною та повагою на ви);
- демонструє повагу та любов своєї сім'ї, свого роду;
- захоплюється культурою свого народу та підтримує культури інших народів;
- прагне розмовляти українською мовою, дотримуватися традицій та звичаїв українського народу;
- має уявлення про себе як члена громади, суспільства;
- має уявлення про свою родину, рід, Батьківщину;
- знає та розповідає про народні та державні символи України, розуміє їх значення;
- має уявлення про різні види народної іграшки (ляльки, коники, баранці, цапки, барині, «куми» та інші);
- знайома з українською культурою (пісні, танці, вірші, казки, одяг та ін.);
- із задоволенням переповідає легенди про рідне місто, столицю, народні символи;
- має власну думку стосовно певних ситуацій та подій в країні, готовий її висловлювати;
- охоче долає труднощі на шляху до досягнення мети;
- вдається до апробації нового та незвичного, шукає ефективніші засоби;
- проявляє фантазію, веде пошукову діяльність.

Висновок. Отже, як засвідчує практика, соціально-громадянська компетентність буде сформована, якщо у ЗДО забезпечена системність та послідовність засвоєння знань, відбувається активна взаємодія сім'ї та закладу, вихователь виступає активним взірцем та патріотом держави, а методи за форми відповідають віку та потребам дитини. В умовах сьогодення, коли країна перебуває у стадії національно-духовного відродження, потребує свідомих, націоналістично вихованих громадян для відбудови та розвитку України, тому дана проблема потребує детального дослідження, пошуку нових методів та прийомів, які актуальні в даний проміжок часу.

Список використаних джерел

1. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ: методичний посібник / Г. Беленька та ін.; за заг. ред. Н. Гавриш. Харків : Мадрид, 2015. 220 с.
2. Гавриш Н., Крутій К. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи. *Дошкільне виховання*. 2015. №8. С. 2–7.
3. Матвієнко С. І. Підготовка майбутнього фахівця дошкільної освіти до використання елементів культури рідного краю. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2011. № 4. С. 160-163.
4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/npd-doc?npmid=94&npid=60163>
5. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>.

Онофрійчук Лілія Олегівна,

доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, кандидат педагогічних наук, доцент, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ В РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Виклики сучасного суспільства вимагають від закладів вищої освіти пошуку нових шляхів підготовки фахівців дошкільної освіти, здатних швидко реагувати на зміни, підтримувати та розвивати особистість дошкільника. У професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» однією з трудових функцій визначено професійний розвиток та самовдосконалення, яка передбачає «здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати інформаційно-комунікативні технології та електронні освітні ресурси в професійній діяльності» [9, с. 10].

Вимушене дистанційне навчання вимагає підбір та використання цифрових технологій, які розкриватимуть можливості кожної особистості, враховуватимуть психофізіологічний та емоційний стан, потреби дитини та зручність батьків.

Враховуючи, що дистанційне навчання в закладі дошкільної освіти здійснюється відповідно до освітньої програми та, в разі потреби, за індивідуальним планом. Обираючи цифровий інструмент вихователь повинен визначити його відповідність меті та завданням, очікуваним результатам, універсальністю, зрозумілістю, доступністю та безкоштовністю.

Одним з таких інструментів є Електронна дошка Linoit [6] – це онлайн-дошка для спільного використання, яка дозволяє

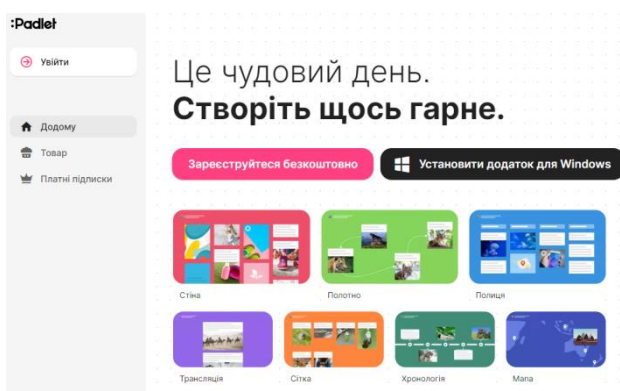

розміщувати стікери з
потрібними записами,
картинками, відео,
посиланням на файли різних
форматів, обмінюватися
ними.

Сервіс є безкоштовним,
але вимагає реєстрації для

роботи з нотатками. Однією з функцій цієї дошки є можливість редагування всіх розміщених матеріалів, тим у кого є доступ. Для тих учасників, які отримують посилання на створену дошку, реєстрація не потрібна. Посиланням можна поділитися або вбудувати роботу на сторінки сайтів, блогів. Сервіс підтримує кирилицю та дозволяє створювати групи для легшої роботи та встановлювати нагадування для окремих наліпок. Готове полотно як авторське, так і створене групою, зберігається в особистому кабінеті (My page). Воно може бути розіслано або розміщено на особистому блозі, за допомогою URL посилання і (або) HTML коду.

Для батьків можна пропонувати залишати свої думки щодо визначеної проблеми, організувати продуктивну групову роботу у підготовці до якогось заходу через збір цікавих ідей, проводити мозковий штурм, проектну діяльність, рефлексію.

Веб сервіс Padlet [2] – це інструмент для спільної роботи з різними можливостями спільного редагування контенту. Padlet – це віртуальна дошка на яку можна «прикріпляти» різноманітні види контенту (фото, відео, файли у docx та pdf форматі), також гіперпосилання. Здійснювати

завантаження і переглядати пости можна в будь який час, з будь якого гаджету, який має доступ до Internet.

Для роботи з дошкою, потрібно зайти на сторінку, зареєструватися, обрати цікавий пустий для себе шаблон своєї

дошки та розміщувати свої пости. Сервіс Padlet дозволяє демонструвати свої буклети під час занять в режимі презентації. Учасники, адреси яких ви вносите в діючих проект, обираєте можливості змінювати контент: «читачі» – можуть тільки читати все, що розміщено на дошці; «письменники» – мають право читати та добавляти контент, коментувати та оцінювати чужі пости; «модератор» – це людина, яка крім вище зазначених можливостей має право змінювати контент в реальному часі. Частіше всього це вихователь, який редагує повідомлення, видаляє незрозумілі; «адміністратор» – це людина, яка запрошує до співпраці нових учасників, змінює та модифікує саму віртуальну дошку. Цю роль також, частіше всього, виконує вихователь або вихователь-методист ЗДО. Система розсилає обраним батькам запрошення на електронну пошту та надає доступ до віртуальної дошки.

Безкоштовний конструктор ігор та вікторин – Triventy [10], в якому вихователь може створити вікторину, анкетування на своєму комп'ютері, а батьки чи дошкільники можуть виконати на своїх пристроях. За правильні відповіді нараховуються бали, також важлива швидкість виконання.

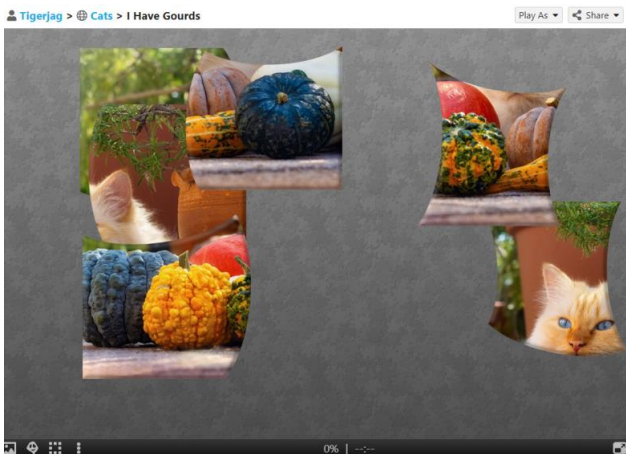
Сервіс «Генератор кросвордів» [3] дозволяє в онлайн режимі створити гру-головоломку для дітей дошкільного віку будь якої тематики для тренування пам'яті та уваги, перевірки знань з окремих тем, а ігровий характер виконання завдання дозволить знизити тривожність дитини, подарує позитивні емоції.

Програма дуже легка у роботі. Щоб скласти авторський кросворд, треба записати у відповідних полях генератора слова кросворда та подати їх опис. Кількість слів у кожному кросворді не має бути більше 20. Завдання сприятиме збагаченню словникового запасу, актуалізації набутих знань.

Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти

зашифровувати терміни, назви, імена літературних героїв, історичні події, крилаті вислови. Завдання, створені за допомогою цього генератора, допоможуть розвинути логічне мислення.

в онлайн режимі, а можна роздрукувати та вирізати по контуру. Складання пазлів розвиває дрібну моторику, зосередженість та логічне мислення, тому корисне як для малечі, так і для дорослих.

За основу для пазлів можна обирати не лише абстрактні зображення чи малюнки. У них можна зашифровувати певні відомості, які дошкільники зможуть розгадати лише зібравши повну картинку. Наприклад, можна запропонувати, склавши пазл, визначити, хто з тваринок на ньому зображений, та пригадати цікаві факти з їхнього життя (це можуть бути казкові герої, мандрівники тощо). У пазлах можна «приховати» певний ключ для переходу до наступного етапу квесту. Наприклад, скласти пазл, на якому позначена певна пора року, тваринка чи фрукт з якими

Генератор ребусів [4] допомагає вихователю створювати ребуси-загадки, в яких слово або речення зображується у вигляді малюнків, поєднаних з літерами та цифрами, нотами та іншими знаками. За допомогою ребусів можна створювати цікаві графічні головоломки, в яких

Генератор пазлів [5] – це онлайн сервіс, який дозволяє з будь-якого зображення створити пазли, що містять від 4 до 300 елементів. Вихователь для створення пазлів може використовувати зображення з бібліотеки платформи, а також завантажувати власні картинки. Розроблений пазл можна скласти

потрібно скласти казку або намалювати, зліпити тощо, хто надасть наступну підказку; ребус, у якому зашифроване певне слово.

дітей. Конструктор Learningapps призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань за допомогою яких діти можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу. Сервіс Learningapps надає можливість отримати код для розміщення інтерактивних завдань на сторінки сайтів, блогів, інших онлайн ресурсів вихователя. Для роботи в програмці потрібно попередньо зареєструватися та додати відповідну вправу у свій профіль.

Отже, вимоги часу до дистанційної роботи в усіх рівнях освіти розширює вимоги до форм роботи, врахування індивідуальних особливостей кожної родини, розширює можливості комунікації за допомогою онлайн-конференцій, соціальних мереж, мобільних додатків, вебсайтів, різноманітних онлайн сервісів тощо.

Список використаних джерел

1. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.
2. Веб сервіс Padlet. URL: <https://padlet.com>. (дата звернення: 05.11.2022)
3. Генератор кросвордів. URL: <https://childdevelop.com.ua/generator/letters/cross.html>. (дата звернення: 05.11.2022)

4. Генератор ребусів. URL: <http://rebus1.com/ua>. (дата звернення: 05.11.2022)
5. Генератор пазлів. URL: <https://www.jigsawplanet.com>. (дата звернення: 05.11.2022)
6. Електронна дошка Linoit. URL: <https://en.linoit.com> (дата звернення: 05.11.2022)
7. Конструктор Learningapps. URL: <https://learningapps.org>. (дата звернення: 05.11.2022)
8. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку : компетентнісний підхід / За загальною редакцією Г.В. Беленької, О.А. Половіної / Монографія. К.: Вид-тво. 2015. 244 с.
9. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 03.11.2022)
10. Triventy – безкоштовний конструктор ігор та вікторин. URL: <https://padlet.com>. (дата звернення: 05.11.2022)

Остапова Олена Валентинівна,

вихователь, заклад дошкільної освіти
«Казка», м. Городок Хмельницької
області, Україна

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ – ДОШКІЛЬНИКАМ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЇХ ТВОРЧОСТІ

У сучасному світі особистість дитини з раннього дитинства знаходиться в оточенні техносфери, істотною частиною якої є засоби масової інформації та комунікації. В умовах інформаційного суспільства медіапродукція стає потужним агентом впливу на дітей дошкільного віку. Це зумовлює ризики,

специфічні для кожної вікової категорії дітей, пов'язані з психологічними особливостями їхнього розвитку

Однією з форм впливу медіасередовища на розвиток дітей дошкільного віку є перенесення і відображення інформації про оточуючий світ та унаочнення її в доступному для дітей форматі. Я вважаю, що сьогодні сприйняття світу дитиною значною мірою залежить від того, як його подають медіа. Медіа надають різнобічну інформацію про світ та практичні наочні зразки певного стилю життя і діяльності людини, формують життєві цінності дитини дошкільного віку. Тож особливим аспектом формування медіаграмотної особистості дитини стає медіаосвіта.

Специфіка медіаосвіти з точки зору педагогіки полягає в тому, що усі учасники педагогічного процесу рівноправні перед отриманою інформацією. Я, як педагог не навчаю, а допомагаю осягнути світ, пропонуючи аналізувати отриману інформацію на різних рівнях осмислення. Дошкільник у сучасному медіасередовищі спілкується зі світом і пізнає його, ще не застосовуючи вербальних засобів в спілкуванні. Я спостерігала, що це створює певні труднощі в безпосередньому спілкуванні з іншими людьми у реальному світі (дитина не може сформулювати свою думку, виникають труднощі в побудові зв'язного повідомлення в усній формі; спостерігається фізична «скутість» в процесі спілкування). Тому я вважаю, що здолати ці бар'єри можна тільки через формування у дошкільнят медійних навичок та розвиток творчості шляхом залучення їх до медіадіяльності.

Виходячи з цього, я використовую медіа технології з метою формування медіатворчості у дітей дошкільного віку, збагачення їх пізнавальної сфери дозволяють розширити мої можливості як вихователя, створювати базу для активізації дітей, що дозволяє дошкільнику проявити себе, ширше розкрити власний творчий потенціал.

Я у своїй роботі з дошкільниками використовую різні види діяльності, через які реалізується медіаосвіта. Також я зосереджую увагу на практичному складнику медіаосвіти — розвиткові креативних практичних умінь на матеріалі медіа. При

цьому я не залишаю поза увагою освітній складник, що передбачає здобуття пропедевтичних знань про історію, структуру, мову медіа, але для дошкільників усі ці знання формуються тільки через практичні завдання. Щоб навчання дітей було без примусу використовую медіазасоби, що будуть для них цікаві та доступні. Це і книжки, і телевізор, і фотоапарат, і комп'ютер. Серед видів медіа, які я використовую хочу виділити візуальні (періодичні видання, фотографії), аудіовізуальні (телебачення, відео), аудійні або звукові (музика).

На своїх заняттях я використовую книжки, адже — це важливий медіаосвітній аспект, що передбачає роботу з текстами, ілюстраціями.

Медіаграмотність не можлива без уміння працювати з медіатекстами. Тому я, працюю над формуванням у дітей умінь критично сприймати, мислити і аналізувати прочитане мною, з'ясовувати, чи правдива інформація, яку вони почули, перевіряти її. Працюючи з дітьми я використовую такі вправи, як «Правда чи неправда», яка спонукає дітей висловлювати своє ставлення до почутого. Також вправа «Розповідаю як відчуваю», де пропоную уважно послухати текст і визначити для себе, хто з героїв тексту позитивний, а хто — негативний, та об'єднатися в групи за вподобаннями і пояснити, чому для них той чи інший герой такий. Потім читаю текст ще раз, після чого діти переказують його, передаючи інтонаційно своє емоційне ставлення до різних героїв.

Велике значення в реалізації ігрових форм роботи на матеріалі медіа мають розвивальні елементи. Я, використовую ігри на розвиток уваги, вони можуть бути найрізноманітнішими за формою і характером. Насамперед звертаю увагу дитини на звуки, голоси, предмети, емоційний стан персонажів у казці, оповіданні, фільмі, програмі тощо; зміни, які відбуваються одночасно зі зміною кадрів, сюжету: «Що нового з'явилося до кінця казки/оповідання/фільму?», «Які звуки були чутні?» і т. ін. Прикладами таких ігор є різноманітні завдання, наприклад «Фотографія за вікном», «Що за чим?», тощо. У низці ігор

передбачається вибір дітьми варіанту поведінки персонажа й оцінення його вчинку. Такі ігри можна розглядати як інструмент морального розвитку, свого роду соціальний тренінг. Вони можуть стати основою для рольових ігор та ігор-драматизацій, колективного обговорення, відображення в малюнках («Знімаємо продовження мультфільму», «Як герої мультфільму допомагають...»).

Ігрова діяльність дошкільників також тісно пов'язана з проведенням різних вікторин, змагань, конкурсів. Цей зв'язок не випадковий, бо відомо, що конкурси сприяють розвиткові лідерського потенціалу дітей, підтримують здоровий азарт у колективі, переслідують цілі самореалізації та самовираження дітей у спільній медіаторчості. У ній кожен може реалізувати свій творчий потенціал, проявити вигадку, фантазію, уяву, запропонувати свої варіанти виступу. У творчих іграх, найближчих за своєю суттю до рольових, активність учасників спрямована на виконання задуму, розвиток сюжету. При цьому активний розвиток фантазії та уяви, який відбувається за допомогою творчої діяльності взагалі і творчої гри зокрема, відіграє важливу роль в розширенні кругозору аудиторії.

Із дітьми я проводила сюжетно – дидактичну гру «Медійна агенція: добери те, що потрібно для роботи». Ця гра систематизує знання дітей про знаряддя праці та трудові дії людей, чия професія пов'язана з медіа; збагачує словниковий запас дитини професійною термінологією: оператор, диктор, звукооператор, режисер, рекламодавець, кореспондент.

Повідомляю гравцям, що сьогодні вони будуть відкривати медійну агенцію і їм потрібно дібрати обладнання й матеріали для роботи різних фахівців, чия діяльність пов'язана з медіа. Діти об'єднуються в команди. Кожна команда отримує набір карток із зображенням предметів, необхідних для роботи людини певної професії. Я називаю професію, а діти повинні дібрати до неї всю атрибутику. Перемагає команда, яка зробить це швидше за всіх.

Можна також запропонувати дітям атрибути, а гравці визначають професію, або запропонувати дітям зобразити

необхідну атрибутику чи придумати самостійно знаряддя праці та медійні професії.

Отже, творчі ігри забезпечують учасникам нову позицію — дослідника, творця, втягують у пошукову діяльність. Саме такі завдання викликають особливий інтерес аудиторії, пробуджують кмітливість, уяву учасників спрямовану на виконання задуму, розвиток сюжету. При цьому активний розвиток фантазії та уяви, який відбувається за допомогою творчої діяльності взагалі і творчої гри зокрема, відіграє важливу роль в розширенні кругозору аудиторії. Творчі ігри забезпечують учасникам нову позицію – дослідника, творця, втягують у пошук.

Також важливою складовою, яку я використовую у своїй роботі є мультфільм. Де діти виявляють своє ставлення до героїв мультфільмів, наприклад малюють за допомогою різних технік або створення з природних матеріалів чи пластиліну улюблених персонажів мультфільмів. Як зазначає Т. М. Чашка, саме «через медіаторчість дошкільнята реалізують здатність пізнавати образну специфічність мистецтва, охоче втілюють у творчих завданнях власні інтереси, уподобання, набутий мистецький досвід діяльності, сприйняття і відтворення прекрасного». [3] Сприйняття та розрізнення кольорів, розуміння їх значення в медіатексті відіграють велику роль у розпізнаванні зображень, предметів, об'єктів навколишнього світу, вони дозволяють дошкільнятам сприймати більшу кількість інформаційних ознак.

Мультиплікаційний жанр - казка, як естетичний та морально ціннісний продукт, є невід'ємною часткою медіапростору, яка справляє позитивний соціальний та емоційний вплив на формування світоглядних уявлень дітей. Казки є основою освітньої роботи з дошкільниками упродовж тематичних циклів, за якими будується навчальний процес. [1] Як приклад – вправа «Казка». Де я дітям пропоную слухати текст, знаходити помилки і виправляти їх. Вона розвиває увагу, кмітливість, критичне та логічне мислення, розвиває мовлення; виховує любов до казок .

Я читаю уривки із знайомих казок, при цьому навмисно роблю помилки в тексті, а діти повинні їх виправити і сказати назву казки.

- Бігла мишка, хвостиком зачепила колобок (яєчко), він впав і покотився. Діти, яка це казка? («Курочка ряба»).

- Яюсь лисичка (півник) підмітала двір і знайшла колосок.

Яка це казка? («Колосок»).

- Стала кішка Мурка кликати на допомогу їжачка (мишку). Ходи, їжачку (мишко), не лежи, ріпку витягти допоможи. Діти, яка це казка? («Ріпка»).

- Стоїть у полі теремок. Бігла білочка-норушка (мишка) і питає: «Хто, хто в теремочку живе?».

Яка це казка? («Теремок»).

Під час заняття малювання я користуюся також елементами медіаосвіти привчаю дошкільнят до думки про те, що навколишній світ мінливий і містить багато різноманітної інформації, адже «дошкільнята в силу свого віку добре сприймають графічну інформацію». [2]

Підбиваючи підсумки, варто підмітити, що коли, як не сьогодні (в умовах українсько-російської війни) медіаграмотність сучасних фахівців дошкільної освіти виходить на один із передових планів у навчанні та вихованні майбутніх українців, адже у теперішній час актуальною стала правильна подача новин та подій, які відбувалися чи відбуваються на нашій території. В контексті сучасних реалій, провідний фахівець зобов'язаний виховати дітей у дусі патріотизму та любові до Батьківщини. Медіаграмотність сучасних фахівців дошкільної освіти – справжній виклик сьогодення!

Список використаних джерел

1. Казки і фарби: парціальна програма розвитку творчих здібностей дітей 4–6 років на заняттях із малювання з використанням елементів медіаосвіти / Т. М. Чашка; за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2018. 204 с. URL: <https://www.aup.com.ua/wp->

content/uploads/2019/09/Kazky_i_farby_2019.pdf. (гриф МОНУ, лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» № 22.1/12-Г-437 від 21 червня 2019 року)

2. Медіадошкільник : парціальна програма з медіаосвітньої діяльності для дітей старшого дошкільного віку (6-й рік життя) / Г. А. Дегтярьова, О. С. Тарасова, А. П. Фоменко; за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. — Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 118 с. URL: https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2019/09/Mediashkolnik_2019.pdf. (гриф МОНУ, лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» № 22.1/12-Г-436 від 21 червня 2019 року).

3. Медіасвіт для дошкільнят : парціальна програма для дітей старшого дошкільного віку / Василюк С. М., Алексейчик О. В., Проценко О. В., Абаляєва Л. Ю., Чашка Т. М., Стеніна Л. В., Шелкова С. В.; за заг. ред. О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 98 с. URL: https://www.aup.com.ua/wp-content/uploads/2019/09/Mediasvit_dlya_doshkilnyat_2019.pdf. (гриф МОНУ, лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» № 22.1/12-Г-434 від 21 червня 2019 року).

Павлушкіна Олена Василівна,

старший викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік є вирішальним у формуванні фізичного та психічного здоров'я, адже відбувається інтенсивний розвиток органів та становлення функціональних систем організму, закладаються основні риси особистості, формується характер, ставлення до себе та оточуючих. Дуже важливо саме на цьому етапі сформувати у дітей базу знань та практичних навичок здорового способу життя, усвідомлену потребу у систематичних заняттях фізичною культурою.

У дослідженнях А. Богуш, Г. Беленької, Н. Гавриш, Є. Вільчковського, Н. Денисенко та ін., йдеться про усвідомлення цінності здоров'я, особливо в період дитинства, забезпечення оптимального стану здоров'я, визнання унікальності кожної дитини та забезпечення ефективності її індивідуального розвитку.

Головним завданням педагогів-дошкільників є оптимальна організація освітнього процесу, за якої міцне здоров'я стане для дитини однією з провідних потреб не лише у дошкільний період, а й упродовж усього життя.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні першим освітнім напрямом визначено «Особистість дитини», реалізація якого має на меті формування здоров'язбережувальної компетентності дитини, що полягає у здатності дошкільника до застосування навичок здоров'язбережувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації, дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденної життєдіяльності[1].

Результатом розвитку здоров'язбережувальної компетентності дитини є потреба в опануванні способами збереження та зміцнення власного здоров'я, сукупність елементарних знань про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя; стійка мотивація еколого-валеологічної спрямованості щодо пізнання себе та довкілля, яка спонукає до використання навичок здоров'язбережувальної поведінки[1].

Для досягнення цієї мети педагогам необхідно розв'язувати такі завдання:

1. Створювати умови для охорони та зміцнення здоров'я дітей;
2. Формувати у дітей потребу дотримуватися здорового способу життя;
3. Забезпечувати повноцінний фізичний розвиток дітей шляхом інтеграції здоров'язбережувальних технологій з різними видами дитячої діяльності;
4. Формувати первинний соціальний досвід дітей, культуру здоров'я, знання про шляхи його збереження[3]

Зміст фізкультурно-оздоровчої роботи у закладі дошкільної освіти має бути адаптованим до умов дошкільного закладу, відповідати запитам батьків, інтересам дошкільнят, наявності кваліфікованих фахівців.

Заклад дошкільної освіти має забезпечувати засвоєння дітьми комплексу конкретних знань про здоровий спосіб життя, зокрема, про прості та дійові заходи протидії організму інфекціям; значення гігієни, дотримання чистоти, правильного харчування для здоров'я людини.

Формування здоров'язбережувальних життєвих навичок відбувається у певній послідовності за таким алгоритмом: мотивація здоров'язбережувальної діяльності – формування системи доступних знань – відпрацювання навички в розвивальному здоров'язбережувальному середовищі.

Головним змістом формування здоров'язбережувальної компетентності є:

- ✓ заняття,

- ✓ дидактичні ігри,
- ✓ образотворча діяльність,
- ✓ спостереження,
- ✓ бесіди,
- ✓ розповіді,
- ✓ читання художніх творів відповідно до життєвої навички, що формуються,
- ✓ збагачення словникового запасу дітей словами-назвами ознак здоров'я та чинників збереження здоров'я,
- ✓ вивчення пісень і віршів за темами,
- ✓ настільні ігри,
- ✓ ігри-драматизації,
- ✓ інсценування,
- ✓ театралізовані ігри,
- ✓ рухливі ігри та вправи,
- ✓ екскурсії;
- ✓ тематичні творчі розповіді дітей,
- ✓ відгадування загадок,
- ✓ складання діалогу з метою оцінювання ситуацій з позиції здорового способу життя,
- ✓ логічні завдання,
- ✓ дослідницька діяльність,
- ✓ конструктивно-будівельні ігри, колективне конструювання,
- ✓ складання казок,
- ✓ створення альбому дитячих малюнків,
- ✓ розповіді дітей із власного життєвого досвіду,
- ✓ тематичні проекти,
- ✓ інтерактивні методи навчання,
- ✓ створення «Країни добрих вчинків»,
- ✓ колективний колаж «Планета Здоров'я»

Ефективність проведення форм роботи з фізичного виховання залежить від створення відповідних умов у приміщенні та на майданчику. Керівництво дошкільним навчальним закладом повинно забезпечити правильний підбір фізкультурного

обладнання і розмістити його у групових кімнатах, фізкультурному залі та на майданчику. Воно має відповідати педагогічним, гігієнічним, естетичним вимогам та анатомо-фізіологічним особливостям дітей різних вікових груп.

Головна вимога до фізкультурного обладнання - забезпечення безпеки під час виконання фізичних вправ, виключення можливості дитячого травматизму та нещасних випадків. Потрібно систематично стежити за міцністю кріплення гімнастичного обладнання та за правильною обробкою дерев'яних приладів. Вони повинні бути добре відполіровані, а металеве обладнання відшліфоване та з закругленими кутами. Для реалізації фізкультурно-оздоровчих завдань необхідно мати: спортивну залу для проведення фізкультурних занять, свят, розваг; спортивний майданчик; фітобар; масажні кабінети; медичні кабінети, устатковані фізіоапаратурою тощо.

На початку кожного навчального року проводиться діагностика фізичного розвитку дітей, дані якої дають змогу оптимально спланувати роботу, максимально індивідуалізуючи її для кожного вихованця. Також проводиться аналіз захворюваності дітей, систематичні медичні огляди. Медики, педагоги повинні бути добре обізнані у діагностичних методиках Є. Вільчковського, М. Єфименка, М. Рунової.

Для реалізації здоров'язберігаючих компетентностей передбачається забезпечення оптимальної рухової активності дошкільників як необхідної умови їхнього всебічного розвитку. Дослідження Є. Вільчковського, Н. Денисенко, О. Богінч довели, що рухову активність можна умовно поділити на цілеспрямовану та довільну (самостійну). Виконання фізичних вправ під керівництвом вихователя під час занять, ранкової гімнастики, рухливих ігор є цілеспрямованою руховою активністю. Обсяг її в основному обумовлено програмою та встановленими методичними вимогами до організаційних форм з фізичного виховання дітей кожної вікової групи. Вона повинна становити не менше 1,5-2 години на добу з урахуванням раціонального розподілу її у режимі дитячого садка.

До довільної рухової активності відносять самостійні ігри, виконання фізичних вправ, різні пересування, коли діти вільні від занять. В умовах дошкільного навчального закладу довільна рухова активність також значною мірою може регулюватися вихователем.

Тому одним із важливих напрямків виховної роботи з дітьми є створення необхідних умов для їх оптимальної рухової активності, яка передбачає систематичне проведення різноманітних форм роботи з фізичного виховання: різновиди групових фізкультурних занять, міні-заняття, ранкову гімнастику, валеохвилинки, рухливі та спортивні ігри, активний відпочинок, рухові шаради, фізкультхвилинки та фізкультпаузи тощо.

Сьогодення вимагає проведення гурткової та секційної фізкультурно-оздоровчої роботи з метою залучення дошкільнят до спорту: секцій баскетболу, футболу, настільного тенісу, городків, гуртка народних ігор, школи м'яча, рупскіпінгу тощо.

Актуальним у формуванні здоров'язберігаючих компетентностей у дітей дошкільного віку є впровадження інноваційних технологій з фізичного виховання малюків. Сьогодні науковці доводять такі підходи, що дають можливість підвищувати фізичну підготовленість дітей, рівень їх здоров'я. З цією метою педагоги повинні ефективно застосовувати оздоровчі технології «Театр фізичного виховання та розвитку дітей молодшого шкільного та дошкільного віку» М.Єфименка, фітбол-гімнастику, стретчинг, аромотерапію, фітотерапію, степ-аеробіку, оздоровчі технології терапевтичного спрямування: арт-терапія, піскова терапія, ігрова та казкотерапія, сміхотерапія, музична терапія, кольоротерапія тощо[4, 5, 6].

Як зазначає О. Богініч, реалізуючи нові, стратегічні завдання, освітяни мають пам'ятати: не варто відмежовуватися від тих здобутків, які вже є у педагогічному арсеналі, адже розвиток відбувається по спіралі, а серцевиною цієї спіралі є не порожнина, а система цінностей, досягнень та надбань і тому, розпочинаючи новий виток на педагогічній ниві, слід міцно стояти на

побудованій платформі, вдумливо впроваджуючи нове, продиктоване часом[2].

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. *Практика управління дошкільним закладом*. № 1. 2021р.
2. Богінч О. Здоров'я та фізичний розвиток. *Дошкільне виховання*. 2012. №9. С. 3-8
3. Вільчковський Е., Курок О. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми, 2005. 427с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 218 с.
5. Ефименко М. Казкова фізкультура. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 52 с.
6. Пангелова Р. Напрями удосконалення змісту та організації фізичного виховання для гармонійного розвитку дошкільника. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2005. №2. С.40-43

Павлюк Лариса Петрівна,

викладач-методист, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Карантин 2019, військові дії 2022 стали серйозними викликами для освітянської спільноти України та всього світу. Тривале перебування освітньої галузі у дистанційному форматі спонукало науково-педагогічних

працівників до необхідності пошуку оптимальних форм та варіантів організації освітнього процесу. Надзвичайної актуальності набули також різноманітні наукові дослідження із зазначеного питання. Проблема дистанційного навчання розглядалася в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Значна кількість наукових робіт присвячена дослідженню загальних питань змісту та організації дистанційного навчання (С. Авдошин, В. Биков, С. Віллер, М. Карпенко, К. Корсак, В. Кухаренко, Е. Полат, D. Keegan, M. Moore та інші). Застосування інформаційних технологій у педагогічному процесі вивчали Н. Корсунська; Ю. Пасічник, П. Стефаненко, В. Торопцов.

Існують десятки різних визначень поняття «дистанційне навчання». Від простого, типу: «Дистанційне навчання – це навчання на відстані з використанням інформаційних комп'ютерних технологій», до більш складних, які вказують на суттєві особливості процесу: «Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі»[3].

Метою нашої роботи було: аналіз ефективності роботи дистанційного курсу «Теорія і методика фізичного виховання» для спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Для досягнення мети, були поставлені наступні завдання:

1. Провести апробацію розробленого дистанційного курсу з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»
2. Проаналізувати ефективність застосування дистанційного навчання для здобувачів вищої освіти.
3. Виділити основні переваги та недоліки використання дистанційних методів навчання.

Результати та їх обговорення. Зробивши аналіз інноваційних технологій, та врахувавши технічні можливості більшості учасників навчального процесу, було вирішено використовувати для спілкування зі студентами платформи Google Клас, Viber та

програму GoogIMeet. . Кожна програма виконувала свою функцію і застосовувалася для певної мети. Весь навчальний матеріал, яким повинні були оволодіти здобувачі вищої освіти викладався у систематизованому вигляді на платформі Google Клас. Google Клас поєднує в собі Google Диск для створення і поширення різних за складністю завдань та набір різних сервісів Google для створення тестів, документів, відео файлів, презентацій, Gmail для спілкування і Google Календар для планування. Студенти запрошувались за унікальним кодом, який надсилався їм. Google Клас легко устанавлюється на різні мобільні пристрої, планшети, комп'ютери та дозволяє робити користувачам фотографії, прикріплювати їх до завдань та працювати в автономному режимі. Вся навчальна програма була поділена на змістовні модулі. Кожний змістовний модуль містив у собі наступні папки: лекції; практичні та самостійні завдання; тести для перевірки знань; додаткові матеріали для самостійного опрацювання студентами. В папках «Лекції» додавався текст лекції, що сприяло підвищенню якості засвоєння матеріалу. В папках «Практичні та самостійні завдання» студентам надавалися практичні роботи та ситуативні задачі, які вони могли самостійно виконати вдома. Студенти, після того як виконували практичні завдання, надсилали відповіді у Google Клас у вигляді відео файлів, фотографій та текстових документів. Викладач мав можливість відстежувати успішність кожного здобувача вищої освіти, виставляти оцінки та повертати роботу разом з коментарями. В папках «Тести» знаходилися тести для здійснення проміжного та кінцевого контролю засвоєння знань за кожною темою у Google Формі. Такий вид роботи дозволяв проводити одночасно онлайн-опитування усіх здобувачів вищої освіти. Викладачу надалися автоматично усі відповіді кожного окремого студента та створювалася загальна статистика за всією групою. Також можна було проаналізувати за якими питаннями найчастіше виникають помилки та основні прогалини в знаннях студентів під час засвоєння теми. Створювалася діаграма та отримувався відсоток правильних відповідей. Після проходження тесту та відправки

його викладачу, студент також бачив всі свої помилки та правильні відповіді. Такий методичний прийом дозволяв здобувачам вищої освіти додатково опрацювати та запам'ятати навчальний матеріал. Для проведення лекцій та групових семінарських занять застосовувалась програма конференцій Google Meet. Вона давала змогу демонструвати презентацію, спілкуватися зі студентами, задавати питання в режимі Online, отримувати відповіді та, за потреби, додатково пояснювати матеріал. Перевагою цієї програми стало те, що можна зробити запис конференції, який потім зберігався на Google Диску та виставлявся в Google Клас. Програма Viber дозволяла спілкуватися зі студентами індивідуально. Прикладна програма Viber дуже популярна серед молоді, установлена у більшості студентів на телефонах та зручна у застосуванні. Тому ця програма використовувалась для загальних оголошень для групи студентів. В основному Viber потрібна була для відео зв'язку під час індивідуального опитування студентів. Такий метод дистанційної роботи давав можливість студентам надавати розгорнуті усні відповіді на запитання викладача, формувати власну думку, розвивати мислення та розуміння цілісних фізіологічних процесів, які відбувається в організмі людини. Для перевірки ефективності дистанційного навчання нами був зроблений порівняльний аналіз успішності студентів до початку педагогічного експерименту та успішність студентів під час застосування інноваційних методів. Аналіз успішності студентів показав, що більшість здобувачів вищої освіти стали прикладати більше часу та зусиль для оволодіння теоретичними знаннями. У більшості студентів оцінки не суттєво змінилися під час використання сучасних інноваційних методів. Але з'явився суттєвий відсоток студентів, яким використання таких дистанційних форм сподобалося, та вони стали приділяти більше уваги навчанню. В той же час, деякі студенти не могли прийняти участь в дистанційному навчанні через технічні обмеження (відсутність та нестійкість інтернету, відсутність відеокамер, тощо). Безумовно, збільшився відсоток самостійної роботи студентів. Треба відзначити, що з'явилася

більша повага до праці викладачів. Більшості студентам сподобалось більше відповідати та здавати усно тематичний модуль за власним індивідуальним графіком у зручний їм час ніж групове семінарське заняття. Переваги праці з електронною формою тестів відзначили більшість студентів. І цікавим виявилось те, що студенти попросили залишити Google Клас і в подальшому їх навчанні.

Отже, під час апробації дистанційного курсу «Теорія і методика фізичного виховання» для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» дала можливість нам виділити основні переваги та недоліки.

Переваги: 1. Дистанційне навчання подобається більшості здобувачів вищої освіт. Тому обов'язково потрібно долучати елементи сучасних інноваційних технологій до традиційних методів викладання.

2. Дистанційне навчання дозволяє кожному студенту працювати в своєму власному режимі, обирати свій темп засвоєння знань, враховуючи індивідуальні особливості організму.

3. Студенти і викладачі не прив'язані до конкретної освітньої установи, під час навчання можуть поєднувати інші види робіт.

Недоліки: 1. Для здійснення дистанційного навчання потрібна технічна підтримка, наявність швидкого інтернету та сучасних мобільних пристроїв.

2. Для того, щоб дистанційне навчання мало сенс і було якісним, у студентів повинні бути розвинуті деякі психологічні якості: висока самодисципліна, самоорганізація, самосвідомість та вони повинні дотримуватися академічної доброчесності.

3. Таке навчання не дозволяє проводити в повному аспекті практичні заняття та отримувати студентам практичні компетенції.

4. При дистанційному навчанні відсутній емоційний компонент навчання та недостатнє соціальне спілкування з однолітками та викладачами.

5. На організування та проведення інтерактивного навчання викладач витрачає набагато більше часу та зусиль, оскільки

повинен створити унікальні комбіновані курси за освітніми програмами здобувачів вищої освіти та оволодіти певними технічними навичками.

Висновки. На закінчення необхідно відзначити, що саме дистанційна освіта відкриває студентам можливості та доступ до сучасних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає можливості для набуття та закріплення різних професійних навичок, а викладачам дозволяє реалізовувати принципово нові форми і методи інтерактивного навчання. Отже, дистанційне навчання має специфічні елементи як для викладачів так і студентів. Дистанційне навчання буде ефективним, лише при поєднанні його інноваційних методів з традиційними методами та прийомами викладанням.

Список використаних джерел

1. Дистанційна освіта. Вища освіта : інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. URL :<http://vnz.org.ua/dystantsijnaosvita/pro>.
2. Шкуропат А.В., Гасюк О.М. Ефективність віртуальних лабораторних практикумів з фізіології людини і тварин у структурі підготовки фахівця-біолога. *Інформаційні технології в освіті*. 2018. № 1. С. 62-70.
3. Водолад С.Н., Зайковская М.П., Ковалева Т.В., Савельева Г.В. Дистанционное обучение в Вузе. *Ученые записки. Электронный научный журнал Курского гос. ун-та*. 2010. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnoe-obuchenie-v-vuze>

Пасічук Ангеліна Миколаївна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності 012
Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Онофрійчук Лілія Олегівна,

доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, кандидат педагогічних наук,
доцент, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ЛЕСО-КОНСТРУКТОРІВ

Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку є пріоритетним завданням дошкільної освіти, що зазначений у Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні та освітній програмі для дітей від двох до семи років «Дитина» та інших нормативно-правових документах. При цьому сенситивним для розвитку творчих здібностей педагоги та психологи вважають безпосередньо старший дошкільний вік, оскільки саме у цьому віці інтенсивно розвиваються пізнавальні процеси: формується образне мислення, творча уява, зорова пам'ять, що сприяють орієнтації дитини в навколишньому світі, допомагають їй легше й швидше «адаптуватися» у нових, незвичних умовах, знаходити нестандартні рішення навчальних завдань, тобто сприяють становленню дошкільника як творчої особистості. Крім того, старший дошкільний вік є періодом розквіту творчих видів

діяльності, що мають значні можливості для розвитку творчих здібностей дітей.

Проблема здібностей досліджувалася у працях В. Ветлугіної, А. Ковальова, Н. Лазарева, Н. Лейтеса, В. Моляко, В. М'ясицева, С. Рубінштейна, Б. Теплова та ін.

Р. Бернс під творчими здібностями розуміє індивідуальні здібності психічної та фізичної сфер, котрі зумовлюють успішне виконання творчих завдань у різних видах діяльності [1]. Більшість авторів погоджуються з думкою, що здатність до творчості притаманна усім без винятку людям, але це характерно для дошкільного віку, з часом ж ця здатність частіше всього зникає.

Як показують дослідження В. Космінської та Л. Парамонова, конструктивна діяльність займає вагоме місце в дошкільній освіті і є складним пізнавальним процесом, в результаті якої здійснюється інтелектуальний розвиток, формуються важливі якості дитини (ініціативність, організованість, працьовитість, самостійність, завзяття тощо) [7, с. 16]. Конструювання розвиває практичну творчу діяльність, є універсальною розумовою діяльністю, спрямовану на оволодіння практичними знаннями, вчать виділяти істотні ознаки, встановлювати відносини і зв'язки між деталями і предметами.

Найпопулярнішим сучасним конструктором в закладі дошкільної освіти є ЛЕСО-конструктор. За матеріалами Вікіпедії «lego» – це серія конструкторів, які являють собою набори деталей для збору та моделювання різноманітних предметів [5]. Набори Lego випускає група компаній The Lego Group, заснована 1932 року в Данії. Основним продуктом компанії Lego є різнобарвні пластмасові цеглинки, мініфігурки тощо. Асортимент деталей Lego дозволяє збирати споруди, транспортні засоби, а також рухомих роботів. Усе, що збудовано, можна потім розібрати на окремі деталі, використавши їх для створення інших об'єктів. Компанія Lego розпочала виробництво пластмасових цеглинок 1949 року. Елементи ЛЕСО-конструкторів мають різні розміри, різноманітні за формою, прості варіанти скріплення з іншими елементами.

Варіантів скріплення ЛЕСО-елементів між собою досить багато, що створює практично необмежені можливості створення різних типів будівель та ігрових ситуацій.

ЛЕСО-конструктор – це універсальний конструктор, який має низку переваг над іншими видами конструкторів: унікальна пластмаса, велике різноманіття деталей і можливість їх оригінального використання, яскравість, якість, безпечність, свобода у виборі тематики і матеріалу, що викликає з боку дітей дошкільного віку інтерес саме до цього конструктора [4]. З його деталей діти дошкільного віку легко меблюють кімнату для ляльки, створюють загони для звірів, будують гаражі й автомобільні дороги.

ЛЕСО-конструктор не містить чіткої інструкції з використання, відкриває простір для пошуку, стимулює дитячу допитливість, а тому конструкції можуть вдосконалюватися, змінюватися, трансформуватися у будь-що, що необхідно дітям дошкільного віку для гри. У нього немає вікових обмежень, тому діти дошкільного віку мають можливість продовжувати займатися цим видом діяльності, ускладнюючи й удосконалюючи свої вміння.

Головним завданням LEGO-конструювання є розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку через предметну діяльність. Вирішуючи прості, зрозумілі й цікаві завдання, діти дошкільного віку без значних труднощів створюють щось нове й неповторне.

Як доводять дослідження В. Космінської та Л. Парамонова на заняттях діти знайомляться з основними видами конструювання: за зразком, за умовами, за задумом. Зокрема, конструювання за зразком сприяє розвитку у дітей дошкільного віку просторового бачення, формуванню у них вміння подумки розбирати ціле на складові елементи, уміло підібравши і використавши ті чи інші деталі. Під час конструювання за умовами у дітей дошкільного віку формується вміння аналізувати умови й на основі цього аналізу будувати свою практичну діяльність; розвиваються фантазія та уява (адже перш, аніж побудувати конструкцію, її

необхідно уявити), творчий потенціал старших дошкільників. Конструювання за задумом більше за інші види розвиває творчість дітей, винахідливість, сприяє формуванню вміння самостійно формулювати задум, що відрізняється оригінальністю [7, с. 23].

Формування творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобами LEGO відбувається й під час конструювання за темою, що є досить поширеною у практиці формою конструювання, близькою за своїм характером до конструювання за задумом (різниця полягає у тому, що задуми дітей обмежуються певною темою). Дітям пропонується загальна тематика конструкцій (наприклад, «Ферма» або «Місто», «Цирк») і вони самі створюють задуми конкретних будівель, виробів, вибирають матеріал і способи їх виконання.

Одним з проявів творчих здібностей – це вміння комбінувати знайомі елементи по-новому, що сприяє формуванню вміння планувати свою діяльність, вчить бачити та прогнозувати результат, самостійно формулювати задум, що відрізняється оригінальністю.

Л. Виготський стверджував, що «творчою ми називаємо ту діяльність, яка приносить щось нове, оригінальне, однаково, чи буде це створено творчою діяльністю будь-якого внутрішнього світу або побудовою розуму чи почуття, яке виявляється в самій людині» [7, с. 6]. Будь-яка діяльність дітей дошкільного віку, яка виходить за межі рутини, є творчим процесом.

Цікавими для дітей дошкільного віку є самі завдання, адже діти із задоволенням конструюють лісові домівки для тварин, будинок для Діда Мороза та Снігуроньки, Санти-Клауса та його оленів, хатинку для Баби Яги, піраміди для Фараонів, будують LEGO-ракети, щоб відвідати Космос, Міжнародні космічні станції, інопланетні кораблі, моделюють чарівних тварин, улюблених та вигаданих казкових героїв. Творча гра допомагає зрозуміти дитину, спонукає до пошуку нових незвичних способів виконання завдань, активізує пізнавальну активність, підвищує якість засвоєння матеріалу, дозволяє зробити заняття привабливими.

У кожної дитини дошкільного віку з'являється можливість створити власний образ лисиці або вовка, наділити свого LEGO-казкового героя тими якостями, якими вона забажає. Тут вовк може вийти синього кольору й бути добрим, адже дитина фантазує і втілює власний задум. З новими образами можна створювати новий й оригінальний сюжет, обігравати його в години дозвілля, об'єднуючись, показувати свою виставу одноліткам.

Завдяки різноманіттю деталей LEGO-конструктори дають змогу кожному знайти заняття по бажанню, створити щось необхідне для гри: дівчатка із задоволенням будують казкові замки для лялькових принцес, чарівні будиночки для фей, меблюють кімнати для улюблених ляльок; хлопчики будують ціле місто з гаражами та автозаправними станціями, пожежною частиною чи аеродромом або створюють укріплення для захисту міста від нападників. Машинки, літаки, кораблики, будиночки і замки, різноманітні скульптури – це далеко не повний список того, що можна зібрати з конструкторів LEGO.

Під час роботи конструкції можна змінювати на нові, перетворювати на інші, поєднувати між собою. У результаті такої роботи розвивається фантазія дитини, формується творча уява, покращуються навички конструювання.

LEGO-конструювання містить значні можливості для розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Гра з LEGO-конструктором захоплює дітей дошкільного віку, сприяє розвитку у них творчої уяви та фантазії, формуванню оригінальності і своєрідності мислення, вихованню самостійності та наполегливості. Конструктивна діяльність, відповідаючи інтересам і потребам дітей дошкільного віку, має надзвичайно широкі можливості для формування розумового виховання дітей. У процесі цілеспрямованого навчання у дітей старшого дошкільного віку формуються узагальнені способи аналізу, порівняння та співвіднесення, розвивається вміння планувати свою діяльність, вміння самостійно знаходити способи вирішення конструктивних завдань.

Отже, конструктивна діяльність сприяє розвитку творчих здібностей дітей, позитивно впливає на розвиток креативності та активності у втіленні власних задумів, допомагає формуванню у дітей знань, умінь, навичок, почуттів, інтересів, потреб, художнього смаку. ЛЕСО-конструктори надають можливість отримати уявлення про простір, ознаки форми, величини, протяжності предмета, просторового розташування частин конструкції. У поєднанні з назвою геометричного тіла, словесним описом просторового розташування його частин у дітей дошкільного віку створюється уявлення про форму, величину, напрямку, диференціювання яких поступово стає досить тонкою.

Список використаних джерел

1. Бернс Р. Розвиток креативності у старших дошкільників. Київ : Дошкільне виховання, 2010. 418 с.
2. Біла І. Феномен дитячої творчості. *Дошкільне виховання*. 2011. № 1. С. 7.
3. Біла І. Особливості творчого конструювання в дошкільному віці. *Studia Humanitatis*. 2017. № 1. С. 10
4. Бондар Л., Гуцол С. LEGO-конструктор в освітньому процесі різновікової групи. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 2. С. 20.
5. Дуткевич Т. Дитяча психологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
6. LEGO-конструювання. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Lego> (дата звернення: 03.11.2022)
7. Парамонова Л. А. Теория и методика творческого конструирования в детском саду : учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Академия, 2002. 192 с.
8. Шевчук Н. Інтеграція LEGO-конструювання в освітній процес. *Палітра педагога*. 2018. № 6. С. 8.

Пачковський Василь Васильович,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Леоніда Станіславівна Пісоцька,

декан факультету дошкільної освіти та
психології, кандидат педагогічних
наук, доцент, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ К. ОРФА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВІДЧУТТЯ РИТМУ В ДОШКІЛЬНИКІВ

Аналіз результатів наукових досліджень і практичні спостереження доводять, що дитина дошкільного віку здатна відчувати музичний ритм на основі розвитку власних здібностей, котрі найкраще розвиваються в процесі активної музичної діяльності. Завдання батьків і педагогів, які працюють з дітьми, – правильно організувати і спрямувати таку діяльність варто з раннього дитинства, враховуючи зміни вікових періодів.

Німецький композитор Карл Орф розробив систему музичного виховання дітей, засновану на розвитку дитячої творчості, створив свою музично-педагогічну концепцію, адресувавши її, перш за все, педагогам, що працюють з дітьми у сфері музичного виховання, але нею можуть скористатися зацікавлені батьки цієї проблемою.

Зацікавившись у процесі професійної діяльності системою К. Орфа, акцентуємо увагу на тому, що результатом півстолітніх зусиль К. Орфа стала струнка концепція відродження і виховання природної музикальності людини, раціональні організаційні

форми її реалізації, знайдені й удосконалені засоби втілення педагогічного задуму [3, с. 23].

Музично-виховна система К. Орфа закладає хороші передумови для участі дітей у різноманітній музичній діяльності для формування різних музичних відчуттів, оскільки ґрунтується не лише на інструментальному, а й ритмопластичному, танцювальному, співацькому музикуванні. Звідси приходимо до висновку, що сприяє розвитку відчуття ритмічних рухів в музичній діяльності дитини. Вивчення концепції дає можливість стверджувати, що вона в собі акумулює передові гуманістичні ідеї гармонійного розвитку особистості, пробудження її творчого потенціалу, формування музично- ритмічних відчуттів у дітей крізь призму орієнтації на природні сили особистості, на елементарне музикування, на фольклор як першооснову музичної культури. вважаємо, що саме ці концептуальні деї визначають прогресивність і плідотворність педагогічних пошуків К. Орфа, якими цікавляться музичні теоретики і практики.

Ніяка наука, ніяка практика музикування не знайшла сьогодні заміни первинної стихії людської природної музичності, на якій виросла музична культура народів світу. Людина, що знов народжується, генетично несе в собі початки тієї самої музичної свідомості, на якій у далекому минулому виросла могутня стихія музичного фольклору. Але питання полягає в тому, чи може сьогодні старий фольклор служити живильним ґрунтом для формування музичної свідомості. Ладо-тональна, тонально-функціональна настройка слуху нерідко опозиціонується сучасними західними теоретиками, тому доводиться акцентувати на цьому особливу увагу. Але відчуття елементарного ритму, потреба в періодичній повторності метроритмічних акцентів є не менш важливою складовою частини природної музичності, і доводити це, власне, немає особливої необхідності [4, с. 62].

Музика, яка сьогодні навмисно затемняє природність елементарного ритму, замінюючи його штучними побудовами, ризикує загубити в першу чергу всякий зв'язок із сприйняттям. Перекрутити ритмічне відчуття людини ще важче, ніж позбавити

його орієнтації в звуковисотній і тонально-функціональній сфері. Ритм навіть по відношенню до інших простих елементів музики первинний. Порвати з елементарним біологічним ритмом для музики ще небезпечніше, ніж з ладом і звуком певної висоти. Музика, що відмовляється від орієнтації на природну музичність людини, неминуче обкрадає як себе саме, так і людей, причетних до її продукування і репродукції, присвячених в секрети новітньої техніки композиції. Активна полеміка з концепцією Орфа, кипить і понині, свідчить про те, що помилки до сьогодні не вижиті з усвідомлення багатьох.

К. Орф прагнув засобами музики вплинути на духовний світ дитини, сприяти гармонійному розвитку особистості, вихованню емоційної чутливості та музичних здібностей, засвоєнню музики як специфічної мови людського спілкування через різні музичні засоби, у тому числі і через музично-ритмічні рухи. К. Орф був переконаний, що виховання музичності неможливе поза музичним відчуттям сприйманням, що навчанню гри та співу по нотах має передувати досвід живого спілкування з музикою через спів, рухи, слухання [1, с. 151].

Система К. Орфа створює передумови для участі в різноманітній музичній діяльності сучасної людини. Сюди відносяться всі форми музикування, починаючи з простих зразків європейської класики, хорового співу, виконань танцювальної музики і до музичення в джазових ансамблях і поп-групах. Сюди ж відноситься слухання різної музики, побудованої на ладотональній основі, аж до тієї серйозної сучасної музики, де основи ладотонального мислення розширені і доведені до грані можливого в межах цього типу музичного мислення.

На думку К. Орфа, музичне виховання не повинно обмежуватися розвитком слуху, ритму, слуханням музики, навчанням співу і гри на інструментах. Завдання музичного виховання – стимулювати і спрямовувати творчу фантазію, уміння імпровізувати, творити у процесі індивідуального і колективного музикування. У цій роботі слід опиратися на зв'язок музики з жестом, словом, танцем, пантомімою.

Оскільки ми сповідуємо відродження інтересу до української духовної культури, народної пісні, рухів українських танців, які вимагають відчуття ритму, то пошуки нових шляхів музичного виховання спонукають до ґрунтовного вивчення методичної системи К. Орфа, можливостей використання його підходів, методів і прийомів у закладах України. Ми користуємося цікавими методичними знахідками К. Орфа, а саме: суміщення відносної й абсолютної сольмізацій, розвиток творчої фантазії й навичок імпровізації за моделлю, використання дитячої словесної творчості як матеріалу для елементарного музикування і музичних рухів, простих музичних інструментів тощо [4, с. 60].

Вважаємо, що ідеї К. Орфа відкрили реальний шлях до вирішення таких основоположних проблем музичної педагогіки, як виховання інтересу до музики, захоплення нею; визначення основи музичного виховання, його мети і завдань; досягнення цілісності музики всупереч традиційному дробленню його на мало пов'язані між собою частини (спів, музична грамота, слухання музики, музично-ритмічні рухи тощо); подолання суперечностей між змістом і структурою навчання, розриву між декларацією високих ідей та конкретним змістом програми тощо. Вони покладені в основу методичної системи, здатної практично забезпечити розкриття загальнолюдських цінностей у музиці й на цій основі сформуванню духовну сферу особистості. А це якісно новий етап розробки проблем музично-ритмічного відчуття і розвитку дітей [3, с. 23].

Список використаних джерел

1. Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початковій школі: Навч.-метод. Посібник. Тернопіль, 2001. 216 с.
2. Лист МОН України від 02.09.2016 № 1/9-454 «Про організацію роботи з музичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах».
3. Семизорова В.В. Використання системи «елементарного музикування» Карла Орфа в освітньому процесі дошкільного навчального закладу. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 68 с.

4. Шаповал О. Упровадження концепції «елементарного музикування Карла Орфа у систему музичного виховання дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. С. 57- 66

Перевалова Тетяна Анатоліївна,
вихователь Хмельницького навчально-
виховного об'єднання № 23,
м. Хмельницький, Україна

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАНІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі суспільство очікує справжніх фахівців – сформованих особистостей, яким притаманні ініціативність, творчість, ерудованість, які дотримуватимуться національних цінностей, поважатимуть культуру українського народу.

Педагогіка партнерства не є новою, хоча все більше актуалізується на сучасному етапі, її сутність розкрита у працях класиків педагогіки – Ш. Амонашвілі, А. Макаренка. В. Сухомлинського, М. Стельмаховича та інших. У працях науковців основна увага приділяється сутності поняття взаємодії, описується механізм партнерських відносин, продуктивні зв'язки між сім'єю та закладом дошкільної освіти, розкрито принцип активізації різних освітніх інституцій тощо.

Аналіз наукових розвідок свідчить про те, що сім'я відіграє значну роль у становленні особистості дитини, розвитку її природних нахилів, почуттів, зокрема національно-патріотичних, реалізації особистісного потенціалу. М. Стельмахович національно свідому українську сім'ю образно називав «духовним храмом України-матері» [2, с. 4]. За його словами, «...сім'я – це найбільша

вихователька підростаючих поколінь за всіх часів й у всіх народів, невтомна плекальниця високої духовності й гуманізму, національного духу, характеру, свідомості, психології й патріотизму. Справжня сім'я є совістю, честю і доблестю, національною гордістю кожного народу, нації, надбанням педагогічної культури людства» [2, с. 4-5]. Саме в родині дитина вперше набуває досвід позитивного ставлення до довкілля, засвоює шляхом наслідування батьків національно-патріотичні цінності й норми поведінки. Нормальні здорові взаємовідносини в родині відіграють важливу роль у становленні особистості дитини, про це постійно наголошував у своїх працях видатний педагог В.О. Сухомлинський. Учений стверджував, що «сім'я – це те первинне середовище, де людина повинна вчитися творити добро. Дитина є активним суб'єктом усіх учасників освітнього процесу» [3].

Говорячи про педагогіку партнерства у національно-патріотичному вихованні старших дошкільників, важливо, щоб два осередки – заклад дошкільної освіти та батьки виступали у взаємодії, щоб їхні зусилля були спрямовані на головну мету – сформувати й дітей національну свідомість, патріотичні почуття. Відомо, що дитина наслідує поведінку батьків, ідентифікує свої вчинки з ними, що є поштовхом для розвитку самостійності, активності дитини, її самоконтролю, інтересу, що виступає метою діяльності. Саме у взаємодії з дорослими, формується структура самосвідомості дитини як уявлення про саму себе.

У працях психологів наголошується на тому, що старший дошкільний вік є сенситивним для розвитку основ особистості, оскільки саме в цьому віці з'являються такі внутрішні інстанції, як образ «Я», оцінно-етичні судження, самопереживання з приводу власних дій, що виступають певними регуляторами поведінки дитини, її вчинків, дій, прагнень, мотивів. У цьому, як зазначають психологи, важливу роль відіграє емоційна сфера дитини. За словами Л. Виготського, найціннішою формою поведінки є така, що пов'язана з емоціями. Емоції – це діяльність оцінювання інформації, що надходить у мозок, про зовнішній і внутрішній

світ, яку відчуття і сприйняття кодують у формі його суб'єктивних образів. Емоції і почуття, які висловлює дитина в процесі пізнання довкілля, проявляються в кожному вчинку і дії особистості. Для дитини старшого дошкільного віку ще характерна конкретно-образна форма мислення, саме тому все, що бачить навколо себе дитина, що відчуває від побаченого, вона намагається відобразити в малюнку, слові, грі. Тому чим більше дитина задіяна в різні види діяльності, тим краще й ефективніше вона засвоїть отримані знання. Саме художньо-мовленнєва діяльність виступила засобом національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Педагогіка партнерства у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку передбачала реалізацію принципів, визначених І. Бехом, а саме: цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій; особистісно розвивального спілкування; використання співпереживання як психологічного механізму у вихованні національно-патріотичної особистості; систематичного аналізу вихованцем власних у чужих вчинків [1].

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновують на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

Патріотизм як моральна якість має інтегральний зміст. З огляду на це в педагогічній роботі поєднано ознайомлення дітей з явищами суспільного життя, народознавство, засобами мистецтва. Практична діяльність дітей (праця, спостереження, ігри, творча діяльність та ін.), національні, державні свята.

Для патріотичного виховання важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування у дітей патріотичних почуттів. Найсприятливішим для початку

систематичного патріотичного виховання є середній дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ.

Цілеспрямоване патріотичне виховання повинно поєднувати любов до найближчих людей з формуванням такого ж ставлення і до певних феноменів суспільного буття. З цією метою факти життя країни, з якими ознайомлюють дошкільнят, ілюструють прикладами з діяльності близьких їм дорослих, батьків залучають до оцінки суспільних явищ, спільної участі з дітьми у громадських справах.

Для патріотичного виховання важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування у дітей патріотичних почуттів. Найсприятливішим для початку систематичного патріотичного виховання є дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ.

Цілеспрямоване патріотичне виховання повинно поєднувати любов до найближчих людей з формуванням такого ж ставлення і до певних феноменів суспільного буття. З цією метою факти життя країни, з якими ознайомлюють дошкільнят, ілюструють прикладами з діяльності близьких їм дорослих, батьків залучають до оцінки суспільних явищ, спільної участі з дітьми у громадських справах.

Однак лише ознайомлення із суспільним життям не вирішує завдань патріотичного виховання. Водночас не можна ігнорувати значущості ознайомлення дітей з історією і сучасністю рідної країни, іншими суспільними явищами.

Почуття патріотизму та національної гідності формуються на основі інтересу дітей до власного оточення. Дорослі впливають на дитину вчинками, поглядами та моделлю поведінки, адже в ранньому віці малюк спершу фіксує емоційне ставлення, а вже потім засвоює певні знання.

Доцільним для національно-патріотичного виховання засобами педагогіки партнерства є організація в закладі дошкільної освіти роботи за різними напрямками, щоб позитивно

вплинути на процес становлення дитини, як патріота: сім'я, родина, родовід та рідний край; традиції, звичаї та культурні явища народу; історія України, державні символи; суспільні явища, довколишній світ.

Метою педагогіки партнерства є ознайомлення дитини з її походженням та історією роду. Засвоїти ці знання допоможе дерево родоводу, в якому чітко прослідковуються родинні зв'язки. Дізнавшись, ким були пращури і чого вони досягли, діти намагатимуться наслідувати їх. Це створить атмосферу причетності до спільної справи, в даному випадку – розвитку України.

Дошкільнята старшої групи повинні знати назву малої батьківщини (міста чи села) і мати загальне уявлення про Україну. У старшій групі – називати визначні місця, знати столицю країни, мати уявлення про походження свого села чи міста.

Патріотичне виховання у закладі дошкільної освіти – це багатогранний і різноплановий процес. Щоб реалізувати його, варто дотримуватись основних принципів та напрямів. Готуючись до заняття, доречно підбирати цікаві та ефективні форми роботи, аби формування громадської свідомості відбувалося природно та невимушено.

Отже, педагогіка партнерства ефективно впливає на організацію національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, оскільки за її допомогою створюється сприятлива атмосфера у набутті дитиною національно-патріотичних норм, забезпечується суб'єкт-суб'єктивна взаємодія всіх учасників освітнього процесу, орієнтовану на засвоєння дитиною національно-патріотичних цінностей та формування її національної самосвідомості, реалізуються творчі здібності дитини, її особистісні задатки у різних видах художньо-мовленнєвої діяльності, забезпечується участь батьків у виконанні спільних справ, що активізує інтерес та мовленнєву активність дитини у її національно-патріотичному вихованні.

Список використаних джерел

1. Бех І. особистісно зорієнтоване виховання. Навчально-методичний посібник. К., 1998. 204 с.
2. Стельмахович М. Українське родинознавство. Івано-Франківськ, 1994. 55 с.
3. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу / Вибр. твори: у 5 т. К.: Рад. школа, 1976. Т. 1. 687 с.

Перфільєва Анна Ігорівна,

учитель-логопед Хмельницького
закладу дошкільної освіти № 38
«Світанок», м. Хмельницький, Україна

ІНДИВІДУАЛЬНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ УЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА І БАТЬКІВ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Провідна роль в організації та проведенні корекційно-розвивальної роботи із дитиною з порушеннями мовленнєвого розвитку належить учителю-логопеду, який вивчає мовленнєві та індивідуально-типологічні особливості дитини, визначає рівень її можливостей, ступінь відставання у мовленнєвому розвитку, забезпечує оптимальну динаміку корекційної роботи.

Важливою і невід'ємною частиною роботи з усунення мовленнєвих порушень у дошкільників є тісна взаємодія учителя-логопеда і батьків. Брак інформованості батьків у питаннях патології та корекції мовлення, недооцінка ними раннього виявлення мовленнєвих порушень і своєчасного впливу на них, помилкові, а часом і шкідливі установки щодо мовлення дітей, обумовляють необхідність спільної взаємодії на всіх етапах корекційної діяльності.

У період дії воєнного стану в Україні задля забезпечення ефективності комунікації з батьками важливо обирати оптимальні для виконання кожного конкретного завдання канали комунікації. З урахуванням безпекової ситуації у регіоні пріоритет надається індивідуальним формам взаємодії.

Корекційно-розвивальна робота, спрямована на ефективне та швидке подолання дефектів мовлення, неможлива без свідомої та активної участі в ній батьків, тому питання індивідуальної взаємодії і співробітництва учителя-логопеда та батьків дитини особливо актуальні. Необхідним є вдосконалення наявних та пошук нових ефективних форм і прийомів організації індивідуальної взаємодії учителя-логопеда з сім'єю дитини, яка має порушення мовленнєвого розвитку. В корекційній роботі важливо зробити батьків не лише союзниками, але й грамотними помічниками.

Слід зазначити, що у логопедичній науці і практиці дослідження проблеми співпраці з батьками накопичено певний досвід. Ю.В. Рибцун визначає основні форми роботи учителя-логопеда з батьками. В.А. Кисличенко вважає, що ефективно співпрацювати з сім'єю дитини-логопата дають змогу загальнолюдські особистісні цінності. Л.А. Стахова вказує, що ефективність корекційної роботи учителя-логопеда залежить від створення єдиного корекційно-розвивального та навчально-виховного середовища.

Логопедичний вплив має велике значення під час подолання мовленнєвих порушень та здійснення профілактичних заходів. Роль учителя-логопеда закладу дошкільної освіти полягає в тому, щоб допомогти дитині подолати порушення, забезпечуючи тим самим повноцінний, всебічний, гармонійний розвиток. Специфіка професійної діяльності учителя-логопеда полягає в тому, що корекційний процес відбувається у тісній взаємодії з батьками дитини. Отож учитель-логопед має володіти прийомами роботи з батьками.

Роботу з кожною сім'єю дитини, яка має порушення мовленнєвого розвитку будую на наступних принципах:

- партнерство з батьками – розглядаю батьків не як об'єкт свого впливу, а як рівноправних партнерів у логопедичній роботі з дитиною. Завдяки цьому принципу долається дистанція і недовіра, яка часто виникає у батьків до фахівців, і навпаки – вони прагнуть підтримки, допомоги учителя-логопеда, прислуховуються до нього, виконують його поради;

- єдність діагностики і корекції – обстежую дитину, знайомлюсь з висновком ІРЦ, організовую корекційну роботу з виправлення вад мовлення, яка є складовою індивідуальної програми розвитку дитини;

- позитивна характеристика дитини – передусім концентрую увагу батьків на позитивних, перспективних можливостях її розвитку, лише після цього говоримо про вади і труднощі. Це допомагає підтримати віру батьків у розвиток дитини, спонукає їх організувати навчання і виховання, ігрову діяльність, формувати адекватні стосунки з дитиною;

- урахування стану, думки, досвіду батьків – при доборі змісту, форм і методів роботи з сім'ями враховую: здоров'я батьків, їхній психологічний стан; їхню енергію, моральні установки, досвід, ставлення до проблем дитини; сімейні стосунки; уміння членів сім'ї розв'язувати проблеми; соціальні зв'язки; приналежність до певного соціального класу.

- повага до особистості батька і матері – у стосунках з батьками домінує повага, урахування їхніх турбот. Це виявляється у формах звернення до батьків, у висловлюванні прохань і порад, у довірливому тоні розмови, у неприпустимості настанов і дорікань на адресу батьків, у збереженні відомих логопеду сімейних таємниць.

Індивідуальна взаємодія з батьками є ефективною за умови урахування таких показників: склад сім'ї; соціальний статус сім'ї; культурний та освітній рівень батьків; положення дитини у сім'ї; стосунки батьків з фахівцями закладу дошкільної освіти та батьками інших дітей групи; педагогічна компетентність батьків у вихованні дитини з вадами мовленнєвого розвитку; готовність

співпрацювати з учителем-логопедом і безпосередня практична участь у процесі корекційної роботи.

Враховуючи неоднорідність цих показників, особливо щодо педагогічної компетентності батьків та готовності до співпраці, я виділяю такі завдання індивідуальної взаємодії з батьками:

а) встановити партнерські стосунки з родиною кожного вихованця, створити атмосферу спільності інтересів і емоційної взаємопідтримки, формувати переконання, що лише з допомогою родини дитина зможе подолати труднощі у мовленнєвому розвитку;

б) підвищити психолого-педагогічну компетентність батьків у питаннях мовленнєвого розвитку, пробудити в них інтерес і бажання брати участь у корекційній роботі;

в) формувати у батьків навички спостереження за мовленням дитини й уміння робити правильні висновки зі своїх спостережень;

г) допомогти батькам виробити впевнений і спокійний стиль виховання та спілкування з дитиною;

д) навчати батьків конкретних прийомів логопедичної роботи.

Роль батьків в корекційно-розвивальній роботі можна сформулювати таким чином:

-створювати належні умови для правильного мовленнєвого розвитку дитини, забезпечення гармонійного становлення повноцінної особистості дитини шляхом поєднання процесів формування мовлення із розвитком інших психічних процесів, шляхом застосування ігрової діяльності, сучасних інтерактивних форм роботи з дітьми;

-виконувати з дитиною домашні завдання, перетворюючи цю діяльність на ігрову, нести відповідальність за їх виконання;

-допомагати дитині закріплювати мовленнєві навички, вводити а самостійне мовлення дитини поставлені звуки;

-активізувати мислення, вчити дитину спостерігати, слухати, міркувати, чітко та зрозуміло висловлювати власні думки.

Значимість індивідуальних форм взаємодії з батьками у період дії воєнного стану важко переоцінити. До них належать бесіди,

консультації, перегляд відкритих індивідуальних логопедичних занять, анкетування з подальшим обговоренням в індивідуальній бесіді. Часто батьки не мають уявлення про те, яку величезну роботу проводить учитель-логопед, які завдання виховного та освітнього процесу він вирішує.

Індивідуальне консультування набуває дуже великого значення для роботи з батьками, оскільки дозволяє реалізувати диференційований підхід. Індивідуальні консультації організовую за власним запрошенням або на прохання батьків один раз на тиждень у певний день, у другу половину дня.

Консультую батьків з наступних питань:

-на початку року повідомляю про результати логопедичного обстеження, про особливості мовленнєвого розвитку кожної дитини, підкресляю сильні й слабкі сторони;

-показую прийоми роботи з дитиною: навчаю правильно виконувати артикуляційну і пальчикову гімнастику, закріплювати поставлені звуки;

-підкресляю успіхи і труднощі дитини, показую, на що потрібно звернути увагу вдома;

-інформую батьків про різні аспекти розвитку і виховання дитини.

Особливого значення набуває організація роботи за домашнім логопедичним зошитом, завдання в якому я наповнюю конкретним змістом: зі збагачення та активізації словника дитини, формування та вдосконалення граматичних категорій мовлення, корекції фонетико-фонематичних процесів, розвитку зв'язного мовлення, артикуляційних та тонких рухів пальців, фізіологічного та мовленнєвого дихання. Націлюю батьків виконувати з дитиною домашні завдання, перетворюючи цю діяльність на ігрову, нести відповідальність за їх виконання.

Також для індивідуального консультування я оформила друкований навчально-методичний посібник на тему «Кишеньковий довідник для батьків (поради вчителя-логопеда) Вчимо малюка говорити правильно», в якому узагальнила дидактичні ігри, вправи, віршовані тексти для індивідуальної

роботи з дітьми в колі родини. Посібник-довідник легко розміщується у кишені, що дає змогу брати його з собою на прогулянку чи у подорож і закріплювати мовленнєві навички, вводити в самостійне мовлення дитини поставлені звуки.

Оскільки у період дії воєнного стану в Україні форма організації освітнього процесу у закладі дошкільної освіти залежить від безпекової ситуації у кожному регіоні, комунікація здійснюється з урахуванням локації дітей. У складних умовах корисними є сервіси та інструменти комунікації в онлайн-режимі, а саме: розміщення на сайті закладу дошкільної освіти рекомендацій для батьків щодо корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на ефективне та швидке подолання дефектів мовлення; створення спільноти із батьками в соціальних мережах Viber, Instagram; використання електронної платформи Zoom з метою надання інформаційно-консультативних послуг.

На сервісі Instagram у серпні 2020 року створила власний аккаунт (anna_igorivna_logoped) на якому розмістила понад 150 дописів з рекомендаціями для батьків щодо розвитку мовлення дітей дошкільного віку, діагностики та виправлення вад мовлення за сучасними методиками, формування дрібної моторики та інше. Аккаунт налічує 1098 читачів.

Більшість батьків не усвідомлюють складності мовленнєвих вад, відзначаючи, зазвичай, лише дефектну вимову деяких (не всіх) звуків, рідко кого з них хвилює недорозвинення лексико-граматичної сторони мовлення, недосконалість зв'язного мовлення дітей. Порушення звуковимови і складової структури слів батьки, зазвичай, відносять до вікових особливостей мовлення дітей, не помічають бідності, неточності словника, розчулюються помилками граматичного плану. Тому варто надавати батькам первинні відомості про відхилення мовлення у дітей, їхній вплив на розвиток дитини та її готовності до шкільного навчання.

Отже, ефективність корекційної роботи з виправлення порушень мовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку суттєво залежить від плідної індивідуальної взаємодії учителя-логопеда з батьками, від вміло налагоджених професійних та особистісних

відносин, чіткого та свідомого розуміння поставлених корекційно-розвивальних завдань, дійового використання сервісів та інструментів індивідуальної комунікації в соціальних мережах та онлайн-режимі у період дії воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел

1. Кисличенко В.А. Вивчення особистісного компоненту професійної діяльності логопедів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. № 10 (197), Ч.ІІ. С.146-151.
2. Рібцун Ю.В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНИ. *Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання*. 2011. № 1. С. 33-37.
3. Стахова Л.Л. Взаємодія учителя-логопеда закладу дошкільної освіти із сім'єю дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку як вагомий засіб досягнення корекційної мети. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Випуск LXXSX. Том 2. Херсон: Видавництво ХДУ, 2017. С. 219-222.

Пилипенко Валентина Миколаївна,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 38 «Світлячок»,
м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТАБЛИЦЬ У ТЕАТРАЛІЗОВАНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасне сьогодні все частіше піднімає питання про те, що необхідно використовувати всі наявні педагогічні ресурси для ефективного розвитку дитини. Сучасна педагогічна наука, що дивиться на освіту як на відтворення духовного потенціалу людини, має в своєму розпорядженні різноманітні сфери освітньої дії на дитину. Сфера мистецтва розглядається як простір, сприяючий формуванню соціально-естетичної активності особистості. На думку сучасних учених, що досліджують проблеми дошкільної освіти, розкриттю внутрішніх якостей особистості і самореалізації її творчого потенціалу найбільшою мірою сприяє синтез мистецтв. Цей погляд на виховання дитини зробив актуальною проблему освіти і виховання дошкільників засобами театрального мистецтва, як могутнього синтетичного засобу розвитку їх творчих здібностей.

З театральною діяльністю тісно пов'язано і вдосконалення мови, оскільки в процесі роботи над виразністю реплік персонажів, власних висловів, непомітно активізується словник дитини, удосконалюється звукова культура мови, інтонаційний лад. Нова роль, особливо діалог персонажів, ставить дитину перед необхідністю ясно, чітко, зрозуміло висловлюватися. У дитини поліпшується діалогічне мовлення, граматична будова, активно розвивається та поповнюється словник. Беручи участь в театралізованій діяльності, діти знайомляться з навколишнім світом у всьому його різноманітті, через образи, фарби, звуки. Правильно поставлені питання примушують їх думати, аналізувати, робити висновки і узагальнення, сприяють розвитку розумових здібностей. Любов до театру стає яскравим спогадом

дитинства, відчуттям свята, проведеного разом з однолітками, батьками і педагогами у незвичайному казковому світі [2].

Для ефективної організації театралізованої діяльності педагоги мають бути компетентними та розмежовувати театральнопедagogічну термінологію. Цей вид діяльності вимагає від дітей: уваги, кмітливості, швидкості реакції, організованості, уміння діяти, підкоряючись певному образу, перевтілюючись в нього, живлячи його життям. Чарівний світ театру розкриває таємні дверцята нашої душі, дає поштовх до буянства творчості, випрямляє думку. Кожна дитина – актор. Шедеври класики допомагають розкрити таланти, виховують та розвивають акторські здібності.

Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів, є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Водночас, вона виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості [2].

З психологічної точки зору дошкільне дитинство є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці діти надзвичайно допитливі, у них є величезне бажання пізнавати навколишній світ. Становлення компетентності дитини в різних сферах художньої діяльності, готовності до гри-драматизації здійснюється в сім'ї, за підтримки батьків і в педагогічному процесі ЗДО. Багато батьків несправедливо вважають, що дитячу геніальність неможливо розвинути, вони наївно припускають, що геніями тільки народжуються. Можливо, в цьому і є якась частка правди, але хто знає, скільки навколо нас дітей, чия талановитість прихована, і щоб дати поштовх її розвитку, потрібно лише звернути на дитину увагу і допомогти їй! На нашу думку, в нагоді педагогам стане модель організації театралізованої діяльності в закладі дошкільної освіти у форматі забезпечення театральні-ігрового середовища [1].

Вважаємо, що досить дієвим засобом розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку є мнемотехніка, або мнемоніка. Вона дозволяє за допомогою відповідних прийомів збільшувати обсяг пам'яті дитини, що полегшує запам'ятовування інформації.

Оскільки в основі мнемотехніки лежить вербально-логічне мислення, то її використання позитивно впливає на розвиток логічного мислення та інтелектуальних здібностей особистості. Це пояснюється також тим, що мнемотехніка «використовує природні механізми пам'яті мозку і дозволяє цілком контролювати процес запам'ятовування, збереження та згадування інформації».

Корисність використання мнемотехніки можна пояснити і з позиції класичної психолого-педагогічної науки. Остання постійно шукає чинники, які б полегшували процеси запам'ятовування та зв'язного мовлення в освітньому процесі.

У роботі з дошкільниками та в процесі залучення їх до активної театралізованої діяльності вагоме місце займають мнемотаблиці як елемент мнемотехніки [3].

Отже, мнемотаблиці – це «система внутрішнього письма, що дозволяє послідовно записувати в мозок інформацію, перетворену на комбінації зорових образів; це спосіб покращення засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів».

Використання мнемотаблиць у практиці дошкільної педагогіки не тільки корисне, але і необхідне, оскільки особливості психо-фізіологічного розвитку дітей дошкільного віку вимагають додаткової, у т.ч. наочно-образної підтримки у процесі засвоєння нових знань. При цьому активізуються та розвиваються практично всі психічні процеси дитини: увага, мислення, пам'ять (різні її види: слухова, зорова, рухова, тактильна), уява, і, звичайно, творчі здібності [1].

Завдяки образності, ігровому та емоційному компонентам, що покладені в основу мнемотаблиць, процес запам'ятовування перетворюється на цікаву захопливу гру, а потрібна інформація мимовільно й міцно закарбовується в пам'яті.

Мнемотаблиці засновані на тому, що у дитини за допомогою, наприклад, ілюстрацій, формується асоціативне сприйняття тих чи інших слів. Оволодівши мистецтвом асоціативного запам'ятовування, дитина зможе не тільки краще засвоювати необхідний текст, але і мати успіхи у міжособистісному спілкуванні, проявляючи інтелектуально-описові та асоціативні здібності [2].

Оскільки провідною в дошкільному віці є ігрова діяльність, тому саме гра в різних її формах має стати для педагогів дієвим засобом формування особистісних якостей та творчих здібностей дітей дошкільного віку. Відтак різнобічний вплив театралізованих ігор на дитячу особистість дає змогу використовувати їх як ненав'язливий педагогічний засіб. Під час театралізованої діяльності діти в ігровій формі вчаться визначати причини емоцій, відтворювати та проявляти емоції, регулювати свою поведінку, розуміти себе й ін.

Практика переконує, що театральна-ігрова діяльність – одна з найважливіших засобів розвитку емоційної культури, здатності до співчуття та співпереживання, орієнтована на збагачення творчого потенціалу дитини, розвиток її здібностей та задатків. Театр акумулює життєву мудрість, оптимізм, позитивно впливає на емоційну сферу дитини, сприяє розвитку її пізнавальних інтересів, становленню дитячих характерів, надає унікальну можливість для самовираження особистості, забезпечує життя дитини в світі краси, гри, казки, музики, фантазії. Традиційно заняття залишається найефективнішою формою роботи з дітьми. Утім, головна передумова наповнити його зміст сучасним матеріалом, інтерактивними засобами співпраці з дітьми, щоби максимально зацікавити та залучити їх до театралізованої діяльності [3].

Ефективність дитячої театралізованої діяльності обумовлена ступенем готовності дошкільника до неї. Велику роль в організації театралізованої діяльності грає вихователь, уміло направляючий даний процес. Необхідно, щоб вихователь не тільки виразно читав або розповідав, умів дивитися і бачити, слухати і чути, але і був

готовий до будь-якого «перетворення», тобто володів основами акторської майстерності, а також основами режисерських умінь. Формуючи творчі начала засобами театралізованої діяльності пропонуємо використовувати мнемотаблиці в різні режимні моменти.

Список використаних джерел

1. Макаренко Л.В. Театр і театралізована діяльність у сучасному дошкільному закладі освіти: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI. 2011. 211с.
2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. К.: Академвидав, 2006. 356 с.
3. Ткаченко Т. А. Формування і розвиток зв'язного мовлення ТОВ «Видавець-ство ГНОМ і Д», 2001. 145 с.

Писарчук Оксана Тарасівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

Руденський Ростислав,

асистент, Тернопільський
національний педагогічний
університет імені Володимира
Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ДИТЯЧА ГРА У ПРОСТОРІ ВІЙНИ

На початку 2022 року – 24 лютого – світ сколихнула новина про повномасштабну війну в Україні, що повністю перекреслила цінності гуманізму, поваги до людини, миру, права на життя та

свободи. Події, що відбуваються в Україні, своєю масштабністю проникли в усі сфери людського життя, зокрема й освіту дітей. Дошкільники властиво для свого віку в іграх відображають акти бомбардування, евакуації, сигнали сирен та переховування в укриттях, інколи вбивства мирного населення та загалом смерть тощо [2]. За таких умов зрозумілим стає теза про те, що в іграх дитина демонструє пережитий досвід [1, 3]. Тому увагу педагогів-дошкільників, дитячі психологи, психотерапевти, науковці звертають на проблеми війни та військової іграшки у специфічно дитячій діяльності – сюжетно-рольовій грі.

Такий стан справ обумовив наші наукові розвідки з окресленої проблематики. Ми прогнозуємо, що врахування виокремлених особливостей в практиці роботи ЗДО, як результатів нашого дослідження сприятиме: відображенню пережитої травмуючої події у грі, що надалі забезпечить необхідну психологічну допомогу дитині; за правильної організації гра дошкільників на тему війни та зброї зможе сприяти формуванню цінностей: патріотизм, повага до життя, цінність миру, важливість мирного врегулювання конфліктів, без втручання сили, зброї та ін.

Гендерний аспект досліджуваної проблеми узагальнюється думкою, що використання іграшок-зброї, військової технічної іграшки здебільшого характерне для хлопчиків. Пояснюємо це глибоким історичним переконанням, що виховання хлопців та дівчат повинно суттєво відрізнятися. Зауважимо, що на практиці дівчата в іграх такої тематики беруть участь також, але рідко. Вважаємо, що педагогам та батькам не слід радикально звужувати тематику військових ігор суто для хлопчиків чи дівчат.

Таким чином, висновується перша особливість дитячих ігор на тему війни та зброї: вони мають глибоке історичне походження зі стійких стереотипних поглядів на виховання хлопців та дівчат.

Тема війни, зброї, військових ролей проникла не лише у сюжетні й сюжетно-рольові ігри. Паралельно із ними можливість конструкторсько-будівельних ігор забезпечує дошкільникам будівництво військових баз, летовищ, складів зброї та техніки,

аеродромів та військових портів. Взаємопроникнення таких видів ігор збагачує сюжет та динаміку розгортання гри; вона стає тривалішою в часі, вимагає більшої довільності та керованості з боку дітей [4]. Таким чином, другою особливістю ігор на тему війни та зброї є теза, що сюжет військових подій проник у творчі ігри дітей віком від 3-х років аж до ігор дітей молодшого шкільного віку.

Ретроспективний аналіз поліграфічних комплектів настільно-друкованих ігор для дітей дошкільного віку свідчить про значну ідеологізацію, штучне наповнення цією темою дитячих ігор. Така тенденція простежилася не лише в комплектах, що були виготовлені в Радянському Союзі, а й в іграх дітей Німеччини, США та ін. Таким чином, третя особливість: настільно-друковані ігри є предметом ідеологічного відображення та впливу різних історичних епох з механіками захоплення територій держав та гонки озброєнь.

Український інститут когнітивно-поведінкової терапії займається проблемою пережитих травматичних подій в умовах війни починаючи з 2013 року [2]. Таким чином, дитячі ігри можуть відображати травмуючу пережиту подію, а також необхідне перше психологічне опрацювання пережитих подій.

Організація дитячих ігор військової тематики забезпечує формування ціннісних орієнтацій дошкільників: патріотизму, поваги до людини та її життя, цінності захисту Батьківщини, зацікавлення героїчними вчинками військових тощо [1]. Педагог чи психолог може спрямувати ігри цієї тематики для виховання ціннісних орієнтирів. Наприклад, щоб уникнути втрати життя, житла, можна піти на компроміс, визнати помилковість дій, домовитися за підконтрольні в іграх території, іграшки, гравців тощо. Якщо роль дорослого не матиме цілеспрямованого позитивного впливу, то такі ігри ідентифікуватимуться стихійністю, конфліктністю, закріпленням психологічних установок, що перемагає сильніший, а моральні норми в таких іграх не є чинними.

Отже, зважаючи на вищезазначене, роль дорослого – батьків, педагогів, психологів – в таких іграх є важливою, навіть обов'язковою.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд.: О.Г. Косенчук, І.М. Новик, О.А. Венгловська, Л.В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
2. Діти та війна: навчання технік зцілення / Патрік Сміт, Етл Дирегров, Уільям Юле та ін. Львів: Інститут психічного здоров'я УКУ, 2014. 98 с.
3. Ігрова діяльність дошкільника. Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Т.О. Піроженко, К.В. Карасьова. К.: Генеза, 2014. 96 с.
4. Усі ігри в закладі дошкільної освіти / авт.-упоряд. А.В. Доценко, О.О. Забашта, Н.О. Лобанова, А.С. Остапенко. Х.: Вид. група «Основа», 2021. 271 с.

Прозорова Анастасія Володимирівна,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна
науковий керівник:

Миськова Наталія Миколаївна, доцент
кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик, кандидат
педагогічних наук, доцент, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ПЕДАГОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МОЗАЇКА»

Парціальна програма інтелектуального розвитку дітей раннього та передшкільного віку «Інтелектуальна мозаїка», розроблена авторами Зданевич Л.В., з Пісоцькою Л.С., Миськовою Н.М. і Таранціною С.В., внесена до переліку парціальних освітніх програм для дітей раннього та дошкільного віку, рекомендованого до використання у закладах дошкільної освіти України. Оскільки, термін дії кожної як комплексної так і парціальної програми – 5 років, – «Інтелектуальна мозаїка» наразі є чинною, оскільки отримала схвалення комісії з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України 31 жовтня 2019 року, про що йдеться у листі Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України № 221/12-Г-1052 від 08.11.2019 року [2].

На основі вивчення та аналізу змісту парціальної програми інтелектуального розвитку дітей раннього та передшкільного віку «Інтелектуальна мозаїка» можемо констатувати, що авторським

колективом програми розроблено та апробовано власну технологію реалізації завдань, визначених у програмі. Оскільки, засобами технології визначено поєднання елементів окремих педагогічних методик (наприклад, «Логічні блоки З. Дьенеша», «Квадрат Нікітіних», «Кола Ейлера» та ін. [1]), стає очевидним, що для успішної реалізації завдань авторської програми «Інтелектуальна мозаїка» набуває актуальності підготовка педагогів закладів дошкільної освіти до такої діяльності.

Погоджуємось із думкою Л. Онофрійчук, яка зазначає, що професійно-педагогічна підготовка має на меті «формування системних знань і педагогічних умінь, професійної позиції, готовності до інноваційної діяльності, до безперервного збагачення професійних можливостей і особистісних якостей» [4, с. 15].

Ознайомлення з різноманітними формами методичної роботи з педагогами [5], вивчення та аналіз їх позитивних сторін дає нам підстави для виокремлення педагогічного тренінгу як найефективнішої форми підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації програми «Інтелектуальна мозаїка» (далі – Програма).

Відповідно трактування Н. Миськової, педагогічний тренінг – «це форма організації пізнавальної діяльності вихователів, яка базується на інтерактивному навчанні та спрямована на розвиток професійних якостей, формування системи знань, умінь, навичок...» [3]. Як підкреслює дослідниця, педагогічний тренінг має обов'язково містити дидактичну мету, реалізацію якої, на наше переконання, забезпечить ознайомлення із структурою програми, її основними концептуальними положеннями, уточнення особливостей взаємодії з дітьми кожної вікової групи (від груп дітей раннього віку і до старших груп) з обов'язковим урахуванням як вікових так і індивідуальних можливостей, ознайомлення з сутністю кожної педагогічної технології, елементи якої, на думку, авторів програми, є дієвими для досягнення очікуваних результатів, визначених у Програмі, тощо.

Погоджуючись із думкою О. Главник та Г. Бевз [6] щодо обов'язкової наявності атрибутів тренінгу, зазначимо, що

досягнення мети використання педагогічного тренінгу як форми підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації програми «Інтелектуальна мозаїка» можливе за умови використання таких атрибутів:

- тренінгової групи (мова ведеться про сталу тренінгову групу під час усіх тренінгових занять – з одного боку; а з іншого боку – відвідування усіма учасниками кожного із системи тренінгів);

- тренінгового кола (розміщення учасників тренінгу та тренера у колі);

- спеціально облаштоване приміщення та приладдя для тренінгу (фліпчарт, маркери, необхідні матеріали для практичного вправлення у використанні елементів тієї чи іншої методики тощо);

- тренера або тренерів (обов'язково одним із тренерів має бути один із співавторів Програми);

- правил групи (запропонованих, обговорених та прийнятих шляхом голосування безпосередньо на початку першої зустрічі);

- атмосфери взаємодії та спілкування (забезпечення ситуації успіху та психологічного комфорту для кожного учасника);

- використання інтерактивних методів навчання [3];

- дотримання структури тренінгового заняття [3];

- створення умов для рефлексії та надання зворотнього зв'язку;

- оцінювання ефективності тренінгу.

Зважаючи на усе, викладене вище, вважаємо, що саме інтерактивна форми взаємодії з педагогами, на якій базується проведення педагогічного тренінгу, дозволить кожному учаснику бути включеним у активну діяльність, спробувати практично застосувати кожен запропонований прийом під час моделювання взаємодії з вихованцями, що, на нашу думку, є дієвою умовою успішної підготовки вихователів до реалізації Програми, адже

кожен учасник вже під час тренінгу набуватиме практичних навичок роботи за Програмою.

Список використаних джерел

1. Інтелектуальна мозаїка: парціальна програма інтелектуального розвитку дітей раннього та передшкільного віку / Авт.-упор.: Л.В. Зданевич, Л.С. Пісоцька, Н.М. Миськова, С. В. Таранціца. Хмельницький: ХГПА, 2019. 24 с.

2. Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України № 221/12-Г-1052 від 08.11.2019 року. 1 с.

3. Миськова Н.М. Педагогічний тренінг як форма підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації ідей сталого розвитку. *Педагогічний дискурс. Збірник наукових праць*. 2018. № 24. URL: <http://ojs.kgpa.km.ua/index.php/peddiscourse/article/view/170> (дата звернення: 21.10.2022).

4. Онофрійчук Л.О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів до управлінської діяльності у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький. 2013. 268 с.

5. Скрипник Н. І. Методична робота в дошкільній освіті : навчально-методичний посібник / МОН України, Уманський держ. Пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т дошкільної та спец. Освіти. Умань : Візаві, 2019. 108 с.

6. Технології навчання дорослих / упоряд. О. Главник, Г. Бевз. Київ : Главник, 2006. 128 с.

Рибачук Світлана Миколаївна,

вихователь, заклад дошкільної освіти
«Казка», м. Городок Хмельницької
області, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ РОЗЛАДИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА

Діти як квіти. Потрібно
нахилитись до них, щоб їх
розпізнати.

Фрідріх Фребель

В Україні словосполучення «інклюзивна освіта» почало активно використовуватися лише останні кілька років. Багато як позитивних відгуків, так і негативних отримала дана подія. Тому я вирішила виступити на захист інклюзивної освіти.

Я вважаю, що всі люди однакові незалежно від їх кольору шкіри, від віросповідання, від того, що вона слідує «іншим шляхом» розвитку або чимось відрізняється від інших. Так ось, кожна дитина повинна отримувати освіту нарівні з іншими дітьми, починаючи з дошкільного віку.

Два роки тому в групі, в якій я працюю асистентом вихователя, прийшла чудова дівчинка-аутист. Сказати, що все відразу було добре, що ми відразу знали, як і що робити, теж казка. Ми, звичайно, пройшли навчання, тому що всім нам вихователям хотілося знати, як себе вести з незвичайною дитиною.

«А як же діти в групі відносяться до дитини з особливими освітніми потребами»? А діти - це наймудріший народ. Діти сприймають таку дитину в своєму колективі цілком спокійно. Ми поговорили з дітьми, навчили поводитися, розповіли, що вона трохи не схожа на них, але така ж дитина, як і вони. Великі зрушення в розвитку дитини з ООП відбуваються завдяки систематичному відвідуванню ЗДО, взаємодії з дітьми та психолого-педагогічним супроводом.

Щоденна робота педагога – навчити дитину з ООП спілкуватися, взаємодіяти з однолітками, розпізнавати емоції, висловлювати свої почуття та відчуття, не боятися шуму, гучних звуків. Словом уся робота полягає в тому, щоб адаптувати дитину з ООП до життя, а також формувати у дітей морально-етичні норми поведінки, виховувати милосердя, доброзичливість, почуття турботи до особливих дітей.

Для реалізації поставлених завдань, я використовую такі методи роботи:

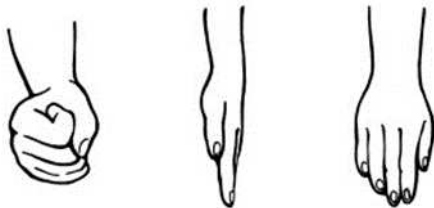
- Кінезіологічні вправи;
- Використання геоборду (під час вивчення геометричних фігур);
- Технологія раннього навчання Глена Домана;
- Пальчиковий ігротренінг (розвиток дрібної моторики);
- Стоун-терапія (як вид гри з елементами масажу);
- Дидактичні ігри на липучках;
- Лепбук.

Кінезіологія — це наука, яка вивчає механізм формування рухів і причини його порушень. Кінезіологічні вправи дають можливість задіяти ті ділянки мозку, які раніше не брали участі в навчанні.

З допомогою прийомів кінезіології зміцнюється здоров'я, оптимізуються основні психічні процеси (пам'ять, увагу, мислення, мова, слух, уяву, сприйняття), підвищується розумова працездатність, психоемоційний стан.

Одні із вправ, які я використовую це :

Вправа "Кулак, ребро, долоня"

Ця вправа покращує розумову діяльність, синхронізує роботу півкуль мозку, сприяє запам'ятовуванню, підвищує стійкість уваги.

Три положення руки послідовно змінюють одне одного. Виконується спочатку правою рукою, потім лівою, потім двома руками разом, у зазначеному порядку «Кулак – ребро – долоня». На початку я показую дитині цю вправу, а далі ми разом виконуємо.

Вправа «Півник – молодець»

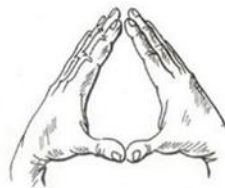
Дану вправу ми виконуємо за допомогою картинок. Так дитина краще уявляє та краще сприймає.

Вправу «Півник-молодець» ми виконуємо щодня, в результаті чого дитина самостійно виконує руки за зразком. При виконання я промовляю слова у віршованій формі :

Прийшов півник-молодець,
в нього пишний гребінець

Є у нас маленька хатка,
будуть жити в ній курчатка.

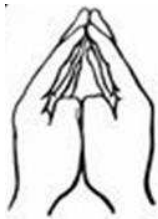
Зробимо замок до хатки.
замикайте дім курчатка.

З лісу вибіг їжачок,
в нього шубка з голочок.

Річка пісеньку співає,
хвилька човника гойдає

Геоборд - чудова іграшка, яка добре розвиває дрібну моторику рук, координацію рухів, тренує аналітичні і творчі здібності, а також навчає навичкам для вивчення базових предметів у майбутньому.

Геоборд я використовую як метод розслаблення, зняття психологічного напруження у дитини. Як практика уже показала, це відмінний метод розслабитися, проявити творчі здібності. Дитина самостійно вигадує зображення, намагається використовувати усю площину на дошці, у дитини розвивається фантазія та дрібна моторика рук.

Для пальчикового ігротренінгу використовую шишки, прищіпки, шнурівки, а також пальчикові вправи.

Стоун-терапію застосовую як вид гри з елементами масажу. Дитина грається з камінцями, перекладає з руки в руку, перебирає їх пальчиками, зігріває своїм теплом. Камінці використовую гладенькі, різні за формою та розміром. Такий вид роботи заспокоює нерви.

Також особливу увагу приділяю дидактичним іграм на липучках та створенню лепбуків.

Лепбук – це саморобна книга з вкладеними у неї оформленими у оригінальний спосіб різноманітними малюнками, дидактичними іграми.

Такий вид роботи допомагає взаємодіяти з дитиною, розвивати у неї зацікавленість, самостійність, пізнавальний інтерес. Адже діти прагнуть все пізнавати через гру, граючи вчитись.

Один із лепбуків, який я використовую у роботі з дитиною з ООП – лепбук «Особлива дитина». Він вміщує в собі 13 дидактичних ігор:

- Віднови пірамідку;
- Якого кольору гусеничка?;
- Що за фігура ?;
- Куди заховалось кошення?;
- Світ емоцій;
- Бджолині стільники;
- Голодний бурундук;
- Велике – маленьке;
- Гаряче, холодне;
- Збери хлопчика;
- Хто це?;
- Кольорова пірамідка.

Усі ігри яскраві, елементи кріпляться на липучки, що додає дитині інтересу та стимулює до самостійного виконання завдання. Такі ігри допомагають розвивати зорову пам'ять, увагу, просторові уявлення, кольоросприйняття. Найбільшим досягненням дитини стало виконання дидактичної гри «Кольорова пірамідка», де вона відновлювала пірамідку за зразком.

Для роботи з дитиною, яка має розлади аутичного спектра, я створила збірку дидактичних ігор «Кожному промінчику свій шлях до знань». Усі ігри на липучках, з урахуванням індивідуальних особливостей дитини. Збірка вміщує в собі такі дидактичні ігри :

- Казки;
- Озвуч картинку;
- Хто живе на галявині?;
- Де чия мама?;
- Дерево фігур;
- Склади будиночок;
- Пригости мишку;
- Знайди тінь;
- Знайди яєчко як у зайчика;

- Зваримо борщ;
- Добре – погано;
- Велике – маленьке;
- Чаювання у лисички.

Марія Монтессорі стверджувала, що гра повинна бути навчальною, в іншому випадку це «порожня гра», яка не впливає на розвиток дитини.

На завершення хочу сказати, що інклюзивна освіта дуже корисна. Давайте міняти себе. Змінювати світ навколо себе. І кожен повинен почати з себе, поміняти свої погляди, свої стереотипи, перестати боятися незвіданого.

Ще хочу повторитися, всі люди однакові незалежно від їх кольору шкіри, від віросповідання, від того, що вони слідуєть «іншим шляхом» розвитку або він чимось відрізняється від інших.

Список використаних джерел

1. І.М. Дичківська, Т.І. Поніманська. М.Монтессорі: теорія і технологія. К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. 304 с.
2. Кравченко Г.Ю. Інклюзивна освіта в ДНЗ / Г.Ю. Кравченко, Г.О. Сіліна. Х.: Вид-во «Ранок», 2014. 176 с.
3. Інтернет ресурс :
<https://www.shpuntik.com.ua/uk/metodika-domana-metodika-rannogo-rozvitku-ditini/76>
4. В.В. Семизорова Діти з розладами аутичного спектра : план корекційно-розвиткової роботи / авт. Кол. : Л.О. Юрченко, Л.В. Олтаржевська, Т.А. Малюченко та ін.;уклад. В.В. Семизорова. Вид. 2-ге, без змін, Тернопіль : Мандрівець, 2018. 104 с.

Ринчовська Тетяна Валентинівна,
вихователь-методист, Житомирський
дошкільний навчальний заклад № 33,
м. Житомир, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ

Зміни, що відбуваються в освіті вимагають від педагогічних працівників бути активними та самостійними, вміти інтенсивно взаємодіяти, вчитися пізнавати та поширювати власний досвід. Формування даних якостей забезпечить відповідність сучасного педагога вимогам Закону «Про освіту». З метою забезпечення якості дошкільної освіти важливо здійснювати підвищення кваліфікації та ініціювати саморозвиток педагогів шляхом мотивування до участі у роботі майстер-класів, колоквиумів, брейн-рингів, воркшопів та інших форм динамічного навчання дорослих [2].

Необхідність актуалізувати досвід педагогів ЗДО та інтегрувати новий погляд та власні ресурси через використання нетрадиційних і інноваційних форм методичної роботи, розвинути окремі компоненти готовності до інноваційної професійно-педагогічної діяльності у ЗДО, підвищити рівень усвідомлення власної компетентності як актуального і потенційного носія інноваційних ідей.

Нетрадиційні форми роботи з педагогами спрямовані на актуалізацію внутрішнього їх потенціалу з метою розвитку готовності до інноваційної професійно-педагогічної діяльності у ЗДО. Водночас формується установка на прийняття інноваційної професійно-педагогічної діяльності у ЗДО як професійної цінності, актуалізується внутрішня мотивація на розвиток самоефективності, стимулюється інтерес до експериментування в застосуванні інноваційних методів і технологій навчання.

Інтенсивний розвиток суспільного життя, активне проникнення науково-технічного процесу в усі його сфери

вимагають від педагога-дошкільника обирати найефективніші форми роботи на основі сучасних методів та інтерактивних технологій. Метод проєктів залишається одним із актуальних у дошкільній освіті, він розвиває пізнавальний інтерес до різних галузей знань, формує навички співробітництва. Застосування методу проєктів дозволяє значно підвищити пізнавальну активність дошкільників.

Досвід по ознайомленню педагогів з методом проєктів презентується у вигляді «подорожі кораблем» з метою «відкриття» невідомого острова «Проєкт». Передбачені різні нетрадиційні та інтерактивні форми роботи з педагогами: воркшоп, семінар-презентація, методичний міст, педагогічний діалог, створення асоціативних карт, колажу, підготовка цифрового кейсу вихователя, творчі лабораторії тощо. Пропонується «мандрівка кораблем» під назвою «Формування компетентності педагогів в організації проєктної діяльності з дошкільниками», учасники – педагоги ЗДО. Вітрила розкриті наповну, почалася мандрівка до невідомого острова під назвою «Проєкт» з метою його відкриття.

Перша зупинка – берег Натхнення, на якому було визначено актуальність проєкту: Базовий компонент і чинні програми розвитку дітей дошкільного віку спрямовують педагогів на здійснення інноваційного підходу до розв'язання проблем змісту дошкільної освіти. Створити сприятливі умови для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формувати її життєву компетентність, розвивати у неї ціннісне ставлення до світу.

Відчаливши від берега Натхнення, мандрівники потрапили на річку Хвилювання, оскільки зіштовхнулися з невідомістю і не знали, які труднощі стоятимуть перед ними. Річка Хвилювання привела до галявини Мрій, на якій, впоравшись зі страхами, мандрівники визначилися з метою мандрівки: ознайомити педагогів з проєктною діяльністю як педагогічною технологією в нових умовах освітнього середовища; визначити особливості організації проєктної діяльності у закладі дошкільної освіти.

З галявини мрій корабель потрапив додіброви Сподівань, яка надихнула на наступні завдання: формування потреби педагогів в інноваційній діяльності; пошук нових підходів, технологій організації освітнього процесу; ознайомлення з теоретичними основами проєктної діяльності.

Залишаючи діброву Сподівань, мандрівники побачили мис Надії, який наділив їх вірою на наступні очікування (прогнозовані результати): впровадження проєктної діяльності в освітній процес закладу дошкільної освіти; зміна взаємодії вихователя та дітей: підтримка партнерських взаємин на основі довіри, рівності та свободи у висловлюванні думок, умінні відстоювати й захищати власні ідеї.

На даному етапі педагоги впевнилися у власних силах, визначилися з подальшим шляхом мандрівки і розробили план реалізації власного проєкту. Першим етапом проєкту став підготовчо-організаційний, який передбачав: діагностичне анкетування педагогів «Що я знаю про проєктну діяльність?», моніторинг професійного зростання педпрацівників в процесі проєктної діяльності. Був оформлений настільний календар для педагогів «Етапи проєктної діяльності»

Продовжилася мандрівка на півострові Пізнання, на який мандрівники-педагоги «висадилися» з метою реалізації II етапу проєктної діяльності – пошуково-аналітичного. Цей етап передбачав надання консультативної допомоги педагогам з питань організації проєктної діяльності «Використання інноваційних технологій у сучасному освітньому процесі» та «Компетентності, які необхідні вихователю в оволодінні проєктною діяльністю»; проведено «Педагогічний діалог», інтерактивні вправи «Асоціативна карта», «Піраміда» та Методичний міст «Обмін інформацією про досвід організації проєктної діяльності з дітьми дошкільного віку».

Найбільш змістовною формою роботи став семінар-презентація «Втілення методу проєктів у діяльність закладу дошкільної освіти», на якому педагоги дізналися історію виникнення методу проєктів, розгляд проєктної діяльності на

сучасному етапі, види проєктів, типологічні ознаки проєктів, залежність проєктної діяльності від вікових особливостей дошкільників та багато іншого. Створено ІКТ-сторінку для батьків «Проєктні технології в роботі дошкільного закладу».

Активний відпочинок на півострові Пізнання надав педагогам сміливості на вихід у відкрите «море Творчості» – III етап проєкту – творчий. Відбувалася розробка критеріїв написання та оформлення власних проєктів, створення цифрового кейсу педагога щодо впровадження проєктної діяльності, оформлення колажу «Реклама проєктної діяльності». Творчий етап – найбільш плідний, в процесі якого педагогами розробляються власні проєкти з дітьми та батьками.

Хвилі творчості підштовхнули колектив до плато Задоволення, на якому відбувся презентаційний етап проєкту. Найбільш яскравим елементом даного етапу була презентація проєктів та оформлення відео-презентації «Реалізуємо метод проєктів».

Перебуваючи на плато Задоволення, команда мандрівників побачила омріяний острів «Проєкт», діставшись якого пригадали увесь свій шлях та визначилися щодо подальшого втілення проєктної діяльності у роботу ЗДО. Саме на острові відбувся останній етап проєктної мандрівки - підсумковий етап. В ході якого було проведено «Педагогічні обрії» - обговорення та вироблення плану дій щодо подальшого втілення проєктної діяльності у роботу закладу дошкільної освіти.

Тож, острів «Проєкт» відкрито!!! Здобуті в процесі довготривалої та насиченої подіями «мандрівки» скарби-знання команда взяла з собою у трюми корабля – педагогічного досвіду та повернулася у реалії освітнього середовища, де обов'язково використає свої знахідки.

Розвиток творчих можливостей педагога, вміння самостійно конструювати власну діяльність, орієнтуватися у інформаційному просторі, використовувати інноваційні та нетрадиційні підходи під час організації освітньої діяльності з дошкільниками залежить від професійної майстерності педагога.

Підвищення професійності – одне з найголовніших завдань педагогів-дошкільників. Від педагогічної майстерності завідувача, вихователя-методиста, вихователя, музичного керівника, інструктора з фізкультури залежить, чи буде життя маляти у дитсадку цікавим, змістовним і радісним. Для забезпечення кожному вихованцеві перспективи різнобічного розвитку педагогові необхідно переосмислити місце дитини та дорослого у педагогічному просторі, впроваджуючи альтернативні методики у роботі з дошкільниками.

Вихователю-методисту важливо допомогти педагогам забезпечити змістовну й цікаву освітню діяльність дошкільників, збагатити їхній життєвий досвід. Необхідно ознайомити педагогів із сучасними підходами до організації освітнього процесу, використання інноваційних методів роботи з дітьми, оволодіння практичними навичками реалізації проєктної діяльності в закладі дошкільної освіти. Ефективними у роботі з педагогами залишаються нетрадиційні, інтерактивні форми методичного навчання, які сприяють модернізації освітнього процесу, ефективній реалізації Базового компонента дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Інновації у дошкіллі. Програми, технології, проєкти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам / Л. В. Калужька, М. В.Отрощенко. Мандрівець, 2010. 376 с.
2. Інструктивно-методичні рекомендації «Про організацію освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах»: Лист МОН України № 1/9-322.
3. Метод проєктів у діяльності дошкільного навчального закладу / Укладач Швайка Л. А.-Х.: Вид. група «Основа», 2010. 203 с.
4. Проєктна діяльність ДНЗ. *Дитячий садок*. 2015. № 16.
5. Нетрадиційні форми методичної роботи. URL: <https://www.slideshare.net/bti14/ss-11417089> (дата звернення 31.10.2022).

Савченко Марина Сергіївна,

доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, кандидат педагогічних наук, доцент, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

ПЕРСПЕКВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються проблеми та перспективи впровадження інноваційних технологій в освітньо-інформаційному просторі закладу вищої освіти. А саме: впровадження інноваційних інформаційних освітніх технологій, інтерактивних методик навчання, роль керівника закладу вищої освіти, роль викладача, що є рушієм інноваційної діяльності у закладі вищої освіти. Визначено основні суперечності впровадження інформаційних технологій в освітній процес вищої школи. Зазначено, що основним завданням діяльності закладу вищої освіти повинно стати проектування інноваційного освітньо-виховного середовища, яке передбачає: зміну змісту освіти, оптимізацію науково-педагогічних працівників, комплексне удосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними видами діяльності.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційні технології, освітньо-інформаційний простір, інформаційні технології управління, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-навчальне середовище, заклад вищої освіти.

Актуальність проблеми дослідження. Сучасний етап розвитку суспільства обумовлює широке впровадження інформаційних технологій в освітню галузь, що в свою чергу обумовлює дослідження розвитку інформаційних процесів та

інформаційних технологій управління у системі освіти. Тому модернізація і розвиток інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти із використанням перспективних ІКТ належать до актуальних проблем реформування сучасної вищої освіти.

Класична освіта, зберігаючи загалом свій конструктивний зміст, багато в чому відстає від потреби дня, а тим більше – від перспектив, які очікують на людину уже в недалекому майбутньому.

Сучасні дослідження показують, що для того щоб бути співрозмірною з часом, освіта має носити інноваційний характер, за рядом показників обганяти його, йти по переду тих вимог, які суспільство поставить перед особистістю вже через декілька років.

Інноваційність розвитку освіти – постійні нововведення в діяльність вищих навчальних закладів, зокрема вищих педагогічних закладів, в освітній процес – є тією нагальною потребою, без задоволення якої вона втратить взаємозв'язок з життям, загубить свій творчий потенціал, перетвориться в рутинну справу, не потрібну ні суспільству, ні особистості.

Нині все більш потужно вчені і педагоги говорять про інформатизацію освіти як закономірний процес соціально-педагогічних перетворень, що зв'язані з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами та технологією, впровадження в навчально-виховні установи інформаційних засобів, що базуються на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції та педагогічних технологій, що базуються на цих засобах [1].

Зміст, головні напрями та засоби «інноваційного розвитку освіти» найбільш потужно представлено в роботах таких вчених, як В. Андрущенко, І. Бех, В. Бех, Г. Волинка, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Курило, В. Луговий, М. Михальченко, С. Ніколаєнко, В. Огнев'юк, І. Прокопенко, О. Савченко, М. Степко та ін.

Значення освітніх інновацій досліджували В. Безпалько, Б. Горячов, І. Дичківська, І. Лернер, Т. Назарова, О. Пехота,

С. Сисоева, Д. Чернілевський. С. Шаповаленко та ін.
Впровадження інноваційних педагогічних технологій в
організацію освітнього процесу у вищих навчальних закладах
розглянуто в дослідженнях І. Богданової, О. Гохберг,
О. Євдокимова, І. Козловської, Н. Копняк, Т. Красильник,
С. Сидоренка, В. Химинця та ін.

Метою статті є розкриття актуальних проблем та перспектив впровадження інноваційних технологій в освітньо-інформаційному просторі педагогічного закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації лежать в основі модернізації всіх сторін життя суспільства. Не є винятком і сфера освіти – винахід нового, його розвиток і впровадження найбільш притаманні процесу пізнання, досвіду та відкриттю, що, в кінцевому рахунку, є основною метою навчання. Це зумовлює значення інноваційних технологій в процесі модернізації навчально-дослідницької середовища закладів вищої освіти [7].

Принципи впровадження інновацій припускають цілеспрямовані, орієнтовані на науково-технологічний прогрес підходи. У той же час, все більш важливу роль починають відігравати потреби в соціальних, сервісних, освітніх та інших інноваціях, а не тільки технологічних. Це призводить до необхідності запровадження більш широкого тлумачення інновації, яке охоплювало б вплив мистецтва, гуманітарних і соціальних наук на науково-технічний прогрес [9].

Сучасне суспільство вимагає інтенсивного пошуку, експериментування, введення новітніх технологій, застосування нових засобів навчання. Тому, реалізація цих вимог не може здійснюватись безсистемно й без урахування того педагогічного досвіду, який в минулому приводив до відомих, а в багатьох випадках і до видатних педагогічних успіхів. Так як інновації мають розгортатись з урахуванням минулого досвіду, а не ігноруючи його. В основі інноваційного розвитку освіти мають знаходитись педагогічна, ширше – соціогуманітарні науки (філософія, політологія, соціологія тощо), які як і в інших галузях суспільного виробництва, прокладають дорогу практиці.

Інформаційні технології внесли в систему освіти такий імпульс нововведень, що справедливо можуть розцінюватись як основний засіб її інноваційного розвитку.

Аксіомою становлення й піднесення сучасного українського суспільства стає пріоритетний розвиток такої освіти, однією з провідних рис якої є широке застосування новітніх інформаційних технологій.

Одне з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити студентів використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у прискоренні підготовки викладачів та фахівців у сфері інформаційних та комунікаційних технологій, в оснащенні закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою, педагогічними програмними засобами, електронними підручниками тощо.

Використання інформаційних технологій як засіб інноваційного розвитку освіти має не тільки позитивне, але й суперечливе значення. Ігнорування будь-якої суперечності може привести до деформації не тільки конкретного результату, але й всієї системи освіти.

Основна суперечність формується на межі реальних можливостей і волевиявлення суб'єкта управління освітою матеріального забезпечення процесу впровадження інформаційних технологій: кожен розуміє нагальну потребу інформатизації освіти і, разом з тим, далеко не кожен керівник навчального закладу навіть при наявних можливостях здатен спрямувати в цей процес належні кошти [5].

Адже цілий ряд відомих фірм охоче йдуть на контакт із навчальними закладами, прагнучи просунути свою продукцію на ринок, надаючи методичні матеріали, документацію, програмне забезпечення, зразки продукції тощо. Пропонуються спеціальні програми, що надають суттєві знижки при купівлі продукції. На жаль, ці можливості співпраці в Україні належним чином не використовуються. Цьому перешкоджає доступність неліцензійного програмного забезпечення.

До суперечностей впровадження інформаційних технологій також можна віднести перетворення переваг інформаційних технологій на свою протилежність. Доступ до необмежених навчальних ресурсів створює для студентів спокусу «кома в кому» переписувати вже готові реферати, контрольні роботи, тобто перетворює їх на своєрідних паразитів.

Останні дослідження проблеми показав зацікавленість учених, у вивченні проблеми управлінської компетентності керівника навчального закладу, що говорить про важливість проблеми. Сучасний керівник навчального закладу не стільки має давати розпорядження, скільки співпрацювати, а це означає, що потрібно змінити стиль роботи, виробити нову управлінську культуру. Для цього слід по-перше, перебудуватися, змінитись внутрішньо, підходити до викладача й студента не з позиції учасника спільної діяльності, в якій зацікавлені всі; по-друге, прагнути більше знати з наукової точки зору про людину та сучасне управління. Ректор закладу вищої освіти стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності освітнього процесу. Тому модернізація освітнього процесу вимагає зробити універсальними вимоги до професійної компетенції керівника навчального закладу, а саме:

Заклад вищої освіти існує в умовах ринкових відносин. Ректор лідер-менеджер, який має володіти технологіями менеджменту й маркетингу в освіті, щоб не залишитися осторонь від реалій сучасного життя і управляє педагогічною системою навчального закладу, її розвитком, організовує й стимулює професійну діяльність науково-педагогічних працівників, організовує та забезпечує їх діяльність, вивчає попит на освітні послуги, організовує та забезпечує їх якість.

Перехід на нову структуру та зміст вищої освіти потребує створення принципово нових моделей науково-методичної роботи в закладі освіти. Таку діяльність педагогічного колективу повинен спрямувати творчий керівник навчального закладу.

Застосування сучасного комплексу знань і вмінь теорії управління, зокрема в ринкових умовах, здійснення інноваційної

діяльності стає основою оновлення освітнього процесу, реформування освітньої галузі й підвищення статусу ректора, як керівника.

Оновлення процесу управління має випереджати процеси розвитку сучасного закладу вищої освіти. Сучасний керівник навчального закладу виступає трансформатором оновленого змісту освіти, освітніх технологій, форм та методів навчання, виховання й розвитку особистості, піклується про власну управлінську діяльність, про впровадження елементів новизни, оригінальності, тобто всього того, що необхідне для забезпечення реформування освітнього процесу в вищому навчальному закладі та підвищення результативності управлінської діяльності [1].

Тому основними складовими результатів управлінської діяльності сучасного керівника навчального закладу стають: освітній процес; науково-педагогічний колектив; забезпечення умов освітньої діяльності; фінансово-господарська діяльність; система управління закладу вищої освіти.

Впровадження інноваційних педагогічних та інформаційних технологій в освітній процес вищої школи – це, насамперед, перехід закладу вищої освіти до нового якісного стану, який потребує підвищення професійної компетентності викладачів, оскільки перебіг усіх інноваційних процесів залежить від творчої активності педагогічного колективу, особистості викладача, тому що його світоглядні установки безпосередньо позначаються на змісті освіти [7].

Реалізація цих завдань буде сприяти проектуванню інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти. Навчальна інноваційна технологія – це такий підбір операційних дій педагога зі студентом, у результаті яких суттєво поліпшується мотивація студентів до навчального процесу, тобто змінюються потреби у навчанні і зацікавленість, навчання стає життєвою цінністю. Необхідною умовою використання інформаційних технологій є реформування системи освіти, розробка нових дидактичних і методичних концептуальних засад освіти.

Головними напрямками цього процесу мають стати:

- створення предметно-орієнтованих навчально-інформаційних середовищ, які дозволяють використовувати мультимедіа, системи гіпермедіа, електронні підручники тощо;
- освоєння засобів комунікації (комп'ютерної мережі, телефонного, телевізійного, супутникового зв'язку для обміну інформацією);
- навчання правил і навичок «навігації» в інформаційному просторі;
- розвиток дистанційної освіти [7].

Інформаційно-навчальне середовище включає засоби й технології збору, накопичення, збереження, передачі, обробки й розподілу навчальної інформації, засоби представлення знань, забезпечуючи зв'язки та функціонування організаційних структур педагогічної діяльності.

Призначення інформаційно-навчального середовища – вияв, розкриття та розвиток здібностей і потенціальних можливостей індивіда до творчої ініціативи; створення умов для самостійного здобування знань і їх якісного засвоєння; забезпечення автоматизації процесу обробки результатів навчання; компенсаторність негативних наслідків спілкування студентів із засобами ІКТ [2].

Відзначаємо, що сучасна освіта багата на різноманітні інноваційні педагогічні технології, які спрямовані на реалізацію мети, сучасних завдань освіти й заслуговують на увагу педагогів. Це і технології на основі особистісно орієнтованого педагогічного процесу, технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності студентів, технології на основі дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу, технології розвиваючого навчання тощо.

Серед цих технологій не останнє місце займають інформаційно-комунікаційні технології. Незважаючи на те, що й досі існують протилежні точки зору щодо використання комп'ютера на уроці, не можна заперечувати ефективності цієї технології, адже однією з основних потреб сучасного суспільства є вміння знаходити потрібну інформацію та застосовувати її.

До того ж, на думку науковців, методистів комп'ютерні технології певним чином включають елементи інших освітніх технологій, зокрема технології розвивального навчання, особистісно орієнтованого навчання, інтерактивного навчання, проектної технології тощо.

Науковцями доведено, що найбільш ефективно діє на людину та інформація, яка впливає на кілька органів чуття. Саме такими є інформаційно-комунікаційні технології.

Інформаційно-комунікаційні технології – технології організації освітнього процесу з використанням новітніх електронних засобів навчання, зокрема комп'ютерів, що спрямовані на заохочення та мотивацію студентів до навчання, отримання необхідних знань і подальшої освіти та самоосвіти

Використання ІКТ в освітньому процесі дозволяє змінити роль педагога (виступає як дизайнер уроку, фасилітатор, менеджер), що в свою чергу створює умови для активної діяльності учня, а комп'ютер при цьому – це навчальний інструмент, засіб організації навчання, джерело інформації та банк довготривалого її збереження.

Основною метою викладача, який використовує ІКТ, – навчити студентів добувати інформацію і її аналізувати, розвивати вміння робити це швидко й ефективно, що формує навички, які знадобиться їм у житті, незалежно від обраної професії [6].

Головні дидактичні функції, які реалізуються за допомогою ІКТ на навчальних заняттях у вищій школі, це:

- *пізнавальна* (використовуючи комп'ютерні технології та Інтернет, можна отримати будь-яку необхідну інформацію, як ту, що зберігається на жорсткому диску власної комп'ютерної бази):

- *розвивальна* (робота з різноманітними комп'ютерними програмами, крім активізації можливостей особистості, сприяє розвитку таких необхідних пізнавальних процесів, як сприйняття, логічного мислення, пам'яті, уяви);

- *дослідницька* (у студентів з'являється можливість узяти участь у роботі пошукових груп, Інтернет-конкурсах; виконувати

творчі роботи різних видів, створювати власні творчі проекти, розробляти доповіді, реферати, презентації, публікації, дослідити певні проблемні питання);

- *комунікативна* (під час обміну інформацією між студентами створюється певна віртуальна єдність, у всіх є реальна можливість увійти на відомі педагогічні сайти; вони мають можливість зіставити різні погляди, давати їм оцінку, формувати свої позиції).

Систематичне використання комп'ютера на занятті сприяє наступному:

- підвищується якісний рівень використання наочності на занятті;

- зростає продуктивність навчального заняття;

- реалізуються міжпредметні зв'язки;

- стає можливою організація проектної діяльності студентів;

- покращуються взаємини «педагог-студент» [8].

Отже, основною метою розвитку інноваційних технологій навчання у вищій школі є задоволення потреб:

- особистості – у самовдосконаленні, інтелектуальному, культурному розвитку завдяки здобуттю вищої освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації;

- суспільства та держави – у вихованні соціально активних громадян здатних адаптуватися до результатів і наслідків науково-технічного прогресу;

- економіки – у підготовці компетентних, кваліфікованих фахівців, які ефективно працюють на користь суспільства.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Зміни в освіті, визначають пріоритет особистості, актуалізують проблему формування інноваційного спрямування в професійній підготовці педагога в умовах вищої школи. Сучасний педагог є носієм нових якостей, оскільки виступає суб'єктом діяльності. Багатоплановість й актуальність проблем підготовки – фахівців з врахуванням інноваційної специфіки їх майбутньої професійної діяльності обумовлені значною увагою до даної проблематики вченими. Так

як основним принципом реформування вищої освіти є підготовка висококваліфікованого фахівця, яка здійснюється як наскрізна, послідовна, цілісна система: учень – студент – фахівець (бакалавр, магістр).

Тому, основним змістом діяльності закладу вищої освіти повинно стати проектування інноваційного освітньо-виховного середовища, що передбачає зміну організації і змісту освіти з метою інтеграції у світовий освітній простір.

Отже, інноваційні технології позитивно впливають на процес навчання і виховання насамперед тому, що змінюють схему передачі знань і методи навчання. Водночас впровадження таких технологій у систему освіти в умовах становлення інформаційного суспільства ґрунтується на застосуванні комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації тощо.

У зв'язку з цим невідкладного вирішення потребують такі нагальні питання:

- 1) продумування механізмів просування навчання в Інтернеті (електронне навчання);
- 2) оновлення змісту освіти на основі компетентнісного підходу та студентоцентрованого навчання; удосконалення системи підготовки педагогічних кадрів системи освіти.

Список використаних джерел

1. Вакарчук І. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів: Тези доповіді Міністра освіти і науки України Івана Вакарчука: Освіта. 2009. с. 3.
2. Ващенко Л. Пріоритетні напрями реалізації завдань інноваційної політики столичної освіти. *Початкова школа*. 2002. № 11. С.4-8.
3. Вембер В. П. Навчально-методичні вимоги до електронного підручника. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. Серія № 2, Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наукових

праць: Редрад.а. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2006. № 4 (11). С. 50–56.

4. Дюндін В. Регіональні проблеми інноваційного розвитку освітніх установ. *Економіст*. 2006. № 8. С. 74-77.

5. Євтух М.Б., Волощук І.С. Забезпечення якості вищої освіти - важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 1. С.70-74.

6. Ніколаєнко С. Управління якістю і доступністю освіти – запорука інноваційного розвитку України. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2007. № 6. С. 27-31.

7. Остапчук О. Інноваційний розвиток педагогічних систем в умовах модернізації освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2003. № 5-6. С. 153-161.

8. Сидорова О.В. Оновлення змісту й форм методичної роботи в інноваційному просторі освітнього округу. *Управління школою*. 2008. № 29. С. 24-31.

9. Шапран О.І. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 9. С. 108-110.

10. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2014 . С. 175.

Сергеева Зоя Павлівна,

старший викладач кафедри
дошкільної педагогіки, психології та
фахових методик, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія, м.
Хмельницький, Україна

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сучасному етапі в Україні кардинально змінилися політична та соціально-економічна ситуація, відбувається трансформація національної свідомості українців, що викликало необхідність нових підходів до проблем полікультурної освіти та полікультурного виховання. Серед першочергових завдань – оновлення змісту навчання, виховання молоді в умовах полікультурного середовища, зумовленого воєнним станом.

Посилаючись на основні положення документу «Національна доктрина розвитку освіти» де значну увагу приділено полікультурності, та проголошено пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти: формування національних і загальнолюдських цінностей; створення для всіх громадян України рівних можливостей у здобутті освіти; забезпечення освітніх потреб національних меншин; інтеграцію вітчизняної освіти в європейський освітній простір [5].

Такий підхід засвідчує прогресивність розвитку процесу усвідомлення полікультурності українського суспільства. Проявився цей процес і у визначенні стратегії мовної освіти, яка передбачає обов'язкове вивчення громадянами України державної мови поряд з володінням рідною. За таких умов освіта сприятиме розвитку високої мовної культури громадян, вихованню поваги до державної мови та мов національних меншин України, толерантності до носіїв різних мов і культур.

У контексті сьогодишньої агресії проти України, а також курсом держави на європейську інтеграцію виникає необхідність трансформації ролі полікультурної освіти, що визначається рядом законодавчих документів. Вивчення української мови у закладах освіти з національними мовами навчання сьогодні потребує певного переосмислення та якісних змін. Високий рівень володіння українською мовою як державною є важливим чинником успішності особистості в різних сферах життєдіяльності. Належне знання державної мови забезпечує можливість мовній особистості задовольняти соціальні, культурні, освітні потреби, сприяє взаєморозумінню й толерантності в умовах полікультурного середовища в Україні, особливо за наявності внутрішньо переміщених осіб. Розв'язання окреслених проблем визначає суть полікультурної вищої освіти, яка покликана створити в закладах вищої освіти такий сприятливий соціально-психологічний клімат, за якого кожен здобувач вищої освіти, незалежно від власної ідентичності повинен оволодіти державною мовою. У зв'язку з цим актуальною є проблема підготовки нової генерації педагогічних кадрів, що визначаються сформованим рівнем полікультури, водночас володіють культурою української мови, а отже професійно готові до навчання дітей української мови в умовах полікультурного освітнього простору.

Аналіз останніх досліджень. Засади, принципи, основні напрямки полікультурної освіти в Україні досліджували Л. Голікова, Т. Клінченко, М. Красовицький, І. Лощенова, О. Першукова, Г. Філіпчук.

Науковці В. Болгарина, І. Зязюн, Г. Касянович визначають поняття полікультури як систему соціально-державних цінностей, спрямованих на формування і відтворення різноманітних багатогранних зв'язків та взаємин представників різних національностей з метою всебічного, гармонійного розвитку суспільства.

Особливої уваги формуванню полікультури педагога надають А. Богуш, К. Крутій, Н. Лисенко, Н. Якса. Вони зазначають, що однією з умов підвищення професіоналізму є сформований рівень

полікультури педагога, що полікультурність – важлива частина загальної культури в умовах педагогічного процесу [1, 8].

Мета статті – розкрити основні напрямки підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти по формуванню полікультурності та культури мовленнєвого спілкування в умовах полікультурного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутнього вихователя до професійної діяльності в умовах полікультурного освітнього простору повинна здійснюватись в двох напрямках: з одного боку вона має ґрунтуватись на формуванні глибинного розуміння природи, сутності, історичної ролі національних спільнот людей, закономірностей і перспективи їх розвитку.

До основних компонентів полікультури серед професійних умінь можна виділити такі: сформованість комунікативних умінь, здатність аналізувати соціокультурні конфліктні ситуації, розробляти засоби їх вирішення, встановлювати гуманні стосунки між дітьми, регулювати взаємини із суб'єктами освітнього процесу в умовах полікультурності.

За результатами окремих досліджень серед студентів виявлено недосконалість у професійно-педагогічному спілкуванні щодо недостатніх проявів ініціативи, творчості, незалежності думок, невисокий рівень умінь встановлювати взаємовідносини між дітьми, невміння аналізувати і оцінювати взаємодії з іншими суб'єктами в освітньому просторі, недостатнє врахування впливу етнічних чинників [8].

В зв'язку з цим формування основ полікультурної взаємодії вимагає підготовки комплексу програм, які передбачають інтеграцію усіх дисциплін і виховних засобів у закладі вищої освіти, тісну взаємодію педагогічної теорії і практики з урахування етнічних функцій культури. До такого комплексу, на наш погляд, мають включатися дисципліни історичного, педагогічного та психологічного напрямку.

Середосвітніх компонентів слід виділити «Історію педагогіки», «Дошкільну педагогіку», виховний аспект яких пов'язаний із формуванням у студентів інтересу до педагогічних традицій

інших народів, шанобливого ставлення до них, полікультурної вихованості.

Наступну групу професійних умінь, якими має володіти педагог, складають мовленнєві уміння, направленні на вираження здатності володіти усіма компонентами української літературної мови як засобом впливу на дітей.

Між тим в нашому соціумі особливо актуальною постає проблема зниження рівня мовної культури, недостатнього усвідомлення відповідальності за сказане слово. В аспекті цієї проблеми ми говоримо про культуру спілкування як одного з важливих педагогічних факторів, що свідчать про вихованість майбутніх педагогів-вихователів, а відповідно і про їх потенціальні професійні можливості, адже дуже важливо, щоб діти спостерігали високу культури мовного спілкування.

У процесі підготовки вихователя дітей дошкільного віку до здійснення мовленнєвої діяльності ми керуємося вимогами до культури мовлення. Зазначаємо основні з них: змістовність, правильність і чистота, точність, логічність і послідовність, багатство, доречність, виразність і образність.

На нашу думку кожен фахівець з дошкільної освіти має враховувати ці вимоги і тому ми вимагаємо дотримання їх студентами в умовах навчального закладу. Для розширення світогляду було запропоновано в якості привітання патріотичне привітання, встановлене в наш час: «Слава Україні! – Героям слава!!!».

До компонентів словесної майстерності педагога ми відносимо також мовленнєвий етикет. За визначенням М. Стельмаховича український мовленнєвий етикет – це національний кодекс словесної добропристойності, правила ввічливості. Основна вимога мовленнєвого етикету – ввічливість, статечність, уважність і чемність співрозмовника [6].

Нами було проведено педагогічне дослідження, яке свідчить, що випускники дошкільного факультету мають невисокий рівень мовленнєвої культури та культури спілкування. Дане дослідження показало, що третина студентів недостатньою мірою володіють

майстерністю слова, опитуванні не вважають себе повністю готовими до наступної мовленнєвої діяльності. Серед причин були названі такі: недостатнє практичне володіння українською мовою; недостатність знань з культури мовлення; норм українського мовленнєвого етикету; відсутність практичних умінь і навичок спілкування в різних життєвих ситуаціях. Таке положення в цілому підтверджує загальну характеристику стану мовленнєвої культури студентів та вихователів, дану в науково-педагогічній літературі.

Все це обумовило створення комплексу нових програм лінгводидактичного циклу: «Теорія і методика розвитку рідної мови» «Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному закладі», «Основи культури та техніки мовлення, виразне читання», та рядом вибірових освітніх компонентів професійного спрямування як-от: «Психотренінг комунікативності», «Мовленнєва компетентність сучасного педагога», «Мовленнєва діяльність вихователя».

Наша робота передбачала аналіз реальних передумов підготовки здобувачів освітніх послуг до майбутньої словесної діяльності з метою визначення місця та значення формування культури мовлення у освітньому процесі закладу вищої освіти.

Зміст зазначених освітніх компонентів забезпечує досконале володіння теоретичними знаннями, набуття практичних умінь та навичок творчого застосування знань, безпосередньо формування культури мовлення.

Вивчення означеного циклу освітніх компонентів озброює студентів знаннями суті процесу спілкування, його закономірностей та особливостей організації, допомагає знайти способи, та прийоми спілкування з дорослими та дітьми дошкільного віку, учить керувати своїми діями, почуттями, використовувати засоби та індивідуальні прийоми спілкування в умовах полікультурного освітнього простору.

Висновок. Таким чином констатуємо той факт, що з метою дотримання вимог до професійної підготовки фахівців в галузі дошкільної освіти пропоновані освітні компоненти здійснюють

повністю підготовку студентів до майбутньої педагогічної діяльності в нових умовах, формують мовленнєві уміння, навички спілкування необхідні для висококваліфікованого фахівця, готового до їх реалізації в полікультурному освітньому просторі за нової освітньої парадигми.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник 2-ге видання, доповнене і перероблене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. 440 с.
2. Богуш А. Вплив полікультурного мовленнєвого середовища на формування мовної особистості. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. № 16. С. 11-18.
3. Болгарина В.Г., Лощенова І.Ф. Культура і полікультурна освіта. *Шлях освіти*. 2002. №1. С. 2-6.
4. Мілютіна О. Полікультурна освіта молоді в Україні: державна політика і педагогічна стратегія. *Рідна школа*. 2007, №7-8. С. 12-14.
5. Національна доктрина розвитку освіти. К., 2002.
6. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет. *Дивослово*. 1998. №3. С. 34-36.
7. Якса Н.В. Підготовка майбутніх учителів до полікультурної взаємодії із суб'єктами освітнього простору. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2006, №1. С. 198-206.

Синіцька Анастасія Андріївна,

здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА В РОБОТІ З СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ З ВАДАМИ МОВЛЕННЯ

Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається її соціалізація.

Оволодіння мовою і мовленням – складний процес, який залежить від вікових та індивідуальних особливостей дошкільників, соціальної ситуації їхнього розвитку, проектування розвивального комунікативно-мовленнєвого середовища, а також використовуваних вихователями в освітньому процесі закладів дошкільної освіти педагогічних технологій, спрямованих на формування різних видів компетенцій – мовленнєвої (фонетична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна) і комунікативної.

Проблема розвитку мовлення досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Л.С. Виготський, Г.М. Леушина, О.Р. Лурія, Т.О. Піроженко, С.Л. Рубінштейн, І.О. Синиця та ін.); психолінгвістичному (І.О. Зимняя, О.О. Леонтьєв, О.М. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (М.П. Кочерган, Т.О. Ладиженська, А.І. Мацько, М.Я. Плющ, В.М. Русанівський, А.В. Щерба та ін.); педагогічному (А.В. Ворошніна, В.Г. Захарченко, А.А. Зрожевська, Е.П. Короткова, Н.П. Орланова, Є.І. Тихеева, О.С. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А.М. Богуш, О.М. Біляєв, М.С. Вашуленко, Н.В. Гавриш, К.Л. Крутій, Т.К. Донченко, С.О. Караман, В.Я. Мельничайко, А.М. Паламар, М.І. Пентилюк та ін.).

У наш час можна спостерігати велику кількість дітей дошкільного віку з вадами мовлення. В подальшому, саме в таких дітей виникають ускладнення при навчанні в школі, при спілкуванні з дорослими та однолітками тощо. Суттєво порушується весь хід поведінкового і когнітивного становлення особистості при індивідуальному розвитку дитини. Найпоширенішими вадами мовлення у дітей дошкільного віку є: фонетичні порушення звуковимови; вікові недоліки; мовленнєві порушення, обумовлені соціальними факторами (неправильне виховання (сюсюкання), несприятливе мовленнєве оточення, педагогічна занедбаність, двомовність, тощо) [4].

Важливу роль у розвитку мовлення старших дошкільників з вадами мовлення відіграє художня література, яка вважається найкращим зразком літературного мовлення. Через твори художньої літератури відбувається збагачення, уточнення і активізація словника дітей, закріплення правильної звуковимови, розвиток виразності мовлення. Оповідання і казки, що пропонуються дітям для переказування, сприяють розвитку зв'язного мовлення. Крім того, художня література сприяє розвитку поетичного слуху, образності мовлення, прищеплює любов до художнього слова.

Особливе місце серед дитячих літературних жанрів (казки, оповідання, вірші, малі фольклорні жанри, небилиці, жарти тощо), які сприяють розвитку мовлення, займають казки. Оскільки казки – це ефективний метод запобігання та корекції вад мовлення

Казки – це епічні оповідання чарівно-фантастичного, алегоричного і соціально-побутового характеру із своєю системою художніх засобів, підпорядкованих героїзації позитивних та сатиричному відкриттю негативних образів, часто гротескному зображенню їх взаємодії [3, с. 126].

У закладах дошкільної освіти пропонуються такі види занять з казкою: читання (авторських, віршованих) казок; розповідання народних казок; театралізація – розігрування та показ казки вихователем; драматизація – розігрування в ролях знайомої дітям казки; відтворення характерних рис героїв; інсценізація – точне й

послідовне відтворення змісту казки дітьми з допомогою костюмів, різних атрибутів, декорацій; ігри за сюжетами знайомих казок; перегляд казок у телепередачах, кінофільмах; ритмізування – ритміко-речитативна розповідь на одній ритмічній кривій, з однією інтонацією; узагальнювальні бесіди; тематичні розважальні заняття; дидактичні ігри; переказування знайомих казок дітьми; бесіди на морально-етичні теми за змістом казок; самостійне складання дітьми казок; бесіди за змістом казкових ілюстрацій та репродукцій художніх картин на казкові сюжети; свято казки у дошкільному закладі [1, с. 123].

Чудодійним методом розвитку мовлення дітей називав казку В.О.Сухомлинський. Він вважав, що казка є засобом розвитку творчого мовлення, активною естетичною творчістю, що захоплює всі сфери духовного життя дитини – її розум, почуття, уяву, волю. Без казки – живої, яскравої, що оволоділа свідомістю і почуттями дитини, неможливо уявити дитячого мислення і мови [5, с. 151].

Важливим для розвитку мовлення є те, що у казках можна зустріти велику кількість приказок, промовок, приспівок, порівнянь, наприклад: «У моєї матінки голос, як шовк» («Казка про Івасика Телесика»), «Битий – небитого везе» («Лисичка – сестричка і вовк – панібрат»), «Онде наша діва, Онде наша Іва, На метеному дворці, На тесаному стовпці, Кужілочка шумить, Веретенце дзвенить, Скинемо по пір'ячку, Нехай летить з нами!» («Кривенька качечка»).

Ефективним засобом розвитку мовлення, на думку Н.В. Гавриш, є наочне моделювання засобами казки. Застосування схем-моделей спрямоване на розвиток зв'язного мовлення, мислення, уяви, пам'яті, творчого потенціалу дітей. Набуті дітьми уміння наочного моделювання у складних формах стають підґрунтям словесної творчості дітей. Старшим дошкільникам на заняттях пропонують не лише користуватися готовими планами-схемами, але й будувати їх самостійно. Таке моделювання дає змогу закріпити знання дітей про структуру казки і сприяє кращому запам'ятовуванню послідовності дій у ній. Малювання схем до казок допомагає краще запам'ятовувати

героїв твору, послідовність дій у ньому, передавати інтонаційні відтінки мови персонажів та імітувати їхні жести, рухи, міміку [2].

Для розв'язання навчальних завдань широко використовують дидактичні казки, створені дорослими для навчання та виховання дітей. Яке б навчальне завдання не розв'язував педагог, діти його сприймають не як навчання, а як захоплююче казкове дійство. Головний елемент дидактичної казки – дидактичне завдання, яке діти розв'язують успішніше і швидше тому, що у казковому просторі їм значно простіше діяти, ніж у реальному. Непомітно для себе, без особливих зусиль вони виконують дидактичне завдання, допомагаючи казковому герою або самотійно вигадуючи його пригоди. Така казка сприяє закріпленню правильної звуковимови, збагаченню словника, розвитку зв'язного мовлення.

Під час роботи над казкою, діти збагачують свій словник, йде робота над автоматизацією поставлених звуків та введення їх в самотійну мову. Тексти казок розширюють словниковий запас, допомагаю вірно будувати діалоги, а отже впливають на розвиток зв'язного монологічного мовлення. Робота з казкою сприяє розвитку просодичною сторони мови: тембру голосу, його сили, темпу, інтонації, виразності. Казка – ефективний розвиваючий, корекційний і психотерапевтичний засіб в роботі з дітьми з вадами мовлення. І щоб цей засіб дав результат, треба використовувати казки в повній мірі.

Отже, даний жанр художньої літератури створює найбільш сприятливі умови для вдосконалення вербальної (інтонаційна, лексична, синтаксична) і невербальної (міміка, рухи, поза) виразності мови та мовного самовираження дитини, а також є ефективним методом запобігання та корекції вад мовлення. Використання вихователями казок збагачує і актуалізує активний та пасивний словниковий запас дитини, розвиває навички граматичного структурування і зв'язного оформлення власних висловлювань, і, звичайно, відкриває широкі перспективи не тільки для розвитку словесної творчості, але і для виразності дитячої мови в цілому.

Список використаних джерел

1. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. [Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти]. К.: Видавничий дім «Слово », 2006. 304 с.
2. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення. [Методичний посібник для вихователів]. Донецьк: ТОВ «Лебідь», 1999. 170 с.
3. Короткий тлумачний словник української мови. Л.Л.Тлумецька. К.: Радянська школа, 1978. 296 с.
4. Профілактика попередження мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку.
URL: http://selydovednz44.dn.sch.in.ua/specialisti_zakladu/storinka_logopeda/profilaktika_poperedzhennya_movlennyevih_porushenj_u_ditej_doshkiljnogo_viku/
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям К.: Радянська школа, 1987. 544 с.

Скотинянська Аліна Вікторівна,

вихователь, заклад дошкільної освіти
«Берізка», м. Городок Хмельницької
області, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК – МІЙ ВИБІР

Анотація. У статті розкривається впровадження ідеї сталого розвитку в роботі з дошкільниками, подається досвід роботи педагога.

Ключові слова: сталий розвиток, діти, батьки, природне середовище, здоровий спосіб життя, екологія, економіка.

Проблеми здоров'я, екології, забрудненості природного середовища, загрози живому довкіллю та вичерпанню природних ресурсів давно вже турбують не лише українських науковців – екологів, але й обговорюються і вирішуються у всьому світі.

Особливо гостро відчували ми ці проблеми саме зараз. Агресія ворога, коронавірус загострили і без того складну екологічну та економічну кризу і України, і нашої планети в цілому. Маю тверду впевненість, що Ми переможемо. Відбудуємо все, що нищать окупанти, відродимо нашу українську землю і залишимося вільною державою у якій незмінними будуть високі моральні принципи, де кожен українець буде порядною, щирою людиною, здатною на добрі вчинки.

В певній мірі виховання маленького патріота, маленької дитини великого світу покладено на педагогів. Я, як вихователь, маю можливість навчити своїх вихованців будувати нове життя у здоровому довкіллі, гармонії з світом, спрямоване на збереження і примноження ресурсів.

Таку мету я поставила перед собою, ознайомившись з програмою «Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку» - напрацюваннями Н. Гавриш, О. Пометун, О. Саприкіної.

Виховувати навички сталого стилю життя треба починати саме у дитячому садку, залучаючи наймолодших громадян нашої держави до збереження власних ресурсів: здоров'я, навколишнього середовища, культурних цінностей, власного добробуту, виховання заощадливості, навчання раціональної діяльності.

Моя робота, орієнтована на сталий розвиток, розпочалася з ознайомлення з досвідом, обговорення проблеми з колегами. Важливим і обов'язковим кроком було систематизування матеріалу і обладнання згідно програми.

Важливу роль у навчально – виховному процесі відіграє, насамперед, розвиваюче середовище в групі. Отож я подбала, щоб дошкільнята мали простір і можливості діяти, пізнавати, розвиватися, задовольняти свої потреби і можливості.

В групі обладнано ряд осередків:

- куточок природи, оснащений матеріалами та інструментами для догляду за об'єктами живої природи, для дослідно – експериментальної діяльності;

- літературний куточок з дитячими книжечками різного спрямування, енциклопедії, казки, вірші. Особливе місце тут займають твори В. О. Сухомлинського;

- куточок СХД у якому вихованці мають змогу підібрати матеріал для задоволення своїх творчих ідей (обладнання для зображувальної діяльності, покидьковий, природний матеріал...);

- театральний куточок з різними видами театральних ляльок, декораціями, ширмою;

- економічна ігротека з набором цікавих дидактичних, настільно – друкованих ігор.

У груповій кімнаті є дитяче ігрове обладнання у яких я з своїми вихованцями, чи вони самі (як досить часто буває) організовуємо дитячі ігри. У виготовленні, придбанні та облаштування куточків «Кухня», «Аптека», «Лікарня», «Міні - маркет», «Перукарня» нам допомагали батьки.

Перебуваючи в групі, діти мають можливість переглянути фотоальбоми «Місто моє Городок», «Нашому роду нема переводу», скласти пазл «Карта України», погратися давніми, глиняними, дерев'яними, тканиними іграшками. Гномик Економік та ляльки Катруся та Іванко є постійними мешканцями нашої групової оселі. Вони допомагають дітям у їхніх іграх, на заняттях, у спілкуваннях. Ознайомлення, закріплення знань з освіти сталого розвитку потребує багатого матеріального оснащення, тож попри великий вибір серії картин, мнемокарток, ігор (в тому числі виготовлених в власноруч чи за допомогою батьків, іграшок, предметів, літератури). Я продовжую їх поповнювати або замінювати іншими. Реалізація ідей програми відбувається завдяки різним формам роботи. У запланований тематичний день організовую заняття, сам ранок починається з вітальних ритуалів, ігор, ігрових ситуації, бесід і т.д. Тематичний день я провожу у понеділок – перший день тижня, а у наступні дні протягом двох

тижнів проходять закріплення, автоматизація виконуваних дій дітьми, їх перехід у мотивовані звички.

Планування роботи в повсякденному житті поєднує різні види дитячої діяльності на протязі всього дня, такі як:

- спостереження (короткочасні та довготривалі);
- розгляд картин, ілюстрації за допомогою мнемотехніки;
- бесіди на тематику дня;
- експериментально – дослідницька діяльність («Тепло – Холодно», «Вода у крані, вода у дворі», «Подарунки природи», «Навіщо потрібне повітря?», «Подорож краплини»);
- читання і обговорення художніх творів, творів усної народної творчості;
- театралізовані вистави, покази («Хлопчик Нехочуха», «Неслухняне кошеня», «Ріпка», «Рукавичка», «Хороші друзі та їх пригоди» і т.д.);
- різні види трудової діяльності (ремонт іграшок, «лікування» книжок, висівання квітів, збирання урожаю на городі, насіння квітів, догляд за рослинами і мешканцями живого куточка і т.д.);
- дидактичні ігри та вправи («Подаруй посмішку», «Створи настрій», «Я і мої потреби», «Екологічні знаки», «Посортуй сміття», «Навчимо друзів економити воду», «Чарівні слова» і т.д.);
- психогімнастичні вправи, руханки, рухливі ігри;
- створення і розв'язування проблемних ситуації («У нас гості», «Ведмедик захворів», «Як друзі у кімнаті гралися», «Прохання забутої іграшки» і т.д)
- створення поробок з природного та покидькового матеріалу («Годівничка для пташок», «Ялинка – дивинка», «Лісова галявина», «Намісто для Катрусі» і т.д);
- розвивальні фільми та мультики («Людина і Земля», «Історія про лісових друзів», «Як сортувати сміття», «Бережи природу» і т.д);
- акції («Подаруємо друзям іграшки», «Велика справа маленьких дітей», «Зернини добра», «Діти – захисникам України»).

Безумовно, що без допомоги батьків, їхнього серйозного і зацікавленого ставлення до проблем, які піднімаються в процесі

освіти для сталого розвитку, я б не досягла бажаних результатів вони наші вірні союзники і мудрі партнери.

Щоб батьків ознайомлювати їх з програмою, допомагати у вирішенні тих чи інших проблем, щоб тримати їх у курсі всіх справ і націлювати на закріплення того, що діти пізнають у дитсадку, я виготовила, підбрала різноманітну інформацію (консультації, поради, анкети: «Потреби сім'ї – потреби дитини», «Як ви спілкуєтеся в родині?», «Мамині, татові, дитячі справи», «Гроші та дитина» і т. д). Для тісної співпраці з батьками також створила Вайбер групу. Діти спільно з родиною можуть переглянути запропоновані мною відеоролики, мультики, презентації, фото буднів та свят у садку.

Цікавими і багатими на творчий креатив були родинні виставки: «Дари осені», «Іграшка своїми руками», «Новорічна ялинка дивинка», «Екосумка для малюка», «Цікаві перетворення цікава річ». Батьки були залучені для виготовлення годівничок для пташок, ялинкових прикрас для ялинки на площі рідного міста і на території садка, створення писанок і крашанок, якими також було оздоблено пасхальне деревце у центрі нашого міста. Родини вихованців прийняли активну участь у проекті «Зробимо садочок ще кращим», виготовивши різні скульптурні композиції, споруди у дворі дитячого закладу з дерева, автомобільних шин і т.д. Хочеться відмітити також участь рідних у акціях, які відбуваються не лише у садку але й у нашому місті та в Україні в загальному:

- «Друге життя» (збір макулатури);
- «Посади дерево», «Квітни, садок «Берізко»»,
- «Подаруй пасхальну радість воїнам - захисникам» (випікання разом з дітьми смаколиків,
- «Ми віримо в ЗСУ» (малювання малюнків з подальшим відправленням на фронт);
- «Смілива гривня» (збір монет для потреб ЗСУ).

Мої вихованці потребують продовження роботи та мотивації збоку дорослих, щоб засвоєнні уявлення, переросли у знання, вміння та навички, у сталі норми поведінки. Моя робота з

дітьми – це маленький, але важливий крок, який допоможе їм обирати здоровий спосіб життя, зберігаючи природні ресурси, змінювати своє ставлення до оточуючих.

Список використаних джерел

1. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. Д. : «ЛІРА», 2014. 120 с.
2. «Впровадження ідей освіти для сталого розвитку в дошкільних навчальних закладах». URL. <https://www.youtube.com/watch?v=8Cb6LTI9bPU>
3. «Розкажи мені про сталий розвиток». URL. https://www.youtube.com/watch?v=2FZIBfO_St4

Сніцаренко Раїса Дмитрівна,

вихователь Хмельницького закладу дошкільної освіти №29 «Ранкова зірка», м. Хмельницький, Україна

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дитині, яка тільки починає пізнавати оточуючий світ, дуже потрібні книги, які готують її до активного життя в суспільстві. Твори дитячої літератури, проходячи крізь уяву і серце юного читача, збуджують у ньому співчуття до доброго і прекрасного, розширюють загальний кругозір, учать любові й відданості, стійкості й незламності, чесності й наполегливості.

Моральне виховання – цілеспрямована взаємодія дорослого й дитини з метою формування моральних почуттів і якостей, засвоєння моральних норм і правил, розвитку моральних мотивів і навичок поведінки [4, с. 7].

Сформовані в дошкільному віці основи моральної спрямованості особистості дитини значною мірою визначають її подальше життя, а виправити допущені батьками, вихователями помилки у моральному вихованні дітей важко або неможливо.

Моральне виховання з перших років життя дитини спрямоване на формування її моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб, оскільки, на цьому етапі закладаються основи морального розвитку особистості, розвиваються уявлення, почуття, звички, які спрямовують подальше її вдосконалення. Особливо значні зміни відбуваються у мотиваційній сфері дитини дошкільного віку, що виявляються у розвитку моральних мотивів поведінки, а на етапі старшого дошкільного віку вони набувають супідрядності – підпорядкованості певній вищій меті. Тому, неувага до морального виховання в дошкільному віці не може бути компенсована у подальші роки.

Дошкільний вік є початковим періодом становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються моральні норми поведінки, важливі для особистісного розвитку якості психіки.

Становлення уявлень особистості про світ, стосунки людей, про себе починається в дошкільному дитинстві одночасно з розвитком почуттів і моральних якостей (гуманізму, колективізму, любові до батьків та ін.) і продовжується протягом життя.

Оскільки однією з головних цінностей дошкільного віку є висока емоційна чуйність у сприйнятті художнього слова, здатність яскраво переживати описані події, неодноразово з хвилюванням стежити за розвитком сюжету, тому використання художньої літератури є одним з провідних засобів формування морального досвіду у період дошкільного дитинства. Виховання гуманних почуттів, духовних цінностей необхідно розглядати в тісному взаємозв'язку з загальним емоційним розвитком дитини [2, с. 62].

Емоційне ставлення дітей до оточуючого є непрямим показником становлення їх почуттів. Художня література сприяє

виникненню у дітей саме емоційного ставлення до описаних подій, природи, героїв, персонажів літературних творів, до оточуючих їх людей, до дійсності. Важливу роль у вихованні підростаючої особистості відіграє дитяча література, яка є органічною і невід'ємною складовою загальної літератури. Дитині, яка тільки починає пізнавати оточуючий світ, дуже потрібні книги, які готують її до активного життя в суспільстві. Твори дитячої літератури, проходячи крізь уяву і серце юного читача, збуджують у ньому співчуття до доброго і прекрасного, розширюють загальний кругозір, учать любові й відданості, стійкості й незламності, чесності й наполегливості.

Художня література має велику перевагу серед мистецтв, як засобів виховання гуманних почуттів та формування духовних цінностей. Ця перевага виявляється і в можливості активно впливати на почуття і розум дитини, розвивати її емпатійність, емоційність. Недостатній розвиток цих якостей призводить до штучного обмеження можливостей дитини, вихованню людини, яка не відчуває, не розуміє, не співпереживає.

Використання казки є одним із провідних засобів формування емоційного досвіду у період дошкільного дитинства. Залежно від ситуації почуття та емоції можуть бути позитивними, негативними, орієнтувальними. Наприклад, у казці «Троє поросят» дорослий засуджує легковажність тих поросят, які не захотіли будувати надійного дому, а дитина ототожнює себе з усіма персонажами, «проживаючи життя» кожного з них. Адже троє поросят – це один і той самий персонаж, лише на різних етапах розвитку. У цій казці досить яскраво проілюстровано дорослішання особистості. Кожній дитині знайомий стан, коли вона сповнена злістю, бажанням зламати чи зруйнувати щось. Це «вовк», що живе у кожному з нас. Та казка підказує: Вовк – некерована агресія, що завжди жорстоко карається. Звідси – опосередкований вплив моралі: учись керувати «вовком» у своїй душі [2].

Моральні норми та правила в художніх творах набувають живого змісту, стають доступними і зрозумілими та легко

приймаються дитиною як єдиний правильний варіант поведінки. Дитина ніби входить всередину подій художнього твору, ніби стає їх учасником. Часто вихователі використовують під час занять такі твори К. Ушинського, як: «Гусак і журавель», «Два козлики», «Бджоли та муха», «Лисиця та журавель», «Півник із родиною», «Суперечка тварин», метою яких є показ моральних норм спілкування, ставлення один до одного, допомоги один одному та взаємоповаги за допомогою художнього слова, адже діти, зіставляючи себе з героями цих творів, самостійно роблять певні висновки, що є головним у засвоєнні правил моральної поведінки [3].

Поступово діти вчаться порівнювати не тільки вчинки літературних героїв, але і свої, а також вчинки однолітків. Уявлення, отримані дітьми із художніх творів, переносяться в їхній життєвий досвід поступово, систематично. Важлива функція моральних цінностей у тому, що вони містять зразок поведінки, а особливий виховний вплив використання художньої літератури полягає в тому, що значення моральних норм у них пояснюється не абстрактно, а на конкретних ситуаціях [1, с. 7]. Моральний урок, який діти винесуть з творів художньої літератури допоможе їм отримати чіткі орієнтири у системі цінностей, закласти підвалини міцних моральних переконань, сформувані власну модель поведінки в суспільстві.

Зміст творів захоплює дітей, вводить у вир цікавих подій, отримує глибокий емоційний відгук, змушує хвилюватися за дійових осіб. Саме переживання за літературних героїв викликає у дітей співчуття, милосердя, доброзичливість, гуманність, почуття радості від перемоги добра над злом [4].

Залучення дітей до світу художньої літератури починається ще з раннього віку у сім'ї. Це потішки, пестушки, забавлянки, колискові. У закладі дошкільної освіти продовжується знайомство з різними жанрами дитячої літератури: приказками та прислів'ями, загадками і скоромовками, лічилками, казками, байками, легендами, поетичними творами тощо.

Необмежені можливості формування моральних цінностей та емоційного розвитку мають перлини народної творчості. У творах фольклору через його героїв яскраво постає ідеал українського виховання: здорова, гуманна, культурна, щаслива людина; вільна, оригінальна та неповторна особистість. Занурюючись у казковий світ, дитина занурюється в глибини своєї душі, учиться оволодівати цим підсвідомим простором. Байки тактовно висміюють негативні якості характеру, навчають ставитись з гумором до життя, містять повчальний зміст. Поетичні твори мають велику силу впливу на емоційний розвиток, та засвоєння ціннісних орієнтацій.

У закладі дошкільної освіти проводяться заняття з ознайомлення з дитячою художньою літературою, до яких відносяться: розповідання народних казок, читання авторських казок, оповідань, віршів тощо. У всіх вікових групах заняття з художнього читання мають подібну орієнтовну структуру з такими складниками:

1. Зацікавлення на початку заняття: у молодшій групі – це сюрпризний момент; у середній – звернення до власного досвіду дитини, вступна бесіда на тему твору; в старшій групі – це коротка вступна бесіда про творчість автора, бесіда про вже прочитані твори і т.д.

2. Обговорення повної назви літературного твору та письменника. У народній казці повідомляють повну назву та її походження (українська, чеська і т.д.). Проводиться читання художнього твору вихователем із показом картинок. Діти розглядають ілюстрації до цього твору. Потім повторно читають цей твір, звертаючи увагу на деталі в ньому.

3. Бесіда за змістом літературного твору являється основною складовою заняття. З дітьми старшої дошкільної групи проводяться морально-етичні бесіди за прослуханим художнім твором [2].

Отже, художня література активно впливає на почуття і розум дитини, забезпечує розуміння та прийняття моральних норм як єдиних правильних варіантів поведінки.

Список використаної літератури

1. Ашиток Н. Формування морально-ціннісних орієнтацій у дітей дошкільного віку на матеріалі дитячої літератури. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка»*. 2017. №5/37. С. 5–11.
2. Бабій Н. Сіємо зерна добра та любові. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. № 4. С. 62-68.
3. Бех І. Д. Зростити моральну особистість – головна турбота. *Дошкільне виховання*. 2015. № 4. С. 6-8.
4. Гавриш Н. Книжка - вихователь і учитель, або Як допомогти дитині відкрити важливі смисли за допомогою художнього твору. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 6. С. 4-12.

Стойко Наталія Миколаївна,

вчитель-логопед Хмельницького
закладу дошкільної освіти
№ 23 «Вогник», м. Хмельницький,
Україна

РОЗВИВАЛЬНІ ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО ПРОЦЕСУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку у закладах дошкільної освіти є одним з важливих завдань, адже саме у дошкільному віці формується словник дитини, який дозволяє їй спілкуватися з однолітками і дорослими та успішно навчатися надалі.

Сьогодні в дошкільній освіті для розвитку мовлення дітей широко застосовуються ігрові технології. Такий вибір не

випадковий, оскільки гра є провідним видом діяльності дітей дошкільного віку. Ігрова мотивація, як відомо, домінує над навчальною, але, що особливо важливо, на її базі формується готовність до навчання в школі.

Ряд науковців (Завязун Т., Карабаєва І., Піроженко Т., Сахно О., Соловійова Л. та ін.) наголошують, що гра – це найважливіший вид діяльності дитини дошкільного віку, одна з характерних умов її розвитку. Вона є потребою особистості, яка розвивається.

Більшість досліджень, присвячених вивченню проблеми розвитку, формування та корекції мовлення, розглядають ігрову діяльність як один з найефективніших засобів досягнення корекційно-виховної мети (З. Ленів, Н. Манько, І. Марченко, С. Миронова та ін.).

Формування у дітей старшого дошкільного віку граматично правильної, лексично багатой і фонетично чистої мови – одне з найважливіших завдань в загальній системі навчання дитини. Правильна мова є одним з показників готовності дитини до навчання в школі, запорукою успішного засвоєння грамоти і читання. Тому вихованню правильного мовлення в дошкільному віці варто приділяти особливу увагу. Роботу по формуванню правильної мови необхідно починати вже в середньому дошкільному віці (4-5 років). В даний час в дошкільній освіті для розвитку мовлення дітей широко застосовуються ігрові технології. Такий вибір не випадковий, оскільки гра є провідним видом діяльності дошкільнят. Ігрова мотивація, як відомо, домінує над навчальною, але, що особливо важливо, на її базі формується готовність до навчання в школі [3, с. 218].

Поняття «ігрові технології» включає досить велику групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор. Актуальність використання гри як засобу активізації мовленнєвого процесу дітей старшого дошкільного віку обумовлено тим, що гра, будучи улюбленим дітьми заняттям, дозволяє швидше і міцніше сформувати особистісні якості, мову, моторику, інтелект. Ігрові прийоми збуджують у дитини інтерес до

діяльності, збагачують мотиви мови, створюють позитивний емоційний фон процесу навчання і тим самим підвищують мовну активність дітей і результативність занять. Ігрові прийоми відповідають віковим особливостям дітей і тому займають важливе місце в розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку [4, с. 125].

Н. Гавриш наголошує, що роботу з розвитку мовлення з використанням ігрових технологій доцільно проводити:

– в процесі безпосередньо освітньої діяльності з дітьми, враховуючи принцип інтеграції та тематичної побудови освітнього процесу;

– у спільній діяльності вихователя з дитиною, що здійснюється в ході режимних моментів;

– в самотійній діяльності дітей (успішність залежить від створення умов, предметно-розвиваючого мовного середовища, відповідної даної теми планування);

– в сім'ї (взаємодія дітей і їх батьків) [1].

В якості розвивальних ігрових технологій в логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку використовуються наступні:

1. Дидактичні ігри – це ігри, створені та організовані дорослими для виховання певних якостей дітей..

2. Настільно-друковані ігри. Завдання таких ігор – суворе дотримання правил, які допомагають систематизувати знання та розвивати розумові процеси.

3. Словесні ігри. Різниця між ними полягає в тому, що процес розв'язування навчальних завдань здійснюється на основі ідей, а не покладаючись на наочність.

4. Корекційно-розвиваючі ігри – це варіанти вправ на автоматизацію звуків, ускладнені лексико-граматичними і психологічними завданнями.

5. Ігри з рухами, сюжетні ігри, рольові ігри, ігри-драматизації. Їх використання залежить від завдань і етапів корекційно-логопедичної роботи, характеру і структури дефекту, віку дитини та індивідуально-психологічних особливостей [2].

Заняття з автоматизації поставлених звуків можна зробити цікавими, різноманітними і в той же час продуктивними для дитини за допомогою ігрових прийомів: «Заведи мотор», «Пісенька», «Лабіринти», «Фотограф», «Мій, моя», «Живе – неживе», «Підбери слівце», «Четвертий зайвий» (зі слів із заданим звуком, «Виправи речення», «Веселий потяг», «Чарівна доріжка» та ін.

Для розвитку фонематичного слуху і формування основ складового і звукового аналізу використовуються такі ігрові вправи як: «Вгадай що звучить», «Тиша», «Близько – далеко», «Слухай – вибирай», «Яке слово відрізняється?», «Знайди звук», «Вгадай слово», «Злови заданий звук», «Будиночки», «Дзвінкий – глухий», «Твердий – м'який», «Потяг», «Збери слово», «Де звук?» та ін. [5].

Отже, ігрові технології є однією з унікальних форм організації освітньої діяльності, яка дозволила зробити процес розвитку мови цікавим і захоплюючим. Ігрові технології як засіб активізації мовленнєвого процесу дітей старшого дошкільного віку викликає у дітей позитивні емоції, які виступають в якості способів спонукання, стимулювання в подальшому до навчальної діяльності.

Таким чином, використання перерахованих вище методів і прийомів при проведенні логопедичної роботи з дітьми старшого дошкільного віку, а також створення найбільш різноманітного, цікавого мовного середовища сприяють вирішенню завдань щодо активізації мовленнєвого процесу дошкільнят більш результативно і в коротші терміни, підсилюють психічні процеси і формують особистість дитини в цілому.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н.В. Інформаційно-ігрова технологія як засіб активізації інтелектуальних та мовленнєвих дій дошкільників. *Українсько-польські педагогічні студії: актуальні проблеми педагогічної теорії та практики: зб. наук. статей Бердянського держ.університету*. Бердянськ :БДПУ, 2015. С. 21-25.
2. Дарда С.М. Корекційні заняття з логопедії в ДНЗ: у 2 частинах. Частина 2 .Тернопіль: Мандрівець, 2017. 200 с.

3. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції. Суми: ВТД «Університетська книга», 2012. 384 с.
4. Падалка О.С., Нісімчук А.М. Педагогічні технології. Київ: Либідь, 2014. 254 с.
5. Трофименко Л. Новий зміст корекційного навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II-III ступенів. *Дефектологія*. 2007. № 3. С.34-40.

Тарашевська Ольга Володимирівна,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін Комунального закладу вищої
освіти «Вінницький гуманітарно-
педагогічний коледж»,
м. Вінниця, Україна

Цісар Ірина Володимирівна,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін Комунального закладу вищої
освіти «Вінницький гуманітарно-
педагогічний коледж»,
м. Вінниця, Україна

СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗДО З ВИКОРИСТАННЯМ ІДЕЙ М. МОНТЕССОРІ

*Багато дослідників називають
освітнє середовище «третім
учителем», який разом із батьками
та педагогами здійснює суттєвий
вплив на розвиток і навчання дитини*

Ребека Ізел та Беті Екселбі

Якісна дошкільна освіта є синонімом інклюзивної освіти – освіти, яка передбачає участь в освітньому процесі усіх дітей і

створює для цього відповідні можливості. Сучасний заклад дошкільної освіти базується на демократичних цінностях та повазі до основних прав людини і створює умови для максимальної участі в освітньому процесі усіх дітей, у тому числі й дітей з особливими освітніми потребами.

Основним завданням педагога є всебічний розвиток особистості дитини, підготовка її до суспільно-корисної діяльності, до життя. Повноцінний розвиток дитини з ООП можливий лише при створенні комфортних умов для її розвитку. Актуальним є пошук нових методів в організації освітнього процесу.

Аналіз психолого-педагогічних основ розвитку дітей за методом М. Монтесорі показав, що Монтесорі-педагогіка використовується практично в усіх країнах світу за різними напрямками. В Україні розроблено власну модель школи Монтесорі, в якій реалізуються нові тенденції у вихованні. В останні роки спостерігається застосування наукового досвіду італійського педагога за медико-реабілітаційним напрямом.

На сучасному етапі спостерігається вивчення педагогічної системи М. Монтесорі з різних сторін: історико-педагогічної концепції (М.В. Богуславський, А.Н. Джуринський, І.І. Дьяченко, Н.Б. Петрова); досвіду розвитку ідей вільного виховання в Західній Європі початку ХХ сторіччя (Є.В. Іванов); як основи формування відповідного (соціального) середовища для всебічного розвитку дитини та її системного навчання, в умовах інноваційних освітніх закладів (М.Г. Сорокова, Д.Г. Сороков, Є.А. Хилтунеч, М.Н. Якімова та ін.); як засобу корекції за допомогою дидактичних матеріалів з проблемами інтелектуального розвитку (А.А. Катаєва, Є.А. Стреблева, І.В. Чумакова).

Вивчення сучасних педагогічних матеріалів дає можливість дійти висновку про те, що в наш час триває процес поширення ідей М. Монтесорі, який відбувається за активної підтримки Міжнародної Асоціації Монтесорі, до складу якої входять Австралія, Німеччина, Великобританія, Голандія, Данія, Індія, Канада, США, Фінляндія, Франція, Швеція та інші країни.

Як свідчить звернення до праць сучасних дослідників, М. Монтесорі презентує свій метод виховання у вигляді єдиного ланцюжка, в якому виділяються три великі частини – середовище, вчитель та дидактичний матеріал. Саме цей «трикутник Монтесорі», вершина якого дитина, забезпечує цілісність всієї системи. Додатково З.Н. Борисова виділяє наступні характеристики методу М. Монтесорі: свобода, надана дитині; самонавчання; різноманітні сенсорні матеріали; спрощений навчальний план і розклад; турбота про фізичне здоров'я; терпіння, врівноваженість, відсутність поспіху; значний час перебування на свіжому повітрі та праці поза шкільними стінами [1, с. 34].

Звернення до історико-педагогічних досліджень А.Ф. Дорофєєва, А.І. Піскунова, В.М. Кларіна, З.І. Равкіна, Г.Б. Корнетова, Л.Н. Литвина та інших дає можливість зробити висновок: метод М. Монтесорі сумісний практично з усіма світовими освітніми системами: і традиційними, і прогресивними.

На думку М. Монтесорі, середовище, в якому виховуються діти, повинно стимулювати і підтримувати їх в освітньому процесі, сприяти становленню особистості дитини [6, с. 101]. Крім цього, освітнє середовище має забезпечувати рівновагу між організованістю і різноманітністю, між можливістю займатися самостійно та з іншими дітьми, практикувати наявні навички й опановувати нові. Це досягається в тому випадку, коли є велика різноманітність навчальних матеріалів і вони організовані так, щоб бути доступними для дитини; коли є місця, щоб працювати наодинці та з іншими дітьми; коли є знайомі й нові матеріали.

М. Монтесорі вважала, що готуючи приміщення, де виховуються діти, слід дотримуватися основних спеціальних принципів: гігієна психіки та гігієна фізичного виховання. Ці принципи передбачають збільшення розмірів приміщень для вільного пересування дітей, що необхідно для їх фізичного розвитку. Дитина, на думку педагога, розвивається у русі та діяльності, тому робота з дітьми має будуватися так, щоб вони навчалися координувати свої рухи. Для цього необхідно

підготувати «розвиваючий простір», який би сприяв активності дитини, спонукав до діяльності, збуджував інтерес до пізнання нового, невідомого, забезпечував би індивідуальний розвиток дитини. М. Монтесорі зазначала, що простір, в якому виховується дитина, повинен пропонувати їй великий вибір мотивацій, які підштовхують її до діяльності і провокують набуття власного досвіду [6, с. 120].

М. Монтесорі великого значення надавала естетичному оформленню приміщення, в якому повинні бути кімнатні рослини, «живі» куточки з домашніми тваринами. Естетично оформлене приміщення, речі, які знаходяться у ньому, поступово стають «виховним матеріалом». Це такі, наприклад, як скляний посуд, тарілки, крихкий дидактичний матеріал. Педагог називала такі речі «донощиками», тому що вони нагадують дітям про грубі, безладні, недисципліновані рухи. Працюючи з таким матеріалом, дитина вчиться керувати собою, привчає сама себе до організованості. У такому оточенні перед дитиною стає питання про самоуправління, вона сама починає обережно поводитися з речами, не ламати їх та поступово вчиться вільно керувати своїми рухами, стає господарем самої себе. Таким же шляхом дитина привчається не псувати красиві речі, що оточують її, прикрашають її життя. Цей процес відбувається і в душі дитини, коли звикнувши до тиші, вона старається не шуміти. Так дитина розвивається, як особистість.

Н. Кравець вважає, що основне завдання вчителя у класі-Монтесорі – підготувати таке оточення, в якому б діти відчували себе комфортно, безпечно та поступово набували самостійності [2, с. 27].

Є декілька основних принципів організації «розвиваючого середовища». Основним принципом є свобода вибору. Діти вільні у виборі своєї діяльності. Ця діяльність дитини і є процес пізнання, який базується на внутрішньому імпульсі.

Привабливість – це другий принцип підготовки середовища. Матеріал зберігається у гарному стані. Все, що міститься в кімнаті, має привабливий вигляд.

Контакт дитини з реальним життям, природою – третій принцип. Усі предмети повинні бути реальними, такими, як у житті, в єдиному примірнику.

Залучення, що є основою інклюзії, означає активну участь дітей у щоденних видах діяльності, передбачених тими чи іншими програмами. Це поняття тісно пов'язане з навчанням і взаємодією між дитиною і середовищем – соціальним і фізичним [8, с. 11].

«Досвідом своєї роботи М. Монтесорі довела, що в кожній дитині існує свій природний внутрішній потенціал, який може розвиватися тільки у взаємодії з навколишнім середовищем та за наявності свободи [5, с. 44].

Таким чином, усвідомлюючи велику роль середовища як «третього вчителя» у розвитку та навчанні дітей, ми повинні пам'ятати, що мова йде не лише про меблі, іграшки, обладнання, – важливими є якість взаємодії між дітьми, між дітьми і педагогами, між педагогами і батьками. Як фізичне, так і соціальне середовище має базуватися на інклюзивних цінностях і створювати відповідні можливості для розвитку дітей, враховуючи їх потреби.

Список використаних джерел

1. Гонеев А. Д. Основы коррекционной педагогики: Учеб. пособие для студ. высш. пед. Заведений. М. : «Академия», 2002. 280 с.
2. Кравець Н.О. Формування незалежності в педагогічній системі Марії Монтесорі. *Вісник Асоціації Монтесорі-вчителів України* / Упоряд.: В.З. Горюнова, Т.Л. Михальчук. Київ, 1998. Вип. 3. С. 27-30.
3. Лукашевич М. П. Соціалізація. Київ : Либідь, 1998. 306 с.
4. Михальчук Т. Філософський аспект гуманістичної педагогіки Марії Монтесорі. *Вісник Асоціації Монтесорі-вчителів України*; Упоряд.: В.З. Горюнова, Т.І. Михальчук. Київ: „КОМПАС», 1997. Вип. 2. С. 5-11.
5. Монтесорі Марія. Дом ребенка. Метод научной педагогики / Пер. с итал. С.Г. Займовского. СПб : Гомель, 1993. 336 с.

6. М. Монтессори. Разум ребенка (главы из книги). М.: Крааль, 1997. 176 с.
7. Монтессори М. Самовоспитание и самообучение в начальной школе. Київ. 1995. 108 с.
8. Середовище, що належить дітям : порадник для педагогів закладів дошкільної освіти / за заг. ред. Засенка В В. Київ : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». 2019. 66 с.

Талемонюк Аліна Олександрівна,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Миськова Наталія Миколаївна,
доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, кандидат педагогічних наук,
доцент, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО НАВИЧОК, ОРІЄНТОВАНИХ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Із оновленням Державного стандарту дошкільної освіти (БҚДО) особливої актуальності не лише на побутовому, а уже і на нормативному рівні, набуває питання формування у дітей дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Погоджуємось із думкою Н. Миськової щодо трактування сутності поняття «навички, орієнтовані на сталий розвиток», яка розглядає їх як «автоматизовані дії, спрямовані на задоволення власних життєвих потреб, виконання яких відбувається на основі ціннісного ставлення до природи, людей, середовища» [4, с. 66-67].

Аналіз науково-педагогічної літератури [2; 3; 4; 6] та досвіду практики дає підстави стверджувати, що розпочинати зазначений напрям професійної діяльності доцільно уже у роботі з дітьми молодшого дошкільного віку. Зважаючи на вікові можливості дітей цього віку та погоджуючись із думкою Н. Гавриш [2], С. Іванчук [3], Ю Семеняко [6], висловлюємо припущення, що одним із ефективних засобів формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток, є дидактичні ігри природничого, мовленнєвого та соціального змісту.

Як зазначає О. Безсонова, ефективними у формуванні навичок, орієнтованих на сталий розвиток, є такі ігри: емоційно-соціальні, соціоадаптивні, проектні тощо [1].

Дитина у молодшому дошкільному віці особливо цікавиться навколишнім середовищем, тому важливо пояснити дитині не тільки те, що природа – це наша краса, а й також навчити оберігати, та цінувати її, розуміти наслідки своєї діяльності в довкіллі.

Як підкреслює Л. Присяжнюк [5], ефективними є екологічні ігри-змагання, марафони, ігри-мандрівки тощо. В роботі з дітьми молодшого дошкільного віку, на нашу думку, доцільно використовувати такі дидактичні ігри: «Здорове харчування», «Навколо мене має бути чисто», «Мої друзі-пташки», «Збережу усе довкола» тощо.

Варто підкреслити, що цінним є не лише сам зміст гри, ігрові дії дітей, а й також зміст участі у дидактичних іграх, адже одним із структурних компонентів дидактичної гри є дотримання правил, що також сприяє формуванню у дітей навичок соціальної взаємодії, а це є невід'ємною частиною навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Окрім того, на нашу думку, зростанню педагогічної цінності дидактичної гри як засобу формування навичок, орієнтованих на сталий розвиток, сприятиме мотивування дітей до спільного з вихователем та батьками виготовлення обладнання до гри із підручних матеріалів, наприклад: коробок з-під чашок, цукерок, розпиляних стовбурів повалених вітром чи часом дерев, камінчиків, знайдених під час прогулянки на березі озера тощо.

Отже, вважаємо, що дидактичні ігри як своїм змістом, так і іншими прихованими можливостями є ефективним засобом формування у дітей молодшого дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Безсонова О. Викинути, подарувати чи створити щось нове: як бути зі старими іграшками. *Методична скарбничка вихователя*. 2020. №11. С. 32–37.
2. Гавриш Н. На шляху до сталого розвитку: починаємо зі спілкування. *Методична скарбничка вихователя*. 2020. №1. С. 4–8.
3. Іванчук С.А. Виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури споживання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. держ. вищ. навч. закл. «Донбас. держ. пед. ун-т» . Слов'янськ, 2017. 310 с.
4. Миськова Н. М. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування у старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток [текст] : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» Хмельницький. 2018. 322 с.
5. Присяжнюк Л. Збережемо планету для майбутніх поколінь. *Дошкільне виховання*. 2020. №2. С. 3–7.
6. Семеняко Ю. Виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання медіапродукції : монографія. Київ: Каравела, 2020. 320 с.

Тарасюк Ірина Миколаївна,
директор Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 38 «Світлячок»,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Визнання прав дитини з особливими освітніми потребами, її інтересів, потреб, надання допомоги у процесі соціалізації є дуже важливим на сучасному етапі розвитку освіти. Інклюзивне навчання в закладах дошкільної освіти вимагає створення спеціальних умов організації освітнього середовища. Інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти – це комплекс психолого-педагогічних та матеріально-технічних умов, що забезпечують інтеграцію життя дітей з ООП у закладі дошкільної освіти, фізичний, психологічний та розумовий розвиток дитини та сприяють подальшому становленню та соціалізації її особистості. Головне завдання інклюзивного середовища полягає у подоланні відхилень у розвитку вихованця з особливими потребами та профілактиці небажаних негативних тенденцій. Провідними принципами інклюзивного освітнього середовища є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб різних категорій дітей, індивідуалізація та диференціація освітнього процесу, гуманні стосунки з кожною дитиною, підтримка її самостійності та активності, партнерської взаємодії з родиною, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами [2].

Сучасний заклад дошкільної освіти відкритий для всіх дітей. Залучення дітей з особливими потребами до освітнього процесу закладу дошкільної освіти змінює установки педагогів на розуміння особливостей розвитку дітей, урахування особливих потреб та потенційних можливостей розвитку в освітній роботі.

Отже, інклюзивне (інтегроване) навчання в закладах дошкільної освіти вимагає створення спеціальних умов організації освітнього середовища.

Форма надання допомоги дитині з ООП в дошкільному віці може бути різною: індивідуальні, диференційовані, групові, масові (залучення родин до проведення свят у закладі дошкільної освіти, будинку, вулиці, міста; створення кабінетів психологічного розвантаження, консультпунктів тощо). А також створення та залучення дітей з особливими освітніми потребами до освітнього середовища, яке є основним засобом розвитку особистості дитини, джерелом її знань і досвіду.

Освітнє середовище – найвпливовіший засіб виховання і навчання, у якому відбувається соціалізація дитини дошкільного віку. Воно має відповідати потребам і можливостям кожної дитини, забезпечувати адекватні умови й можливості для отримання нею освіти в межах спеціальних освітніх стандартів, лікування та оздоровлення, виховання та навчання, корекції порушень психофізичного розвитку, а також ранню соціалізацію [3].

Отже, серед основних характеристик освітнього середовища визначають його розвивальну спрямованість, змістову насиченість, варіативність можливостей та інтенсивність взаємодії.

Розвивальне середовище дошкільників має слугувати інтересам і потребам дитини, збагачувати розвиток специфічних видів діяльності, забезпечувати зону найближчого розвитку дитини, спонукати робити свідомий вибір, ухвалювати самостійні рішення, розвивати творчі здібності, а також формувати особистісні якості дошкільників та життєвий досвід.

Таким чином, інклюзивне освітнє середовище – це таке, де всі діти незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективніше, підвищувати свою соціальну компетентність, удосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною загальної спільноти [1, с. 44-46].

Інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти – це комплекс психолого-педагогічних та матеріально-технічних умов, що забезпечують інтеграцію життя дітей з ООП у закладі дошкільної освіти, фізичний, психологічний та розумовий розвиток дитини та сприяють подальшому становленню та соціалізації її особистості.

У психолого-педагогічній науці визначено основні компоненти інклюзивного середовища (безбар'єрне фізичне і психічне середовище, спеціальні умови навчання і виховання), а також критерії його успішного розвитку (збільшення в освітньому закладі не лише частки дітей з особливими потребами, але й здорових однолітків), рівні можливості в отриманні педагогічної корекції і психологічної підтримки для всіх вихованців, відкритість і доступність інклюзивного середовища як для дітей, так і для батьків [2].

Провідними принципами інклюзивного освітнього середовища є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб різних категорій дітей, індивідуалізація та диференціація освітнього процесу, його модернізація; єдності сенсорного (безпосередній чуттєвий досвід дитини як основа розвитку), мовленнєвого (формування різних видів мовленнєвої компетенції), лінгвістичного (засвоєння мовних засобів), комунікативного (залучення дітей до різних форм спілкування) розвитку, гуманні стосунки з кожною дитиною, підтримка її самостійності та активності, партнерської взаємодії з родиною, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами (організація такої взаємодії передбачає зустрічі з батьками, бесіди, консультації, інформаційну підтримку, складання індивідуальної програми розвитку з урахуванням запитів сім'ї, залучення батьків до корекційно-розвивальної роботи, організацію зустрічей із фахівцями тощо) [3, с. 8].

Соціальна ситуація організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти засвідчує дві її форми: відкриття інклюзивних груп у дошкільному закладі (спільний наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони

здоров'я України від 06.02.2015 року № 104/52 «Про затвердження Порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах») та інтеграцію дітей з ООП в освітнє середовище групи загального розвитку [1].

Першою формою є створення та відкриття інклюзивної групи в дошкільному закладі. Наповненість інклюзивної групи становить до 15 осіб. Кількість дітей з ООП може бути до 3 осіб, зокрема з інвалідністю. Кількість таких дітей залежить від складності порушення у дитини та обсягу необхідної підтримки та допомоги. Крім заяви батьків, необхідна ще низка документів, серед яких: рекомендований висновок психолого-медико-педагогічної консультації, індивідуальна програма розвитку дитини тощо. Крім вихователів інклюзивної групи та помічника вихователя, згідно із Законом України «Про освіту» можлива ставка асистента-вихователя інклюзивної групи, практичного психолога ЗДО з інклюзивною групою, організація психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП [3].

Друга форма – інтеграція дитини з ООП до групи загального розвитку, так звана «стихійна інтеграція». Відмовити батькам узяти таку дитину в дошкільний заклад адміністрація не має права. Організація освітньої діяльності в такому разі з дитиною з ООП складна та вимагає високої компетентності адміністрації дошкільного закладу, педагогічної майстерності педагогів-вихователів. Чисельність дітей залишається такою, що відповідає групі загального розвитку, але організація освітнього процесу потребує особистісно орієнтованого, диференційованого підходу на основі принципу індивідуалізації.

Уважаємо, що друга форма є складнішою і потребує вирішення більшої кількості питань, перше з яких – пояснювати батькам та запобігати такої стихійної інтеграції.

Інклюзія – це цілеспрямований систематичний процес, який потребує обережного впровадження і контролю, а також передбачає значну підготовчу роботу: створення позитивних психологічних умов, адаптація фізіологічного середовища, адаптація матеріалів, розвивальних програм, спеціальних

технічних засобів навчання, програмове забезпечення, яке буде сприяти включенню дитини з ООП в освітнє середовище. Крім зазначеного, необхідним є розроблення методичних та дидактичних посібників, виробництво, розроблення і монтаж деякого обладнання (сенсорна кімната, або кімната для психологічного розвантаження, спеціальний спортивний і навчальний інвентар та ін.) [2].

Спільна діяльність дітей допомагає педагогам краще усвідомити ефективність певних освітніх технологій, визначити спільні сторони та специфічні потреби кожної дитини.

Дуже важливо в інклюзивній групі створити таку атмосферу взаєморозуміння та взаємодопомоги між дітьми, щоб забезпечити дитині з особливими освітніми потребами можливість самоствердитися, набути певних навичок соціальної поведінки.

Освітня взаємодія в інклюзивній групі здійснюється за допомогою таких методів, як бесіда, переконання, розгляд проблемних ситуацій, сюжетно-рольові ігри, перегляд спеціально відібраних відеосюжетів, мультфільмів – форми спільної діяльності, моделювання соціальних відносин, формування комунікативної поведінки.

Список використаної літератури

1. Калініченко І. О. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивних школах. *Імідж сучасного педагога*. 2013. № 3. С. 44-46.
2. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Загальні положення. URL: <https://studfiles.net/preview/5242153/page:16/>
3. Крутій К. А. Освітній простір – спільний для педагогів і дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 1. С. 4-9.

Терпецька Юлія Володимирівна,
вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 39 «Котигорошко»,
м. Хмельницький, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку є однією зі стрижневих проблем сучасної дошкільної лінгвістики. Мовленнєвий розвиток дитини – один з основних чинників становлення особистості в дошкільному дитинстві. Відповідно до змісту чинних програм розвитку дитини дошкільного віку, мовлення є засобом і способом реалізації всіх сфер життєдіяльності дитини дошкільного віку в основних лініях розвитку.

Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт з довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Водночас, як засвідчує практика, поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, які стали доступними і дітям дошкільного віку у сім'ї, так і в дошкільних закладах, обмежують безпосереднє спілкування дітей з іншими мовцями, внаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва. Мовленнєва компетентність є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства. Своєчасний і якісний розвиток мовлення – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку [1].

Одним з перших теоретиків, який заклав основи методики розвитку рідного мовлення дітей дошкільного віку, був відомий педагог Я. Коменський. Він зауважував, що основою розвитку дітей дошкільного віку є чуттєвий досвід, безпосереднє ознайомлення їх з предметами та явищами навколишнього світу. Він намагався вчити дітей не тільки «знати, а й говорити». На його думку, мовлення дітей розвивається за допомогою граматики,

риторики й поетики. Розвиваючи мовлення, не можна забувати й про індивідуальні особливості дитини. Розвивати мовлення дітей потрібно ще з народження.

Формування мовлення можливе лише внаслідок взаємодії декількох аналізаторів, а це відбувається поступово в процесі спілкування дитини з дорослими. Як свідчать дослідження О. Лурія, Ф. Юродович та ін., першими встановлюються зв'язки між зоною, що відповідає за сприйняття мовлення, і мовленнєво-кінестетичним аналізатором (дитина виконує дію за словесною інструкцією), потім формуються зв'язки між зоровим і мовленнєво-руховим аналізаторами (дитина називає предмет) і в останню чергу встановлюються зв'язки між слухо-мовленнєвим і мовленнєво-руховим аналізатором (дитина відповідає на питання дорослого, повторює на прохання дорослого сказане слово).

Зони кори головного мозку, що відповідають за сприйняття і моторну організацію мовлення, функціонально пов'язуються між собою лише на початку другого року життя: відтоді можна спостерігати у відповідь на словесний вплив дорослого словесну реакцію дитини [2].

Найбільш раннім є емоційне спілкування дитини і дорослого. Саме в ньому міститься джерело наслідування звукам і розуміння мовлення дорослого. Перше півріччя життя дитини – це період емоційного спілкування. У другому півріччі життя дитини з'являються нові форми спілкування: розуміння мовлення, наслідування звуків мовлення і слів навколишніх людей.

Розвиток мовленнєвої функції здійснюється інтегративною діяльністю мозку. Тому для своєчасного її становлення в онтогенезі важливе значення має нормальне функціонування всіх відділів центральної нервової системи, особливо кори головного мозку (О. Лурія, П. Анохін, Л. Бадалян, О. Корнєв та ін.). Мовлення є суто людською вищою корковою функцією, у формуванні якої поряд із біологічними чинниками велику роль відіграють соціальні (оточення дитини тощо).

Розвиток мовленнєвих здібностей обумовлений здатністю малюка до оволодіння рідною мовою (мовними засобами та

правилами їх використання на практичному рівні). У процесі оволодіння рідною мовою виділяють певні закономірності. Під закономірністю засвоєння мови Л. Федоренко розуміє залежність результату засвоєння від ступеня розвитку мовленнєво-творчої системи людини: її мовленнєво-рухових м'язів (що здійснюють артикуляції звуків і модуляції елементів інтонації мовлення), інтелекту (механізмів уяви, мислення, уявлення, узагальнення), пам'яті (механізмів запам'ятовування мовленнєвих рухів, слухових і графічних символів як знаків мови, запам'ятовування норм мови), емоційної сфери психіки (механізмів, що викликають емоційний стан, який виникає у зв'язку з вищими емоціями) [3].

Л. Федоренко виділяє шість основних закономірностей розвитку і засвоєння дітьми рідної мови:

Перша закономірність: здатність до сприймання рідної мови залежить від натренованості м'язів органів мовлення дитини.

Друга закономірність: розуміння змісту мовлення залежить від засвоєння дитиною лексичних і граматичних мовних значень різного ступеня узагальненості.

Третя закономірність: засвоєння виразності мови залежить від розвитку в дитини сприйнятливості до виразних засобів фонетики, лексики і граматики.

Четверта закономірність: засвоєння норм мови залежить від розвитку почуття мови в дитини.

П'ята закономірність: засвоєння письмового мовлення залежить від розвитку координації між усним і письмовим мовленням.

Шоста закономірність: темпи збагачення мови залежать від ступеня досконалості структури мовленнєвих навичок.

Оскільки кожна мовленнєва навичка утворюється на ґрунті розвитку відповідних пізнавальних здібностей (відчуттів, пам'яті, уявлення, мислення) або емоційного і вольового стану, то й закономірності природного процесу засвоєння рідної мови можна визначити як залежність удосконалення структури мовленнєвих навичок від розвитку пізнавальних здібностей і емоційно-вольової сфери дитини.

Отже, формування мовлення дітей молодшого віку забезпечується інтегративною діяльністю мозку, тому для своєчасного його становлення в онтогенезі важливе значення має нормальне функціонування всіх відділів центральної нервової системи, передусім кори головного мозку. Мовлення є суто людською вищою корковою функцією, у формуванні якої одночасно біологічними чинниками велику роль відіграють соціальні (оточення дитини тощо), тому вирішальною умовою виникнення мовлення дитини є наявність потреби в новому, мовленнєвому способі спілкування і в засобах, необхідних для цього. Формування мовлення можливе лише внаслідок взаємодії декількох аналізаторів: слухового, зорового, кінестетичного, які забезпечують засвоєння всіх компонентів мовленнєвої системи.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років. Монографія. К.: Вид. дім «Слово», 2004. 376 с.
2. Запорожець О. В. Психологія сприймання дитиною-дошкільником літературного твору. Дошкільна лінгводидактика: [хрестоматія. навч. посіб. для студ. вищ. навч. пед. закл.]. Частина II. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. С. 622-627.
3. Ковшар О. В. Розвиток мовлення дошкільників засобами народних казок. *Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації: зб.наук.-метод. праць*. КривийРіг, 2010. Вип. 1. С. 6-13.

Тимчук Олена Олександрівна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Савіцька Галина Іванівна,

доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, кандидат педагогічних наук,
доцент, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку та реформування освіти перед нами постає актуальне питання удосконалення професіоналізму педагога, рівня його професійної компетентності та культури, перспективи кар'єрного росту та попередження чинників розвитку синдрому професійного вигорання.

Проблема професійної компетентності фахівця розглядається як одна з ключових у психолого-педагогічних дослідженнях.

На сьогодні у науці міститься певний обсяг знань, використання яких у педагогічній діяльності є важливою умовою становлення професійно компетентного педагога, педагога-дослідника, здатного вдосконалювати навчально-виховний процес, направляти його на вирішення завдань особистісного становлення та розвитку як дітей, так і самого педагога. Разом з тим, незважаючи на важливість проблеми, в науці і практиці приділяється недостатня увага формуванню професійної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти.

У жовтні 2021 року був затверджений Професійний стандарт вихователя закладу дошкільної освіти, який є одним із ключових нормативних документів, що регламентує діяльність працівників цієї професії. Цим нормативом встановлено умови праці та допуску до роботи, затверджені кваліфікаційні вимоги до професійних компетентностей педагогів.

Професійний стандарт – це затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій. (ст. 39 Закону України «Про освіту»).

Компетентний вихователь дошкільної галузі освіти виступає запорукою виховання компетентного дошкільника, який є новою генерацією української нації, особистості, яка зможе успішно реалізовувати себе в майбутньому.

Компетентність у системі педагогічної освіти є предметом наукового розгляду науковців: І. Бега, С. Гончаренка, І. Зимньої, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Сластьоніна, А. Хуторського та ін.

Необхідність компетентного підходу зумовлена тим, що в сучасних соціально-економічних умовах поставлена мета досягти нової якості освіти, яка відповідає сучасним потребам суспільства, а також розуміння безперспективності екстенсивного шляху вирішення проблеми за рахунок збільшення обсягу знань.

Компетентність – слово іншомовного походження, яке походить від латинського «competentio», «competo», що означає: досягаю, відповідаю, підходжу. Словник іншомовних слів визначає це поняття як поінформованість, обізнаність, авторитетність. Тлумачний словник української мови слово «компетентний» трактує як обізнаний у певній галузі, знаючий; той, що за своїми знаннями або повноваження має право робити, вирішувати що-небудь. У тлумачному словнику С. Ожегова компетентність розглядається як глибока обізнаність людини у певному колі питань; як обсяг повноважень, наданих у відповідності з цією обізнаністю. Поняття «компетентний»

характеризується такими якостями – знаючий, обізнаний, авторитетний у певній галузі.

На думку О. Заблоцької, компетенція – це інтегрована особистісно діяльнісна категорія, яка формується під час навчання в результаті поєднання початкового особистого досвіду, знань, способів діяльності, умінь, навичок, особистісних цінностей і здатності їх застосування у процесі продуктивної діяльності стосовно кола предметів та процесів певної галузі людської діяльності [1, с. 54].

Широкое узагальнююче поняття «професійна компетентність» у психолого-педагогічній літературі розглядається як професійна підготовленість і здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків повсякденної діяльності [2]. До її структури належать знання, уміння та навички професійної діяльності.

Провівши аналіз Проєкту «Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти», ми виокремили наступні компетентності:

1. Загальні:

- громадянська компетентність;
- соціальна компетентність;
- культурна компетентність;
- лідерська компетентність;
- підприємницька компетентність;
- етична компетентність.

2. Професійні компетентності:

- прогностична;
- організаційна;
- оцінювально-аналітична;
- предметно-методична;
- здоров'язбережувальна;
- проєктувальна;
- психо-емоційна;
- педагогічне партнерство;
- морально-етична;
- здатність до навчання впродовж життя;

-інформаційно-комунікаційна.

Таким чином, ознайомившись із проектом, фахівець чітко може проаналізувати рівень сформованості своєї професійної компетентності, провівши діагностику знань, умінь та навичок, пов'язаних із фаховою діяльністю.

Аналізуючи проєкт «Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти», ми виділили ключові професійні компетентності, одна з яких – здатність до навчання впродовж життя. На нашу думку дана компетентність дозволяє формувати і удосконалювати інші професійні компетентності.

Уперше поняття «навчання впродовж життя» («lifetime learning») з'явилося у роботах британських учених на початку ХХ століття. А вже наприкінці 90-х Європейський Парламент і Рада Європи взяли цю концепцію за основу нової освітньої політики, щоб допомогти майбутнім фахівцям навчитися підлаштовуватися до умов змінного ринку праці.

На нашу думку, одним із найдоступніших форм удосконалення своїх професійних компетенцій є самоосвіта.

Самоосвіта – активна цілеспрямована пізнавальна діяльність людини, яка пов'язана з пошуком та засвоєнням знань в галузі, що цікавлять людину.

Самоосвіта педагога – це провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самостійної роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу.

Потреба в самоосвіті є характерною якістю розвиненої особистості, необхідним компонентом її духовного життя. Поза самоосвітою ідея особистісного та професійного розвитку педагога не може бути здійснена.

Тому самоосвіту педагога можна розглядати як процес ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових напрямків у методиці та організації навчально-виховного процесу, розгляд на високому науковому

рівні педагогічних проблем, що викликають утруднення в практичній роботі.

Сутність самоосвіти – здобуття педагогом знань з різноманітних джерел, використання їх в професійній діяльності, розвитку особистості та власній життєдіяльності.

Мета самоосвітньої роботи – систематичне підвищення педагогами свого професійного рівня за бажанням.

Основні завдання:

1. Вдосконалення теоретичних знань, професійної компетентності педагога.

2. Оволодіння новими формами, методами, прийомами навчання і виховання дітей.

3. Вивчення та впровадження в практику перспективного педагогічного досвіду (ППД), новітніх досягнень педагогічної, психологічної наук, нових педагогічних технологій.

4. Розвиток інноваційних процесів в освітньому закладі.

Форми самоосвіти можуть носити як індивідуальний так і колективний характер. Ініціатором першої є сам вихователь, вона передбачає самостійну роботу педагога з підвищення професійного рівня але на її організацію впливає керівництво ДНЗ, курси підвищення кваліфікації, які ініціюють та стимулюють діяльність вихователя. Групові форми спрямовуються на активну участь педагогічного працівника в методичній роботі дошкільного закладу, науково-методичного центру (це методичні об'єднання, семінари, практикуми, тренінги та інші методичні заходи, що організуються завідувачем та методистом закладу).

Самоосвітою педагогів дошкільного закладу обов'язково керує вихователь-методист, який спрямовує свою діяльність на вирішення таких завдань:

–самовдосконалення у вихователя навичок та вмій самостійної роботи з літературою й педагогічною документацією;

–вміння виокремлювати з літератури та ППД, що вивчається основних актуальних положень, фактів, явищ;

–вміння відбирати з прочитаного та побаченого педагогом думки, методичної знахідки для апробації, впровадження у власну педагогічну діяльність;

–підвищення рівня самоосвіти;

–формування у педагогів потреби в зміні технології навчально-виховного процесу;

–поглиблення теоретичних знань про розвиток креативності дошкільників, принципи та методи цієї роботи;

–оволодіння вихователями методами вивчення особливостей пізнавальної сфери дітей, її розвитку.

Можливі види діяльності педагога в процесі самоосвіти:

1. Читає фахові періодичні видання.
2. Оглядає потрібну інформацію в Інтернеті.
3. Відвідує семінари, тренінги, конференції, лекторії, круглі столи та інші методичні заходи.
4. Обмінюється досвідом з колегами.
5. Систематично проходить курси підвищення кваліфікації.
6. Організовує роботу профільної групи, гуртка.
7. Вивчає комп'ютерні технології.
8. Проводить відкриті заходи.

Отож, удосконалення професійної компетентності вихователів в умовах закладу дошкільної освіти є обов'язковою умовою фахової діяльності, яка спрямована на навчання, виховання та розвиток дітей дошкільного віку, які становлять наступне покоління громадян України.

Список використаних джерел

1. Заболоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. Випуск 40.
2. Сенько Ю. В. Гуманитарные основы педагогического образования: курс лекций. Издательский центр «Академия»: 2000. 240 с.
3. Олійник В. В., Даниленко Л. І. Професійне зростання педагогічних працівників: організаційно-педагогічний аспект. *Методист*, 2003. №3. С.2-5.

Федчук Ольга Василівна,

музичний керівник Хмельницького
закладу дошкільної освіти № 24
«Барвінок», м. Хмельницький, Україна

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розвиток музичного слуху та виконавської майстерності в дітей дошкільного віку через використання у процесі навчання джерел акустичного звуку, зокрема фортепіано та голосу музичного керівника.

Проблемою аналізу розвитку музичних слуху в дітей дошкільного віку займалися: Ананьев А., Гарбузов Н., Ратс Ю., Теплов Б. У наш час проблемою розвитку музичного слуху в дітей дошкільного віку займаються: Юцевич Ю., Ніколаєнко М., Матвієнко С.

Музичний звук – основа музичного мистецтва. Він має фізичні властивості – звуковисотність, що залежить від частоти коливань, тембр, що залежить від джерела звукової хвилі, гучність, що залежить від амплітуди звукової хвилі, тривалість, що вимірюється у часі та нотних тривалостях (абсолютна та відносна величина) [2]. Всі ці характеристики мають спільну рису – звукова хвиля, яка є джерелом та природою акустичного, або природного звуку. Фізична природа цифрового звуку – набір звуків, що записані дискретно у певний часовий проміжок та поєднані у єдине звучання [1]. Якісне відтворення передбачає зменшення часових проміжків відтворення звуків, за рахунок якого досягається безперервність звучання музичного матеріалу. Цифровий звук, який втратив деякі фізичні якості хвилі – це, можливо, одна з передумов, причин появи так званих «гудошників» - дітей, які не здатні відтворити точно мелодії пісень, які вони чують. Методи запису та відтворення музики, які були актуальні 30-40 років назад, були частково акустичними, частково механічними, зберігали якість акустичного звучання.

Відцифроване звучання яскраве, приємне, але його буває важко відтворити дітям, завдяки тембральній специфіці музичних електроінструментів, підкресленому форсуванню ударних інструментів, неприродному звучанню вокальних голосів, тощо. Еволюційно людина завжди сприймала саме акустичний звук – тобто хвилю, що має певну частоту і певні фізичні властивості.

Діти до народження чують мамин голос, звикають відрізнити його від інших голосів – це дає початковий розвиток музичного слуху та музичної пам'яті, адже кожна дитина дуже добре тембрально і звуковисотно відрізняє мамин голос, його найменші відтінки – коли мама задоволена, коли свариться, коли сміється. Тобто, виходячи з тези, що музичний слух – то музична здібність, яка базово присутня у всіх дітей, крім тих, що мають вроджені вади слуху, можна зробити висновок, що проблеми починаються на рівні чую – відтворюю, тобто немає надійного зв'язку між тим, що діти чують і як відтворюють те, що почули.[3]

Під час роботи музичний керівник використовує емпіричні методи дослідження (метод спостереження, метод ілюстрації та ін.). Накопичений практичний досвід дозволяє зробити висновок, що діти дошкільного віку краще сприймають акустичне звучання музичних інструментів (зокрема, фортепіано) та людського голосу під час ілюстрації нового музичного матеріалу, і краще його відтворюють. Під час індивідуальної роботи із дошкільниками, доцільно звернути увагу, що деякі діти психологічно не готові чути власний голос, співати соло. Дітям важко співати голосно, вони не звикли чути звук власного співу. У таких випадках є сенс вимагати, щоб дитина співала у повний голос, одночасно слухаючи свій голос. Коли музичний керівник допомагає і підспівує, дитина починає співати тихіше, а потім – знову голосніше, намагаючись голосом підстроїтися до педагога. Під час цих вправ розвивається також і музична уява, і зв'язок слуху із голосом. Музичний слух, як і інші людські властивості, розвивається поступово – від простого до ускладненого. Для поступового розвитку зв'язку між голосом та слухом, необхідно починати з простих речей - розспівок, які включають у себе

поступовий рух мелодії – вгору і вниз [4]. Спочатку це має бути триступеневий рух в обох напрямках мелодії, чотири ступені мажорної гама, п'ять ступеней. Дуже корисно супроводжувати спів рухом руки із фіксацією на кожному звуці, показуючи напрям руху мелодії. Достатньо декілька разів поспівати, щоб діти зрозуміли, як керувати своїм голосом. У подальшому вправи слід повторювати для закріплення навички. Згодом розспівки можна ускладнювати рухом по звуках тонічного тризвуку, стрибком із першої на п'яту ступінь, та ін.

Після прослуховування та перед початком вивчення будь-якої пісні музичний керівник проводить коротку бесіду про зміст та засоби виразності музики. Початковий етап розучування пісні - ознайомлення із піснею, відбувається методом показу музичного керівника під фортепіано. Для цього бажано підібрати мелодію та супровід у тій самій тональності, що й фонограма. Діти не повторюють окремо слова, вони повторюють одразу спів за музичним керівником, але без супроводу фортепіано. Це спонукає дітей більше прислухатись до музичного керівника, до себе, до інших дітей. Таким чином розвивається та покращується зв'язок музичного слуху із голосом.

Наступний етап вивчення пісні – спів під фортепіано. Це інше акустичне джерело, яке сприймається дітьми дуже добре, набагато краще, ніж цифрові фонограми. Співаючи під фортепіано, діти себе чують краще, ніж під фонограму. Діти навчаються підстроюватись під інших дітей, під вихователя, під фортепіано.

Заключний етап вивчення пісні – спів дітей під фонограму. Під час першого співу пісні під фонограму діти почуваються трішки розгубленими, але подальші виконання звучать досить впевнено і якісно. Пісня, що була вивчена під фортепіано, звучить більш якісно і під фонограму.

Висновок. На початкових етапах вивчення пісні із дошкільниками, перевагу має акустичне звучання, голос та фортепіано. Це доцільно тому, що цифрове звучання, навіть у дуже якісному записі, втрачає деякі фізичні властивості звуку, а

саме – воно перетворюється із хвилі на дискретний набір звуків, що зливаються у звучанні. На перший погляд, це не має жодного значення, адже мелодія та слова передаються без змін. Але спостереження під час вивчення та засвоєння музичного матеріалу дітьми дошкільного віку показують, що використання акустичного звучання під час навчання краще сприймаються та ефективніше розвивають музичні здібності кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Газіна І.О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку: навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта», вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. 196 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1398215/> (дата звернення 15.09.2022)
2. Лист МОН України «Щодо організації роботи з музичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах», № 1/9-454 від 02.09.2016 р. URL: <http://osvita.kr-admin.gov.ua> (дата звернення 01.10.2022)
3. Юцевич Ю. Музика: словник-довідник. Тернопіль, 2003. 404 с.
4. Про українську співацьку школу. Юцевич Ю., Ніколаєнко П. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти.* 2010. Вип. 10. с. 184-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2010_10_40 (Дата звернення 09.10.2022 р.)

Фурман Ольга Вікторівна,

викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, вчитель-логопед Хмельницького закладу дошкільної освіти № 29 «Ранкова зірка», м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ІЗ ДИСЛАЛІЄЮ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Формування у дошкільників свідомого ставлення до мови, елементів усвідомленої оцінки й контролю власного мовлення – актуальне завдання сучасного навчання, вирішення якого дасть змогу забезпечити наступність двох початкових ланок освіти – дошкільного навчального закладу і початкової школи.

Проблемі розвитку мовлення та пошуку ефективних шляхів підвищення рівня мовленнєвої підготовки до школи дітей з дислалією приділялася значна увага у психолого-педагогічній науці. Сучасні наукові дослідження визначають особливості психофізичного розвитку дітей з дислалією, дають характеристику своєрідності формування мовленнєвих навичок дітей із зазначеною мовною патологією. Серед психологічних особливостей цієї категорії дітей науковці виділяють нестійку та слабку спрямованість уваги щодо мовленнєвих явищ; недостатній розвиток логічного мислення; низький рівень самоконтролю; слабку пам'ять.

Мовлення дітей-логопатів характеризується бідністю словника аграматизмом, порушення логічності розповіді і особливо не правильною звуковимовою [2]. Одним із важливих компонентів мовленнєвої підготовки дошкільників визначаються формування правильної вимови звуків. Основним мовним недоліком дітей з

дислалією є порушення звуковимови різного характеру. У дітей, які мають відповідні порушення звуковимови, як правило спостерігаються моторна недостатність органів мовного апарата. Вироблення точних і повноцінних рухів, відпрацювання їх диференційованості, об'єднання простих рухів у складні, відчуття артикуляційної постави – все це досягається в процесі виконання дітьми спеціальних тренувальних вправ – артикуляційної гімнастики. Окрім того, артикуляційна гімнастика включає ще й елементи психологічної підготовки малюка до подолання вад звуковимови. Успіху вихованні правильної звуковимови залежить від методів педагогічного впливу вчителя-логопеда, вихователя, застосування різноманітних, цікавих для дітей форм роботи, оскільки під час тривалого виконання одноманітних артикуляційних вправ малюки швидко втомлюються і взагалі втрачають інтерес до занять [3].

Дослідженнями багатьох вчених було доведено, що мовлення дитини залежить від розвитку дрібної моторики руки. М.М. Кольцова довела, що кожен палець руки має доволі широке представництво в корі великих півкуль мозку. Розвиток тонких рухів пальців рук передуює появі артикуляційних складів. Завдяки розвитку пальців у мозку формується проєкція «схеми людського тіла», а мовленнєві реакції знаходяться в прямій залежності від тренуваності пальців.

Слабку руку дошкільника можна і необхідно розвивати. Існує багато різноманітних вправ для маленьких пальчиків. Це ліплення з глини чи пластиліну, нанизування намиста, змотування ниток у клубок, вигинання дроту (біжутерія), а також ігри з піском, камінчиками, каштанами, перебирання квасолі чи гороху та багато – багато чого цікавого. Тут немає меж фантазії. Усе це впливатиме не лише на рухливість малюка, але й на розвиток мозку та мовлення. Реакції мовлення дітей перебувають у безпосередній залежності від тренуваності пальців. Таке тренування слід розпочинати вже у віці немовляти, і тут у пригоді стануть різноманітні вправи пальчикової гімнастики [2].

Наступним важливим методом формування правильної вимови звуків є українські народні казки, що доносять до дітей чіткість і виразність рідної мови. Діти з дислалією не лише засвоюють зміст казкової оповіді, а й запам'ятовують повтори, епітети, порівняння, образні звороти, починають розуміти красу форми слів, своєрідність стилю, переносять у своє мовлення ті слова і словосполучення, які вони запам'ятали. В процесі такої діяльності також закріплюється правильна вимова звуків.

Ігри – драматизації за казкою, показ її ляльковим театром допомагають дитині глибше сприймати зміст, розвивають спостережливість, виховують цікавість до слова, вправляють та закріплюють правильну вимову звуків.

Розвиток мовлення дитини безпосередньо пов'язаний з розвитком її мислення. Що краще в дитини сформоване образне мислення, то яскравіше та образніше її мовлення. Уява і фантазія – основні складові образного мислення. Збагатити їх допоможе чарівний світ казок. Колективне складання казок – традиційний вид роботи. Складання казок за кольоровими кружечками викликає в уяві дитини певний образ, асоціацію з якимось казковим персонажем. Наприклад, білий кружечок може нагадати дитині зайчика, сніжинку, хмаринку тощо.

Складання казок за схемами також вважається надзвичайно ефективним і цікавим прийомом нетрадиційного розвитку мовлення і творчості дітей. На окремих картках графічно зображуються персонажі відомих казок. Ці схеми дуже корисні для закріплення казок. Вони допомагають дітям детальніше переказувати текст [3].

Важливо в процесі мовленнєвої підготовки дитини до школи звернути увагу на опанування писемним мовленням, що розпочинається задовго до перших шкільних уроків з письма та читання і охоплює всі періоди дошкільного дитинства. В практичній педагогіці створено ряд інноваційних методик з навчання дітей старшого дошкільного віку грамоти. Вони нетрадиційні, цікаві, розвивають, збагачують мовлення дитини.

На особливу увагу заслуговує технологія Зайцева «Кубики Зайцева» для навчання грамоти.

Вчителі-логопеди, вихователі та педагоги спеціальних і масових дошкільних закладів і шкіл виділяють значну групу дітей з порушенням мовлення, які відчують труднощі в оволодінні грамотою. При обстеженні цих дітей, відмічається, що в більшості з них порушена пам'ять, увага і фонематичний слух. Вони не правильно розуміють звернену до них мову, а звідси і страждає весь процес навчання.

Отже, для мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку з дислалією можна використовувати окремі методи та прийоми, що сприятимуть розвитку пальцевої та артикуляційної моторики, фонематичного слуху, зв'язного мовлення. Таким чином буде забезпечено успішну мовленнєву підготовку дитини до школи.

Список використаних джерел

1. Боровик І. А. Артикуляційні вправ – корисні та цікаві. *Дошкільне виховання*. 2021. № 1. 12 с.
2. Воробей Л.Г. Вправи для розвитку дрібної моторики рук. *Дошкільне виховання* 2019. № 3. 40 с.
3. Пироженко Т. Сучасні підходи до мовленнєвого розвитку дітей. *Дошкільне виховання*. 2020. № 1. 10 с.

Фурман Ольга Леонідівна,

вихователь, заклад дошкільної освіти
«Казка», м. Городок Хмельницької
області, Україна

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Інклюзивна освіта – це одна з реалій нашого життя. Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних ідей: усі діти є рівними і активними членами суспільства. Важливу роль у досягненні всебічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами відіграє впровадження інклюзивного навчання в освітній процес, адже всі діти мають право на якісну освіту.

В дошкільному навчальному закладі створення інклюзивної групи це крок назустріч дитині через новий підхід до навчання і виховання. Вихователю належить особлива роль у соціалізації і розвитку дітей з ООП. Він допомагає у виконанні різних завдань, сприяє соціалізації та налагодженню дружніх відносин з однолітками.

Першим завданням для мене, як для вихователя інклюзивної групи це є вивчення особливостей розвитку дитини її потреб та можливостей. Важливо було врахувати потреби дитини і створити освітньо - розвивальний простір, який спрямований на гармонійний, психічний та фізичний розвиток, подолання проблем соціалізації. Освітній процес у інклюзивній групі здійснюється відповідно до освітньої програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» та річного плану закладу на навчальний рік. З урахуванням індивідуальних особливостей дитини було розроблено індивідуальну програму розвитку.

Основним завданням в моїй роботі є створення особливої атмосфери, ставлення до дитини з особливими потребами як до рівноправного члена колективу. У дитячому колективі намагаюся сприяти створенню атмосфери доброзичливості, справедливості й

терпимості, надавати індивідуальну підтримку, але при цьому не відокремлювати дитину з особливими потребами від основної групи дітей, вона має відчувати себе природно, досягати самостійності, наскільки це можливо. Я пропоную дітям різні види діяльності, які передбачають взаємодію і взаємозалежність, що сприяє встановленню між дітьми дружніх стосунків. Під час ранкового прийому використовую різні ігри на зближення дітей один з одним, формуванню емоційного контакту, довіри до вихователя. Дитина повинна побачити у вихователі добру людину, яка завжди готова прийти на допомогу і цікавого партнера у грі. Так наприклад за допомогою таких ігор як « Роздувайся кулько», «Поділись іграшкою», « Назви ласкаво», « Каруселі» сприяють успішному введенню дитини з ООП в колектив.

Працюючи з дитиною у якої є порушення мовлення намагаюся використовувати методи і технології, які дозволяють розширювати активний і пасивний словниковий запас, розвивати зв'язне мовлення, також сприяють розвитку пам'яті, уваги, посидючості, розвитку дрібної моторики рук.

Однією з ефективних технологій щодо розвитку зв'язного мовлення є мнемотехніка. Застосування мнемотехніки у роботі з дітьми є надзвичайно актуальним, що зумовлене тим, що в цьому віці в дітей переважає наочно- образна пам'ять і запам'ятовування відбувається мимоволі. Мнемотехніка дозволяє спростити процес запам'ятовування, розвинути асоціативне мислення, мову і уяву, підвищити уважність.

Починаю роботу з найпростіших мнемоквадратів. Мнемоквадрати – це зрозумілі зображення, які позначають одне слово, словосполучення. Характеристику предмета, або просте речення(наприклад: сонечко, квітка, метелик). Далі послідовно переходжу до мнемодоріжок. Мнемодоріжки – це квадрат з чотирьох картинок. З них можна скласти невелику розповідь (наприклад: сонечко дивиться у віконечко). Потім застосовую мнемотаблиці – це графічне зображення персонажів казки, явищ

природи, деяких дій, тощо, шляхом виділення головних ліній сюжету. Важливо, щоб зображене було зрозумілим для дітей.

За допомогою цієї технології можна здійснювати роботу в багатьох напрямках таких як: складання розповіді, розучування віршів, скоромовок, потішок, загадування і відгадування загадок.

Для роботи з дитиною я обрала систему ігрових завдань і вправ створених на основі «Кілець Луллія. Це цікава ігрова методика, яка спрямована на розвиток інтелектуально – творчих здібностей, розвиток зв'язного мовлення, збагачення словникового запасу, розширення уявлень про предмети, сприяє пізнавальному розвитку. Одна з таких ігор це «Підбери за кольором», під час гри дитина вчиться називати колір і співвідносити предмет з кольором, розвивається мовлення, увага та дрібна моторика пальців рук. Спочатку пропоную дитині розглянути в верхньому колі колір, назвати його. Потім обертаємо нижнє коло і підбираємо предмет відповідного кольору, називаємо колір і позначаємо словами ознаку предмета. Наприклад: на верхньому колі зображений зелений колір, давай на нижньому колі знайдемо овоч такого самого кольору.

На мою думку, така ігрова методика сприяє створенню невимушеної атмосфери, позитивного настрою, та сприйняття нового матеріалу.

Висновки. Тож, на мою думку, дошкільний навчальний заклад надає дитині з особливими потребами, можливість здобути освіту, допомагає формувати комунікативні і соціальні навички. А найголовніше вони вчать жити повноцінним життям, тому завдання дорослих – допомогти їм у цьому, але головне – не нашкодити дитині своїми стараннями.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. Інклюзивна практика в дитсадку: організаційна модель. *Дошкільне виховання*. 2014. № 2. С. 5-9.
2. Диська І.О. Кільця Луллія – як засіб пізнавального розвитку, метод активізації мовлення, мислення. URL : <https://vseosvita.ua/library/kilca-lullia-ak-zasib-piznavalnogo>

rozvitku-metod-aktivizacii-movlenna-mislenna-280141.html (дата
звернення 19.10.2022)

3. Чепурний Г. Мнемотехніка: технологія ефективного
засвоєння інформації в умовах сучасної освіти. Тернопіль:
Мандрівець, 2017. 208с.

Хоменко Ірина Василівна,

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти зі спеціальності
012 Дошкільна освіта, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Розгон Вікторія Вікторівна,

доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, кандидат педагогічних наук,
доцент, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

**ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Екологічна культура – складова частина світової культури,
якій властиве глибоке і загальне усвідомлення важливості
сучасних екологічних проблем у житті і майбутньому розвитку
людства.

Метою екологічної культури виховання є формування системи
наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи
відповідального ставлення до навколишнього природного
середовища. Свідоме засвоєння й оволодіння екологічною

культурою має розпочинатися ще з дитинства, одночасно з засвоєння положень загальної культури. У дітей ще не сформовані стійкі погляди, переконання, інтереси [1].

Ефективність формування екологічної культури дітей дошкільного віку залежить від середовища, в якому відбувається її життєва діяльність. Для формування екологічного світогляду у дітей дошкільного віку С. Васильєва, Н. Кудикіна, А. Пасічник, О. Проскура та ін. надають важливого значення обладнанням осередкам природничого змісту, що дозволяє розвивати і підтримувати інтерес дітей до явищ і об'єктів природи, спонукати до спостережень за змінами у природі, поведінкою тварин та розвитком рослин; розкривати зв'язки між явищами живої і неживої природи; формувати уявлення про вплив людини на природу, виховувати бережливе ставлення до природи. Отже, еколого-розвивальне середовище в широкому розумінні – це єдність природного, предметного, соціального та середовища внутрішнього «Я». Воно забезпечує набуття дитиною досвіду контакту з природним оточенням та спілкуванням з дорослими (педагогами, батьками) [2].

Розвиток основ екологічної культури у дітей дошкільного віку передбачає формування екологічного мислення і відповідної діяльності. Для реалізації цих цілей і завдань необхідно спиратися на наступні принципові положення: єдність інтелектуального та емоційного сприйняття природного середовища, практичну діяльність по її поліпшенню.

У роботі з формування екологічної культури дошкільнят необхідно використовувати різні методи в комплексі, правильно поєднувати їх між собою. Вибір методів визначається віковими можливостями дітей, а також характером виховно-освітніх завдань [3].

Екологічна культура сучасного дошкільника – завтрашнього дорослого споживача природних багатств, повинна спрямовуватись на протидію з усталеними традиціями ставлення до природи, боротьбу за альтернативні алгоритми вирішення екологічних проблем [4] .

У процесі діяльності дитини у природі виховується екологічна культура. Вихованець дошкільного закладу:

- уміє помічати забрудненість природного довкілля;
- виявляє радість, задоволення від перебування в екологічно безпечному куточку природного довкілля;
- знає, що взаємодіяти з природою слід так, щоб не зашкодити ні їй, ні собі;
- свідомлює необхідність збереження природи, засуджує негативні вчинки дорослих, однолітків, які шкодять довкіллю»[5].

Отже, формування основ екологічної культури дітей дошкільного віку дозволить розвивати і підтримувати інтерес дітей до явищ і об'єктів природи, спонукати до спостережень за змінами у природі, поведінкою тварин та розвитком рослин, виховувати бережливе ставлення до природного середовища.

Список використаних джерел

1. Екологічна культура: навчальний посібник. / В.І. Дубовий, О.В. Дубовий. Херсон: Грінь Д.С., 2016. 256 с.
2. Формування первинних екологічних уявлень у дошкільників: Методичний збірник перспективного педагогічного досвіду з проблеми екологічної освіти дітей дошкільного віку / За ред. Р.О. Романчук. Запоріжжя 2008. 192 с.
3. Форми і методи розвитку основ екологічної культури у старших дошкільників. Інтернет ресурс: <http://vihovateli.com.ua/stati/6303-ekologicheskaiia-kultura.html>.
4. Лисенко Н. В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально- методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 352 с.
5. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.

Цегельник Тетяна Миколаївна,

доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик, доктор філософії, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, м. Хмельницький, Україна

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАННЯМ

Сучасне становлення системи освіти набуває активного розвитку, зокрема відбувається залучення дітей з особливими освітніми потребами в звичайні заклади освіти. Важливим етапом є моніторинг системи якості освітніх послуг у закладах дошкільної освіти (далі – ЗДО) з інклюзивним навчанням.

Якість надання освітніх послуг у ЗДО з інклюзивним навчанням – це логічна система усіх аспектів освіти, яка має відповідність між метою, потребами, вимогами помпами та стандартами. Саме якісні освітні послуги сприяють різнобічному розвитку дітей, в тому числі з особливими освітніми потребами, збереженню їхнього здоров'я та забезпечують наступність між дошкільною та шкільною системою освіти.

У Законі України «Про дошкільну освіту» у пункті 1 статті 4 йдеться: «Дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною безперервної освіти в Україні», пункті 2 статті 4 «Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб», пункті 2 статті 11 «ЗДО забезпечує відповідність рівня дошкільної освіти вимогам Базового компонента дошкільної освіти», статті 26 «Завданням науково методичного забезпечення системи дошкільної освіти є: ...аналіз стану освітньої роботи та рівня розвитку дитини відповідно до завдань Базового компонента дошкільної освіти» [2].

Моніторинг якості освітніх послуг проводиться відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», Порядку проведення моніторингу якості освіти та ін.

Питання моніторингу якості освіти в Україні розглядаються у працях І. Баранчук, Г. Зварич, М. Крилової, Т. Лукіна, Ю. Соловей та ін.

Науковці І. Баранчук, М. Крилова розглядають моніторинг якості освіти як інструмент управління, який забезпечує удосконалення педагогічних засобів, сприяє результативності надання освітніх послуг, устанавлює рейтинг закладів освіти; сприяє плануванню та прогнозуванню розвитку освітньої галузі та визначає конкурентоспроможність надання освітніх послуг закладом [4].

Нам імпонує думка Г. Зварич, яка трактує моніторинг, як «складне педагогічне явище, яке може бути охарактеризоване і як система, і як процес. Як система, моніторинг являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів: мета його проведення, об'єкта відстеження, суб'єктів організації та здійснення моніторингу, комплексу критеріїв і показників оцінки, методів збору інформації, одночасно виступаючи підсистемою управління освітою» [3, с.15].

Критеріями якості освітнього процесу у ЗДО визначено – розвиток дошкільної освіти, ефективність здоров'язбережувальної діяльності.

Визначення критеріїв якості дошкільної інклюзивної освіти дуже важлива проблема, особливо в даний час, коли немає єдиних підходів у теоретиків та практиків в галузі інклюзивної дошкільної освіти. Це обумовлюється цілою низкою об'єктивних та суб'єктивних причин.

Критерії якості інклюзивної дошкільної освіти можна визначити на основі чинних програм та нормативних документів з дошкільної освіти [5].

У сучасній теорії та практиці дошкільної освіти відсутні єдині параметри оцінки якості дошкільного інклюзивного навчання.

Науковці вважають, що вона має бути полікритеріальною та характеризуватися через сукупність таких груп критеріїв:

–якість умов (матеріальних, фінансових, психологічних, які створені в ЗДО для забезпечення нормальної життєдіяльності кожної дитини, в тому числі і для дітей з особливими освітніми потребами, стабільного функціонування колективу),

–якість освітнього процесу (що проявляється в співпраці педагогів, дітей та їхніх батьків, команди психолого-педагогічного супроводу у досягненні цілей у їхньому навчанні, вихованні та розвитку, у плануванні та організації різних видів дитячої діяльності з урахуванням інтересів та потреб дітей; характеру взаємодії педагогів і дітей як партнерів у цій діяльності)

–якість результатів освіти, які є взаємопов'язаними між собою, якість професіоналізму вихователів та керівників ЗДО [6].

Щодо критеріїв якості управління освітою ЗДО з інклюзивною формою навчання, то визначаємо наступні – налагодженість управлінських механізмів і модернізація управління; кваліфікація управлінських кадрів. До якості результату відносимо такі критерії як фізичне і психічне здоров'ядошкільників, в тому числі і з особливими освітніми потребами, розвиненість, навченість і вихованість дітей. Зауважимо, що всі складові якості дошкільної освіти досить важливі, отже, мають розглядатися цілісно. На жаль, як правило, якість дошкільної освіти розглядається частіше як якість результатів освітньої діяльності, а решта компонентів – як необхідні умови отримання цих результатів.

На сучасному етапі модернізації освіти моніторинг є тим засобом, який дозволяє отримати об'єктивні дані про функціонування освітньої системи, на основі яких варто зробити правильні кроки у напрямках усунення недоліків та виправлення помилок, що були допущення під час запровадження інновацій. Разом з тим, інформація, отримана у процесі моніторингового дослідження, дає можливість розробити стратегію подальшого розвитку освітньої галузі. Такі дослідження відзначаються тривалістю проведення, що дозволяє об'єктивно вимірювати

якість освіти, оцінювати та глибше зрозуміти причини сучасних недоліків.

Тому моніторинг якості освіти повинен бути достатньо динамічним, фіксуючи аналіз та оцінки таких важливих педагогічних понять, як: соціальна мотивація, професійна спрямованість, вплив визначених чинників на формування особистості тощо.

Проаналізуємо обов'язки та функції організаторів дослідження на локальному рівні: директора ЗДО, методиста, вихователя, психолога тощо.

Безперечно, вибір досліджуваної проблеми здійснюється адміністрацією ЗДО: директором чи методистом. Обов'язковим є формулювання мети та гіпотези дослідження, визначення обов'язків членів творчої групи.

Формулювання та уточнення мети дає можливість правильно обрати об'єкт дослідження (успішність дітей з особливими освітніми потребами, системність роботи вихователя, інклюзивна компетентність вихователя тощо).

Важливо усвідомити, що якісний результат, якого прагнуть учасники дослідження, залежить від урахування комплексу умов та системності в організації роботи. Творча група у контексті цілеспрямованого дослідження обирає інструментарій відповідно до поставленої мети. За допомогою дібраного діагностичного матеріалу психолог або вихователь проводить дослідження (анкетування, тестування, спостереження тощо), а також збирає дані для подальшого їх оброблення та інтерпретації. Оформлені в аналітичному описі (звіті-поясненні отриманих кількісно-якісних даних) результати повинні містити графічні ілюстрації, таблиці, малюнки тощо.

На основі аналітичного звіту психолог, (вихователь чм методист) під уважним керівництвом директора ЗДО складають рекомендації (методичного, психологічного чи комплексного характеру).

Важливим є вирішення питання: ким і в який спосіб буде проводитися корекція та контроль за впровадженням рекомендацій.

Моніторинг вважається проведеним після підготовлення звіту про проведену роботу.

На основі його обговорення, оприлюднення складається план подальшого розвитку навчального закладу. Можливим є обговорення результатів моніторингу на педагогічній раді або під час районних (міських) заходів: семінарів, круглих столів, нарад тощо. Моніторинг в ЗДО дає можливість на ранніх етапах з'ясувати причини, які сповільнюють освітній процес, а також дозволяє адміністрації ЗДО самостійно формулювати і вирішувати освітні проблеми [1].

Список використаних джерел

1. Дем'яненко О. О., Татаринцева Т. В. Моніторинг у процесі аналізу діяльності суб'єктів освітнього середовища. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/4/statiti/4demyanenko_tatarinceva/4demyan_tatarin.htm
2. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
3. Зварич Г. В. Критерії, показники та індикатори моніторингу, експертизи та оцінювання якості освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти. *Імідж сучасного педагога*, 2020 №5(194). С. 14–20. URL : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(194\)-14-20](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(194)-14-20)
4. Крилова М. Б., Баранчук І. В. Моніторинг як механізм визначення якості освіти. *Таврійський вісник освіти*. 2014. №2. С. 96–99, URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2014_2_15
5. Лукін Т. О. Вимірювання й управління якістю освіти: навч.-метод. матеріали. Київ: Експрес-об'ява, 2007. 50 с
6. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: рекомендації з освітньої політики / За ред. О. І. Локшиної. Київ: К.І.С., 2004. 160 с.

Шевчук Тетяна Петрівна,

вихователь Хмельницького закладу
дошкільної освіти № 30 «Журавлик»,
м. Хмельницький, Україна

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

В умовах сучасності стає доступною освіта для дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти, що пов'язано з активним впровадженням інклюзивного навчання.

В сучасному світі інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в навчальні заклади – це глобальний суспільний процес, який підтримують та реалізують всі високо розвинені країни, в тому числі й Україна. В основі цього процесу лежить готовність суспільства і держави переглянути та переосмислити відношення до осіб з порушеннями у розвитку, з метою реалізації їх прав на отримання рівних можливостей в різних напрямках життя та освіти. [1].

Сутність теоретичних понять інклюзивної освіти достатньо повно викладена у працях Д. Гарнера, А. Дайсона, М. Кінг-Сірса. Зарубіжний досвід упровадження інклюзивної освіти систематизовано у працях Д. Бішопа, Х. Вулі, М. Дарсі, Д. Річлера, М. Фореста, Д. Фрайзена, Р. Хайкі. Вивченню окресленої проблеми у вітчизняному науковому просторі чимало приділяють увагу такі вчені, як: А. Колупаєва, І. Мартиненко, М. Сварнік, Т. Цегельник, М. Шеремет.

Проблема формування міжособистісних стосунків в інклюзивних групах розглядається в дослідженнях Н. Белової, Ю. Ільїної. Проблеми соціального розвитку дітей дошкільного віку, виховання у них гуманного та толерантного ставлення до людей висвітлено у працях А. Богущ, Н. Гавриш, І. Дичківської, Т. Поніманської, І. Рогальської.

Толерантність у вітчизняній психології досліджується як внутріособистісна інтегративна характеристика, що виявляється у

відносинах людини з іншим – відмінним від нього, в основі якої лежать соціальні установки.

Визначено загальні складові компоненти толерантності – відсутність або ослаблення реагування на який-небудь несприятливий фактор у результаті зниження чутливості до його впливу. Наприклад, толерантність до тривоги проявляється в підвищенні порога емоційного реагування на загрозливу ситуацію, а ззовні – у стриманості, самовладанні, здатності довгостроково терпіти несприятливі впливи без зниження адаптивних можливостей [4, с. 545].

Загальновідомо, що інклюзивне навчання – це пріоритетний напрям сучасної освітньої політики. За словами експерта з питань інклюзії в Україні – доктора педагогічних наук А.А. Колупаєвої – досвід впровадження інклюзивного навчання показує, що інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку у загальноосвітні установи – це світовий процес, в який залучені всі високорозвинені країни [2, с. 113]. З-поміж викликів, що постали перед нашим суспільством, надзвичайно гострим є забезпечення рівного доступу до освіти всіх дітей, особливо тих, хто потребує спеціальних умов виховання, корекційного навчання та розвитку особистості, соціальної інтеграції в реальне життя [5, с. 7].

Серед важливих умов виховання толерантного ставлення до дошкільників з особливими освітніми потребами можна виокремити: гуманізацію взаємин між дорослими та дітьми та створення позитивного емоційного клімату взаємин дітей у колективі.

Система виховання толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами базується на особистісно орієнтованому вихованні, забезпеченні поваги до особистості кожного вихованця, довіри, співчуття, відсутності насилля, подоланні байдужості дорослих до проблем дітей тощо. Для забезпечення гуманізації взаємин між дорослими і дітьми у всіх формах освітньої роботи інклюзивного закладу (групи) дошкільної освіти особливу увагу варто приділяти організації життєдіяльності дітей, де завдання виховання толерантного ставлення

вирішується не лише на спеціальних заняттях, а є невід'ємною складовою усіх видів діяльності. Забезпечуючи цей напрям діяльності, доцільно керуватись думкою Т. Поніманської, про те, що виховання гуманних якостей особистості не може обмежуватись певними формами освітньої роботи чи місцем у режимі дня, тривалістю у часі. Дитина повинна здобувати соціальний досвід постійно, збагачуючи його гуманним змістом. Уся атмосфера закладу дошкільної освіти, поведінка дорослих, спілкування, спільна діяльність дітей мають сприяти збагаченню досвіду гуманної поведінки дошкільнят [3].

Безсумнівно, що виховання толерантного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами можливе лише за умови гуманного ставлення до партнерів зі спілкування та взаємодії, а головним завданням вихователя має бути виховання у дітей толерантного ставлення до довкілля, формування терпимості до особливостей і поведінки інших, розширення і поглиблення знань про добро, взаємодопомогу, справедливість, чесність, дружбу, співчуття.

Напершому етапі роботи з дітьми необхідно прагнути розширити знання та уявлення дітей про доброзичливе, толерантне ставлення до інших. З цією метою доречно використовувати заняття типу: «Ввічливість і людяність», «Щирі почуття», «Лагідні слова», «Де живе добро?», «Справжній друг – хто він?», «Ти живеш серед людей», «Ми всі такі різні й неповторні», «Хлопчики й дівчатка – які вони?» та ін.

Особливу увагу на цих заняттях важливо звертати саме на вихованні у дітей толерантності, що виявляється у формуванні уявлень дітей про себе як унікальну, самоцінну та неповторну особистість; розвитку уявлень про інших людей на основі зіставлення себе з іншими, виокремлення подібних і відмінних рис; вихованні активної життєвої позиції; вихованні адекватного терпимого ставлення до дій та думок інших дітей.

Отже, одним з головних завдань дошкільної інклюзивної освіти є формування толерантного ставлення до дитини, незважаючи на особливості її психофізичного розвитку, яке

можливе за умов гуманізації взаємин дорослих і дітей, а також створення сприятливого емоційного клімату в групі однолітків. Ефективність виховання толерантного ставлення забезпечується комплексним підходом: формування знань про толерантність, розвиток умінь толерантного ставлення до однолітків, закріплення умінь толерантного ставлення до однолітків та їх перенесення у різні ситуації спілкування.

Список використаних джерел

1. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Деспелер від Харві]; пер. З англ. Київ: СПД-ФО Парашин І.С. 2010. 296 с.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія Київ: СаммітКнига, 2009. 272 с.
3. Поніманська Т. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку. Рівне: РДГУ, 2006. 352 с.
4. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
5. Шульженко Д.І. Аутизм – не вирок. Львів: Кальварія, 2010. 224 с.

Шишак Андріана Михайлівна,

аспірантка, кафедра педагогіки і
методики початкової та дошкільної
освіти, Тернопільський національний
педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ УМІНЬ

На сучасному етапі розвитку суспільства існує необхідність формування у дітей дошкільного віку та учнів початкової школи інформаційно-цифрових умінь. Це зумовлено тим, що 3–10-річки значну частину свого вільного часу проводять за гаджетами чи в мережі «Інтернет». У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено про необхідність оволодіння вихованцями закладу дошкільної освіти основами цифрової компетентності; у Державному стандарті початкової освіти та Концептуальних засадах реформування середньої школи «Нова українська школа» – про формування інформаційно-цифрової (інформаційно-комунікаційної) компетентності у молодших школярів. У структурі зазначених компетентностей є інформаційно-цифрові вміння.

У наукових працях обрану проблему аспектно досліджували такі вчені: Н. Грона, Т. Довга, Т. Коваленко, О. Мазко, Т. Пушкарьова, О. Рейпольська, К. Сіненко, К. Суятинова, М. Шевчук та ін.

Актуальність питання у галузі дошкільної та початкової освіти і необхідність реалізації їх наступності зумовлює вибір теми дослідження.

Мета – обґрунтувати потенціал забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти у контексті формування інформаційно-цифрових умінь та вимоги до її реалізації.

В умовах впровадження Базового компонента дошкільної освіти відбувається робота у межах освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота», що передбачає оволодіння здобувачем дошкільної освіти основами цифрової компетентності як здатності «використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх, ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, вмінь, позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки» [1]. Варто сприяти формуванню у дошкільників емоційно-ціннісного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки, взаємодії з нею, до учасників інформаційного простору; знань про сучасні технічні засоби, інтернет-ресурси, способи користування ними; умінь вмикати/вимикати комп'ютерну техніку, безпечно користуватися нею, шукати та передавати інформацію, вмінь поводитися у мережі «Інтернет», обирати пізнавальний та ігровий контент відповідно до потреби тощо.

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що під час освітнього процесу слід сприяти оволодінню молодшими школярами інформаційно-комунікаційною компетентністю, що «передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях» [2]. У Концептуальних засадах реформування середньої школи «Нова українська школа» вказано, що сутність інформаційно-цифрової компетентності як ключової охоплює впевнене та критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою «створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні»; інформаційну та медіа-грамотність, формування основ програмування, алгоритмічного мислення, роботи з базами даних, навичок безпеки в інтернеті та кібербезпеки; етику роботи з інформацією [3, с.11].

Зважаючи на зазначені характеристики цифрової, інформаційно-цифрової та інформаційно-комунікаційної компетентностей вважаємо їх зміст в загальному аналогічним для ланок дошкільної та початкової освіти [6, с. 317]. Виокремлюємо у структурі зазначених компетентностей систему інформаційно-цифрових умінь, які охоплюють такі: вміння шукати інформацію в інтернеті, вміння критично оцінювати цифрові дані, вміння обирати необхідні для виконання завдання цифрові засоби, вміння добирати цифрові засоби для онлайн-комунікації, вміння «нетикету», вміння безпечно користуватися мережею «Інтернет» та вміння самостійно вирішувати технічні проблеми. Зрозуміло, що на рівні дошкільної освіти передбачено елементарне оволодіння ними із поступовим поглибленням під час навчання у початковій школі.

Щоб забезпечити наступність дошкільної та початкової освіти у контексті формування інформаційно-цифрових умінь у здобувачів, варто дотримуватися зазначених вимог до її реалізації, зокрема:

– створити сучасне комп'ютерно орієнтоване освітнє середовище у ЗДО та початковій школі. Одним із компонентів освітньо-розвивального середовища (за О. Писарчук) є просторово-предметний [4, с. 161]. Він передбачає таке облаштування приміщення та використання обладнання під час освітнього процесу, щоб стимулювати розвиток особистості здобувача освіти. Тому в груповій кімнаті та класі повинні бути засоби ІКТ (комп'ютер (ноутбук чи стаціонарний), проєктор, інтерактивна дошка чи телевізор для проєктування, принтер, аудіоколонки тощо) та продукти їх якісного використання (наприклад, роздруківки розмальовок, дидактичні матеріали, шаблони для поробок тощо);

– систематично застосовувати в освітньому процесі ЗДО та початкової школи засоби ІКТ. Зрозуміло, що, відповідно до вікових особливостей дошкільників та молодших школярів, існують певні часові обмеження щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій під час навчальних занять чи уроків.

Але, зважаючи на необхідність сприйняття та усвідомлення дітьми таких засобів як навчальних, а не лише ігрових, спонукає періодично використовувати їх саме з дидактичною метою в освітньому процесі;

– добирати завдання на застосування інформаційно-цифрових умінь від простих до складних. Використовують ІКТ у ЗДО спочатку для перегляду готового контенту (мультфільмів на YouTube), що спонукає дошкільників пробувати самостійно шукати його, визначати, чи отриманий результат задовольняє їхні потреби, чи ні. Зазвичай, ще не вмючи писати/друкувати, діти надиктовують за допомогою голосового вводу власний запит. Тому такі завдання будуть актуальними для них. Вже в початковій школі учні самі прагнуть створювати контент, а не лише переглядати. Тож тут доречно пропонувати завдання на створення фото, мемів, коміксів, відео тощо [5, с. 150].

Таким чином, потенціал забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти у контексті формування інформаційно-цифрових умінь зумовлений змістом чинних державних документів (Базового компонента дошкільної освіти, Державного стандарту початкової освіти, Концептуальних засад реформування середньої школи «Нова українська школа»), що передбачають оволодіння здобувачами системою інформаційно-цифрових вмінь як компонентом інформаційно-цифрової (інформаційно-комунікаційної, цифрової) компетентності. Вимогами до реалізації наступності у зазначеному аспекті є такі: створити сучасне комп'ютерно орієнтоване освітнє середовище у ЗДО та початковій школі; систематично застосовувати в освітньому процесі ЗДО та початкової школи засоби ІКТ; добирати завдання на застосування інформаційно-цифрових умінь від простих до складних.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Київ, 2021. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_nov

u_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 13.11.2022).

2. Державний стандарт початкової освіти. Київ, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.11.2022).

3. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа». Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 12.11.2022).

4. Писарчук О.Т. Формування освітньо-розвивального середовища як компонент професійної підготовки майбутніх вихователів до інноваційної діяльності. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування : колективна монографія. Тернопіль, 2019. С.155–169.

5. Суятинова К. Є. Формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. 2022. № 44. Т. 2. С. 148–151. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/2.30> (дата звернення 13.11.2022).

6. Шишак А. М. Інформаційно-комунікаційна та інформаційно-цифрова компетентності молодшого школяра: порівняльний аналіз змісту понять. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород, 2022. Вип. 1 (50). С. 315–318.

Щеглова Тетяна Сергіївна,

здобувачка освіти другого
(магістерського) рівня освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія, м. Хмельницький, Україна

науковий керівник:

Новак Олена Мусіївна,

доцент кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик, кандидат педагогічних наук,
доцент, Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним із завдань дошкільної освіти є формування мовлення у дошкільників. Формування мовлення у дитини дошкільного віку є потрібним і важливим тому що, мовлення є особливою формою діяльності дитини, особливим результатом її зусиль в освоєнні життєвого простору.

На погляд О. Сухомлинського мова – це безцінне духовне багатство, в якому народ живе, передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції [1].

Мовлення є процесом спілкування людей між собою за допомогою слів. Як зазначали В. Бехтерєв, І. Сеченов, мовлення безпосередньо пов'язане з м'язовою моторикою, з рухами рук [5].

Компетентність – це комбінація знань, умінь, навичок дитини її якостей, яка визначає здатність дитини успішно соціалізуватися у подальшій навчальній діяльності [7].

На думку О. Пометун, компетентність – це інтегрований характер поєднання знань, умінь і навичок, що дозволяють ефективно розв'язувати певні проблеми і завдання у конкретному

виді діяльності [4]. У своїх дослідженнях Г. Беленька визначає компетентність як реально-суб'єктивну категорію, що використовується для характеристики діяльності конкретної людини чи групи людей і свідчить про відповідність чи невідповідність означеній компетенції [4].

Мовленнєва компетентність як складова мовленнєвої діяльності, забезпечує вміння дошкільників підтримувати мовленнєву взаємодію з оточуючими, забезпечувати мовленнєве взаєморозуміння з дорослими та однолітками, здійснювати логічні висловлювання, формувати мовленнєве самовираження та комунікативні здібності, розвивати соціальне мовлення, тобто виражати особисту позицію та ставлення по відношенню до інших, а також вміти гідно презентувати себе оточуючим особам [6].

Науковець Н. Хомський був переконаний, що в основі мовленнєвої компетентності лежать вроджені знання «універсальні», тобто основних лінгвістичних категорій і вроджена здібність дитини «конструювати для себе граматику» – правила побудови речень, які вона сприймає у мовленнєвому середовищі. Автор зазначав, що ці знання у дитини носять емпіричний характер і функціонують у вигляді «лінгвістичної інтуїції – внутрішніх уявлень про мову» та мовленнєвої інтроспекції носіїв мови. Мовленнєва здібність розглядалась ученим як утворення, що має подвійну обумовленість – природну й соціальну [2].

Науковець А. Богуш розуміє комунікативну компетенцію як комплексне застосування мовленнєвих і немовленнєвих засобів з метою комунікації спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, вміння орієнтуватись у ситуації спілкування, ініціативність спілкування [4]. А. Богуш наголошує, що компетентність дошкільника – це комплексна характеристика особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку: знання, вміння, навички, креативність, ініціативність, самостійність, самооцінку та самоконтроль [6].

Мовленнєва компетентність у Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) розглядається як здатність старшого дошкільника

продукувати свої звернення, думки або враження в будь-яких висловлюваннях за допомогою вербальних та невербальних засобів. Мовленнєва компетентність включає різні види діяльності: ігрову діяльність, мовленнєву діяльність, навчально-пізнавальну діяльність, проєктну діяльність та інші [3; 8].

В Базовому компоненті дошкільної освіти в освітньому напрямі «Мовлення дитини», який входить до інваріантного складника, формуються компетенції: мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність і художньо-мовленнєва компетентність. Отже, мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість. Емоційно-ціннісне ставлення мовленнєвої компетентності виявляє любов дітей до рідної мови, виховує у них повагу до державної мови. Незалежно від національної належності дитина, як громадянин України, виявляє інтерес та позитивне ставлення до української мови як державної, виявляє прагнення до вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими українською мовою. Відповідно у дитини сформується знання: вона розумітиме, що в Україні українська мова є державною; усвідомлюватиме звуковий склад рідної мови, спираючись на розвинений фонематичний слух і мовленнєве дихання. Дитина матиме збалансований запас слів із різних освітніх напрямів, що дасть їй змогу добирати найбільш точні слова відповідно до ситуації мовлення; знатиме і називатиме ознаки, якості, властивості предметів, явища, події. Відповідно далі у дитини формуються навички такі як: ефективне спілкування рідною мовою, свідоме намагання говорити виразно і правильно, чітко промовляючи звуки і слова відповідно до орфоепічних норм української мови; регулювання дихання і темпу у процесі мовлення; володіння силою, висотою, тембром голосу, володіння вербальними і невербальними засобами виразності. Виявляння навичок звукового аналізу простих слів. Ініціювання і підтримання розпочатої розмови в різних ситуаціях спілкування, відповідання дитиною на запитання співрозмовника і звертання до нього із запитаннями [3; 8].

Отже, формування у дошкільника мовленнєвої, комунікативної і художньо-мовленнєвої компетентностей освітнього напрямку «Мовлення дитини» стає підґрунтям подальшого формування ключових компетентностей початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Богуш А., Маліновська Н. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку: підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта). Київ: Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
2. Богуш А.М. Компетентнісний підхід до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Педагогічні науки: збірник наукових праць. Херсон: В-во ХДУ, 2009. Вип. 51. С. 119-123.
3. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: затвердж. наказом МОН. №33 від 12.01.2021 р.
4. Трифонова О.С. Домінанти визначення сутності понять «компетенція» і «компетентність». Наука і освіта. 2010. №8. С. 108-112.
5. Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В. Психологія мовлення і психолінгвістика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. Л.О. Калмикової. К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, В-во «Фенікс», 2008. 245 с.
6. Карпова О.О. Формування мовленнєвої компетентності дошкільників. Збірник студент. наук. праць. 2019. Вип. 2 (12). С. 37-43.
7. Ходанич Л.П., Палько Т.В. Короткий словник термінів для професійного мовлення вчителя. Ужгород, 2018 р. URL: <https://naurok.com.ua/korotkiy-slovník-terminiv-nush-dlya-profesiynogo-movlennya-vchitelya-2018-rik-17057.html>
8. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти: затвердж. листом МОН №1/9-148 від 16.03.2021 р.

ЗМІСТ

Алешко В.Ф. Формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку	3
Аторіна В.М. Характеристика системного підходу структурно-функціональної моделі розвитку естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	9
Атрощенко Т.О., Гончарук І.І. Емоційно-етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теоретичні аспекти	12
Баб'як Ю.В. Особливості організації освітньої діяльності з дітьми з порушенням ОРА в умовах ЗДО	15
Балагір Г.М. Формування основ патріотичного виховання у дітей старшого дошкільного віку засобами народознавства	20
Бас О.О. Організація психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку з аутизмом в інклюзивних групах ЗДО	25
Безпалько Р.В., Колесник О.С., Сиван Н.В. Формування моральних уявлень, вчинків і культури поведінки у дітей старшого дошкільного віку на засадах педагогічної спадщини в. Сухомлинського	30
Божок О.А. Формування самоконтролю у дітей	40
Бондар Т.І., Попович О.М. Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану в Україні	47
Віньковська К.І. Програма роботи гуртка колекціонування «Збіранка»	51
Гаджук О.В. Використання коректурних таблиць Наталії Гавриш у роботі з дітьми дошкільного віку	55
Гойда Л.О. Значення інтернет-ресурсу мультимедійних дидактичних вправ LearningApps у мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку	62
Гончар Н.П. Впровадження технологій критичного	67

мислення в освітній процес закладів вищої освіти	
Гринчук О.В. Розвиток конструктивно- моделювальної діяльності дітей старшого дошкільного віку засобами STREAM-освіти	72
Гула С.В. Особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку із аутичними порушеннями	77
Гуцал Л.І. Дошкільникам – освіта для сталого розвитку	82
Деревенченко Т.Л. Особливості сімейного виховання дітей дошкільного віку з вадами зору в умовах інклюзивного навчання	86
Дзядзін О.Ю. Українська народна казка як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку	91
Жук А.О. Міжособистісне спілкування дітей дошкільного віку в умовах інклюзивного навчання	95
Жук О.М. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку за допомогою мнемотехніки	100
Завадська Л.Б. Організація інклюзивного навчання дітей з порушенням зору в інклюзивних групах закладу дошкільної освіти	105
Заворотна Н.А. Роль куратора у становленні майбутнього вихователя дітей дошкільного віку	109
Зайцева Т.Ю. Логоритмічні міні-заняття як форма організації мовленнєвої діяльності дітей з вадами мовлення	113
Западинчук Т.В. Мовні ігри як засіб розвитку вербального спілкування	120
Засипкіна Л.А. Музично-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти	125
Зданевич Л.В., Пісоцька Л.С. Теоретичне обґрунтування феномену полікультурної компетентності як складника професійної компетентності та інтегративної якості особистості викладача закладу вищої освіти	130
Зеленюк О.М. Дистанційне навчання дошкільнят:	135

цікаво, доступно, результативно	
Калініченко Л.А. Мовленнєвий розвиток дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти	140
Карнафель О.М. Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами краєзнавства	143
Костик Л.Б. Дистанційне навчання у підготовці до професійної діяльності педагогів	148
Крутій К.Л., Кульбіда Ю.М. Формування ігрової компетентності дитини старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності	154
Кулик С.В. Гра природничого змісту як один із методів екологічного виховання дітей дошкільного віку ...	159
Кустовська О.Д. Форми роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю	164
Литвиненко О.С. Педагогічні умови розвитку пізнавальних інтересів у дітей старшого дошкільного віку	171
Ляур І.Ю. Особливості мовлення дошкільників з дизартрією	175
Магеляс І.А. Вплив пейзажного живопису на розвиток монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку	181
Мальцева Г.М. Формування соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку через здійснення краєзнавчо-туристичної діяльності в закладі дошкільної освіти	185
Мамбреян Н.С. Використання казкотерапії у процесі адаптації дітей з особливими освітніми потребами до умов закладу дошкільної освіти	192
Матвійчук Ж.В., Сас О.О. Розвиток творчості дошкільників засобами нетрадиційної зображувальної діяльності	197
Машкіна Л.А., Іванова С.О. Підготовка дітей дошкільного віку до навчання у Новій українській школі	200

Мельничук Р.А. Педагогіка партнерства як ключовий елемент реалізації наступності між дошкільною та початкової ланками освіти	208
Мисик О.С. Конструктивно-моделювальна діяльність як засіб розвитку дітей дошкільного віку	213
Незнаюк Ю.С. Особливості виховання культури поведінки у дошкільників з порушенням інтелектуального розвитку	218
Нікіпчук С.Т. Особливості сенсорного виховання дітей раннього віку	222
Новак О.М. Обстеження мовлення дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти	226
Олійник Д.С. Сутність формування у дітей соціально-громадянської компетентності в умовах закладу дошкільної освіти	232
Онофрійчук Л.О. Цифрові інструменти в роботі вихователя закладу дошкільної освіти в умовах дистанційного навчання	238
Остапова О.В. Медіаграмотність – дошкільникам: значення для розвитку їх творчості	243
Павлушкіна О.В. Формування здоров'язберігаючих компетентностей у дітей дошкільного віку	250
Павлюк Л.П. Особливості викладання дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання для спеціальності 012 «Дошкільна освіта» в умовах дистанційного навчання	255
Пасічук А.М. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі використання ЛЕСО-конструкторів	261
Пачковський В.В. Значення системи музичного виховання К. Орфа для формування відчуття ритму в дошкільників	267
Первалова Т.А. Педагогіка партнерства у національно-патріотичному вихованні дітей старшого дошкільного віку	271

Перфільєва А.І. Індивідуальні форми взаємодії учителя-логопеда і батьків дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку у період дії воєнного стану	276
Пилипенко В.М. Особливості використання мнемотаблиць у театралізованій діяльності дітей дошкільного віку	283
Писарчук О.Т., Руденський Р. Дитяча гра у просторі війни	287
Прозорова А.В. Педагогічний тренінг як форма підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації програми «Інтелектуальна мозаїка»	291
Рибачук С.М. Використання інноваційних технологій у роботі з дітьми, які мають розлади аутичного спектра	295
Ринчковська Т.В. Формування професійної компетентності педагога через використання методу проєктів	301
Савченко М.С. Перспективи впровадження інноваційних технологій в освітньо-інформаційному просторі закладу вищої освіти	306
Сергеєва З.П. Полікультурне мовне середовище як умова підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності	317
Синіцька А.А. Особливості використання художнього слова в роботі з старшими дошкільниками з вадами мовлення	323
Скотинянська А.В. Сталий розвиток – мій вибір	327
Сніцаренко Р.Д. Моральне виховання дітей дошкільного віку засобами художньої літератури	332
Стойко Н.М. Розвивальні ігрові технології як засіб активізації мовленнєвого процесу у дітей старшого дошкільного віку	337
Тарашевська О.В., Цісар І.В. Створення інклюзивного середовища в ЗДО з використанням ідей М. Монтесорі	341

Талемонюк А.О. Дидактичні ігри як засіб формування у дітей молодшого дошкільного навичок, орієнтованих на сталий розвиток	349
Тарасюк І.М. Формування інклюзивного освітнього середовища в умовах закладу дошкільної освіти	319
Терпецька Ю.В. Психолого-педагогічні та лінгвістичні аспекти розвитку мовлення дітей раннього віку	353
Тимчук О.О. Удосконалення професійної компетентності вихователів в умовах закладу дошкільної освіти	358
Федчук О.В. Розвиток музичних здібностей дітей в сучасних умовах	364
Фурман О.В. Особливості мовної підготовки дітей із дислалією до шкільного навчання	368
Фурман О.Л. Інклюзивна освіта: використання елементів інноваційних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами	371
Хоменко І.В. Формування основ екологічної культури дітей дошкільного віку	375
Цегельник Т.М. Моніторинг якості освітніх послуг у закладах дошкільної освіти з інклюзивним навчанням	378
Шевчук Т.П. Виховання толерантності у дітей дошкільного віку в умовах інклюзивного навчання	383
Шишак А.М. Забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти у контексті формування інформаційно-цифрових умінь	387
Щеглова Т.С. Формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку	392

Наукове видання

**ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Відповідальний за випуск – **Зданевич Л. В.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Комп'ютерний набір та упорядкування: **Миськова Н. М.**
Літературні редактори: **Зданевич Л. В., Пісоцька Л. С.**
Художнє оформлення: **Онофрійчук Л. О.**

За достовірність фактів, назв, дат, посилань на літературні джерела тощо відповідальність несуть автори.

Здано до друку 21.11.2022 р.

Підписано до друку 21.11.2022 р.

Формат 60×84/16.

Гарнітура Bookman Old Style. Умови. друк. арк. 16,6

Тираж 100 прим. Зам. №1211/21

Набір здійснено у інформаційно-методичному центрі
зі спеціальності «Дошкільна освіта»

29013, м. Хмельницький, вул. Проскурівського підпілля, 139

